Barış Pehlivan

Barış Terkoğlu

SIZINTI

Wikileaks'te Ünlü Türkler

BU BELGELERİ
HİÇ BÖYLE OKUMADIN

50.000 AD

Yakın tarihimizin gizlenen gerçekleriyle yüzleşmeye hazır mısınız?

-Doğan Yurdakul'un önsözüyle-

- *Türk polisi FBI'dan Fethullah Gülen için ne istedi?*
- *ABD Gülen cemaati hakkında ne düşünüyor?*
- *Türk polisi FBI'a verdiği Ergenekon brifinginde neler anlattı?*
- *ABD'li diplomatlara Yaşar Büyükanıt'la ilgili hangi fotoğraflar gösterildi?*
- *İsviçre'deki gizli hesaplar meselesi hakkında neler konuşuldu?*
- *PKK'ya af ABD tarafından nasıl planlandı?*
- *Erdoğan-Gül çekişmesi kriptolara nasıl yansıdı?*
- *Bülent Arınç TSK'yı ABD Büyükelçisi'ne nasıl ve neden şikâyet etti?*
- *ABD AKP'li bakanları nasıl fişledi?*
- *ABD'nin nükleer silahları Türkiye'de mi?*
- *Hangi Ergenekon gözaltıları Amerikalılara önceden haber verildi?*

Bu soruların ve daha fazlasının yanıtı Wikileaks belgeleri ışığında ortaya çıkıyor.

Tutuklu gazeteciler Barış Pehlivan ve Barış Terkoğlu referans olacak bir kitaba imza attı.

KIRMIZIKEDİ www.kirmizikedikitap.com 22 TL

Barış Pehlivan

İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Bölümü'nden mezun oldu. Profesyonel gazeteciliğe 2004 yılında *Kaçak Yayın* adlı dergide başladı. CNN Türk'te yayınlanan, Türkiye'nin yakın tarihine yansıyan olayları tanıklarıyla ekrana getiren *Oradaydım* adlı belgesel programını hazırladı. Birçok dosya habere, belgesele ve kurumsal tanıtım filmine imza attı. 2007 yılından beri Odatv.com adlı haber sitesinin genel yayın yönetmenliğini yapıyor.

Barış Terkoğlu

İstanbul Teknik Üniversitesi Makina Mühendisliği Bölümü'nden mezun oldu. Marmara Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsü Ortadoğu Siyasi Tarihi ve Uluslararası İlişkileri Bölümü'nde yüksek lisans yaptı. Aynı enstitüdü Ortadoğu İktisadı Anabilim dalında doktora öğrenimi sürdürmektedir. CNN Türk'te yayınlanan *Oradaydım* adlı belgesel programda 2008-2010 yılları arasında araştırmacı olarak çalıştı. 2008 yılından beri Odatv.com adlı haber sitesinin haber müdürlüğünü yapıyor.

Kırmızı Kedi Yayınevi: 113
İnceleme: 21

SIZINTI
Wikileaks'te Ünlü Türkler
Barış Pehlivan & Barış Terkoğlu

Yayına Hazırlayan: Haluk Hepkon
Son Okuma: Fulya Tükel
Kapak Tasarımı ve Grafik: Yeşim Ercan Aydın

1. Basım: Şubat 2012, 50.000 adet
ISBN: 978-605-5340-18-6
Kırmızı Kedi Sertifika No: 13252

Baskı: Pasifik Ofset 0212 412 17 77
Pasifik Ofset Sertifika No: 12027

Kırmızı Kedi Yayınevi
www.kirmizikedikitap.com / kirmizikedi@kirmizikedikitap.com
Ömer Avni M. Emektar S. No: 18 Gümüşsuyu 34427 İSTANBUL
T: 0212 244 89 82 F: 0212 244 09 48

Barış Pehlivan
Barış Terkoğlu

SIZINTI

Wikileaks'te Ünlü Türkler

İNCELEME

Karanlığın çöktüğü topraklarda
En inatçı çiçekler hapishanelerde açar
Başını dikenli tellere uzatır
Ülkemizin günahsız açan çiçeklerine
Bizimkisine su verenlere
Aysel'e ve Özge'ye
Ruhu omuzlarımızda yükselen Güngör Yurdakul'a...

İÇİNDEKİLER

Teşekkür 9

Önsöz 11

1. BÖLÜM

Bir Wikileaks Hikâyesi 15

Erdoğan'ı Nasıl Bilirdiniz 61

Bir Allah Kuruşu Para 69

Erdoğan'ın Arkasında Duralım 76

Edelman Amerika'yı AKP Hakkında Uyarıyor 84

Tek Adam Erdoğan 90

2. BÖLÜM

ABD Gül'e Nasıl Bakıyor? 95

AKP ve Bakanlar 102

Abdülkadir Aksu 119

Unakıtan'ın Ak-Çeli İşleri 129

Beşir Atalay'ın Anar'ı 134

Wikileaks Belgelerinde Trabzonspor 138

3. BÖLÜM

The Cemaat 149

4. BÖLÜM

TSK'da Atlantikçiler ve Karşıtları 165

Erdoğan ve Özkök'ün "Yatak Arkadaşlığı"nın Getirdiği Tasfiye 170

Oruç Tutan Komutan Özkök 180

1 Mart Tezkeresi: İyi AKP, Kötü Kemalistler 182

Kuzey Irak'tan Kovulan Türk Ordusu 190

Hilmi Özkök'ün ABD ile Pazarlığı 196

İlker Başbuğ'un Ölü Doğumu 201

5. BÖLÜM

ABD Belgelerinde "Derin Devlet" 209
Orduya Düşen Balyoz 212
Balyoz'da Tatmin Edici Delil Yok 223
Belgelerde Ergenekon 226

6. BÖLÜM

Anti-Amerikan Can Dündar 263
PKK ile Görüşmeler ve Sınırötesi Harekât 267
Ankara-Erbil-Washington Hattında PKK Pazarlıkları 274
İlker Başbuğ Federasyona Karşı 299
AKP'nin Oyları Yükselsin Diye ABD Operasyon Yapsın 303
Habur Mahkemesi: Bir Af Modeli 306
Ankara'da Gizli ABD Hücresi 312

7. BÖLÜM

AKP-ABD Arasında Irak Pazarlığı 317
AKP Çuval Krizinden Kârlı Çıktı 325
Araplarla Görüşmeyen İslamcı Politika 330
Türk Dış Politikası ve İran 332
Füze Kalkanı 343
Türkiye'de Nükleer Silahlar 358
İsrail-AKP İlişkileri 366
Tepemizden Uçan Uçaklar 379
Suriye'nin Eksenini Türkiye Kaydırdı 386
Sahi Avrupa Birliği'ne Ne Oldu? 394
Sarkozy Türkiye'yi İstemiyor 403
AKP'nin Kıbrıs Politikası 408

TEŞEKKÜR

Kitap yazmak zor.

Hapiste yazmak daha da zor...

Silivri'deki imkânsızlıkları bize hissettirmeyen avukatlarımız Feza Kutanoğlu Yalçın, Hüseyin Ersöz, Serkan Günel ve Tugay Topbaş'a;

Belgelerin çevirilerini yapan dostlarımız Ali Bilgenoğlu, Deniz Hakyemez, Barış Zeren, Tansu Akgün ve Özge Terkoğlu'na;

Redaksiyon için zaman ayıran Okan İrketi'ye;

Bize yol gösteren ustalarımız Doğan Yurdakul ve Soner Yalçın'a;

Arşiv desteği veren Odatv çalışanlarına;

Sabrını sınadığımız yayıncımız Haluk Hepkon'a ve Kırmızı Kedi Yayınevi'ne;

Cezaevi günlerimizde bize yalnız olmadığımızı hissettiren meslektaşlarımıza;

Dışarıdaki aklımız Aysel ve Özge'ye

teşekkür ederiz...

Barış Pehlivan
Barış Terkoğlu

ÖNSÖZ

Gazetecinin işi gerçeklerle uğraşmaktır; insanın zekâsını küçümseyenlerin çarpıttıkları, eğip büktükleri gerçeğe karşın, yalın gerçeği aramak, hatta o yalana neden ihtiyaç duyulduğunun perde arkasını araştırmaktır.

Barış Pehlivan ve Barış Terkoğlu, örnek birer gazeteci olduklarını bu çalışmayla bir kez daha ortaya koyuyorlar.

Bu kitabı hazırlamaya bir yıl önce başlamışlardı. Yani Wikileaks belgelerinin açıklanmasıyla eşzamanlı olarak bizim de Odatv'de yayınlamaya başladığımız zaman.

O hummalı çalışma gecesini bugün gibi anımsıyorum. Erken yatıp erken kalkma alışkanlığında olan beni bile uyutmamış ve sabaha kadar çalıştırmışlardı, o derece heyecanlıydılar ve bu heyecanı bütün ekibe geçirebilmişlerdi. Giderek yığılan belgeleri kitap yapmaya karar verdiklerinde benden önsöz yazmamı istemişler, ben de "seve seve" demiştim. Ve sonunda Silivri "Yerleşkesi" 1 No'lu Cezaevi'nden haber geldi, "Kitap bitti ağabey, hadi bakalım önsözü bekliyoruz," dediler, yani beni hapiste bile çalıştırıyorlar! Aslında 14 Şubat 2011'de gözaltına alındıklarında kitabı bitirmek üzereydiler, neredeyse bir haftalık işleri kalmıştı. Ama o gün bilgisayarlarına ve tüm çalışmalarına el kondu. Sonra Silivri'de ayrı koğuşlara verildiler. Birlikte çalışma olanaklarından yoksun kaldıkları gibi, çok sıkı tecrit altında birbirlerine selam bile veremediler. Tutukluların ne bilgisayar ne daktilo kullanma olanağı bulunmadığından her şeye sil baştan başlayıp el yazısıyla yazmak zorundaydılar.

Ama yılmadılar ve o ilk günkü heyecanlarını yansıttıkları elinizde tuttuğunuz bu kitabı meydana getirdiler.

Kitapta on binlerce belge arasından özellikle Türkiye'yi ilgilendiren ve tartışma yaratan seçmeler yer alıyor. Belgeleri okura kuru birer metin olarak sunmuyorlar; içeriklerinin ne anlama geldiğini, o tarihlerde neler yaşandığını, perde arkasında neler olduğunu da irdeliyorlar.

Belgeler dünya gündemine ilk düştüğünde bizim medyamız önce görmezden gelmeye çalışmış, daha sonra ise "hükümeti kızdıramayacak" olan bazılarını, kısmen de sansürleyerek yayınlamıştı. Pehlivan-Terkoğlu derlemesinde ise, Cemaat, AKP, Ergenekon, Türkiye'nin dış politikası gibi konularda çarpıcı gerçekler bulunuyor. Onların haberi yok ama ben kitabın bitmekte olduğunu daha önce öğrenmiştim. 15 Eylül'de kaybettiğim eşimi toprağa vermek üzere "izinli" gittiğim Ankara'da, iki Barış'ın da eşleri hem törene hem de eve ziyarete geldiler. O arada kitabın sonuna gelindiğini de müjdelediler. Aynı "Oda"nın mensupları yaşadığımız acıları da paylaşarak geniş bir aile gibi olduk. Odamızdan Barış Pehlivan ve Barış Terkoğlu, uzun yıllar başvurulabilecek bir referans kitabıyla tarihe not düşüyorlar. Bizler eski kuşak olarak yavaş yavaş devrimizi dolduruyoruz, ama genç arkadaşlarımızın bu mesleğin gereklerini yerine getirdiklerini görmek bize gurur veriyor.

Doğan Yurdakul
Silivri 2 No'lu Kapalı Cezaevi

1. BÖLÜM

BİR WIKILEAKS HİKÂYESİ

Hayat hikâyesi gizemlerle dolu.

Doğum tarihi bile tam olarak bilinmiyor.

"Piç kurularını tahmin yürütmek zorunda bırakmayı tercih ediyorum," diyor.

Avustralya'nın Townsville kentinde doğdu.

Vietnam Savaşı'na muhalif bir eylemde tanışan anne ve babası tiyatrocuydu. Mesleklerinden dolayı sürekli seyahat halindeydiler. İşte bu yüzden o da 37 farklı okulda eğitim aldı.

Onun adı: Julian Assange.

Assange, daha çocukken bilgisayar programcılığına merak sardı, bilgisayar "korsanlığını" öğrenmeye başladı.

20 yaşındayken, Avustralya polisi evine bir baskın yaptı. Nedeni; bir hacker grubuyla birlikte Avustralya'daki üniversitelerin ve derneklerin güvenlik şifrelerini kırmasıydı.

Suçlu bulundu ve "aynı suçu işlemeyeceğine" dair taahhüt verdi, serbest kaldı.

Melbourne Üniversitesi'nde matematik ve fizik eğitimi aldı. Aynı üniversiteden arkadaşı Suelette Dreyfus ile, 1997 yılında *Underground: Tales of Hacking* (Yeraltı: Hacklemenin Hikâyesi) adlı kitaba imza attı. Bu kitap hacker'ların elkitabı oldu.

Assange, yıllar içinde bir yandan gazetecilik yapıyor, diğer yandan da bilgisayar programcılığında kendini geliştiriyordu. Bedava tarayıcılardan arama motorlarına kadar birçok program yazdı.

Ama dünya onu Wikileaks'le tanıdı.

Wikileaks iki kelimenin birleşiminden oluşuyordu. "What

I know is" (bildiğim kadarıyla) sözcüklerinin baş harflerinden türetilen "wiki" ve İngilizce'de "sızıntılar" anlamına gelen "leaks" sözcüğünün buluşmasıydı.

4 Ekim 2006 tarihinde "Wikileaks.org" adı satın alındı. Bugün herkes Wikileaks'in kurucusunun ve sahibinin Julian Assange olduğunu söylese de gerçek o kadar "şeffaf" değildi. Evet, Assange görünen/gösterilen biriydi ama "yalnızdı" diyemeyiz. O, bir nevi Wikileaks'in sözcüsüydü. Dahası, kurucularının kim olduğu hep sır olarak kaldı.

Wikileaks, adını ilk olarak 2007 yılında Kenya'daki yolsuzluk belgelerini yayınlayarak duyurdu. Bu belgeler hem Kenya seçimlerini etkiledi, hem de Assange'a Uluslararası Af Örgütü'nden ödül kazandırdı.

Aynı yıl Guantanamo Kampı'ndaki hukuksuzlukları belgeledi. ABD başkanlık seçimi öncesi, Sarah Palin'in lobi çalışmalarını ortaya koyan elektronik postalarını yayınladı.

Gün geldi; 2009 yılında küresel ısınma çalışmalarındaki manipülasyonu belgeleyen yazışmalara yer verdi.

2010 yılı ise Wikileaks için bir milattı. Nisan ayında siteden yayınlanan bir video, deyim yerindeyse dünyayı sarstı. Söz konusu videoda; 12 Temmuz 2007 tarihinde ABD askerlerinin Bağdat'ta yaptığı bir hava saldırısının görüntüleri vardı. Helikopter kamerasıyla çekilen görüntülerde; Iraklı sivillere ve iki Reuters muhabirine ateş açılıyordu. Bununla birlikte; yaralıları kurtarmaya gelen minibüsün içindekiler de öldürülüyordu. ABD askerleri bir katliama imza atıyor ve bunu nasıl eğlenerek yaptıkları, diyalogları ile birlikte görüntülere yansıyordu. Bu ürkütücü video, dünya çapında izlenme rekoru kırdı, uluslararası arenada deprem etkisi yarattı.

Aradan 2 ay geçti...

ABD İstihbarat Analizcisi er Bradley Manning tutuklandı.

Tutuklanmasına gerekçe; eski bir hacker Adrian Lamo'yla internette yaptığı sohbetti. İddiaya göre; Manning bu videoyu kendisinin sızdırdığını Lamo'ya söylemişti. Dahası, Manning ABD Dışişleri Bakanlığı'na ait yaklaşık 260 bin ABD kriptosunu da Wikileaks'e sızdırdığını itiraf etmişti!

Wikileaks bu kriptoları aldığını reddetti.

O günlerde bu iddialar Julian Assange'a da soruldu. Assange, "Eğer o diplomatik yazışmalar elimde olsaydı, çoktan sızdırırdım," dedi.

Evet, Assange gerçeği söylemiyor ve bekliyordu. Öncesinde, sırada başka sızıntılar vardı.

Wikileaks, 2010 Temmuz'unda Afganistan işgaliyle ilgili 92 bin, Ekim ayında ise Irak işgaliyle ilgili 400 bin belgeyi sayfalarına taşıdı. Savaşın kirli yüzü bu gizli belgelerle tüm sertliği ve çıplaklığıyla artık dünyanın erişimindeydi.

Sızıntı Başlıyor

Tarih: 28 Kasım 2010.

"Biz hükümetleri açarız" sloganını şiar edinen Wikileaks, tüm dünyada deprem etkisi yaratacak bombasını patlattı.

251 bin 287 adet ABD Dışişleri Bakanlığı'na ait yazışma, o gece Wikileaks'te yayınlanmaya başladı. Dünyanın dört bir yanından ABD büyükelçileri ve konsoloslarıyla yapılan yazışmaların yayınlanması, dünya için artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını ilan ediyordu.

28 Aralık 1966'dan 28 Şubat 2010'a kadar olan bir tarih aralığında yapılan yazışmalar, "süper güç" ABD'nin yatak odası sırlarıydı.

Bu belgeler arasında, Ankara Büyükelçiliği, 7 bin 918 kriptoyla Washington'dan sonra ikinci sıradaydı.

O gece tüm dünyada Wikileaks fırtınası esiyordu. Sitede

yayınlanan belgelerde yer alan iddialar hükümetleri değiştirecek cinstendi. Bu sebeple pek çok devlet, kendisi ile ilgili belgeleri sınırlamaya çalıştı. Örneğin İngiltere Savunma Bakanlığı Basın Müşavirliği, İngiliz basın kuruluşlarına bir mektup göndererek belgeler konusundaki hassasiyetini bildirdi. Andrew Vallance imzalı mektupta, basının belgeleri yayınlamadan önce bakanlıktan tavsiye alması isteniyordu. Bakanlığın hassasiyetinin nedeni, kuşkusuz İngiltere'nin İran, Irak, Afganistan gibi ülkelerdeki hukukdışı eylemlerinin ortaya dökülmesi ihtimaliydi. İngiliz Savunma Tavsiyeleri Bildirgesi'ne göre bakanlığın basından bunu talep etme hakkı vardı. Vallance'ın mektubu şöyleydi:

> "Wikileaks kısa bir süre içinde gizli Amerikan belgelerini kendi internet sitesine koyacak. Bu metinlerin içeriğini göreceğiz; ancak bu metinlerden bazıları İngiltere Savunma Tavsiyeleri Bildirgesi yönetmeliği alanına girebilir. Dokümanların fazlalığı göz önüne alınınca sıradan bir göz gezdiricinin Birleşik Krallık ulusal güvenliğini ilgilendiren hassas belgeleri bulması zor. Ancak, eğer Birleşik Krallık medya organları bu bilgileri halkla paylaşırsa ve halka açarsa ulusal güvenliğimiz tehlikeye düşebilir.
>
> Bu sebeple, sizden Wikileaks'ten alınan ve Savunma Tavsiyeleri Bildirgesi Yönetmeliği kapsamında olabilecek bu belgeleri yayınlamadan önce benim önerimi almanızı rica ederim. Özellikle Savunma Tavsiyeleri Bildirgesi 1 (Birleşik Krallık Askeri Operasyonları, Planları ve Kapasitesi) ve Savunma Tavsiyeleri Bildirgesi 5 (Birleşik Krallık İstihbarat Teşkilatı ve Özel Kuvvetler) ile ilgili olanları gözden geçirmenizi talep ederim. Ayrıca size, açıklanan bilgilerin olası sonuçlarının yaşayan ve çalışan Britanyalıları tehlikeye sokabileceğini ve bu tip bilgilerin yayınlanmasının sosyal patlamalara yol açabileceğini hatırlatmak isterim.

Her zaman olduğu gibi 7 gün 24 saat Savunma Tavsiyeleri Yönetmenliği konusunda yardım sunmaya müsaitim."

Türk Medyası: Üç Maymun

Belgelerin yayınlamasının ardından Türkiye'de merkez medya adeta üç maymunu oynadı. Sosyal medya olmasaydı, belki de halk belgelerde yazanlardan hiç haberdar olmayacaktı. Bunun sebebi malum. Amerikalı diplomatlar AKP'li politikacılar hakkında o kadar ağır ithamlarda bulunuyordu ki, hükümet korkusu yaşayan medya bu iddiaları yayınlamaktan imtina ediyordu. Yandaş medyadan söz etmiyoruz bile. 29 Kasım günü öğle saatlerinde merkez medyada halen önemli iddialara yer verilmediğini görünce, Odatv'de şu eleştiriyi kaleme aldık:

"Dünyada aylardır konuşulan bu site Türkiye ile ilgili belgeleri yayınlıyor.

Bunun haber değeri yok mudur? Medyanın bu belgeleri delik deşik etmesi gerekmez mi?

Peki, Türkiye medyası buna karşın ne yaptı?

Belgelerde hükümet adına sorunlu ne varsa üzerinden atlandı. Uzun saatler boyunca merkez medyanın tamamında belgeler ile ilgili verilen tek haber şöyleydi: 'ABD'li diplomatlara göre Erdoğan; Atatürk ile aynı idealleri paylaşan bir harekete liderlik ediyor. O işkolik, inatçı, mükemmeliyetçi biri fakat despotik değil.'

Bakınız şimdi sizi bu ifadelerin geçtiği belgeye götürelim.

Belge 26 Temmuz 2007 tarihinde ABD'nin Türkiye Büyükelçiliği'nden Washington'a gönderilmiş. Belgenin konusu şu: 'Başbakan Erdoğan'a içeriden bir bakış'.

Başbakan Erdoğan'a çok yakın bir isim, Başbakan Erdoğan hakkındaki düşüncelerini Büyükelçi Ross Wilson'a anla-

tıyor. Wilson bu görüşmeyi kaleme alarak, Erdoğan'a yakın ismin görüşlerini ABD'ye iletiyor. Kısacası yukarıdaki görüşler, ABD'nin veya büyükelçinin değil, Erdoğan'a yakın bir ismin Erdoğan hakkındaki görüşleri.

Ancak merkez medyanın onlarca belge arasından görebildiği yalnızca bu oldu. Bütün gece boyunca belgelerde yalnızca bu ifadeleri görebildiler. Orada da sözlerin kaynağını bile göremediler.

İşte buna 'dalkavukluk' diyoruz.

Türk medyası, bütün gece boyunca yayınlanan belgelerde iktidara ilişkin rahatsız edici ifadeleri nasıl devreden çıkarırız diye çalıştı. Sonunda da komik duruma düştü. Örneğine yalnızca totaliter rejimlerde rastlanabilecek şekilde, gerçekleri bırakıp masallar anlattı. Sonunda Wikileaks'i de 'yandaş' yaptı.

Türk medyası bir kez daha güvenilir olmadığını, iktidarın övülmesi dışında gazetecilik yapamadığını gösterdi.

Nihayet saçlar jöleyle dik durdu, ancak haberler dik duramadı..."

Beyaz Saray Kabul Etti

Belgelerin gerçek olduğu konusunda kimsenin şüphesi yoktu. Ancak yine de gözler Beyaz Saray'a döndü. 29 Kasım günü Beyaz Saray, yaptığı açıklamayla belgelerin gerçek olduğunu kabul ederken, yazışmaların ABD'nin dış politikası anlamına gelmediğinin altını çiziyordu. Yayınlanan belgelerin özel diplomatik görüşmeler olduğunun ifade edildiği açıklamada, "Washington'a yapılan saha bildirimleri doğası gereği samimi bir şekilde yapılır ve genellikle tam bilgiden oluşmaz. Bir dış politika ifadesini yansıtmaz, aynı zamanda nihai kararlarımız da değildir," ifadesi kullanıldı. Beyaz Saray'ın açıklamasında basının ülke güvenliğini ilgilendiren belgeleri yayınlaması kınanırken, müttefiklerle ilişkilerin bozulmaması temennisi dünyaya iletildi.

ABD adına dünyaya açıklama yapan bir diğer isim Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'du. Clinton'un açıklamasında ABD'li büyükelçilerin ağzından birçok ülke yönetimi hakkında dile getirilen ithamların mahcubiyeti vardı.

Gizli belgelerin yayınlanmasını kınadığını söyleyen Clinton, "Bu, diğer ülkelerle çalışma çabalarımızı da tehlikeye atmaktadır. Bu tür gelişmeler ulusal çıkarlarımızı kötü etkilemektedir. Terörle mücadeleden insan hakları çabalarımıza kadar çalışmalarımızı tehlikeye atmaktadır. Bu belgelerin ifşa edilmesi aynı zamanda uluslararası topluma yönelik de bir saldırıdır," dedi. Yayınlanan belgelerin küresel güvenliğe yönelik çalışmaları tehlikeye attığına değinen ve Obama yönetiminin müttefiklerinin bu tür bir zorluğun üstesinden geleceğini bildiren Clinton şöyle devam etti:

> "İddialara ilişkin açıklamalarda bulunmayacağım. Ama bunların ifşa edilmesini güçlü bir şekilde kınıyoruz. Dış politikamız bu tür mesajlara dayanmamaktadır.
>
> Amerikan halkına ve dostlarımıza şunu söylemek istiyorum: Biz bu belgeleri çalanlara yönelik olarak da çalışmalarımızı sürdüreceğiz. Dışişleri Bakanlığı'nda ve Savunma Bakanlığı'nda somut adımlar atılacak. Bu tür ifşaların tekrar olmaması için elimizden geleni yapacağız."

Clinton sözlerini şöyle sürdürdü:

> "Amaçlar ne olursa olsun bu belgelerin açıklanması gerçek kişilere tehditler oluşturmaktadır. Bazıları hatayla bu sorumluluğu almış olabilir. Masum kişilerin hayatını tehlikeye atmanın cesaretle ilgisi yoktur. Bunun örneklerini tarihte de görüyoruz. Şimdi yapılanlar ABD'li diplomatların, bizim onlardan beklediğimiz

şeyi yaptığını gösteriyor. Çatışma başlamadan önlemleri aldığını gösteriyor. İnsan haklarının desteklenmesi için, müttefiklerimizin desteklenmesi için çok çalışıldığını gösteriyor. Bu da bizi gururlu kılmaktadır. Diplomatların rolü dünyadaki milyarlara fayda sağlamaktır. Bu tür belgelerin açıklanması ile birlikte iyi niyetli insanlar hassas diplomatik ilişkilerin değerini anlayacaktır. Tüm ülkeler açık-net görüşmeler yapmalılar. ABD dahil olmak üzere ortak tehdit konusunda dürüst ve özel diyaloglar kurmalılar. Ancak bu, sadece diplomasiye özel bir durum değil. Tüm insanlar işlerini yapabilmek için gizli dokümanlara dayanırlar. Bir kişi bunu ihlal ettiğinde tehdit altında oluyoruz. Kamu çıkarı için bu tür gizli belgeler gereklidir. Biz kamu çıkarına yönelik gerçek tartışmaları destekliyoruz. Ancak gizli belgeleri ele geçirmek kamuya fayda sağlamaz. Son günlerde dünyadaki meslektaşlarımla konuştum. Biz mevcut görevimize odaklanmayı sürdüreceğiz. Daha refah içinde bir dünya için çalışmalarımızı sürdüreceğiz."

İlk Manşetler

Ertesi gün, yani 29 Kasım günü tüm gazetelerin birinci sayfalarda Wikileaks vardı. Peki, hangi gazete nasıl gördü? Başlıklarıyla ve sayfada verildiği yere göre inceleyelim:

Hürriyet: Merkez üssü Ankara (Manşet, altı sütun)

Milliyet: Dünya karıştı (Sekiz sütun sürmanşet)

Sabah: Wikileaks belgelerinde Türkiye damgası (Altta tek sütun)

Habertürk: Dedikoducu Amerika (Manşet, altı sütun)

Sözcü: Dünyayı sarsacak belgeler açıklandı (Altta tek sütun)

Zaman: Diplomasinin 11 Eylül'ü, Wikileaks "gizli devlet belgelerini" yayınladı (Manşet üstü, üç sütun)

Vatan: Ve kıyamet koptu (Sürmanşet, sekiz sütun)

Posta: Wikileaks açıkladı, dünya karıştı (Yan taraf, çift sütun)

Akşam: Demokrasinin 11 Eylül'ü (Manşet, altı sütun)
Star: Müttefikin gizli ajandası (Manşet, altı sütun)
Bugün: Pandora'nın kutusu açıldı (Manşet üstü, tek sütun)
Yeni Şafak: Wikileaks bombası (Manşet üstü, üç sütun)
Radikal: Diplomasinin 11 Eylül'ü (Manşet üstü tek sütundan iç sayfaya gönderme)
Cumhuriyet: Dünyayı sarsan belgeler (Sekiz sütun manşet)
Yeniçağ: Sipariş belgeleri servise koydu (Manşet yanı, tek sütun)
Taraf: Erdoğan'ın damadını bile izlemeye almışlar (Sekiz sütun manşet)

Taraf ve *Sözcü* Pişti Oldu

Türkiye Wikileaks belgelerindeki iddialarla kaynıyordu. 30 Kasım günü gazetelerin birinci sayfaları yine Wikileaks'e ayrıldı. İktidara yakın medyanın cımbızlamaları devam ederken, merkez medya daha cesur davranıyordu.

Burada not düşülmesi gereken olay, 30 Kasım tarihli *Taraf* ve *Sözcü* gazetelerinin birinci sayfaları.

Wikileaks'in yayınladığı belgelerde en çok tartışılan konulardan biri Başbakan Erdoğan'ın İsviçre bankalarında sekiz ayrı hesabı olduğuna dair iddiaydı. *Taraf*, bu iddiayı "Erdoğan'ın İsviçre'de Sekiz Gizli Hesabı Var" manşetiyle verirken, aynı gün *Sözcü*'nün sürmanşetinde ise "İsviçre Bankalarında 8 Gizli Hesabı Var" yazıyordu. Bir yandan da tüm gözler Başbakan Erdoğan'a çevrilmişti. Erdoğan'ın Wikileaks belgeleriyle ilgili ilk açıklaması "Eteklerindeki taşın dökülmesini bekliyoruz," oldu.

Ancak "eteklerdeki taşlar" daha tam dökülmeden Erdoğan, suskunluğunu bir gün sonra, 1 Aralık tarihinde bozdu. Bunun nedeni biraz da "İsviçre'deki gizli hesaplar" iddiasıydı. Erdoğan yaptığı konuşmada, medyanın bu konuyu gündeme getirmesine sinirleniyor ve haber yapanları "alçaklıkla" suçluyordu:

"Açık söylüyorum, bu tür iftiraları atıp bunları ispatlayamayanlar ne kadar alçaksa, bu iftiraları manşetleriyle, söylemleriyle yayanlar, bu iftiraları siyaset malzemesi yapanlar da aynı derecede müfteridir, alçaktır. (...) Bugün bu iddialara sarılarak manşet üretenler, manşet atanlar, siyaset üretenler, söylem üretenler yarın mahcup olurlar."

Ertesi gün tüm gazetelerin manşetleri ve sürmanşetleri Başbakan Erdoğan'ın yaptığı konuşmaya ayrılmıştı. İşin ilginci; "Erdoğan'ın İsviçre'de gizli hesapları" olduğuna dair iddiaları görmezden gelen gazeteler, Erdoğan'ın bu iddiaya karşı söylediklerini genişçe bir şekilde sayfalarına taşıdılar. Böylece; bu da Türk medya tarihine utanılması gereken bir olay olarak geçti. Haberin kendisini görmeyip haberin yalanlanmasını manşetlere taşımak, üzerinde düşünülmesi gereken bir olguydu.

Taraf'tan Albayrak Skandalı

Tüm bu gelişmeler yaşanırken, *Taraf* gazetesinin 29 Kasım tarihli manşeti de medya içinde polemik yarattı. *Taraf*, "Erdoğan'ın damadını bile izlemeye almışlar" başlıklı manşetinde, İspanyol *El Pais* gazetesinin Wikileaks belgelerindeki Türkiye ile ilgili haberine yer vermişti. Bu haberde fırtına koparan bölümse, Başbakan Erdoğan'ın dünürü ve damadıyla ilgili iddialardı. Önce *Taraf*'taki haberden ilgili bölümleri okuyalım:

"SADIK ALBAYRAK'A RAYLI SİSTEM İHALESİ

Washington'a göre, Erdoğan bir yandan "yolsuzluğa savaş açmış bir lider" ama bir yandan da "ne kadar temiz" olduğu soru işareti. Bu şüpheler de yine gizli telgraflara yansımış durumda. Örneğin, ABD'nin Ankara Büyükelçiliği Antalya'yı mercek altına yatırıyor ve bir yazışmada, bu ildeki raylı sistem

inşaatının Başbakan'ın dünürü Sadık Albayrak'a verilmesi için dönemin Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı'na tavsiyede bulunduğunu öne sürüyor.

DAMAT ALBAYRAK'IN ENERJİ İŞLERİ

Başbakan'ın damadı Berat Albayrak'ın adı ise, ABD'nin Moskova Büyükelçiliği'nden yazılan 247415 numaralı bir telgrafta geçiyor. Buna göre, Erdoğan'ın damadı Moskova'ya giderek, Rusya Başbakanı Putin'in ve İtalya Başbakanı Berlusconi'nin enerji sektöründeki çıkarlarını incelemiş. Telgrafta ayrıca, Rus doğalgazmı Samsun-Ceyhan hattına ulaştıran Güney Akım projesinin İtalyan ortağının ENI şirketi olduğu ve bu şirketin Türk ortağının ise Başbakan'ın damadı olduğu ve projenin gerçekleşmesi için Rusya'nın desteğine ihtiyaç duydukları belirtiliyor."

Taraf'ın bu satırları sayfasına taşımasıyla deyim yerindeyse kıyamet koptu. Başbakan'ın damadı Berat Albayrak'ın genel müdür olduğu Çalık Holding'e bağlı *Takvim* gazetesi, ertesi gün "Bay Sızıntı'nın Karanlık Tarafı" manşetiyle çıktı. *Taraf*'ı hedef alan *Takvim*'deki haberde şu satırlara yer verildi:

"Wikileaks internet sitesi, çoğu dedikodudan oluşan binlerce belge açıkladı. *Taraf* gazetesi de o belgelerin arkasına sığınarak, dürüstlüğüne milyonların kefil olacağı yazar Sadık Albayrak'ı hedef aldı. *Taraf* 'Belgelerde Antalya'daki raylı sistem inşaatının Sadık Albayrak'a verilmesi için tavsiyede bulunulduğu anlatılıyor' diye yazdı. Oysa Albayrak, oğlu Berat'ın, Başbakan Erdoğan'ın kızı Esra ile evlenmesinden sonra köşe yazarlığını bırakarak evine kapandı.

Sadık Albayrak, bir polisle tartıştığı için kelepçelenerek karakola götürülmesine rağmen, 'Başbakan'ın dünürü olduğu-

nu' bile söylemedi. Antalya eski Büyükşehir Belediye Başkanı Menderes Türel de raylı taşıma işini Alarko'nun üstlendiğini belirterek *Taraf*'ı yalanladı. Türel, 'Kimse bana, bir telkinde bulunmadı. Bu iddia, sahibini gülünç duruma sokmuştur. Wikileaks'in balonu sönmüştür,' dedi.

Önyargılı ve Maksatlı

Albayrak ailesi, *Taraf*'ın asılsız iddialarına tepki gösterdi. Bir açıklama yapan Berat Albayrak şunları söyledi: 'Medyada Wikileaks'in açıkladığı belgelere dayandırıldığı belirtilerek yayınlanan haberlerde, şahsım ve babam Sadık Albayrak hakkında gerçekdışı bilgi ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Yaşamını sade bir vatandaş olarak sürdüren, hiçbir ticari faaliyeti bulunmayan babam Sadık Albayrak emekli bir gazetecidir. Kendisi hayatı boyunca dürüstlüğü ilke edinmiştir. *El Pais* gazetesine atıfta bulunarak kendisini Antalya Büyükşehir Belediyesi raylı sistem ihalesi ile ilişkilendiren haberler tamamen gerçekdışı, önyargılı ve maksatlı bir yaklaşımdır. Yine bu asılsız haberlerde şahsımın Moskova'ya giderek Rusya Başbakanı Sn. Putin'in ve İtalya Başbakanı Sn. Berlusconi'nin enerji sektöründeki çıkarlarını incelemiş olduğum yazılmıştır. Rusya'da kişisel bir iş bağlantım olmadığı gibi, hayatımda bugüne kadar Moskova'da hiç bulunmadığımı da özellikle belirtmek isterim. Şahsım ve ailem adına reddettiğim bu haberlere karşı tüm yasal haklarımızı saklı tutuyoruz.'"

Taraf Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ahmet Altan, 2 Aralık tarihli "Başbakan ve Sadık Albayrak" başlıklı köşe yazısında bu konuya değinecek ve bakın neler söyleyecekti:

"Bu karmaşada en çok Sadık Albayrak için üzüldüm.

Başbakan'm 'dünürü' olduğu için onun adı da bu belgelerde geçiyor.

Başbakan'ın damadının yabancı şirketlerle ilişkileriyle ilgili iddiaları da Amerikalı diplomatlar gizli yazışmalarına geçirmişler.

Onlar da dünya basınında yayınlandı.

Biz de yayınladık.

Sadık Albayrak'ın dürüstlüğüyle ilgili kimsenin bir kuşkusu yok; 'dünürlüğünü' hiç kullanmadığını, saygıdeğer bir hayat sürdüğünü herkes biliyor.

Ama Amerikalı diplomatlar onun bile peşine düşmüşler, bir de onu başkasıyla karıştırmışlar.

Ve resmi belgelerine yazmışlar.

Amerikan diplomatlarının, hiç olmazsa bir kısmının epeyce kof olduğu anlaşılıyor; onların çok ciddi sonuçlar verebilecek olan bu koflukları haber olurken, insanlara zarar da veriyor.

Ama bunun çaresi Amerikalıların 'resmi' yazışmalarını görmezden gelmek değil, o yazışmalara verilecek cevapları da yayınlamaktır.

Doğruyu, saklayarak değil ancak açıklayarak bulabiliriz çünkü."

Taraf'ın tartışma yaratan o haberinde gözlerden kaçan bir skandal vardı. Peki, neydi bu skandal, inceleyelim.

Taraf'ın, *El Pais* gazetesinden çevirerek verdiği haberde; Berat Albayrak için ne yazıyordu?

"Erdoğan'ın damadı Moskova'ya giderek, Rusya Başbakanı Putin'in ve İtalya Başbakanı Berlusconi'nin enerji sektöründeki çıkarlarını incelemiş."

Berat Albayrak, bu haberi kesin bir dille yalanlıyor ve Moskova'da hiç bulunmadığını belirtiyordu.

Şimdi kilit sorumuzu soralım: *El Pais* gazetesindeki ilgili haberin orijinalinde; *Taraf*ın sayfalarına taşıdığı gibi, Berat Albayrak'ın Moskova'ya gittiği mi yazıyordu?

Hayır!

Ne Berat Albayrak'ın Moskova'ya gittiği ne de Albayrak'ın Putin ile Berlusconi'nin enerji sektöründeki çıkarlarını incelediği iddiası o haberin orijinalinde vardı.

Taraf, El Pais'i kaynak göstermiş ancak kaynağındaki bilgileri çarpıtmıştı.

Bununla da kalmamış, bu çarpıtmayı manşetine "Erdoğan'ın damadını bile izlemeye almışlar" diye taşımıştı.

Peki, neydi *El Pais*'teki haberde anlatılan?

El Pais'in Başbakan'ın damadı Berat Albayrak'la ilgili yazdığı satırların kaynağı, 5 Şubat 2010 tarihinde ABD'nin Moskova Büyükelçiliği'nden Washington'a gönderilen kriptoya dayanıyordu.

Söz konusu kripto; XXXXX diye kodlanan bir İtalyan diplomatın, ABD'nin Moskova Büyükelçisi'ne verdiği bilgileri içeriyordu. Buna göre; İtalya Başbakanı Berlusconi ile Rusya lideri Putin'in arasındaki görüşmelerden, İtalyan Büyükelçiliği'nin ve İtalyan Dışişleri Bakanlığı'nın çok sonradan haberi oluyordu.

İsmi gizlenen İtalyan diplomat aynı kriptoda; Samsun-Ceyhan Petrol Boru Hattı projesini gerçekleştiren İtalyan petrol şirketi ENI'nin ve onun Türk partnerinin bu proje için Rusya'nın desteğine ihtiyaçları olduğunu vurguluyordu. İtalyan diplomat bu bilgiyi verirken, Türk partnerin Başbakan Erdoğan'ın damadı olduğunu da söylemişti.

El Pais de kriptodaki bu bölümü birebir haberleştirmiş ve Moskova'daki ABD Büyükelçiliği'nin Putin ile Berlusconi ilişkilerine dair analizlerinde "Erdoğan'ın damadının da isminin yer aldığını" yazmıştı.

Bu bilgi doğruydu. Başbakan'ın damadının genel müdür olduğu Çalık Holding ve İtalyan şirket ENI bu projede ortak çalışıyorlardı.

Ama gelin görün ki *Taraf El Pais*'teki bu haberi çarpıtmış, yalan bir habere imza atmıştı.

Fehmi Koru'nun Kovulması

Wikileaks'in deyim yerindeyse Türkiye'deki ilk "kurbanı" NTV Ankara Temsilcisi Murat Akgün oldu. Başbakan Erdoğan'ın Wikileaks belgeleriyle ilgili yaptığı ve medyayı hedef aldığı konuşmadan bir gün sonra Murat Akgün, NTV'deki görevinden alındı. Konuyla ilgili medya sitelerinin yazdığına göre, bu ani görevden almada Murat Akgün'ün eski ABD Büyükelçisi ve Başbakan Erdoğan'ın hedefindeki isim olan Eric Edelman'la olan yakınlığı rol oynamıştı.

Ve asıl bomba *Yeni Şafak*'ta patladı. Gazeteciler.com sitesinde Cenk Açık mahlasıyla yazan ve CINE 5'in eski medya grup başkanı Levent Gültekin olduğu iddia edilen yazar, 6 Aralık 2010 tarihinde "Sahi Edelman *Yeni Şafak*'tan ne istemişti?" başlıklı bir yazı kaleme aldı. Wikileaks belgelerinin ortalığı kavurduğu günlerde yayınlanan bu yazıda anlatılana göre, *Yeni Şafak* gazetesinin ABD'nin Irak işgalinin başlamasıyla birlikte yaptığı haberler, ABD Büyükelçiliği'ni çok rahatsız ediyordu. Öyle ki, bu rahatsızlık dönemin Büyükelçisi Eric Edelman tarafından gazetenin yazarı Fehmi Koru'ya da iletilmişti. Koru, ABD Büyükelçiliği'nin bu rahatsızlığını *Yeni Şafak* içinde gidermeye çalışmıştı.

Bir gün sonra, gazetenin yazarı İbrahim Karagül, çok tartışılacak bir makale kaleme aldı. "Edelman benim de kellemi istemişti" başlıklı yazıda İbrahim Karagül, isim vermeden Fehmi Koru'yu bakın nasıl işaret ediyordu:

"*Yeni Şafak* yönetimine müthiş baskılar yapılıyordu. Günlerce bu baskılarla mücadele ettik. Kendi gazetemizde aleyhimize yazılar yayınlanıyordu. Edelman'la görüşenler soluğu gazetede alıyor, bizzat bana sert tepkiler gösteriyordu. Biz, gazeteyi iki paralık etmiştik, ABD ile ilişkileri bozmak gibi çok büyük bir günah işlemiştik. Gazete yönetimi ve sahipleri değil yazarları bu baskıyı yapıyordu. (...)

Hayal kırıklığı çok şiddetliydi. Susturulmamız isteniyordu. Yazılarımıza son verilmeliydi. Ve bu apaçık yapılıyor, bu yönde talepler iletiliyordu. 'Bu adam ABD ile ilişkilerimizi bozacak, yazılarına son verilmeli' deniliyordu.

Birileri, Edelman adına linç kampanyası yürütüyordu."

Karagül'ün bu satırları olay yarattı. Fehmi Koru, bu yazıdan kısa bir süre sonra yazmayı bıraktı. Medya kulislerinde; Koru'nun Karagül'ün kellesini istediği iddia ediliyordu. Koru, ancak öyle *Yeni Şafak*'a dönebilirdi!

Ancak Fehmi Koru'nun beklediği olmadı. *Yeni Şafak*, İbrahim Karagül'ün arkasında durdu ve bir gece operasyonuyla Fehmi Koru'nun adını künyeden çıkarttı. Gazetenin Genel Yayın Danışmanı, yazarı, Taha Kıvanç'ı olan Fehmi Koru, *Yeni Şafak*'tan kovulmuştu.

İzleyen günlerde, Odatv'de "Edelman Sık Sık Odama Geldi" başlıklı bir haber yayınlandı.

Haberde; Fehmi Koru'nun kapı önüne konulmasına sebep olan ABD Büyükelçisi Edelman krizinin yaşandığı günlerde gazetenin genel yayın yönetmeni olan Selahattin Sadıkoğlu Odatv'ye açıklamalarda bulunuyordu.

Edelman kelle istemiş miydi?

Sadıkoğlu'nun yanıtı şuydu:

"Edelman *Yeni Şafak*'a geldi, odamda oturduk, uzun uzun konuştuk. O dönemde sık sık Amerikalılar büroma geldiler. Dolaylı yollardan haberler yolladılar. Rahatsızdılar. Irak'taki Amerikan askerlerinin yaptıklarına dair çarpıcı haberler yapıyorduk. Çuval meselesi, tecavüzler, cami saldırıları gibi. Amerikalılar hep bunları yalanmaya çalıştı. Ama ne yalan söyleyeyim, bana hiçbir isim zikredilmedi... Bir tek kişinin bile adı geçmedi. Hep genel yayın politikası üzerine konuştuk. Herkes bir kelle meselesini konuşuyor, asıl benim kellem gitti. Nedenini çok iyi biliyorum ama ben hiç konuşmuyorum."

Selahattin Sadıkoğlu "Peki, Edelman Fehmi Koru'dan İbrahim Karagül'ün kellesini istemiş miydi?" sorusuna şöyle yanıt verecekti:

"Bana gelmiş bir istek olmadı. Başkasına gittiğini duymadım. İbrahim bunu nereden çıkardı, onu da bilmiyorum."

Köşe Yazarlarının Tavrı

Köşe yazarlarının genel tavrının ikiye ayrıldığını söyleyebiliriz. Hükümete eleştirel bakanlar belgelerdeki iddiaları önemserken, hükümet taraftarları iddiaları ya küçümsüyor ya da ihtiyatla yaklaşıyordu. İsim isim köşe yazarlarının ilk ne yazdıklarına bakalım.

Ertuğrul Özkök: Gülme Wikileaks mağduruna, döner gelir senin başına. Şûrası bir gerçek ki, "Üçüncü Dalga Wikileaks'ten" sonra artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak. Bu devirde kimse imparator değil... Ama kral, emir, sultan da değil...

Fatih Çekirge: Vahim olan işte bu muhbir kuyruğudur. Önüne gelen bakan, komutan, bürokrat, gazeteci, gidip ABD

Elçiliği'ne yalan yanlış muhbirlik yapmış.

Yalçın Doğan: Amerika'nın İç Çamaşırları. Amerika tel tel dökülüyor. Genel olarak Obama yönetimi Amerika ve Avrupa'da sorgulanırken, başına bir de bu hazin öykü geliyor. Amerikan iç çamaşırları dünyada Amerika'ya olan güveni, ne kadar varsa, iyice sarsacak gibi.

Ahmet Hakan: Sızıntıdan Sızdırdıklarım. Gün, komplocuların bayram günüdür. Bu kadar malzeme, onlar için bile fazla.

İsmet Berkan: Dünyayı Sarsan Korsan. Ben Bradley Manning'in adını ilk olarak 8 Ağustos 2010 günü duydum. O sırada New York'taydım ve o gün satın aldığım *The New York Times*'ta Manning'le ilgili geniş bir haber/portre vardı.

Cüneyt Ülsever: Wikileaks Ergenekon'un İngilizcesi midir? Sanırım, Wikileaks üzerinden yapılacak Türkiye'nin dış politika değerlendirmesinden daha fazla bu iddialar baş ağrıtacak.

Kanat Atkaya: Alma Monşer'in ahını, sızar aheste aheste. Elimde değil, düşünüp düşünüp gülüyorum. Aslan Wikileaks, patlattın şamarı bu leş sistemin ensesine, ellerin dert görmesin.

Ertan Acar: Uluslararası Diplomasiye Balans Ayarı. Buzdağının şimdilik ucunu gördük. Dünya diplomasisinin kozmik odalardaki kapılar aralandı ve sırlar dökülmeye başladı.

Erdal Şafak: Kryptos. Dünyanın tüm ülkelerinin büyükelçiliklerinde genellikle "Müşavir", bazen de "Konsolos" sıfatıyla istihbarat elemanları görev yapar. Ancak "Wikileaks belgeleri", ABD'nin bu işi çok ileri götürdüğünü, büyükelçiliklerin bile istihbaratçılığa yönlendirdiklerini ortaya koyuyor.

Refik Erduran: Vikiliksmikiliks. Yüksek sesle konuşulmayıp kulaklara fısıldanan açık sırlar vardır. Olan biteni herkes bilir ama dile getirdiğinin duyulmasını istemez. Dedikodunun kokusu çıkınca da fena karışır ortalık.

Mahmut Övür: Dünyanın Sırları Dökülüyor. Wikileaks'in

yayınladığı ilk belgeler sarsıcı değil ama ilginç.

Nazlı Ilıcak: Wikileaks Vurdu Geçti.

Güneri Cıvaoğlu: Kıyamet'in Eşiği. Geleceğe ışık düşüren "futurology" kitaplarında daha yıllar önce öngörülenleri yaşıyoruz.

Sami Kohen: Diplomasinin "Gizli"si Kalmadı.

Mehmet Tezkan: Wikileaks Belgeleri ve Devlet Sansürü. Devletin resmi ajansı bu yazışmaları önemsemiyorsa hiç yayınlamasın...

Melih Aşık: Wikimiki Olmak! Kimisi "Canım bunlar çok da bilinmeyen şeyler değil..." diye kendisini avutuyordu. Ama olay ciddi...

Hasan Cemal: ABD, diplomaside güvenirliğini sıfırlarken çok şey değişecek!

Güngör Uras: ABD belgelerinin sızması ekonomiyi etkilemez.

Can Dündar: Halkın CIA'sı. Şimdi düne göre çok daha gerçekçi bir dünya algısına sahibiz. Dostu düşmandan ayırabilir, buna göre pozisyon alabiliriz. Teşekkürler Wikileaks!

Mehveş Evin: Şekerleme Dükkânındayız. Wikileaks'in sızdırdığı diplomatik yazışmaları heyecanla tartışıyoruz. Şekerci dükkânına salıverilmiş çocuklar gibiyiz.

Aslı Aydıntaşbaş: Washington'un Kafası Ne Kadar Karışıkmış.

Derya Sazak: Telgrafın telleri. Wikileaks'in yayınladığı ABD Dışişleri Bakanlığı'nın gizli belgeleri, "Diplomasinin 11 Eylül"ü nitelemesini haklı çıkartan küresel bir depreme yol açtı.

Cüneyt Arcayürek: Belgelerdeki Doğrular. Wikileaks sitesi ABD'nin gizli kriptolarını açıkladı. 7 bin 918 belge ile Türkiye liste başı.

Bekir Coşkun: Wikileaks'in Açıklamadığı Bir Utanç Belgesi... Dün gazetelere, televizyonlara baktım; yabancı liderlerin sarışın bebekleri var da Tayyip Erdoğan'ın İsviçre bankalarında sekiz ayrı hesabının olduğu iddiası yok... Hangisi Türk okurunu daha çok ilgilendiriyor?

Emre Kongar: Assange, Speelman, Anday: Bireysel Sorumluluk Üzerine. Wikileaks belgeleri Amerika'yı ve dünyayı olduğu gibi Türkiye'yi de karıştıracak gibi görünüyor...

Hikmet Çetinkaya: Gizli Belge Fırtınası...

Orhan Bursalı: Wikileaks ve Yeni Dünya.

Orhan Birgit: Düşen Takke Olunca?

Özgen Acar: Nükleer Belge Sızıntıları!

Nilgün Cerrahoğlu: Erdoğan'ın buldogu tanımını kullanmış eski ABD Büyükelçisi James Jeffrey, Bülent Arınç için...

Şükran Soner: Diplomasinin 11 Eylül'ü.

Serdar Kızık: Çatlak Nerede?

Eyüp Can: Beyaz Saray Çıplaklar Kampı. Bradley Manning, kendisini yakmak pahasına, burnunu özel hayatlara sokan, başparmağıyla "Seni istiyorum" diye ortalıkta dolaşan Sam Amca'ya "Kral çıplak" dedi.

Murat Yetkin: Gönül: Davutoğlu Hakkında Konuşmadım. Hedefteki bakan, *Radikal*'e konuştu: Ben mesai arkadaşlarım aleyhine, herhangi bir kimse aleyhine yabancı bir büyükelçiye neden laf edeyim?

Akif Beki: Yaktın Beni Wikileaks! Sızan belgeler Türk-Amerikan ilişkilerini sarsar mı bilmiyorum ama en azından yazarlık kariyerimi etkileyebilir o kayıtlar.

Cengiz Çandar: Wikileaks Depremi. Washington'da hasar, Ankara'ya teğet geçiş (şimdilik)... Ne var ki, bütün bunların ne Türk-Amerikan ilişkilerinde ne de dünyanın Amerika ile ilişkilerinde "radikal" bir değişime yol açmayacağı da açık.

Oral Çalışlar: Wikileaks: Zorbalığa ve Güce Karşı Bilgi. Bilgi tekeli üzerinden hegemonya kurmanın zorlaştığı bir dünyaya yolculuk derinleşerek sürecek.

Ezgi Başaran: Dünya bu bilgileri cesur eşcinsele borçlu. Manning, dünyanın son dönemde gördüğü en hayırlı ıslıkçı.

Hakkı Devrim: Sır dedikleri de "laf ola beri gele" zırvalardan ibaretmiş. Biz mahalle baskısı'ndan söz ediyoruz ya. ABD Dışişleri'nin yaptığı da, aslına bakarsınız "mahalle dedikodusu"ndan başka bir şey değil.

Cüneyt Özdemir: Wikileaks yazışmalarının kalbinden bildiriyorum. Bu yazışmaların hiçbiri ABD'nin resmi görüşü değil. Resmi görüşünün oluşmasına kaynak sağlayan bilgiler.

Erdal Güven: ABD Hâlâ 12 Eylül'de. Wikileaks belgeleri Amerikan dış politikasının 11 Eylül travmasını atlatamadığını gösteriyor.

İsmail Küçükkaya: Diplomaside Mahremiyetin Sonu. Dışişleri Bakanı Davutoğlu ve diplomatlar, olayın patlak verdiği dakikaları, skandalın kalbinde, Washington'da yaşadılar.

Oray Eğin: Wikileaks Yoksa Devrimci Karargâh Örgütü Üyesi mi? Dünden beri bu belgelerle ilgili kopan fırtınaya bakıyorum. Basın sadece belgelerden AKP'yi ve Erdoğan'ın övüldüğü kısımları büyütüyor.

Burhan Ayeri: WIKILEAKS'e Düşüyorduk.

Güngör Mengi: Hesap Zamanı. Dileyelim ki temizlenmemize vesile olsun!

Ruhat Mengi: Obama İnanıyor, Biz İnanmayalım mı?

Zülfü Livaneli: Dünyayı Değiştiren Wikileaks Depremi.

Mustafa Mutlu: Şaşırdınız mı?

Ruşen Çakır: Bu Taşlar Çok Baş Yarabilir.

Can Ataklı: Wikileaks ile Genel Bir Temizlik.

Altemur Kılıç: Küçük Kıyamet Büyük Kıyamet. Gelecek seçimleri ve AKP'nin geleceğini de etkileyebileceğini söyleyebiliriz!

Hasan Demir: Erdoğan, Wikileaks Sahibiyle Arkadaş mı?

Yavuz Selim Demirağ: Recep Bey'e ABD Gazı.

Selcan Taşçı: "Wikileaks"çiler Bir de TRT'yi Görse...

Savaş Süzal: Davutoğlu Skandallarla Washington'a İndi.
Fatih Altaylı: ABD Buysa Dünyanın İşi Zor.
Emin Çölaşan: Sağolasın Wikileaks.
Mehmet Türkeri: ABD Belgeleri Malumun İlanı.

Gerçekler Aydınlanıyor

251 bin 287 belgeden yaklaşık 7 bin 918 tanesi Türkiye ile ilgiliydi. Bunlardan yayınlanan çok azı bile ortalığı karıştırmaya yetmişti. Herkes Wikileaks'e kilitlenmişti. Yeni belgeler yayınlanmaya başladıkça yeni tartışma başlıyor, kapalı kapılar ardında ABD'li diplomatlarla konuşulanlar aydınlanıyordu.

Örneğin Kürt Açılımı konusunda Büyükelçi James Jeffrey, "Büyükelçiliğimiz bizim verdiğimiz istihbarat desteğiyle PKK'ya karşı kazanılan askeri başarının, sivillere bu açılımı yapmak, Mesut Barzani ve diğer Kürtler ile doğrudan ilişki kurmak için siyasi alan yarattığına inanıyor," diyerek meselenin can alıcı noktasını ortaya koyuyordu. Oysa hükümeti eleştirenler açılımın hedefinin tam da bu olduğunu söylüyordu. Türkiye'nin Suriye politikasının samimiyeti konusunda Jeffrey'in düşündüren satırları şöyleydi: "Eğer Türkler, Suriye'yi İran'dan ayırmak konusundaki isteklerinde ciddilerse, bu konuda telefon defteri değerinde tartışmalı protokoller imzalamak yerine, gerçek başarılar elde etmeye başlamaları halinde, bu hepimizin çıkarma olur..." Türkiye'de hükümet muhalifleri, Türkiye'nin Suriye'ye yaklaşımının onu ABD'ye yaklaştırma odaklı olduğunu söylerken, İslamcı kesim buna karşı çıkıyor, Suriye ile ilişkileri yeni Osmanlı açılımının durağı olarak tarif ediyordu. Jeffrey'in satırları, yakın dönemde Suriye'deki isyanlara Türkiye'nin tavrı ile doğrulandı. Türkiye, Suriye konusunda Batı'ya önemli taahhütlerde bulunmuştu. Ya da füze kalkanı konusunda Başbakan Erdoğan'ın kamuoyu önündeki "ilkeli" tutumu Wikileaks belgelerindeki

gerçekliğe çarpıyordu. Kısacası, belgeler yayınlandıkça başta Türk dış politikasının ana meseleleri olmak üzere Türkiye'nin vizyonu ile kapı ardındaki niyetleri arasındaki farklılık daha da görünür oldu. Ancak bu görünürlüğün halka yansıması, Arap ülkelerinde yaşananlarla karşılaştırılırsa oldukça zayıftı.

İsrail Kaynaklı mı?

Başbakan Erdoğan, Wikileaks belgeleriyle ilgili olarak İsrail'i işaret etti. Aslına bakılırsa, İsrail hakkında yapılan suçlamalar konusunda Erdoğan yalnız değildi. Belgelerin, başta Türkiye olmak üzere, Ortadoğu ülkelerinin İsrail'e ilişkin politikalarının ikircikli olduğunu göstermesi, bu algının genel kabul görmesine neden oldu. Öyle ki Wikileaks belgeleri dünyayı sarsarken, İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu, "Wikileaks, İsrail için sorun değil, İsrail olumsuz etkilenmeyecek," dedi. Maliye Bakanı Yuval Steinitz ise, "Belgeler dolaylı bir şekilde İsrail'in yararına," ifadeleriyle durumu tarif etti. *Yediot Ahronot*'tan Sever Plocker, "Wikileaks olmasaydı, İsrail onu icat etmek zorunda kalırdı," diyecek kadar ileri gitti.

Belgelerin kaynağının İsrail ya da İsrail lobisi olduğu kuşkusuz bir komplo teorisi. Ancak bu teoriyi sunanlar Wikileaks belgeleri arasından kendilerine dayanaklar buluyorlar. Şöyle söyleyelim: Wikileaks belgelerinin pek çoğunda Irak'ı istikrarsızlaştıran güç İran. Irak'taki militanlara silah sağlayarak ve eğiterek ülkede düzen kurulmasının önüne geçiyor. Bu tespitlerin İsrail'in düşmanı İran'ı zor durumda bırakacağı tartışılmaz. İkinci konu ise Hizbullah ile ilgili. Hizbullah'ın, Iraklı militanlara "asker kaçırma" gibi konularda ders verdiği iddiasının yakın dönemde İsrail ile savaşmış Hizbullah'ın meşruiyetini zedelediğini söyleyebiliriz. Üçüncü önemli ayrıntı, belgelerde Arap liderlerinin İran konusundaki tavrı. Wikileaks belgeleri, başta

Suudi Arabistan olmak üzere, Bahreyn, Ürdün ve Mısır gibi ülkelerin liderlerinin kapalı kapılar ardında ABD'ye, İran'ın bölgede sınırlandırılmasını telkin ettiğini gösterdi. Netanyahu'nun "Araplar kamu önünde başka özel görüşmelerde başka konuşuyorlar," açıklaması bu ikircikli duruma işaret ediyordu. Nitekim İran Devlet Başkanı Mahmut Ahmedinejad, bu yöndeki belgeleri kastederek, "Araplarla aramızı bozmaya çalışıyorlar," dedi. İsrail'in Araplar karşısında elini güçlendiren bir başka nokta ise, Wikileaks belgeleri arasında yer alan İsrail'in Gazze Operasyonu öncesinde Mısır, El-Fetih ve Türkiye Büyükelçiliği'ne bilgi verdiğini gösteren belgelerdi. İsrail'in Gazze'yi El-Fetih'e bırakma teklifi belgelere göre olumlu karşılanmıştı. Toparlarsak, belgeler Ortadoğu'da en samimi diplomasinin İsrail'e ait olduğunu gösteriyordu. Neredeyse tüm Arap ülkeleri ile sorunlu ilişkisi olan İsrail'in sakladığı bir şey yoktu. Ancak İsrail'e düşman görünen Arap liderler, kendi kamuoylarından saklayarak İsrail ile gayri ahlaki bir ilişki kuruyordu. Bu sonuç, belgelerin ardında İsrail'in olduğu algısına neden olmuştu.

Bu teorinin ABD'de de taraftar bulduğunu söyleyebiliriz. *Veteran's Today*'de Gordon Duff, ABD gibi bir ülke içinde bu kadar belgeyi ele geçirme ve yayımlayabilme iradesinin ancak İsrail lobisinde olduğunu iddia etti. Duff, gizli belgeleri ele geçirme konusunda deneyimli olduğu bilinen Yahudi lobisi AIPAC'i işaret ediyordu. Yahudi lobisini sızıntının faili olarak gösteren yorumlar bu kadarla kalmadı. ABD'de İsrail'e eleştirel bakan entelektüeller, lobinin belgeleri sızdırarak Obama diplomasisini çökertmeyi hedeflediğini iddia ettiler. Onlara göre belgeler, Obama döneminde İsrail'i pek de hoşnut etmeyen yeni ittifakları bozacak nitelikteydi. Obama'nın İsrail'e rağmen Filistin ve İran gibi sorunlu bölgelere uyguladığı yumuşak güç siyaseti Wikileaks belgeleri ile darbe almıştı.

İsrail'i işaret eden bu yorumlara karşı çıkanlar da oldu. Kimilerine göre sızdırılan belgelerin kaynağı Obama yönetimiydi. Obama yönetimi bu belgelerle Bush döneminin günahlarından arınıyordu. Yahudi lobisine ilişkin suçlamalar, bu teze mesafeli bakanlar tarafından, komploculukla itham edildi. Sonuç olarak Wikileaks belgeleri yalnızca tesadüfi bir sızma olsa da, arkasında başka hesapların olduğuna ilişkin tezler hiç bitmeyecek.

Arap Dünyasına Nasıl Yansıdı?

Belgelerin yayınlanmasının ardından, yalnızca Erdoğan değil, Arap liderler de arka arkaya yalanlamada bulundular. 30 Kasım tarihli Lübnan'da yayınlanan *Daily Star* gazetesinin haberine göre, Lübnan Başbakanı Hariri, Wikileaks'te iddia edildiğinin aksine, kendilerinin İran'a saldırı gerçekleştirmesi için ABD'ye herhangi bir telkinde bulunmadıklarını söyledi. Hariri, bu açıklamasına ek olarak Lübnan ile İran'ın her zaman dost olduğunu, İran'a yönelik bir askeri harekâta karşı olduklarını söyledi.

Belgelerin ardından gözlerin çevrildiği bir başka ülke, Suudi Arabistan'dı. ABD'ye İran konusunda "yılanın başı küçükken ezin" dediği iddia edilen ülkeden ilginç bir çıkış 30 Kasım tarihinde geldi. Tahran'da yayınlanan *The Tehran Times* gazetesinde yer alan habere göre, Suudi Arabistan'ın Tahran Büyükelçiliği, Wikileaks'in yayınladığı belgelerdeki iddiaların tamamen yalan olduğunu söyledi. Elçilik yaptığı açıklamada Suudi Arabistan'a öteden beri bu ithamların yapıldığını, bu tip ithamların İran ile Suudi Arabistan'ın arasını açmaya yönelik bir tezgâh olduğunu ifade etti. Açıklamanın Suudi Arabistan hükümeti tarafından değil, Tahran Büyükelçiliği'nden yapılması ise bir başka dikkat çekici ayrıntıydı.

Arap liderlerin ardı adına gelen yalanlamalarına yanıt Arap basınının önemli gazetesi *El Kuds El-Arabi*'nin başyazarı Abdül-

bari Atwan'dan geldi. Atwan'a göre, Wikileaks belgelerini yalanlayan Arap liderler pek de inandırıcı değildi. Atwan açısından, ülkelerini kendi halklarının rızasına dayanmadan, çoğu kez onların çıkarlarına aykırı bir biçimde yöneten ve bu yüzden kendi halklarının içinde bile ancak büyük koruma orduları sayesinde dolaşabilen, oturdukları koltuklara Washington'un isteği ve onayı ile sahip olan ve geçmişte İsrail'e dolaylı destek veren bu liderlerin, İran'a karşı Amerika ile saf tuttukları apaçık bir gerçekti.

Lübnan'da yayınlanan *Daily Star*'da Rami G. Khouri ise, Wikileaks'in sızdırdığı belgelerin Arap liderlerin tüm foyalarını gözler önüne serdiğini söyledi. Khouri, yıllardır yüzlerce milyar dolar harcayıp Amerika ve müttefiklerinin ürettiği son moda silahları satın alan Arap ülkelerinin, bölgelerindeki en küçük tehdit karşısında nasıl aciz duruma düştüklerinin, nasıl hami aradıklarının, ABD'yi kendi komşularına saldırması konusunda nasıl teşvik ettiklerinin Wikileaks belgeleri ile ortaya çıktığını söyledi. Khouri, İran'a karşı Arap liderlerin ABD ve İsrail ile nasıl işbirliğine girdiğinin ortaya çıktığını iddia etti.

Türkiye Dünyanın Dilinde

Dünyada Wikileaks-Türkiye belgelerinin yansımasıyla devam edelim. Türkiye ile ilgili belgelerin ayrıntılarına en çok yer veren yayın, kuşkusuz, Alman *Der Spiegel*'di. Dergi, Başbakan Erdoğan'ın İsviçre hesabı iddialarından AKP'li bakanlara yönelik ağır ithamlara kadar Türkiye ile ilgili Wikileaks'te yer alan ağır ifadeleri yayınladı.

İsviçre'nin en çok satan gazetesi *Blick* ise, İsviçre hesapları ile ilgili şu ifadeleri kullandı: "Türk lider için büyük aksilik... Aslında o, geçen yıl Erdo-öfke (Erdowahn) unvanı almış ve İsviçre'yi minare yasağı konusunda faşist bir devlet olarak tanımlamıştı. Şimdi ise malvarlığını İsviçre'ye emanet ettiği ortaya çıkıyor. Ve

bundan da haberi yokmuş!" Haberin devamında şu ifadeler yer aldı: "Erdoğan'ın kızgın olduğu görünüyor. Kendini öne atıp malvarlığı ve İsviçre'deki hesaplarla ilgili iddiaların doğru olduğu ispatlanırsa istifa edeceğini söylüyor. Ama malvarlığının kaynağını da tam olarak açıklayamıyor. Çocuklarının nasıl olup da yüksek vergiler ödediği sorusu da hâlâ cevap bekliyor."

Euronews ise, Wikileaks'te Türkiye ile ilgili iddialara geniş yer verirken, "Erdoğan ABD'ye Kızgın" başlıklı haberinde, "Türkiye ile ABD ilişkileri, açıklanan belgelerden sonra biraz dumanlı. Başbakan Erdoğan, kendisinin İsrail'e kini olan göz yumucu bir İslamist olarak tanıtılmasından rahatsız," ifadelerini kullandı.

İsviçre'de yayın yapan *Neue Zuricher Zeitung* gazetesi de Erdoğan'ın İsviçre'de hesabı olduğu iddialarına ve Erdoğan'ın cevabına yer verdi. "Türkiye Başbakanı, ABD Eski Elçisinin Cezalandırılmasını Talep Ediyor" başlıklı haberde "Erdoğan'ın İsviçre'de kara parası var... Bunu ABD'nin eski Ankara Büyükelçisi belirtiyor. Erdoğan kızgın," dedikten sonra, Erdoğan'ın servetini oğlunun düğününde takılan takılarla açıklamaya çalıştığını, Erdoğan'ın kızlarını ABD'de işadamlarının verdiği burslar ile okuttuğunu aktardı.

Alman Devlet Televizyonu ARD, "Washington'un Anadolu'daki Bu Kaiser'e (volkstribun) İhtiyacı Var" başlıklı haberinde "Wikileaks'teki Erdoğan'la ilgili açıklamalar hoş değil; ABD Elçiliği tarafından göz yumucu bir İslamist olarak tanımlanmış... Washington'un Ankara'ya ihtiyacı var, çünkü onların İran'la bağlantıları kuvvetli" ifadelerini kullandı. Televizyon, Türkiye'nin belgelere yansıyan ikircikli dış politikasını da ayrıntılı olarak irdeledi.

Rusya'nın en önemli yayını *Pravda*'nın derdi, Wikileaks belgelerindeki Türkiye'yle ilgili ifadelerden çok Rusya ile ilgili bölümlerdi. Gazete, Wikileaks'in "Rusya bir mafya devleti oldu"

tespitlerine, ABD'nin ortaya çıkan yazışmalar ile birçok ülkede hükümetler kurup yıkan, ajanlık faaliyetleri yapan kirli yüzünün ortaya çıktığını söyleyerek cevap verdi. Rusya'nın resmi tavrını yansıttığını bildiğimiz *Pravda*'nın görüşünü CNN'de Larry King Show'a katılan Rusya Devlet Başkanı Putin tamamladı. Wikileaks belgelerinde ülkesi hakkında yer alan iddialara karşı çıkan Putin, ABD'ye Rusya'nın iç işlerine karışmaması uyarısında bulundu. Wikileaks'ten sızan telgraflarda, Rusya'daki demokrasiyi eleştiren ABD Savunma Bakanı Robert Gates'e, "kendisine yöneltilecek benzer yönde bir suçlamayı kesinlikle kabul etmeyeceği aşikâr olan Amerika'nın bu tip bir söylemde bulunacak son ülke olduğunu" söyleyerek yanıt verdi. Putin, konuşmasının devamında füze kalkanı sistemine Rusya'nın dahil edilmemesini yeni bir silahlanma yarışının habercisi olarak tanımladı.

Belgeleri en ağır ifadelerle yorumlayan, Alman *Wirtschafts Woche* dergisiydi. "Wikileaks Belgeleri Erdoğan'ı Rezil Etti" başlıklı yorumunda Hans Jakob Ginsburg, Erdoğan'a şöyle seslendi: "Uluslararası seviyede bir kıyaslama yapılırsa, siz atom bombası olmayan bir Ahmedinejad, kızları olmayan bir Berlusconi, şaraplığı olmayan bir Kurt Beck'siniz. Bundan ne sonuç çıkarıyoruz: Öncelikle Ankara'daki ABD Büyükelçiliği sizi ve partinizi sevmiyor. İkincisi ve bence daha önemlisi, ülkenizin ABD ile ilişkilerinin artık ağır bir sıkıntı içine girdiğidir. Üçüncü olarak da, ABD diplomatlarınca ülkenizin karanlık bir İslamcı ülke olma yolunda olduğunun kabul edilmiş olmasıdır." Ginsburg yorumunun devamında, Erdoğan'ın gerçekten de belgelerde yazdığı gibi beceriksiz bir bürokrat grubu ile çalıştığını söyledikten sonra, eleştirilerin ABD'den gelmesini Erdoğan'a hitaben şöyle açıkladı: "Bu konuları size aktarmak, Ankara'daki diplomatların görevi olmalıydı. Onlar, siyasi rakiplerinizle viski içip sizi çekiştireceğine, size ve size gelmesi gereken her şeyi

bloke eden danışmanlarınıza bu durumları iyice anlatmalıydı. Asıl skandal belki de bunun böyle olmamasıdır. Wikileaks'in açıkladığı bir ABD kriptosuna göre, siz kaynağı belirsiz paralarla kızlarınızı ABD'de okutmuşsunuz. Aslında bu bile bir sinyal olarak görülmelidir, çünkü bu durum eğitimin ve ABD kültürünün önemini gördüğünüzün bir göstergesidir."

Avusturya'da yayınlanan *Der Standart* gazetesi ise, belgelerde Davutoğlu'na atfedilen "Viyana'ya yeniden dönüş" sözleri üzerinden, daha çok, Türkiye'nin yeni Osmanlıcı politikalarını eleştirdi. Erdoğan'ın yalnızca İslamcı gazeteleri okuduğu, çevresindeki çoğu yetersiz danışmanlarının yeni Osmanlıcı görüşlerinin etkisinde kaldığını söyleyen gazete, Erdoğan'ın büyükelçilere dava açma hazırlığını "Erdoğan Geveze Diplomatların İşini Bitirmek İstiyor" başlığıyla duyurdu.

Özür Diplomasisi

Dünya belgeleri tartışırken, Wikileaks, Türkiye'nin gündemine bir başka diplomatik kriz konusuyla geldi. Belgelerin yayınlanmasının ardından konuşan Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'un kendilerinden özür dilediğini açıkladı.

Davutoğlu'nun açıklamasının ardından *Radikal* yazarı Murat Yetkin, Dışişleri kaynaklarına özür meselesini sormuş 'onlardan şu yanıtı almıştı: "Clinton, ABD belgelerinin yasadışı yollardan açığa çıkmış olmasından dolayı 'profoundly sorry', yani derinden üzüntü duyduğunu söyledi. Belgelerin Türkiye'de yarattığı tepki için de 'regret' ifadesini kullandı." Yetkin'in kaynakları Clinton'un özür dilemediğini, yalnızca üzüntüsünü bildirdiğini söylüyordu.

Davutoğlu, özür dilendiği konusunda ısrarını sürdürdü. Davutoğlu, "Açıkça özür dilendi bizden. Birileri karşımıza çıkar,

aksini söylerse alnını karışlarım," dedi. Davutoğlu'nun ABD gezisine katılan *Akşam* gazetesi Genel Yayın Yönetmeni İsmail Küçükkaya aynı konuyu Ömer Çelik'e sorduğunda, "Clinton özür diledi," cevabını aldı.

Bu tartışmaya son noktayı ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Philip Crowley koydu. 3 Aralık 2010 tarihinde yaptığı basın açıklamasında Crowley, gazetecilerin Davutoğlu'ndan özür mü dilendiği yoksa üzüntülerinden mi söz edildiği sorusuna, "Bakan, Davutoğlu ile pazartesi günü birebir görüşmesinde Pakistan Cumhurbaşkanı Asıf Ali Zerdali'ye ve Arjantin Devlet Başkanı Cristina Fernandez de Kirchner'e yaptığı gibi üzüntüsünü ifade etti," cevabını verdi. Crowley, net olarak "özür dilenmediğini" söyledi. Anlaşılan Davutoğlu, özür gibi bir üzüntü ifadesi duymuştu.

Aslında tüm bu tartışmanın Türk medyasının bir bölümünü komik duruma düşürdüğünü söyleyebiliriz. Hükümete yakın medya, Wikileaks belgelerinin sızdığı ilk gün, belgelerde Türkiye aleyhine hiçbir şey olmadığı tezini işledi. Hatta Erdoğan'ın, yakınındaki bir ismin ağzından övüldüğü bir belge ön plana çıkarıldı. Ancak ertesi gün, aynı medya belgelerdeki iddialar için Clinton'un özür dilediğini müjdeliyordu. Eğer belgelerde Türkiye hükümeti aleyhine bir ifade yoksa, Clinton neden özür dilemiş olabilirdi? Nihayetinde özür de gerçek çıkmadı.

Taraf Devrede

Türkiye'de Wikileaks belgeleri, medyanın tutumu nedeniyle halka ulaşamadı. Başbakan Erdoğan, iddiaları haber yapan medyayı azarlarken, hükümete yakın medyanın belgeleri görmezden gelen tavrı tüm medyaya hâkim olmaya başladı. Ülke adına çok önemli sayılabilecek yazışmalar görmezden gelindi. Arap topraklarında çalkantılara yol açan belgeler, Türkiye'de derin suskunluğa çarptı.

2011 seçimlerine giderken ise, Wikileaks belgelerinin yaratabileceği olası istikrarsızlık da *Taraf* gazetesi sayesinde önlendi. Wikileaks'ten Türkiye ile ilgili belgeleri yayınlama izni alan gazete, 17 Mart 2011 tarihinden itibaren Türkiye konulu belgelere yer vermeye başladı. *Taraf*'ın yayınladığı belgelerin, gazetenin kendi özel gündemi sebebiyle Türk Ordusu ya da muhalefet partileri aleyhine olanlardan seçilmesi dikkat çekiciydi.

Aslında *Taraf*'ın tavrı büyük bir sürpriz değildi. Wikileaks bombası patlamadan bir ay önce 5 büyük gazete ile anlaşmıştı. Amerika'da *New York Times*, Fransa'da *Le Monde*, İngiltere'de *The Guardian*, İspanya'da *El Pais*, Almanya'da *Der Spiegel*, Wikileaks ile anlaşarak gazetelerinde belgeleri yayınlıyordu. Bu yayında tedbirlerin olduğu biliniyor. Örneğin *New York Times*, yayınlayacağı belgeler konusunda hükümetle irtibat kurarken, diğer büyük gazeteler kendi süzgeçlerinden geçiriyorlardı. *New York Times*, bir yandan belgelere yer verirken, öte yandan ABD hükümetinin elini rahatlatacak şekilde "Julian Assange"ı hedef yapan haberler yaptı, savaş belgelerinde işkenceye varan iddiaları ölçülü bir şekilde okuyucuya sundu.

Taraf gibi, "Erdoğan'dan daha çok Erdoğancı" bir gazetenin farklı davranması beklenemezdi. Gazetenin Wikileaks Türkiye belgelerinin yayın imkânını elde etmesi, belgelerin yaratacağı bir yol kazasından hükümeti uzak tuttu. Gazete yalnızca hükümeti Wikileaks'ten korumakla kalmadı. Belgelerin arasından özellikle TSK'yı ve muhalefet partilerini eleştirenleri ön plana çıkardı. Pek çok belgeyi kendi siyasal çizgisine uygun şekilde sundu. Öyle ki, bazı belgelerin içeriği ile *Taraf*'ın anlatımı arasındaki fark şaşırtıcı derecede büyüktü.

Wikileaks belgelerinin yayınlandığı günden sonra bir yangın gibi söndürüldüğünü söylememiz yanlış olmaz. Kuşkusuz itfaiyecilerin yine bir yangın tehdidi olan gazetecilerden seçil-

diği bir yangındı bu. Kimi korku, kimi hükümete destek, kimi ise meraksızlık sebebiyle Wikileaks belgeleriyle ilgilenmedi. Belgeler bu nedenle çok fazla tartışılmadı. Tartışılmaya başlandığı zaman ise, hükümet yanlıları tarafından "komplo, yalan, iftira" sözleriyle geçiştirildi. Muhalefet ise tartışmak istediğinde karşısında bir muhatap bulamadı.

İki Farklı Wikileaks Algısı

Yaptığımız iki farklı habere dayanarak bu iki farklı bakışı anlatalım. Belgeler yayınlandıktan birkaç gün sonra, 3 Aralık 2010 tarihinde, Ataköy Yunus Emre Camii İmamı Bahattin Uludağ'ın Cuma vaazının konusu Wikileaks belgeleriydi. Uludağ, isim vermeden medyada çıkan haberleri eleştirdi. Ardından Hucurat suresinin 6. ayetini hatırlattı: "Ey iman edenler! Size bir fasık bir haber getirirse, bilmeyerek bir topluluğa zarar verip yaptığınıza pişman olmamak için o haberin doğruluğunu araştırın." Sanırız burada "fasık" Julian Assange'dı; Wikileaks "günah yuvasıydı".

Aynı saatlerde ise, Ergenekon Davası'nda konu Wikileaks belgeleri idi. Davanın sanığı İşçi Partisi Genel Başkanı Doğu Perinçek, Wikileaks belgelerinde yer alan Başbakan'm İsviçre hesapları iddiasının doğru olduğunu söyledi. Ardından buna kanıt olarak şu ifadeleri kullandı:

> **"1. KANIT**
> **TELEFON GÖRÜŞMESİ**
> Telefon görüşmesi, BOP Eşbaşkanı Tayyip Erdoğan ile İngiltere'deki işadamı Remzi Gür arasındadır. İki kez '20-25 gönder' diyor. Bu para İngiltere'den Amerika'ya nasıl yollanacak? Bankayla yollanacak. Niçin kendi banka hesabından göndermiyor da, İngiltere'deki Remzi Gür ile gönderiyor?

BURS DEĞİL, KENDİ PARASI

Burada bir yardım talebi yok. Muhasebe müdürüne 'gönder' diyor. Tayyip Erdoğan'ın kişisel ödemelerini Remzi Gür yapıyor. Erdoğan'ın banka hesaplarının adresi Remzi Gür'dür. İşte bu Erdoğan'ın hesaplarının yurtdışında olduğunu kanıtlıyor. Hesapların bekçiliği ise mahkemeye düşüyor.

2. KANIT

KRİPTONUN SATIR ARASI

Kriptolarda Edelman kendi devletini bilgilendiriyor. 'Senin Eşbaşkanı'nın 8 tane gizli hesabı var' diyor. Aynı paragrafta 8 hesapla birlikte Remzi Gür'den de söz ediliyor. Çocuklarını okuttuğu bilgisi sakat diyor. Gizli kasa olmasının ikinci kanıtı budur. Remzi Gür, Hilal-i Ahmer mi? Çocuğuna 2 milyon dolara 100 metre gemi alıyor. Çocukları okutmak, idare amirliği demektir.

3. KANIT

GİZLİ KASADAN RÜŞVET DAĞITMAK

Remzi Gür, 2007'deki Cumhurbaşkanlığı seçimleri sırasında milletvekillerine rüşvet dağıtmaktan 10 ay hüküm giydi. Remzi Gür işadamıdır. Gül, cumhurbaşkanı seçilsin diye rüşvet dağıtıyor. Rüşvet amiri. Rüşvetin verilmesi de onun kasa olduğunu gösteriyor.

4. KANIT

GASPEDİLEN KÖŞK KASAYA

Halis Toprak'ın 140 milyon liralık bir Aslanlı Köşk'ü var. Tam 117 milyon lira eksik bedelle, 23 milyon liraya Remzi Gür'e satılıyor. Devlet, gizli kasanın cebine 117 milyon lira koyuyor. Yasadışı hesap böyle olur işte. 117 milyonu çıktı, alır götürür gizli kasaya koyarsın. O kasadan çocuk da okutulur rüşvet de dağıtılır.

5. KANIT

1 STERLİNE KİRALANAN ARAZİ

İngiltere'de Yunus Emre Kültür Merkezi açıldı. Abdullah Gül burayı ziyaret etti ve hizmetinden dolayı Remzi Gür'ü övdü. Arazinin Gür'e ait olduğu söylendi. Tapu kayıtlarına baktık, böyle bir şey yok. Örtülü Ödenek'ten para aktarmışlar ve 1 sterline Remzi Gür'e kiralamışlar. Bir kanıt da bu...

6. KANIT

SIRDAŞ HESABI EDELMAN'DA

5 sene boyunca bu bilgiyi ne bir yazıda ne de bir beyanda kullanmadım. Çünkü kanıtlayamamıştık. Ancak Edelman'ın kriptosu doğruladı. Belgede, 'Edelman buz gibi bir ses tonuyla dosyayı muhatabının önüne sürdü. 5 hesapta 7 milyar dolar olduğu yazıyordu' ifadeleri yer alıyor. Olay artık ispatlanmıştır. Çünkü bizzat Edelman'ın bu 'sırdaş hesap' bilgisini, 30 Aralık 2005'te bir kriptoyla ABD Dışişleri Bakanlığı'na da ulaştırdığı ortaya çıkmıştır. Açıklanmayan konu, bu hesapların hangi tehdit ve şantajlarda kullanıldığıydı."

Arşivdeki Atatürk

Tüm bunların ötesinde medyada ilgi uyandıran bir başka olay, ilk kez Odatv'de yayınlandı. Odatv okuru Özgür İnal'ın dikkatini Wikileaks sitesinde ilginç bir detay çekti. Bunu bizimle paylaşınca, Odatv'de haberleştirdik. Wikileaks sitesi, bilgisayar masaüstleri için afişler hazırlamıştı. Bunlardan birinde Wikileaks logosu, bir arşiv odasını basıyordu. Açılan kapıdan ışık odanın içine vurmuştu. Odadaki raflarda klasörlerin yanında kalpaklı bir Atatürk fotoğrafı vardı. Kuşkusuz Atatürk'ün fotoğrafı Türkiye'yi simgeleyen bir semboldü. Afişte ise "It's time to open the archieves (Arşivleri açmanın zamanı)" yazıyordu. Odatv'de sunduğumuz

bu detay, belki de belgelere ilişkin en çok konuşulan olaydı.

Tekrar ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Philip Crowley'in açıklamasına dönelim...

Büyükelçiler Casus mu?

Wikileaks belgelerinin yayınlanmasının ardından Crowley'e sorulan bir soru da ABD yönetiminin olay yaratan yazışmaların arkasında durup durmadığıydı. Dışişleri Sözcüsü, bu soruya "Büyükelçilerimizin ve konsoloslarımızın yaptığı mükemmel işi inkâr etmiyoruz," cevabını vermişti.

Sorunun bir mantığı vardı kuşkusuz. Zira ABD elçileri ülkeler hakkında topladıkları bilgileri kendi ülkelerinin Dışişleri Bakanlığı'na iletmekle kalmıyordu. Wikileaks belgelerinden birinde görüldüğü üzere, elçilere yabancı liderlerin veya yetkililerin DNA'ları, biyometrik verileri gibi hassas şahsi bilgileri toplamaları yönünde direktif veriliyordu. Üstelik belgede talep eden kaynak "Dışişleri Bakanlığı dışından gelen bir talep" olarak yer alıyordu. Bu ifade akıllara CIA'yı getirdi. ABD'li diplomatlar fiilen casusluk faaliyeti mi yapıyordu? Basının önüne çıkan ABD Dışişleri Sözcüsü Crowley, söz konusu talebi doğruladı. Ancak Crowley'e göre, bu diplomatların casus olduğu anlamına gelmiyordu.

Gelelim Julian Assange'ın başına gelenlere...

Gazeteci mi Terörist mi?

Belgeler yayınlandıktan sonra, hem Wikileaks'in ne olduğu, hem de Julian Assange'ı nasıl tanımlamak gerektiği çok tartışıldı. Wikileaks hakkındaki çeşitli teorilerden söz ettik. Assange hakkında da, tıpkı Wikileaks'in tanımında olduğu gibi, bir fikir birliği yoktu. Assange bir casus muydu? Yoksa gazeteci mi?

O kendisini alışılagelmiş gazetecilik kalıplarıyla tanımlama-

dı. Öncü bir gazetecilik yaptığını söylüyordu. ABC televizyonuna verdiği demeçte, "Bahreyn'den Brezilya'ya kadar, yalan, yolsuzluk ve cinayetlerle dolu yönetimi açığa vurduğunu" savundu. Assange'ın söylediği, "bu açığa vuran öncü gazetecilik" şeklen de farklıydı. *The Australian*'da yayınlanan makalesinde Assange bu yöntemi şöyle tanımlıyordu: "Gerçeği ortaya çıkartmanın yeni yolu internet teknolojilerini kullanmaktan geçiyor. Elimizdeki bilgileri halka ulaştırmak için medyayı kullanıyoruz. İnternet de okura, bir tıklamayla bilginin kaynağına ulaşma imkânı veriyor. Böylece 'Haber doğru mu? Gazeteci elindeki verileri doğru yansıtabilmiş mi?' sorularına okurun kendisi karar verebiliyor." Assange, yine de kendi gazeteciliğinin araştırmacı gazeteciliğin bir adım gerisinde olduğunu kabul ediyordu. Assange'a göre, araştırmacı gazeteci onun yaptığından daha fazlasını yapabilir. Yayınlanan belgeleri bir politik çerçeveye oturtabilir, bilgiyi teoriyle buluşturabilir. Böylece olgular gelişigüzellikten kurtularak halkın aydınlanmasına hizmet eder.

Assange her ne kadar yaptığını öncü bir gazetecilik olarak tanımlasa da, hukuksal durum gerçekte daha karmaşıktı. Wikileaks'e bilgi sızdırdığı suçlamasıyla yargılanan asker Bradley Manning, casusluk suçlamasıyla yargılanıyordu. ABD, Assange'a aynı suçlamayı yapabilir miydi? Onu casusluk suçlamasıyla tutuklayabilir miydi? Yoksa yalnızca sızdırılan belgeleri yayınlayan bir gazeteci olarak mı görecekti?

Amerikan Devlet Bakanlığı'nın genel uygulaması, sızıntı belgeleri yayınlayan gazetecileri değil, sızdıran kamu görevlilerini yargılama yönündeydi. ABD tarihinde bu tür bir vakayla iki kez karşılaşılmıştı. Richard Nixon'un başkanlığı döneminde eski Pentagon çalışanı Daniel Ellsberg, Pentagon belgelerini basına sızdırmıştı. Ellsberg bu nedenle hem casusluk, hem

de hırsızlık ve belgelerin izinsiz elde edilmesiyle suçlanmıştı. Ancak hâkim, Pentagon'un ortaya çıkan pek çok yasadışı uygulamalarını gerekçe göstererek suçlamayı düşürdü. Yüksek mahkeme, Richard Nixon'un belgelerin gazetelerde yayınının durdurulması talebini geri çevirdi. Mahkemenin tavrı, sızdıran ya da yayınlayandan çok, rutin dışına çıkan kamu görevlilerine verilmiş bir ders gibiydi.

Akıllara gelen ikinci vaka, Başkan Reagan dönemindeydi. Sivil bir donanma istihbarat analizcisi olan Samuel Loring Morison, Karadeniz'de inşa halindeki bir Rus uçak gemisinin uydu fotoğraflarını İngiliz *Jone's Defense Weekly*'ye sızdırmıştı. Bu sebeple hakkında dava açılan Morison, casusluk ve hükümet malının çalınması suçundan mahkûm oldu. Morison'un *Jone's Defense* dergisinin kardeş yayınında yarı zamanlı çalışması, yaptığının gazetecilik faaliyeti olarak kabul edilmesine yetmedi.

Bu iki örnekten hareketle, Assange'ın ABD'ye gitmesi durumunda nasıl bir muameleyle karşılanacağı belirsizdi. New York Senatörü Peter King, Assange'm casusluk suçundan yargılanması ve Wikileaks'in terörist bir organizasyon olarak tanımlanması için teklif verdi. Daha önce casusluk suçlamasına uğrayan sanıkların avukatlığını yapan Plato Cacheris ise, Assange'ın gazetecilik faaliyetini güvence altına alan ABD Anayasası'nın birinci maddesine dayanarak kendini savunabileceğini söyledi.

Savcılar da birbirinden farklı düşünüyordu. Washington Savcısı Stan Brad'e göre, merkez medya nasıl anayasanın birinci maddesine dayanarak yayın yapıyorsa, Wikileaks gibi diğer yayıncılar da bundan faydalanabilirdi. Ancak Başsavcı Eric Holder öyle düşünmüyordu. Merkez medyanın hükümete danışarak belgeleri yayınladığını hatırlatan Holder, Wikileaks'in bunu yapmadığını, ülkenin ulusal güvenliğini, istihbarat kaynak ve yöntemlerini tehlikeye attığını söyledi.

Sonuçta Julian Assange'ın ABD'de casus mu gazeteci mi sayılacağının, yargı önüne çıkıp çıkmayacağının cevabını öğrenebilmek için, Assange'ın bir şekilde ABD'ye kendi isteği ile gitmesi ya da zorla götürülmesi gerekiyordu. CIA, bir operasyon yapıp onu kaçırmadığı sürece Assange, ABD'ye gitmeyecekti. ABD ile suçluların iadesi anlaşması imzalayan bir ülkede yakalansa dahi, ABD'de casusluk suçunun cezası idam olduğu için ülkeler onu iade etmekten kaçınacaktı.

Tecavüz Suçlaması

Assange, başta ABD'nin yapabileceklerinden duyduğu kaygıyla gizlenerek yaşıyordu. Hangi ülkede yaşadığı belirsizdi. Wikileaks'e yaptırımlar aşamalı oldu. Önce belgeleri yayınladığı site engellendi. Hemen birçok site açılarak aynı anda hepsinden yayın başladı. Böylece ilk dalga püskürtüldü. İkinci dalgada ekonomik yaptırımlar vardı. Wikileaks'e yapılan bağış hesapları donduruldu. Mastercard, para transferini durdurdu. Bazı ülkelerde bağış yapanlara maliye baskını gibi sıradışı yollar uygulandı. Site bunun da altından kalktı. Son olarak Assange hakkında bambaşka bir nedenle yakalama kararı çıktı. 2010 yılının Ağustos ayında İsveç'i ziyaret eden Assange, burada kendisine hayran olan Anna Ardin ve Sofia Wilén isimli iki feminist kadınla ayrı ayrı, kendi istekleriyle beraber olmuştu. Ancak Assange'ın her ikisiyle de beraber olduğunu birbirlerine yaptıkları itiraflar ile öğrenen iki kadın, Assange'dan intikam almaya karar verdi. İsveç yasalarına göre, kendi rızası ile dahi olsa prezervatifsiz seks yapanlar tecavüz suçlamasıyla yargılanıyordu. Elbette yargılama şikâyete tabiydi. Kadınlar bu yasaya dayanarak Assange'a tecavüz suçlamasında bulundular. Önce İsveç'te 18 Kasım'da hakkında tutuklama kararı verildi. Ardından 31 Kasım'da Assange hakkında uluslararası tutuk-

lama emri (kırmızı bülten) çıkarıldı. 7 Aralık 2010 tarihinde İngiltere'de polise teslim olan Assange tutuklandı. 16 Aralık 2010'da ise tutuksuz yargılanmak üzere kefaletle serbest bırakıldı. Halen yargılama devam ediyor.

Bu yaşananlarda Anna Ardin ve Sofia Wilen isimli Assange ile beraber olan kadınların ona komplo yaptığı eğilimi ağır bastı. İki isim üzerine Odatv'de Barış Zeren önemli bir araştırma yaptı. Zeren'in yazısı şöyleydi:

"Wikileaks internet sitesinde ABD'nin gizli yazışmalarını dünyaya sızdıran Julian Assange bugün İsveç polisinin talebi üzerine İngiltere'de tutuklandı. Medya, Assange'm İsveç'te tecavüzle suçlandığı iddiasını gündeme getiriyor. Öte yandan dış basına yansıyan bilgiler, Assange'ın tutuklanmasına yol açan suçlamalar hakkında epey kuşku doğuracak nitelikte.

Anna Ardin, Katiller ve CIA

6 Aralık 2010 günü Rawstory adlı ünlü haber sitesinde David Edwards'ın yazısı, bu iddiaları derleyen önemli bir kaynak. Site, her şeyden önce İsveçli savcıların, AOL News'a, suçlamanın aktarıldığı gibi tecavüzden çok, 'sürpriz seks' ya da 'beklenmedik seks' olarak geçtiği açıklamasını gündeme getiriyor.

Bundan daha çarpıcısı ise Assange'ı suçlayan kadınlardan Anna Ardin'in 'ABD finansmanlı, Castro-karşıtı ve komünizm-karşıtı gruplarla bağları olabileceği' kuşkuları... Ağustos ayında, Assange'a yönelik ilk tecavüz suçlamaları gündeme geldiğinde, Ardin adını duyanlar bu konudaki kuşkularını ifade etmişlerdi.

Şimdi ise Counterpunch gibi dünya solunda bilinen siteler başta olmak üzere, pek çok site ve yazar, bağlantıları daha somut gösteren bilgiler aktarıyorlar.

Counterpunch'ta Israel Shamir ve Paul Bennett'in belirttiğine göre Ardin, Küba'da bulunduğu sırada, Castro-karşıtı bir radikal feminist grup olan 'Las damas de blanco' (Beyaz Giyen Kadınlar) için çalışmıştı.

Oslo Üniversitesi'nden Profesör Michael Seltzer, söz konusu feminist grubun Carlos Alberto Montaner adlı, CIA'yla bağlantılı çalışan bir kimse tarafından yönetildiğini vurguluyor. Counterpunch sitesinde de Ardin'in Castro-karşıtı bir solcu olarak bilindiği aktarılıyor. Ardin'in Küba'dan dönüşte söz konusu faaliyetlerini ve izlenimlerini İsveççe yayınladığı kitapta anlattığına dikkat çekiliyor.

Dünya solunda Ardin'in etkin biçimde katıldığı Beyaz Giyen Kadınlar, kısmen ABD tarafından fonlanan bir grup olarak biliniyor. Böyle bilinmesinde, söz konusu feminist çevrenin, Küba kökenli, Venezüella vatandaşı olan bağnaz komünizm-karşıtı Luis Posada Carriles'i destekçileri arasında saymasının payı var.

Burada bir parantezle, Carriles'in ününü okuyucuyla paylaşalım: Luis Posada Carriles'in, 1976 yılında gizliliği kaldırılan bir ABD belgesinde açık edildiğinden beri, CIA ajanı olduğu biliniyor; Küba'ya karşı çeşitli terörist saldırılarda yer almış bir ad; 1976 yılında bir Küba uçağının düşürülerek yetmiş beş kişinin öldürülmesi olayına katıldığı, iddialar arasında. Ama 1997 yılında Küba otelleri ve eğlence yerlerine yönelik zincirleme bombalama eylemlerinde etkin biçimde yer aldığını kabul etmiş durumda. Ayrıca, 2000 yılında Panama'da Castro'ya karşı suikast tasarlamaktan tutuklandığı da vurgulanmalı. Bütün bu sicili nedeniyle şimdi ABD'de resmi kayıtlara göre denetim altında tutuluyor. Posada'nm, Mart 2010'da Miami'de, şarkıcı Gloria Estefan'ın da katılımıyla, Ardin'in de üyesi olduğu Beyaz Giyen Kadınlar

örgütüne destek yürüyüşü yaptığı basına yansımıştı. O günden beri söz konusu radikal feminist örgütün CIA destekli hareket ettiği Küba hükümetince de belirlenmiş durumda.

FireDogLake internet sitesinden Kirk James Murphy'ye göre, Ardin, 'Uppsula Üniversitesi'nde toplumsal cinsiyet eşitliğiyle ilgili görevlerde bulunurken bir terörist ve bir katliam sorumlusu tarafından açıkça desteklenen, ABD fonlarıyla beslenen bir grupla işbirliği yapmayı seçmiş bir kimse.'

Suçlamalardaki Açıklar

Bu CIA bağlantısının dışında Assange'a yönelik suçlamalardaki bazı açıklar da dikkat çekicidir. Assange'ın da İsveçli *Aftonbladet* gazetesine, başına gelecekleri önceden haber verdiğini görüyoruz. Assange, 'Pentagon'un çalışmalarımızı yok etmek için kirli oyunlara başvuracağı konusunda uyarılmıştık,' diyor. Bu kirli oyunların başında da 'seks tuzağı'nın olduğunu ekliyor. Peki, Assange bu tuzağa düşmüş mü? Kendi açıklamasına göre 'Belki evet, belki hayır'.

Assange'ın avukatı Catlin, hem Ardin'in, hem öbür şikâyetçi Sofia Wilen'in 'tecavüz' iddiaları ortaya çıktıktan sonra zaferlerini kutlayan SMS ve twitter mesajları yayınladıklarını saptamış durumda. Özellikle Ardin'in, söz konusu 'suçtan' sonra Assange'ın anısına kendi dairesinde parti düzenlediği, twitter'daki takipçilerine, 'dünyanın en hoş ve zeki insanıyla birlikteyim' yollu mesaj attığı ifade ediliyor.

Gene Catlin, 'Wilen'in telefonundaki mesajları tam olarak bilemediklerini, ama İsveçli savcılardan, bu metinlerin Assange'ın lehine olduğunu öğrendiklerini' ekliyor. Ardin'in 'aldatan erkeklerden yedi adımda intikam kılavuzu' yayınladığı da bilgiler arasında."

Herkes İçin Wikileaks

Bu süreçte Assange, bağış akışını kesen Mastercard reklamıyla dalga geçen bir videoyla göründü. Videoda şöyle söylüyordu: "İsimsiz kalabilmek için 20 güvenli telefon: 5 bin dolar. Farklı ülkelerdeki davalarla mücadele etmek: 1 milyon dolar. 5 ülkede servis sağlayıcılarını çalıştırmak: 200 bin dolar. Bankaların hesapları dondurması sonucu kaybedilen bağışlar: 15 milyon dolar. Ev hapsinin maliyeti: 500 bin dolar." Video, Assange'ın Mısır'daki isyanı izlerkenki görüntüsüyle devam ederken şu ifadelerle tamamlanıyordu: "Yaptıklarının sonucunda dünyanın değiştiğini izlemek: Paha biçilemez. Bazıları değişimi sevmez, geri kalan herkes için Wikileaks."

Assange Röportajı

The Guardian gazetesine okuyucuların sorduğu sorularla interaktif bir röportaj veren Julian Assange'ın yanıtlarıyla bölümü sonlandıralım. Ardından Türkiye belgelerini görmeye başlayalım:

Fwoggie:

Avustralya vatandaşısınız. Ülkenize dönmek istiyor musunuz? Yoksa Avustralyalı diplomatlar ve polislerle ilgili belgeleri yayınladığınız için tutuklanma ihtimaliniz olduğundan ülkenize dönmeniz mümkün değil mi?

Julian Assange:

Ben Avustralya vatandaşıyım ve ülkemi çok özlüyorum. Ama geçtiğimiz haftalarda Avustralya Başbakanı Julia Gillard ve Başsavcı Robert McClelland ülkeme dönmemin mümkün olmadığını söylemekle kalmadılar, aynı zamanda Amerikan hükümetine bana ve arkadaşlarıma karşı saldırılarında des-

tek vermeye devam ediyorlar. Bu da insanın aklına Avustralya vatandaşı olmak ne demektir, sorusunu getiriyor. Avustralyalı politikacılar ve diplomatlar en güzel ABD kokteyllerine katılabilsinler diye David Hicks muamelesi görmek mi?

girish89:
Dünya siyasetini ne ölçüde etkilediğinizi düşünüyorsunuz? Ayrıca, büyük ilgi görüyorsunuz... Köstebeğiniz ya da kaynağınız da sizden övgü ya da ilgi görmeli, değil mi?

Julian Assange:
Son dört yıldır gözettiğimiz en önemli ilkelerden biri, gerçek riskleri göze alan ve onlar olmadan gazetecilik yapamayacağımız kaynaklarımızın hakkını vermek. Pentagon'un söyledikleri doğruysa, yakın zamandaki sızıntıların kaynağında genç bir asker –Bradley Manning– bulunuyorsa, bu onun gerçek bir kahraman olduğunu gösterir.

CrisShutlar:
Tüm dünyayı bu denli etkileyeceğinizi düşünmüş müydünüz? Güvenliğinizden endişe ediyor musunuz?

Julian Assange:
Wikileaks'in küresel ölçüde işlev görecek bir kavram olduğuna hep inandım; 2007'de Kenya seçimlerinin sonuçlarını değiştirince bu açıkça ortaya çıkmış oldu. Bence böylesine bir önem taşıdığımızı dört yıl değil de, iki yıl içinde de gösterebilirdik. Bu anlamda biraz yavaş ilerlediğimiz ve önümüzde daha çok yolun olduğu söylenebilir; daha yapacak çok işimiz var. Bununla birlikte, bizlere gelen tehditler tüm kamuoyunca biliniyor. Bizler de elimizden geldiğince önlemlerimizi alıyoruz,

elbette karşınızdaki güç bir süper güç olunca alabileceğimiz kadarını.

Cargun:

Mr. Assange,

Belgelerde XXXXX olarak gizlenen kişilerin kimliklerinin sansürlenmesi üzerine ne söyleyebilirsiniz? Bazı önemli isimler gizlenmezken, bazıları XXXXX olarak verilmiş. Bazı belgeler kısmen açıklanmış. Bu denli can alıcı önemdeki kararları, Amerikan hükümetinden başka, kim verebilir? Bildiğimiz kadarıyla, bu yönde bir talebiniz Amerika Dışişleri Bakanlığı'nca reddedilmiş. Ayrıca, belgeleri kronolojik sırayla mı, yoksa gelişigüzel mi yayınlıyorsunuz?

Julian Assange:

Belgeler, ana akım medya ortaklarımızın ve bizim seçtiğimiz hikâyelere tekabül edecek şekilde yayınlanıyor. Belgelerin redaksiyonları bu öyküler üzerinde çalışan gazetecilerce yapılıyor, çünkü bu insanlar üzerinde yazdıkları malzemeyi iyi biliyorlar. Sonunda yayına hazırlanan belgeler bir başka gazetecinin ya da editörün elinden geçiyor. Sürecin işlediğinden emin olabilmek için, başka kurumların sunduğu örnekleri de gözden geçiriyoruz.

Rszopa:

Canınızı sıkmış olsa da, size yapılan DdoS saldırısı iyi bir reklam oldu (güvenilirliğinizi artırdı). AWS'den atılmak da. Bu görüşe katılır mısınız? Bunu planlamış mıydınız?

Julian Assange:

2007'den bu yana, retoriği gerçeklikten ayırmak amacıyla,

server'larımızdan bazılarını ifade özgürlüğü konusunda sıkıntı yaşattığını düşündüğümüz alanlara yerleştirdik. Amazon'da yaşadığımız da buna bir örnek oluşturdu.

people1st:
Kanada Başbakanı'nın (eski) bir kıdemli danışmanı olan Tom Flanagan'ın, "Assange'ın öldürülmesi gerek... Bence Obama birine bu işi vermeli... Assange ortadan kaybolsa üzülmezdim," dediği söyleniyor. Bu konuda neler hissediyorsunuz?

Julian Assange:
Bay Flanagan'ın ve bu tür beyanlarda bulunan başkalarının, cinayete teşvik etmekle suçlanması gerekir.

tburgi:
Batı hükümetleri özgür basını koruma yolunda hukusal güvenceleri sağlamakla övünür ve ahlaki meşruiyetini kısmen buradan sağlar. Wikileaks'e hukuksal yaptırımlar getirme tehditleri Batı hükümetlerinin bu iddialarını zayıflatıyor. Bu hükümetlerin Wikileaks'e saldırırken ahlaki meşruiyetlerini tehlikeye attıklarına katılır mısınız? Batılı hükümetlerin herhangi bir ahlaki meşruiyete sahip olduklarına inanıyor musunuz?

Julian Assange:
Batı'nın temel güç ilişkilerindeki üstünlüğü, sözleşmelerden, borçlardan, hisselerden, bankalardan vb. oluşan bir ağa dayanıyor... Batı'da konuşmanın, güç dengeleri üzerinde bir değişiklik yarattığı nadirdir. Batı'da özgür basın/konuşma büyük ölçüde zararsızdır; porsukların ya da kuşların özgür olması gibi. Çin gibi ülkelerde sansür daha yaygındır, çünkü orada sözün hâlâ gücü var ve bu güçten korkuluyor... Amerika'nın bize saldırı-

ları bir anlamda bizlere büyük umut veriyor, çünkü belki de ekonomik blokajı kırma gücüne sahip sözlere sahibiz.

rajiv1857:

Oynadığınız oyunu kazanma şansınız olduğuna inanıyor musunuz? Temelde yaptığınız, hizmetlerinden yararlandığınız Amazon gibi kurumlar, doğrudan ya da dolaylı olarak hükümet kontrolündeyken saklambaç oynamak, bir yerde kaybolup başka bir yerde ortaya çıkmak. Ortadan kaldırılırsanız –bu illa fiziksel açıdan olmak zorunda değil, teknik açıdan da olabilir– zulanızdakileri yayınlayabileceğiniz diğer alternatifler neler? Bu kampanyayı sürdürecek "ikinci bir aktivistler kuşağı" var mı? Elinizdeki malzeme, tek bir zulanın ele geçirilip imha edilmesiyle ortadan kaldırılamayacak biçimde dağıtılmış ya da çoğaltılmış durumda mı?

Julian Assange:

Cable Gate arşivi, ABD ve başka ülkelerden pek çok önemli malzeme ile birlikte, şifreli halde, 100 bin kişiden fazlasına dağıtılmış durumda. Bizlerin başına bir şey gelirse, önemli kısımların hepsi otomatik olarak yayınlanacak. Ayrıca, Cable Gate arşivi pek çok haber kurumunun elinde bulunuyor. Tarih kazanacaktır. Dünya daha iyi bir yer olacak. Bizler bunu görebilecek miyiz? Bu sizlere bağlı.

ERDOĞAN'I NASIL BİLİRDİNİZ?

Büyükelçi Eric Edelman, 20 Ocak 2004 tarihinde Washington'a gönderdiği kriptoda, izleyen günlerde ABD'ye resmi ziyarette bulunacak olan Başbakan Erdoğan'la ilgili bazı ipuçları veriyor. Önce, Türkiye'nin bu ziyaretten beklentilerini yazan Edelman, sözü Erdoğan'ın kişiliğine getiriyor ve "Kiminle Uğraşıyoruz?" başlığı altında şöyle diyor:

"Karizmatik, sokaktaki sıradan insanın izlerini taşıyan, ülke genelinde yüzlerce üyenin simaları ve meslekleri hakkında inanılmaz bir hafızaya sahip olan Erdoğan'ın pragmatik yanı oldukça güçlü. Bu pragmatizm kendisinin geçmişteki radikal İslamcı çevresinden uzaklaşmasına neden oldu, ki bu bize kendisinin bir zamanlar dini lideri olan Kemal Hoca tarafından üzüntüyle anlatılmıştır. Erdoğan, aynı pragmatizm nedeniyle politik ajandasında bulunan türban vb. konuların peşine düşmekten kaçınmaktadır."

Burada bir duralım.

Kimdi, bir zamanlar Erdoğan'ın dini lideri olup da, şimdi Erdoğan'ın "pragmatik" yanına üzülen bu Kemal Hoca?

Edindiğimiz bilgiye göre; Kemal Hoca, Nakşibendi tarikatının önemli isimlerinden birisi. Aslen Rizeli. İstanbul'un Fatih ilçesinde yaşıyor.

Erdoğan'a bir dönem akıl veren Kemal Hoca, Erdoğan'la, başbakan olduktan sonra bir daha hiç görüşmedi.

Kemal Hoca, Erbakan çizgisine yakınlık duyarken, Erdoğan'ın çizgisini eleştiriyordu.

Erdoğan'ın Kişiliği

ABD Büyükelçisi Eric Edelman imzalı, 30 Aralık 2004 tarihli bir başka kriptoda Erdoğan'ın ve AKP'nin reformlar gerçekleştirmesini ya da ABD için önem taşıyan meselelerde zamanında ve olumlu kararlar alabilmesini olumsuz etkileyen bazı faktörlerin varlığından bahsediliyor. Bu faktörlere örnek olarak da, Erdoğan'ın karakteri veriliyor:

> "(...) Parti içinde, Erdoğan'ın güce duyduğu açlık, sert bir otoriter yönetim uygulaması ve diğerlerine karşı derin bir güvensizlik olarak kendini göstermektedir. Erdoğan ve Emine Hanım'a yakın bir eski danışman, 'Tayyip Bey Allah'a inanır ama güvenmez,' demiştir. Etrafını dalkavuk danışmanlardan oluşan adeta demir bir halka ile çevreleyen Erdoğan, bu yolla kendisini dış dünyadan yalıttığı için sağlıklı bilgi alamıyor. Bu yüzden de ABD'nin Tel Afer ve Felluce'deki operasyonlarının bağlamını ve gerçeklerini göremiyor. (...)"

Ortada bir vizyon eksikliği olduğunun iddia edildiği kriptodaki şu tespitler de çarpıcı:

> "(...) Erdoğan sağlıksız istihbaratlara ve basında yer alan dezenformasyonlara itibar etmektedir. Dar dünya görüşü ve cemaat geçmişinden gelen temkinli yaklaşımı nedeniyle halkla ilişkiler sorumluluklarını tam olarak yerine getiremiyor. Erdoğan (ve Gül başta olmak üzere etrafındaki herkes) hem içte, hem de dışta uyumlu ve sağlıklı politikalar izlenmesini engelleyen Sünni önyargılara ve duygusal tepkilere sahiptir. (...)"

Başbakan Erdoğan'ın karakter analizi bununla da bitmiyor. Erdoğan'ın içe kapanık bir yapısı olduğu yazılan kriptoda, bunu sürekli dış seyahatlere çıkarak aşmaya çalıştığı da iddia ediliyor. Detaylandırılan bu seyahatlerin, Erdoğan'ın parti ve meclis grubu üzerindeki mutlak hâkimiyetine zarar verdiğinin yazıldığı kriptoda, milletvekillerinin Erdoğan tarafından acımasızca azarlandığı da vurgulanıyor.

Peki, Başbakan Erdoğan'ın okumayla arası nasıldır? Politika hayatına yön verirken hangi verilerden ve kimlerden faydalanır? İşte ABD Büyükelçiliği'nin kriptosunda bu sorulara da yanıt buluyoruz:

> "(...) Temas içinde olduğumuz birçok kişiden aldığımız bilgilere göre, Erdoğan az okuyor, İslami eğilimi ağır basan yayın organlarını takip ediyor. Partiye yakın diğer kaynaklardan alınan bilgiye göre Erdoğan, Dışişleri Bakanlığı'ndan gelen analizlerden faydalanmayı reddediyor. Bununla beraber ordu ve Milli İstihbarat Teşkilatı da ellerindeki bilgileri Başbakan'la paylaşmamaktadır. Erdoğan dünyaya hiçbir zaman gerçekçi bir bakış açısıyla bakmadı ancak Erbakan Hoca'nın liderliğini yaptığı Saadet Partisi tarafından İslami cenahta safdışı bırakılacağı korkusu onun için önemli bir dönüm noktası olmuştur. Erdoğan karizmasına, içgüdülerine, internette yayınlanan komplo teorilerine ve yeni-Osmanlıcı fantezilerin içinde kendini kaybeden danışmanlarının verdiği süzme bilgilere güveniyor. Örneğin, İslamcı dış politika danışmanı ve Gül'ün yakın adamı Ahmet Davutoğlu gibi. (...)"

22 Temmuz 2007 genel seçimleri yeni yapılmış, sonuçlara göre AKP yüzde 46.58'lik bir oy oranına ulaşmıştı.

4 gün sonra...

26 Temmuz 2007 tarihinde, ABD Büyükelçisi Ross Wilson, Başbakanlık'tan üst düzey bir yetkiliyle yaptıkları görüşmeyi anlatan kriptoyu Washington'a gönderiyor. Wikileaks'te yayınlanan gizli sınıflandırmalı bu kriptoda XXXXX diye kodlanan bu üst düzey yetkili, Başbakan Erdoğan'ın kişiliğiyle ilgili ABD Büyükelçiliği'ne bilgiler veriyor. Kriptonun girişinde yer alan özet bölümünde şu ifadeler yer alıyor:

"Başbakanlık'tan üst düzey bir yetkiliye göre, iktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi'nin lideri Başbakan Erdoğan, etrafındaki insanların iyiliğini samimiyetle isteyen, mükemmeliyetçi ve işkolik bir siyasetçidir. Bu kişi, her ne kadar patronunu gayet demokrat birisi olarak lanse etse de, anlattıklarına bakılacak olursa, Erdoğan, iyi niyetli olmakla beraber, idaresi altındakileri sıkı otokratik kurallara göre yöneten bir liderdir."

İsmi gizlenen Başbakanlık'taki bu üst düzey yetkilinin büyükelçiliğe verdiği bilgileri göz önüne alırsak, Erdoğan'ın kişiliği için ilaveten şu başlıklar öne çıkıyor:

- İnatçı
- İkili ilişkilerde oldukça kabiliyetli
- Muhatabını etkileme gücüne sahip
- Çalışanlarına karşı oldukça adil
- Şefkatli

Söz konusu kriptoda, Başbakan Erdoğan'ın "şefkatli" biri olmasına verilen örnek bakın neydi:

"XXXXX'e göre, Erdoğan şefkatli yaklaşımı ile karşısmdakilerde muazzam bir bağlılık hissi yaratmaktadır. Kan şekeri-

nin düşmesi sonucu geçtiğimiz Ramazan ayında zırhlı makam aracında mahsur kaldığında, koruması Halit yakındaki bir inşaattan bulduğu balyozla camı kırıp Erdoğan'ı dışarı çıkarmıştır. Özellikle basında sıkça ele alınan bu koruma skandalına rağmen, Halit'in işine son verilmemiş; onun bu davranışı Başbakan Erdoğan tarafından kendisine olan sevgisinin ve bağlılığının gerçek bir işareti olarak algılanmıştır.

XXXXX, Başbakan'ın sağlığının mükemmel olduğunu söylemektedir. 'Eğer gerçekten sağlığı kötü olsa, bu kadar çok seyahat edebilir, bu kadar yoğun bir çalışma temposunun içinde olabilir miydi?' diye sormaktadır."

Başbakanlık'taki bu üst düzey yetkili, Erdoğan'ın kişiliğindeki "güzellikleri" vurgulamak için yakın tarihe damga vuran bir olayı hatırlatmıştı. Neydi o olay, bir de biz kısaca hatırlayalım:

Her şey 17 Ekim 2006 günü şok bir gelişme ile başladı. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan resmi aracında fenalık geçirmişti. Araç hızla Güven Hastanesi'ne yöneldi. Başbakan'ın şoförü Başbakan'ı araçtan çıkarmak için arabadan indi ve o sırada kapılar otomatik olarak kilitlendi. Başbakan fenalaşmış bir halde arabanın içinde mahsur kalmıştı.

Dakikalar geçti...

Sonunda, Başbakan'ın koruma amiri Halit Özgül, bulduğu balyoz ile aracın camlarını kırdı ve Erdoğan çıkarılabildi. Aynı zamanda Başbakan'ın yeğeni olan şoförü Harun Kandemir'in hatası günlerce tartışıldı. Tabii, Başbakan'ın sedyede görüntülerinin çekilmesini kameramanlara saldırarak engelleyen korumalar da... Başbakan, Güven Hastanesi'nde tedavi altına alındı.

Ancak olaya tanıklık edenler, Başbakan'ın hastaneye geldiğinde bilincinin kapalı olduğunu ve dişlerinin kenetlenmiş bir halde olduğunu ifade ettiler. Titrediği görülen Erdoğan'ın ilk

sözlerinin "Üşüyorum. Üstümü örtün," olduğunu söylediler.

İşte bu günlerde Başbakan'ın hastalığının ne olduğu tartışıldı. Pek çok iddia ortaya atıldı. Bunlardan biri "latan diyabet-gizli şeker" olduğuydu. *Hürriyet* gazetesi yazarı Doktor Osman Müftüoğlu, Başbakan'ın hastalığına latan diyabet teşhisini koydu.

12 Nisan 2007 tarihinde Başbakan'm hastalığı ile ilgili çok önemli bir gelişme yaşandı. Washington'da Brookings Enstitüsü'nde yaklaşan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin tartışıldığı toplantıda konuşan *Zaman* gazetesi Ankara Temsilcisi Kerim Balcı çok ilginç açıklamalarda bulundu. Balcı'nın verdiği bilgilere göre; Başbakan'ın beyninin sağ lobunda bir tümör vardı. Bu tümör hızla büyümemekle birlikte, epilepsi sendromlarınm gözlemlenmesine neden olmaktaydı. Kerim Balcı açıklamalarını, Başbakan'ın doktorlarına ve AKP-içi ilişkilerine dayandırıyordu.

Başbakan'ın hastalığı üzerine ortaya atılan bir başka teori ise onun "epilepsi" hastası olduğuna ilişkindi. Bu teoriyi derli toplu bir şekilde ele alan, hatta bu konuda *Caligula* kitabını yazan isim ise Prof. Dr. Yalçın Küçük'tü.

Yalçın Küçük, Başbakan'ın rahatsızlığının kaynağının "epilepsi" olduğunu düşünüyordu. *Caligula* kitabında bu iddiasını mediko-politik dediği, politik tıp bilgisi ile teorileştirdi.

Yalçın Küçük'ün iddialarına paralel açıklamalarda bulunan, başka çevreler de vardı. İlhan Selçuk, *Cumhuriyet* gazetesindeki 22 Ekim 2006 tarihli köşesinde, Başbakan'ın sara hastası olduğuna ilişkin iddiaları gündeme getirdi. *Aydınlık* dergisinin 22 Ekim 2006 tarihli manşeti ise "Başbakan Sara Nöbeti Geçirdi" idi. *Tercüman* gazetesi ise 19 Ekim 2006 tarihinde manşetini bu iddiaya ayırdı.

Yalçın Küçük'ün kitabına karşı tezler sunanlar da çıktı. Yılmaz Dikbaş imzalı *Epilepsi ve Deha* kitabına göre, Küçük'ün

epilepsi teorisi gerçekdışı ve uydurma idi.

Dikbaş'a göre, Başbakan'm epilepsi olduğu söylenemezdi. Söylenebilmesi için doktor raporuna ya da kendisini nöbet geçirirken gören bir yakına ihtiyaç vardı. Bunlar ortada bulunmadığına göre, Başbakan'ın epilepsi olduğu iddiası doğru değildi. Dikbaş'm iddiasına göre, Erdoğan epilepsi olsa dahi, bu durum Başbakanlık yapmasına engel değildi. Aksine epilepsi dâhilik ile paraleldi ve bu durum Başbakan için bir avantajdı.

Koruma amiri Halit'e gösterilen "şefkate" geçmeden önce; son olarak şunu vurgulamak gerek: Başbakan Erdoğan, "epilepsi" iddialarından dolayı Yalçın Küçük'e defalarca hem tazminat, hem de ceza davaları açtı. Yani, konu yargıya taşınmış durumda.

Gelelim Halit Özgül'e... Hani, Erdoğan'ı mahsur kaldığı araçtan balyozla kurtaran koruma amirine. Başbakanlık'taki o üst düzey yetkili, ABD Büyükelçiliği'ne ne diyordu:

> "(...) Halit'in işine son verilmemiş; onun bu davranışı Başbakan Erdoğan tarafından kendisine olan sevgisinin ve bağlılığının gerçek bir işareti olarak algılanmıştır. (...)"

Peki, bu bilgi ne kadar gerçeği yansıtıyordu?

Bu ifadelerin yer aldığı kriptonun Washington'a gönderilmesinden 5 ay önce...

Başbakan Erdoğan'a cuma namazı çıkışı türbanlı bir kadın yaklaştı ve konuşmak istedi. İşte o anlar kameralar tarafından görüntüleniyordu. Bunu fark eden Erdoğan çok sinirlendi ve koruma amiri Halit Özgül'e, "Bir daha bu arabaya binme. Gözüm görmesin seni," dedi. Bu olay, o günlerde "Halit Özgül izne ayrıldı" diye yorumlandı.

Aradan yaklaşık bir buçuk ay geçti.

Tarih: 17 Nisan 2007.

Cemaatin yayın organlarından Cihan Haber Ajansı aşağıdaki haberi abonelerine duyurdu:

> "Başbakan Recep Tayip Erdoğan'ın eski Koruma Müdürü Başkomiser Halit Özgül, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde göreve başladı.
>
> Başbakan Erdoğan'ın bir cuma namazı çıkışında uyardığı ve daha sonra görevden alınan Başkomiser Halit Özgül, TBMM'de kulis amiri olarak göreve başladı."

Ne şefkatmiş ama değil mi?

BİR ALLAH KURUŞU PARA

Wikileaks'in yayınladığı belgelerde en çok tartışılan konulardan biri, 30 Aralık 2004 tarihli belgede yazılan bir iddiaydı. Bu iddiaya göre, Başbakan Erdoğan'ın İsviçre bankalarında sekiz ayrı hesabı vardı. Ayrıntılara girmeden önce, "gizli" sınıflı o belgede bu iddia hangi cümlelerle yer almıştı, okuyalım:

"(...) AKP, yolsuzluklara son verme vaadiyle iktidara gelmiş bir partidir. Ancak bugün, parti içinde gitgide daha fazla sayıda kişi ile akrabaları arasında ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde çıkar çatışmalarının ve ciddi yolsuzlukların olduğu görülüyor. Görüştüğümüz iki kişi bize Erdoğan'ın İsviçre bankalarında sekiz ayrı hesabının olduğunu söyledi. Erdoğan'ın zenginliğinin kaynağı olarak oğlunun düğününde takılan takıları gösteren bir Türk işadamının çocuklarının okul masraflarını sadece yardım amacıyla karşıladığı yönündeki beyanatları bu noktada anlamsız kalıyor. (...)"

Bu iddia, deyim yerindeyse, deprem etkisi yaratmıştı. Öyle ki, liberallerin kalesi *Taraf* gazetesi bile bu iddiayı 30 Kasım 2010 tarihinde manşetine taşımak zorunda kalmış ve haberine "Erdoğan'ın İsviçre'de Sekiz Gizli Hesabı Var" başlığını atmıştı.

Aynı gün, CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu grup konuşmasında bu konuya değindi ve şunları söyledi:

"Eğer bir ülkenin Başbakanı için 'İsviçre bankalarında sekiz

ayrı hesabı var' deniliyorsa, bu iddia sıradan bir iddia değildir, bu ciddi bir iddiadır. Daha buna benzer pek çok iddialar gazetelerde yer alıyor. Sayın Başbakan'ın çok net, kamuoyunu tatmin edecek açıklamalar yapmasını bekliyoruz. Suçlamıyoruz. Bu, bir iddiadır diyoruz ama iddiaya karşı net, somut bilgiler ortaya konmazsa, Sayın Başbakan bu iddiaların altında kalır."

Tüm gözler Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a çevrilmişti. Aradan bir gün geçti. Wikileaks belgeleriyle ilgili ilk açıklaması "Eteklerindeki taşın dökülmesini bekliyoruz" olan Başbakan Erdoğan, suskunluğunu Ankara Kent Güvenlik Yönetim Sistemi Açılış Töreni'nde bozdu:

"Ben neyi ispat edeceğim? Olmayan şey ispat edilir mi? Benim İsviçre bankalarında bir Allah kuruşu param yok ki bunu ispat edeyim. Şimdi ben ana muhalefetin liderine ve diğerlerine diyorum ki: 'Böyle bir şeyi ispat ettiğiniz anda ben bu makamda durmam, milletvekilliğinde durmam ama siz o makamlarda duracak mısınız?' Ben bunu söylüyorum, bu kadar açık konuşuyorum."

Erdoğan'ın yaptığı konuşma sırasında çok sinirli olduğu, kullandığı sözlerden anlaşılabiliyordu. Öyle ki, ABD Büyükelçiliği'nin yazdığı kriptodaki bu iddianın ispatlanması durumunda, "Başbakanlık koltuğundan istifa edeceğini" ilan ediyordu. Medyanın bu konuyu gündeme getirmesine de çatan ve haber yapanları "alçaklıkla" suçlayan Erdoğan, ilginç bir örnekle yine tartışmalı bir açıklama yapacaktı:

"Bugün bu iddialara sarılarak manşet üretenler, manşet atanlar, siyaset üretenler, söylem üretenler yarın mahcup

olurlar. Şu anda, belediye başkanlığım döneminde 'Erdoğan'ın 1 milyar doları vardır' diyen, Ergenekon Davası'ndan zanlı olarak içeride. 1 milyar dolar... Yahu bizim o zaman 4,5 yıllık belediyemiz döneminin bütçelerinin toplamı o kadar tutmadı. 1 milyar dolar benim param varmış... Buna o zaman önemli bir işadamı da sahip çıktı, sonra özür diledi. Ve şimdi Ergenekon sanığı olarak bu efendi içeride."

Başbakan Erdoğan İsviçre'de hesapları olduğu iddiasını reddederken, alışılageldiği gibi "Ergenekon sopasını" göstermekten geri kalmıyordu. Bunu da, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı dönemiyle ilgili bir konuyla örneklendirerek yapıyor, o konuyu dile getirenin "Ergenekon'dan içeride" olduğunu söylüyordu. Peki, Erdoğan'ın örnek verdiği ve dahası Wikileaks'teki iddialara benzettiği olay neydi?

Yıl: 2001. AKP'nin kurulduğu günler... İçişleri Bakanlığı Mülkiye Başmüfettişi Candan Eren, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'yle ilgili yaptığı soruşturmada Albayrak Grubu'na verilen ihalelerde usulsüzlük yapıldığına dair bir rapor hazırladı. Candan Eren'in bu raporunda en önemli bilgi kaynaklarından biri, dönemin İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde Genel Sekreter Yardımcısı Mahmut Kuş'tu. Başmüfettiş Eren, Mahmut Kuş'la yaptığı ilk görüşmede, belediyenin Albayrak Grubu'yla olan ilişkilerine dair çok çarpıcı bilgiler öğrendi. Kuş, eski belediye başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın dönemiyle ilgili de gündeme damga vuracak iddialarda bulunuyordu.

Candan Eren duydukları karşısında, Mahmut Kuş'tan bu soruşturma için tanık olmasını istedi. Ancak Kuş, bunu yapamayacağını söyleyerek, resmi ifade vermeyi kabul etmedi. Bunun üzerine Eren, dönemin İstanbul Emniyet Müdürü Hasan Özdemir'le görüştü ve konuyu aktardı. Emniyet'in yardımıyla

Eren'in üzerine bir gizli kayıt sistemi kondu. Ve Başmüfettiş Candan Eren tekrar Mahmut Kuş'un yolunu tuttu.

Mahmut Kuş, bir önceki görüşmede söylediklerini tekrarlamasının yanı sıra daha başka çarpıcı iddialarda da bulundu. Mahmut Kuş'un iddiasına göre; Recep Tayyip Erdoğan'ın belediye başkanlığı döneminde "İstanbul'a 1 milyon ağaç" kampanyası için ithal edilen ağaçların alımı sırasında yolsuzluk yapılmıştı. Mahmut Kuş'a göre, Erdoğan bu ağaç kampanyasından "1 milyar dolar" haksız kazanç elde etmişti.

İşte bu çok tartışılan iddia, Başmüfettiş Candan Eren'in hazırladığı ve DGM'ye gönderdiği "Ek Tevdi Raporu"nun 37. sayfasında şu satırlarla yer aldı:

> "(...) Belediyeden Albayraklara para pompalanması için kullanılan en basit ve en önemli yolun ağaç işi olduğunu, Recep Tayyip Erdoğan'ın şu anda elinde 1 milyar dolar olduğunun söylendiğini, bu paranın önemli bölümünün kaynağının ağaç işi olduğunu, ağaç işindeki yolsuzluğu yakalamanın imkânsız olduğunu, getirdik, diktik, kurudu mantığının olduğunu (...)"

Evet, Erdoğan'ın Wikileaks belgelerindeki "İsviçre bankalarında sekiz ayrı hesabı var" iddiasını yalanladığı konuşmasında örnek olarak verdiği olay buydu. Peki, Erdoğan bu konuyu gündeme getiren kişi için "Ergenekon Davası'ndan zanlı olarak içeride," derken, kimi kastediyordu?

Tüm gözler Silivri'de tutuklu bulunan Tuncay Özkan'a çevrildi. Keza, Özkan'ın avukatları Ahmet Çörtoğlu ve Seçil Özdikmenli, yaptıkları açıklamada bunu doğrulamıştı. Tuncay Özkan, 31 Temmuz 2001 tarihli *Milliyet* gazetesindeki köşesinde, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde yapılan bu soruşturmayı konu etmiş ve yazısını şu satırlarla bitirmişti:

"Recep Tayyip Erdoğan bir kere yürü demiş ya Albayrak kardeşlere, kimse dokunabilir mi onlara? Şimdi 1990'dan 2000'e bir milyar dolara yakın bir servetin sahibi olarak sahipsiz kent İstanbul'a hükmediyorlar."

Hatırlatalım; Tuncay Özkan 27 Eylül 2008 tarihinde tutuklandı ve bu kitap yazıldığı sırada hâlâ tutuklu olarak Silivri Cezaevi'nde. Özkan, Ergenekon duruşmalarında sürekli olarak "Bana suçumu söyleyin" diye mahkeme heyetine sesleniyordu.

Erdoğan yaptığı konuşmada; "Buna o zaman önemli bir işadamı da sahip çıktı, sonra özür diledi," diyerek, bir başka ismi daha işaret ediyordu. İşte o isim işadamı Rahmi Koç'tan başkası değildi. Rahmi Koç, 3 Ağustos 2001 tarihinde, CNN Türk'te katıldığı Eğrisi Doğrusu isimli programda bu iddiayı yinelemişti. Koç, programda şöyle demişti:

"Şimdi Tayyip Erdoğan yeni bir misyona soyunuyor. Bu iş para meselesi. Tayyip Erdoğan'da çok para olduğunu radyolardan dinledik. 1 milyar dolar para biriktirmişler, nasıl biriktirdilerse... Dolayısıyla onun mali derdi olacağını zannetmiyorum."

Burada vurgulanması gereken noktalardan biri de, Erdoğan'ın, Rahmi Koç'un kendisinden özür dilediğini söylemesidir. Bu bilgi ilk kez Başbakan Erdoğan tarafından dile getiriliyordu.

Odatv davasının tutuklu sanığıyken hayatını kaybeden MİT mensubu Kaşif Kozinoğlu'nun, bu konuda kaleme aldığı notları da hatırlatmak gerek. Kozinoğlu'nun ölmeden önce *Aydınlık* gazetesine gönderdiği elyazısı notlarında "İsviçre hesapları" meselesi de yer alıyordu. *Aydınlık*'ın 19 Kasım 2011 tarihli haberinde şöyle yazıyordu:

"Silivri Cezaevi'nde hayatını kaybeden Kaşif Kozinoğlu, Başbakan Tayyip Erdoğan'ın İsviçre bankalarındaki 8 ayrı hesapta yaklaşık 800 milyon dolar parası olduğunu açıkladı.

Kozinoğlu bu gizli hesapların belgelerini Alman İstihbarat Örgütü BND'nin İsviçre bankası müdürü üzerinden 30 milyon Euro karşılığında temin ettiğini ifade ediyor.

Üst düzey MİT yetkilisi Kaşif Kozinoğlu, Tayyip Erdoğan'a ait gizli hesapları gösteren bu belgelerin CIA'nın da elinde bulunduğunu açıklıyor."

Aydınlık'ın 20 Kasım 2011 tarihli haberindeyse, konuyla ilgil yine Kozinoğlu'nun notları şöyle yer aldı:

"Aynı belgeler CIA'nın elinde de mevcuttur. CIA bu belgeleri Türkiye'deki kaynaklarından temin etmişti. Söz konusu kaynaklar, Bülent Arınç ve ona yakın AKP'lilerdir. Belgelerin temin edilmesi sonrası, ABD'nin Ankara Büyükelçisi söz konusu 8 hesabı mesaj olarak merkezine yazmıştır. Bu mesaj Wikileaks'te de yayınlanmıştır."

Kozinoğlu'nun bu iddiaları kuşkusuz çok çarpıcıydı. Ama gelin görün ki başka bir çarpıcı durum da, *Taraf*'ın cemaate yakınlığıyla bilinen muhabiri Mehmet Baransu'nun 19 Aralık 2011 tarihinde yazdıklarıydı.

Baransu, "Erdoğan'ın Lider Adayı Kim" başlıklı yazısının sonunda şu satırlara yer verdi:

"(...) AK Partili bir ismin 2004 yılında İsviçre'ye neden gittiğini, gelirken yanında bulunan valizde kaç milyon dolar olduğunu, bu paranın Türkiye'ye neden getirildiğini de merak ediyorum. (...)"

Şu soruları sormak gerek:

– Mehmet Baransu şantaj kokan bu satırları neden yazdı?

– Baransu'nun bahsettiği 2004 tarihi, Wikileaks'in yayınladığı kriptonun tarihiyle (30 Aralık 2004) örtüşüyor. Belli ki Baransu'nun "bildikleri" vardı. Peki o zaman ayrıntı vermek yerine "ucunu" gösterdi?

– *Taraf* gazetesi yönetimi böylesi önemli bir iddiayı, muhabiri Baransu'ya sorup neden irdelemedi ve büyütmedi?

Neden İsviçre?

Peki, Wikileaks belgelerinde geçen ve Erdoğan'ı kızdıran iddia, yani İsviçre bankalarında gizli hesabı olmak, ne anlama geliyordu?

İsviçre dünyanın en zengin ülkelerinden biri olarak kabul ediliyor. Bankalardaki gizli hesaplarda 2 trilyon doların bulunduğu biliniyor.

CHP Milletvekili Atilla Kart'ın yaptığı açıklamaya göre de bunun 60 milyar doları aşan kısmı Türklere ait.

Peki, neden İsviçre bankaları tercih ediliyor?

Çünkü toplam 385 bankanın faaliyet gösterdiği İsviçre bankacılık sistemi, gizlilik ilkesi üzerine kurulmuş durumda.

İşte bu durum vergi kaçakçılığı konusunda İsviçre bankalarını uygun bir yol haline getiriyor.

Soru şu: Bir kişinin İsviçre bankalarında hesabının olup olmadığını öğrenmek mümkün mü?

Evet, mümkün.

Bir devlet İsviçre'ye resmi yollardan müracaat ederek bir kişinin hesabını öğrenmeyi talep edebiliyor. Hesabını öğrenmeyi düşündüğü kişinin paralarını illegal yollarla elde ettiğini iddia ederse, konu İsviçre mahkemelerine taşınabiliyor.

ERDOĞAN'IN ARKASINDA DURALIM

Tarih: 20 Ocak 2004

ABD'nin Ankara Büyükelçisi Eric Edelman'ın Washington'a gönderdiği kriptoda Başbakan Erdoğan ve AKP hakkında bilgiler bulunuyordu. "Gizli" sınıflandırmalı bu belgenin "Yolsuzluklar" başlıklı bölümünde şu satırlar yer aldı:

> "AK Parti'nin iktidara gelişi, Türk toplumunun yolsuzluklara duyduğu tepkinin bir sonucudur. Erdoğan'ın kişisel servetini İstanbul Belediye Başkanlığı yaptığı dönemde rüşvetle elde ettiği hakkında ortaya atılan iddialar henüz kanıtlanmış değildir ancak Hikmet Bulduk, Mücahit Arslan ve Cüneyd Zapsu gibi Başbakan'ın bazı danışmanlarının son zamanlarda ihaleleri etkileme girişimleriyle ilgili olarak hükümete yakın kesimlerden çok sayıda duyum almaktayız. *Akşam*'ın Ankara Temsilcisi Nuray Başaran bize Zapsu'nun kendisine 13 Ocak'ta, Tüpraş'ın özelleştirilmesi ve Rusya'nın da bulunduğu bir konsorsiyuma devredilmesi olayında Erdoğan'ın ve kendisinin doğrudan yarar sağladığını söylemektedir. Ayrıca Erdoğan bir gıda dağıtım firmasının kayda değer miktarda hissesini satın almış ve bu hareketiyle kamuoyunda büyük tartışmaların yaşanmasına sebep olmuştur."

Bu çarpıcı "iddianın" anlamını analiz etmek için Tüpraş'ın özelleştirme serüvenine mercek tutmak gerekiyor. Öncelikle, Petrol-İş Sendikası'nın hazırladığı raporları temel alarak, özel-

leştirmenin yapıldığı 2003 yılında Tüpraş'ın değerini anlatalım:

– Türkiye'nin 500 büyük sanayi kuruluşu listesinin birinci sırasında yer alıyor. Ortadoğu ve Orta Avrupa'nın en büyük, Avrupa'nın ise 7. büyük rafinerisi.

– Türkiye'deki rafineri kapasitesinin yıllık toplamı 32 milyon ton. Bunun 27.6 milyon tonu Tüpraş' a ait.

– 2003'te 23.95 milyon ton petrol ürünü satışı gerçekleştirildi. 14.3 milyar dolar ciro, 328 milyon dolar net kâr elde edildi. Hazine'ye 8,6 milyar dolar vergi ve fon ödemesi yapıldı.

– Türkiye'nin yıllık vergi ve fon gelirinin %20'sini tek başına karşılıyor.

Bu rakamlar ve veriler uzatılabilir. Özetle, devlet hazinesinden kaynak kullanmadan yatırım yapan, kendi giderlerini karşılayan ve büyük kâr getiren bir kurumdan bahsediyoruz.

Edelman'ın kriptosunun *Taraf*'ta yayınlanmasının ardından Cüneyd Zapsu açıklama yaparak iddiaları yalanladı. Zapsu, *Taraf*'a yaptığı açıklamada şunları söyledi: "Nuray Hanım'ı tanırım, tabii ki ona böyle bir şey söylemiş olmam mevzu bahis değil. Onun için çok hayal kırıklığına uğrarım eğer Eric Edelman'ın imzasıyla böyle bir yazı gitmişse... Edelman'ı da gayet iyi tanırım. Normalde böyle bir şeyin dedikodusu bile olmaz. Böyle gelen bir konuyu ciddiye alıp telgrafa yazmasını kendisine yakıştıramadım. Çok merak ediyorsa check etmesi lazımdı, bunu açıp bana sorabilirdi. Bu, bana ABD'nin enformasyon ağının ne kadar güçsüz olduğunu da gösteriyor." Gazeteci Nuray Başaran da Edelman'ın gerçekdışı bilgi sunduğunu iddia etti. Başaran şöyle söyledi: "Bir insan bir yerden çıkar sağladıysa bunu bir gazeteye söyler mi? Söylenmeyen bir şeyi benim söylemem mümkün değil. Zapsu'nun böyle bir itirafı söz konusu değil. Edelman gerçekdışı bilgi sunmuş." Gazeteci

Başaran, Edelman'ın iddialarını yalanladı. Ancak 9 Ocak 2011 tarihinde *Aydınlık*, Cüneyd Zapsu ile *Akşam* gazetesinden olduğu anlaşılan bir gazetecinin yaptığı ve Kemal Unakıtan'ın oğlunun Mercedes'inin kaçak olduğu bilgisini içeren konuşmalarının bir kaydını yayınladı. Kaçak Mercedes belgelerini gazetede yayınlamak yerine Zapsu'yu arayan bu *Akşam* muhabiri acaba kimdi? Bilmiyoruz!

Peki, nasıl bir takvimde gerçekleşti bu tartışmalı özelleştirme?

Tarih tarih gidelim...

7 Haziran 2003: Özelleştirme İdaresi Başkanlığı Tüpraş'ta mevcut % 65,76 oranındaki kamu payının özelleştirilmesi için ihale ilanı yayınladı.

24 Ekim 2003: Son teklif verme süresi sona erdi. İhaleye Efremov Kautschuk GMBH ve Anadolu Ortak Girişim Grubu katıldı, tekliflerini sundu.

13 Ocak 2004: Özelleştirme İdaresi Başkanlığı yaptığı basın açıklamasında; 1,3 milyar dolar tutarındaki teklifiyle Efremov şirketinin ihaleyi kazandığını duyurdu.

İşte bu açıklama tartışmaları beraberinde getirdi. Çünkü 24 Ekim 2003'te verilen teklifte yer almayan Zorlu Grubu da, Efremov'la birlikte bu konsorsiyuma, hem de %50 ortaklıkla dahil edilmişti.

Efremov-Zorlu ortaklığı ihalenin sonuçlandığının duyurulduğu 13 Ocak tarihinden hemen önce açıklanmıştı.

Petrol-İş Sendikası Tüpraş'ın özelleştirilmesiyle ilgi peş peşe davalar açtı. Sendikanın dava gerekçeleri arasında, Zorlu Grubu'nun son anda ihaleye dahil edilmesi de vardı.

İhale şartnamesi, teklif verme tarihinden sonra ortak girişim grubuna bir başka firmanın dahil edilmesine (hem de %50

ortaklıkla) imkân vermiyordu. Zorlu Grubu'nun sonradan ortak olması yasaya aykırıydı.

Zorlu'nun bu işe girişmesinde dönemin Maliye Bakanı Kemal Unakıtan'ın da "oluru" vardı.

Sendikanın yürütmeyi durdurma talebiyle açtığı davada sunduğu gerekçeler arasında şu da yer aldı:

> "İhale komisyonu ihaleyi açıkartırma ile sonuçlandırmayarak, teklifin düşük kalmasına ve kamu zararının doğmasına sebep olmuştur."

Bununla birlikte, ihaleyi kazanan Efremov şirketinin bir tabela şirketi olduğu da ortaya çıktı. Öyle ki, ticaret sicilindeki adresinde bir aile oturuyordu.

Arkasında Rus petrol şirketi Tatneft'in olduğu belgelenen Efremov'un bir ucu ise kara para aklama merkezi Virgin Adaları'na kadar uzanıyordu. Şirketin finansal yapısının Tüpraş'a vaat ettiği parayı kaldıramayacağı da Petrol-İş tarafından ortaya kondu.

Sendika büyük bir hukuk mücadelesi verdi ve Danıştay Tüpraş'ın satışını iptal etti.

Wikileaks'te yer alan "Tüpraş'm özelleştirilmesinden yarar sağlama" iddiaları, işte bu sonradan iptal edilen satışla ilgiliydi.

Şimdi daha iyi anlıyor muyuz, AKP'nin neden "hukuk ayak bağı oluyor" diyerek 12 Eylül referandumuyla kendi hukukunu getirdiğini?

ABD Vizyonunda Erdoğan

Evet, söz konusu belge Tüpraş özelleştirmesindeki komisyon iddialarıyla anıldı. Ancak bizce bu belgede pek çok önemli

ayrıntı da vardı. Her şeyden önce belgenin yayınlanmasıyla günah keçisi ilan edilen Edelman'ın bu belgeyi Erdoğan'ı yermek için değil, övmek için yazdığını söyleyelim. Tüm metin boyunca Edelman, ABD çıkarlarıyla en çok örtüşen liderin Tayyip Erdoğan olduğunu Washington'a ifade ediyor. Belgeden Edelman'ın cümleleriyle örnek verelim: "Şu anda Erdoğan, Avrupa'ya entegre olmuş başarılı, demokratik bir Türkiye öngören ABD vizyonuna doğru ilerleme sağlamaya muktedir tek ortak."

Edelman belgede Washington'a, Erdoğan'ın Amerika yanlısı olarak etiketlenmeden ABD ile stratejik ilişki kurduğunu şöyle anlatıyor: "Türkiye'nin bize karşı olan çelişkili hislerini yönetmeyi kendi görevi sayıyor; aynı zamanda Amerikan yanlısı diye etiketlenmekten uzak durmak istiyor... Bizimle çok yakın görünmemeye özen göstererek bazı destekleyici adımlar attı. Irak'taki koalisyon güçlerine destek vermek üzere Türk birliklerinin konuşlandırılmasına yetki verilmesi yönünde çalıştı. ABD birliklerinin İncirlik Üssü üzerinden rotasyonuna razı oldu. ABD'nin uzun zamandan beri mevcut olan arzularına uygun biçimde, Kasım 2002'de Türkiye'yi Kıbrıs'taki çözümsüzlük tavrından uzaklaştırmaya çalışan cesur bir adım attı ve şimdi daha fazlasını yapmaya hazır olabilir. Ekümenik Patrikhane'nin Heybeliada'daki Ruhban Okulu'nun yeniden açılmasına yaklaşımı geçmişteki başbakanların hepsinden daha açık görünüyor." Edelman, "Amerikancı görünmeden Amerika çıkarlarının takipçisi bir Erdoğan" portresi çiziyor.

Edelman'ın Erdoğan tarifi her politikacının duymak isteyeceği cinsten: "Karizmatik, sıradan insanlarla ilişki kurabilme yeteneğine ve ülke çapında binlerce parti üyesinin adlarını ve yaptıkları işleri akılda tutabilmesini sağlayan muazzam bir hafızaya sahip bir adam olan Erdoğan'ın güçlü bir pragmatik yapısı var. Pragmatizmi, onu geçmişindeki radikal İslamcı çevreden uzak-

laştırdı." Edelman, Erdoğan'ın laik düzen tarafından haksızlığa uğramış biri olmasına rağmen, İslamcı gündemi geri plana ittiğini iddia ediyor. Eric Edelman'a göre Erdoğan, "yolsuzlukla, imtiyazla mücadeleye ve muhafazakâr gelenekleri savunmaya hazır bir 'Anadolu'nun koruyucu lideri' imajını yansıtıyor." ABD'li Büyükelçi, AKP'nin değişim partisi olduğunu, hiçbir siyasi rakibinin olmadığını, Erdoğan'ın imajının yalnız kendi ülkesinde değil, ABD'de de çok güçlü olduğunu, Erdoğan'ın ekonomi politikalarının ona halkın gözünde kazanım sağlayacak kadar iyi göründüğünü Washington'a bildiriyor.

Kadınlara Güvenmiyor

Edelman, Washington'a övgü dolu bir Erdoğan analizi yapmaya devam ediyor. Erdoğan'ın, Tanrı'nın ona Türkiye'yi yönetme görevini özel olarak verdiğini düşünecek kadar hırslı ve aşırı gururlu bir lider olduğunu anlatan Edelman, bunun Erdoğan'ı yalnızlaştırdığı eleştirisinde bulunuyor. Erdoğan'ın iktidarda kalma arzusuyla attığı adımların hızlı karar vermesini geciktirdiği tespitini de yapan Edelman, Erdoğan'ın bir olumsuz özelliğinin de, kadınlara olan güvensizliği olduğunu not ediyor. Edelman, belgede Erdoğan'ı çevreleyen danışmanların süreçleri yönetme, ordu ve bürokrasiyle çalışma konularında başarısız olduğunu da anlatıyor. Büyükelçi, AKP döneminde devlette yükselen Başbakanlık Müsteşarı Ömer Dinçer, Eğitim Bakanlığı Müsteşarı Necat Birinci, TRT Genel Müdürü Şenol Demiröz gibi radikal İslamcı isimlerin, AKP'nin Güneydoğu'da Hizbullah ile irticaya prim vermesinin, parti içindeki cemaatlerin AKP konusunda kaygıya düşmesine neden olduğunu da bildiriyor. Ancak Edelman'a göre, Erdoğan da cemaat zihniyetinden rahatsız ve çıkış yolu arıyor. Edelman, AKP'yi sadece laik kesimin eleştirmediğini, sağ görüşlülerin de AKP'nin

göreve getirdiği kimselerin liyakat sahibi olmayan dar görüşlü İslamcılar olduğunu söylediklerini yazıyor.

Eric Edelman, AKP'nin olumsuzluklarına da işaret etmesine rağmen, bu eksiklikleri aşma potansiyeline sahip tek ismin Erdoğan olduğunun altını çiziyor. ABD'nin Türkiye'deki en güçlü müttefikinin Erdoğan olduğuna dair tespitlerini aktarmıştık. Büyükelçi'ye göre ABD müttefiki Erdoğan, yine de tehdit altında. Bu tehditlerden biri, elbette, Erdoğan'a büyük güvensizlik besleyen laik ordu ve bürokrasi. İkincisi ise, AKP içinde Abdullah Gül ve Bülent Arınç gibi isimler. Edelman bu konuyu şöyle dile getiriyor: "Kabinedeki bakanlar, Erdoğan'ın danışmanları ve bir grup milletvekili bize sürekli olarak Erdoğan ve Gül arasındaki gerginlikleri ve Gül'ün ısrarla Erdoğan'a alttan alta vurma çabasında göründüğünü anlatıyorlar." Büyükelçi, Vecdi Gönül'ün kendilerini, Abdullah Gül'ün Arap/İslami yönelimli bir dış politikayı savunduğu konusunda uyardığını belgede dile getiriyor. Edelman, Bülent Arınç'ın ise radikal çıkışları ile Erdoğan'a kaza yaptırabilecek bir tehlike olduğunu aktarıyor.

Şimdi teorimizin son parçasını da tamamlamadan önce tekrar söyleyelim: Her ne kadar Edelman'm yazdığı bu kripto Tüpraş yolsuzluğu üzerinden tartışılsa da, belgede asıl kritik olan, belgenin bütününde büyük bir Erdoğan övgüsünün yer almasıdır. Belgede, ABD ile samimi bir ilişki kurmaya çalışan Erdoğan'ın, arkasındaki toplumsal desteği temsil eden partisini de dönüştürmeye çalıştığı anlatılıyor. Edelman'a göre, Erdoğan'ın siyasi geleceği de pek çok risklerle dolu.

Erdoğan'ın Arkasında Durmak

Şimdi belgenin tarihini yeniden hatırlayalım: 20 Ocak 2004. Erdoğan, sadece 8 gün sonra Washington'a gidecekti. Başbakan Erdoğan'ın geziden beklentisinin Irak, Kıbrıs ve PKK olmadığı

şu cümlelerle anlatılıyor: "ABD'nin demokratik seçimle işbaşına gelmiş hükümetin arkasında durduğunu gösterecek mümkün olan en açık işaret." Edelman, bu desteğin gerekliliğini kriptoda tekrar ediyor: "Erdoğan ve Gönül ile Adalet Bakanı Çiçek gibi bakanlar, hükümetlerine ABD desteğini Erdoğan'ın ayakta kalması için elzem sayıyorlar ve Erdoğan başarılı bir ziyaret istiyor." Edelman, benzer vurguyu Erdoğan'ın karşı karşıya kaldığı tehditleri anlattığı bölümde de yapıyor: "Erdoğan'ın bunları iyi idare edememesi durumunda, 2004 sonu itibarıyla ülkeyi yönetme yeteneğini, onun ve bizim dinamik ve derin bir ABD-Türkiye işbirliğini sürdürme yeteneğimizi ciddi biçimde zorlamaya başlayabilecek yarım düzine ciddi iç politika sınavıyla karşı karşıya."

Sanırız anlaşıldı. Tüpraş üzerinden kıyametler koparılan belgenin içeriğinde, 8 gün sonra Washington'a gidecek Erdoğan'ın yıldızı parlatılıyor. Türkiye'deki en gerçekçi Amerikan müttefikinin yaşayabileceği sarsıntılara karşı, Washington'un Erdoğan'ın net olarak arkasında durması gerekliliği anlatılıyor. Kısacası, Edelman, ABD'den Erdoğan'a açık destek vermesini istiyor. Kısa bir süre sonra ise, Edelman'ın Erdoğan'a desteğinin kesildiğini göreceğiz. Bu durum, Büyükelçi'nin Türkiye'deki sonunu da hazırlayacaktı.

EDELMAN AMERİKA'YI AKP HAKKINDA UYARIYOR

Taraf gazetesinin Cemil Çiçek'e karşı bir antipatisinin olduğu gerçek. AKP'ye sadakatine rağmen *Taraf* gazetesi, Cemil Çiçek'i eleştirirken sözünü sakınmıyor. "Kanlı ve zanlı" tartışmasından önce Edelman'ın yazdığı Wikileaks belgesini "Erdoğan'a Karşı Ordu-Çiçek El Ele" başlığı ile sunması da bunun göstergesi. Zira aynı belgede yer alan Gül'ün de Erdoğan'a karşı olduğu iddiasının sessizce geçiştirilmesi dikkat çekici. Edelman'ın tüm iddialarının paranoya olduğunu iddia edip, Çiçek hakkında söylediklerini önemsemek de öyle. *Taraf*'ın bu tavrının nedenini ileriki sayfalarda anlatacağız.

Söz ettiğimiz belge; 20 Mayıs 2004 tarihinde, ABD Ankara Büyükelçisi Eric Edelman tarafından kaleme alındı. Edelman, Washington'a gönderdiği kriptoda, Erdoğan'ın İslami gündemini öne alma eğiliminin kendisine karşı şüpheleri artırdığını anlatıyor. Erdoğan'ın belgenin yazıldığı tarihte beklenmedik bir şekilde gündemine aldığı, meslek liselerinin diğer liselerle katsayılarının eşitlenmesine yönelik projenin asıl olarak kendi tabanına hitap ettiğinden söz ediliyor. Edelman, Erdoğan'ın, Mart 2004 yerel seçimlerinde Saadet Partisi'nin yükselişini görerek bu yolla tabanını korumaya çalıştığını tahmin ediyor. AKP'nin Ekim 2003'te geri çektiği reformu tekrar gündeme getirmesinin başka bir mantıklı sebebini göremiyor. Edelman, Erdoğan'ın gün geçtikçe devlet organlarıyla niyet ve hedeflerini açık bir şekilde ortaya koyan şeffaf bir diyalogdan uzaklaştığı tespitinde bulunuyor. Bu konuda Nuray Başaran'ın

yazdığı "Erdoğan'ın Stratejik İzolasyonu" isimli makaleye de referans veriyor. Edelman, Erdoğan'ın kişi kültünü şu satırlarla eleştiriyor: "Milletvekilleri, onun kendilerini sadece 'dolgu malzemesi' olarak gören kibrini hakaret sayıyor. Kendisine yakın olan kabine üyelerini bile yabancılaştırdı. Son olarak irtibatta olduğumuz iki kişi bize, 10 Mayıs'taki kabine toplantısında Erdoğan'ın Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım'ı hor gören bir edayla şirketlerin özel uçaklarına binme tekliflerini kabul etmekten vazgeçmesini söylediğini ve Maliye Bakanı Kemal Unakıtan'a (Unakıtan'ın oğlunun ithalat vergisinde artış olmasından hemen önce içeriden aldığı bilgiyi kullanarak mısır ithal edip düşeş kazanç sağlamasına atfen) 'Bu senin o küçük mısır işine benzemez,' diyerek alaylı bir şekilde mali durumu düzeltme talimatı verdiğini anlattılar. Erdoğan bazen, Türkiye'yi yönetmesi için Tanrı buyruğuyla görevlendirilmiş biri gibi çevresine hava yayıyor. Hâlâ mutlak güce susaması dinmedi. O ve partisi, Silahlı Kuvvetler'in hâlâ önemli bir güce sahip ve hesaba katılması gereken bir siyasi güç olduğu gerçeğiyle akıllıca başa çıkmayı beceremediler." Erdoğan'ın mesyanik ruh halinin Edelman'ın pek hoşuna gitmediği görülüyor.

Fetret Devri

Edelman, ordunun artık darbe ya da 28 Şubat'taki gibi süreçlerin dışında olduğu tespitini yapıyor. Edelman'a göre, emekli ve bazı üst rütbeli askerler, AKP içindeki çatlakları büyüterek, iktidar partisine alternatif güç merkezlerini güçlendirerek Erdoğan'a muhalefet ediyorlar. Edelman, bu çabanın bir sonucu olarak AKP içi fraksiyonlar hakkında bilgi veriyor. İlk fraksiyon Cemil Çiçek ve onunla beraber hareket eden otuz AKP milletvekili. Çiçek ve ekibi Erdoğan'ı çatışmaya sokarak onu eritiyor. Edelman bu bilgiyi yine Nuray Başaran'ın Cemil Çiçek ile özel

konuşmasına dayandırıyor. Edelman, Çiçek'in bu politikasından ordunun da haberdar olduğunu ve desteklediğini de iddia ediyor. İkinci fraksiyon ise, Gül'ün başını çektiği grup. Gül'ün makul ve uyumlu görüntüsünün altında kararlı bir İslamcı kişiliğin yattığı tespitinde bulunan Edelman, Gül'ün Erdoğan'la rekabet ettiğini ve bunu, Çiçek'ten farklı olarak, daha uyumlu yollarla yaptığını ifade ediyor. Edelman, Gül'ün eski MGK Genel Sekreteri ile düzenli bir temasının olduğuna dair şaşırtıcı bir bilgi de veriyor. Bu ikinci fraksiyon konusundaki kaynağı ise, AKP'li Salih Kapusuz. Kısacası Edelman, ordunun AKP içinde biri ılımlı, biri sert tavır alan ayakları olduğunu Washington'a not ediyor.

Edelman'a göre gittikçe daha çok kişi AKP ile ordu arasındaki uçurumun farkına varıyor. Büyükelçi, görüştüğü ılımlı laik Namık Tan'ın ordu-AKP gerginliğinin ciddi boyutta olduğunu anlattığını not ediyor. Edelman, başlangıçta Türkiye'nin AKP'ye ihtiyacı olduğunu düşünen ancak bugün partiden umudunu kesmiş, düzenli olarak kapalı toplantı yapan ikinci bir gruptan da söz ediyor. Bu düzenli kapalı toplantı düzenleyen ekip, TEB Yönetim Kurulu Başkanı Hasan Çolakoğlu, gazeteci Soli Özel, Eski Büyükelçi Özdem Sanberk, Eski Hazine Müsteşarı Faik Öztrak, Merkez Bankası Başkan Yardımcısı Şükrü Binay'dan oluşuyor. Edelman, Ertuğrul Özkök'ün 9 Mayıs 2004'te, Emine Erdoğan'ın İslami kıyafetinin altına giydiği cüretli ve yüksek topuklu ayakkabıları hicvettiği yazısından da kriptosunda söz ediyor. Özkök, *Taraf*'ın bu belgeyi yayınlamasının ardından, Wikileaks belgelerinde Emine Erdoğan'ın yüksek topukları üzerine yazdığı yazıyla yer almasından ötürü de kendini hicvetti.

Edelman'ın yazdığı belgenin en önemli yönü, bizce, ABD'nin Türkiye'deki fetret devrinde nerede durması gerektiğine ilişkin

önermeleri. AKP'ye yönelik kuşkuların arttığı, Erdoğan'ın otoriter kişiliğinin gölgesinin siyasetin üzerine her gün daha fazla düştüğü, devletin baskı araçlarının tüm demokratikleşme söylemine rağmen ortadan kalkmadığı koşullarda, ABD'ye bir Türkiye politikası öneriyor. Şöyle anlatalım: Edelman, ABD'nin Türkiye politikasının 2002 seçimlerinden beri AKP ile örtüştüğünü görüyor. Ancak ABD'nin Türkiye'ye ilişkin reform haritasının, AKP tarafından, kendi iktidar alanını genişletmek için kullanılabileceğini de düşünüyor. AKP, ordu ve bürokrasiyle kavga ederken, Kemalistlerin kalelerini fethederken, ABD'yi arkasına almış gibi göründüğünün de farkında. Belgeden anlaşıldığı üzere, Edelman, ABD'nin AKP ile ittifak görüntüsünden kurtulmasını istiyor. Zira Edelman, 2004 yılında Erdoğan'ın kendi iktidarını pekiştirmek için uluslararası güçlerle ittifak yaptığını keşfetmiş durumda.

Bu tezimizi doğrulayan ifadeleri kriptodan gösterelim. Edelman, belgede şöyle söylüyor: "Erdoğan'ın siyasi sermayeyi kullanma yeteneği azaldı ve ABD'nin Türkiye'ye ilişkin hedeflerinin de yeniden iç politika alanında manipülasyona uğrama ihtimali var. Gerçekten laik bir Türkiye yerine 'ılımlı İslami' bir Türkiye peşindeymişiz ya da orduya iç politika manevralarında sarı ışık yakıyormuşuz gibi görünmekten uzak durmalıyız."

Edelman hem ordunun, hem AKP'nin, ABD'nin nerede durduğunu anlamaya ve kendi yanına çekmeye çalıştığını da söylüyor. ABD'li Büyükelçi, ordunun eğitim reformuna karşı çıkmasını eleştiren AB Büyükelçisi Hansjörg Kretschmer'e Namık Tan'ın verdiği sert eleştiriden hareketle, "yabancı gözlemcilerin kamuoyuna yönelik sözlerden kesinlikle uzak durması gerektiği" uyarısında bulunuyor. Edelman, ordunun ne olursa olsun laikliği savunmaktan geri durmayacağını söylerken, ordunun en büyük sorununun, yüzünü dönebileceği gerçekçi bir

siyasi alternatif eksikliği tespitinde bulunuyor. Son söz olarak ise "Türkiye, kendisinin çözmesi gereken ve gidişatın yönünü dışarıdan etkileme amaçlı girişimlerin, öngörülemeyen ve kuşku götürmez biçimde olumsuz etkiler yapabileceği bir belirsizlik dönemine giriyor," sözleriyle kendini ifade ediyor. Büyükelçi Edelman, kısaca Washington'un bütün parasını AKP'ye yatırıp kumar oynamamasını istiyor. Belki de bu yüzden Edelman, bir süre sonra Erdoğan'la randevulaşmayacak kadar gerildi ve görevini bırakmak zorunda kaldı. Edelman'ın bu uyarıları yapmasına neden olan AKP'nin katsayı reformuna karşı tepkiler, AKP'nin bir başka hamlesiyle pekişti.

Orduya Yaptırımlar

8 Haziran 2004 tarihli belge Edelman'ın onayıyla, Büyükelçilik Başmüsteşarı Robert J. Deutsch tarafından kaleme alındı. Belgede, 14 Mayıs'ta üç büyük savunma ihalesinin iptal edilmesinin, AKP'nin orduya "ayar vermesi" olarak algılandığı dile getiriliyor. Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök'ün Savunma Sanayii İcra Komitesi üyesi olmasına rağmen kararın iptal yönünde çıkması, ordunun da bu durumdan hoşnutsuzluğunu belirtmesi kamuoyuna yansımayan daha büyük bir gerilimin yaşandığını gösteriyordu.

Nitekim belgede, 17 Mayıs 2004'te, Savunma Bakanı Vecdi Gönül'ün, Yunanistan Savunma Bakanı'na savunma harcamalarında 10 milyar dolar kesintiye gideceklerini açıklaması da yer alıyor. Türk Genelkurmayı ve Yunanistan/Kıbrıs Daire Başkanı Tuğamiral Mücahit Şişlioğlu, ABD'li Müsteşar'a, Gönül'ün açıklamasından önceden haberlerinin olmadığını söylüyor. Şişlioğlu'nun belgede anlattığına göre; Genelkurmay yetkilileri, Milli Savunma Bakanlığı Plan ve Prensipler Dairesi Başkanı Tuğamiral Sinan Dülger'e, Gönül'ün Yunan

muadiline verdiği taahhüte neden engel olmadığını sordu. Dülger ise, toplantı öncesinde Gönül'ün böyle bir açıklama yapacağından habersiz olduğu, toplantı sırasında ise müdahale etmenin imkânsız olduğu cevabını verdi. Yine aynı belgede, 27 Mayıs 2010'da Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ'un, TSK'nın iptal edilen ihalelerde yer alan modern tank, saldırı helikopteri ve insansız hava aracına ihtiyacı olduğu yönündeki açıklaması bir görüş beyanı olarak kriptoda değerlendiriliyor. TSK'nın bütçesinin AKP döneminde kısılması, orduyla yaşanan gerilimlerde bir yaptırım aracıydı.

TEK ADAM ERDOĞAN

Türkiye'de siyasi partiler çokça demokrasiden söz eder. Ancak çoğu zaman bizzat parti içinde demokrasi yoktur. Siyasi Partiler Yasası'nın da tanıdığı imkânla, seçimlerde adaylar parti başkanı tarafından belirlenir. Bunu yaparken parti örgütlerinin sesini dinlemek ise parti başkanlarının insafına kalmıştır. Son seçimlerde CHP'nin kısmen değiştirdiği bu gelenek Türk siyasetinde uzun yıllardır devam ediyor. Bir Wikileaks belgesinde ise, 22 Temmuz 2007 seçimleri öncesinde siyasal partilerin seçimlere nasıl hazırlandığı izlenerek, "AKP'de parti içi demokrasi var mı?" sorusuna yanıt aranıyor.

6 Temmuz 2007 tarihinde, Büyükelçi Ross Wilson'un onayıyla gönderilen ve Büyükelçilik Müsteşarı Janice G. Weiner tarafından kaleme alınan belge, Amerikalı diplomatların AKP'nin Yozgat mitingini dahi izlediklerini gösteriyor. Belgede AKP için şu yorum yapılıyor: "Türkiye'nin taşrasına yaptığımız bir dizi seyahat, Başbakan Erdoğan'ın Adalet ve Kalkınma Partisi'nin tepeden inmeci bir Erdoğan makinesine dönüştüğünü net olarak gösterdi. Aday listelerini o seçti, öncelikleri ve seçim platformunu o belirledi. Eğer AKP yeniden iktidar olursa partililer Erdoğan'a minnettar olacak." Erdoğan'ın geleneksel Türk siyasetindeki merkeziyetçi alışkanlıkları sürdürmesinden "büyük adam bis yapıyor" sözleriyle bahsedilen değerlendirmede, kuruluşunda demokratik bir çadır partisi görüntüsü veren AKP'nin zamanla bu imajının erozyona uğradığı tespiti yer alıyor. Yine de, Erdoğan çizgisinin başarıları şöyle aktarılıyor:

"Erdoğan, gayet çalışkan bir şekilde partinin profilini ılımlılaştırdı. 1 Mart 2003'te 'hayır' oyu veren milletvekillerini çizdi. İslamcı milli görüş perspektifinden gelenleri budadı." Kuşkusuz bunlar "baş adam" denilen Erdoğan'ın, ABD'ye göre, despotik ama olumlu yönleri.

Belgede tepeden inme yoluyla aday gösterilenlerin Erdoğan'a sadakatinin arttığı, varlıklarını Erdoğan'a borçlu saydıkları anlatılıyor. Van ve Sivas gibi önemli illerde Erdoğan'ın kendi yakınlarını listelere yerleştirmesinin hayal kırıklığı yarattığı gözlemlenirken, taşraya gidildikçe Erdoğan'a bağlılığın arttığı iddia ediliyor.

Diplomatlar, 28 Haziran'da izledikleri Yozgat mitinginden oldukça etkilenmiş görünüyorlar. Mitingin kalabalığı ve kusursuz organizasyonu diplomatları hayran bırakırken, önemli bir gerçeği gözleriyle görüyorlar. Yozgat halkı ne Bakan Cemil Çiçek'e ne de Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'e, Erdoğan'a davrandığı kadar sıcak davranıyor. Nihayetinde kriptoda, AKP'nin hızla bir "Tayyip Erdoğan Partisi" haline geldiği anlatılırken, "AKP giderek yeni ve kendi içinde demokratik bir partiden ziyade, eski usul bir Türk partisine benzemeye başlıyor" tespitiyle durum özetleniyor. Amerikalılar, 2007 seçimlerine ilişkin gözlemlerinde Türkiye'nin hızla tek adam yönetimine gittiğinin sinyallerini veriyorlar.

2. BÖLÜM

ABD GÜL'E NASIL BAKIYOR

Wikileaks belgelerinde Abdullah Gül'e ilişkin bazı değerlendirmeleri daha önceki bölümlerde ele aldık. Peki, ABD belgelerinde Dışişleri Bakanlığı'ndan Cumhurbaşkanlığı'na yükselen Gül'ün çıkışı nasıl yer alıyordu?

16 Kasım 2002 tarihli belge, Abdullah Gül'ün AKP'nin ilk hükümetini kurmak üzere yetkilendirildiği tarihte ABD Büyükelçiliği Başmüsteşarı Robert S. Deutsch tarafından kaleme alındı ve Büyükelçi Pearson'm onayıyla Washington'a gönderildi. Belge, henüz milletvekili olamayan AKP lideri Erdoğan'ın Gül'ün Çankaya'ya çıktığı sırada AKP'nin acil eylem planını basın önünde açıklamasını manidar buluyor. Erdoğan'ın, böylece iplerin kimin elinde olduğunu gösterdiği anlatılıyor.

Aynı belgede Gül ile ilgili olarak şu tespit yapılıyor: "Gül, uzun süredir Ankara Büyükelçiliği'nin yakın ilişkide olduğu kişilerden biridir. Amerikan zihniyeti ve ABD'nin dış politika öncelikleri konusunda mükemmel bir 'kavrayışa' sahiptir."

Belgenin henüz AKP hükümeti kurulmadan önce yazıldığı hatırlanırsa uzun süredir devam eden yakın ilişkinin Refah Partisi'ne kadar uzandığı düşünülebilir. Gül'ün Refah ve Fazilet partilerinin fiili sözcüsü olduğu, ılımlı ve etkili bir İslami görüşü savunduğu anlatılırken, Erdoğan'la ilişkisi üzerine şu ifadeler kullanılıyordu: "Erdoğan'a sadık ama kendi ihtirasları var ve zaman zaman bizimle konuşurken kaba saba bir adam olan Erdoğan'a tabi olmaktan duyduğu rahatsızlığı yansıttı." Gül'ün Amerikalılara Erdoğan'dan rahatsızlığını göstermesi

ilginç. Aynı kriptoda Erdoğan'ın AKP içinde popüler bir figür, Gül'ün ise siyaset, bürokrasi, akademisyen ve gazetecilerle örülmüş iyi bir ilişki ağına sahip bir teknokrat olduğu şeklinde değerlendirme yapılıyor. Deutsch'un kaleme aldığı telgrafta Gül için "kibar, mülayim, cesur, sağlam bir imana sahip, kolay lokma değil" ifadeleri kullanılıyor.

Gül'ün Amerikalılara askerin siyasetteki ağırlığını azaltmak için Kemalistlerle tartışmayı göze alacağına dair kullandığı ifadeler ise şöyle: "Özel bir sohbette bize açıkça dedi ki, bu tür bir demokratik reform için ısrar etmek Kemalist düzen tarafından 'istikrarı bozmak' olarak algılanacaksa, varsın olsun."

Gül Ailesi

22 Kasım 2002 tarihinde ise artık Başbakan olan Gül'ün ailesi ele alınıyor. Ankara Büyükelçiliği Siyasi Müsteşar Vekili Nicolas Kass'ın yazdığı belgede Hayrünnisa Gül'ün başını örten tipik bir Müslüman kadın olmadığı, muhafazakâr ama şık giyinen, gösterişli ama zevkli mücevherler takan, Kemalist adaba karşı çıkma konusunda kararlı biri olduğu anlatılıyor. Hayrünnisa Gül, Müsteşar Kass ile özel sohbetinde ise kendini şöyle tanıtmış: "Kendi siyasi bağlarını, ülkesini, dinini ve Türk Devleti'nin laiklik konusundaki demode ve sert anlayışı sonucu yıpratıldığına inandığı dinsel yaşam hakkını şiddetle savunuyor." Gül Ailesi'nin kızı Kübra'nın Bilkent Üniversitesi'nde öğrenci olduğu, hem kurallar nedeniyle hem de Müsteşar'a göre babasını zor duruma sokacağı için okula giderken türban yerine peruk taktığı anlatılıyor. Müsteşar, görüştüğü bir AKP yöneticisine dayanarak, Kübra Gül ile Erdoğan'ın oğullarından birinin evlendirilmesinin de düşünüldüğü yazılıyor. Ancak daha sonra bu düşüncenin gerçekleşmediğini biliyoruz. Belgenin yorum bölümünde Gül Ailesi'nin modernlik ile İslam'ı

birleştiren Özalcı ahlakı yansıttığı yazıyor.

9 Mayıs 2007 tarihli ABD'nin Ankara Siyasi Müsteşarı Janice G. Weiner'in yazdığı belgede 367 krizinin ardından Cumhurbaşkanlığı adaylığından çekilen Gül'ün sanılanın aksine çok üzgün olmadığı anlatılıyor. Weiner, Gül'ün Cumhurbaşkanlığı iddiasının sürdüğünü söylerken şu önemli aktarımı yapıyor: "Gül'ün cumhurbaşkanlığı adaylığı için bastıran kişinin, Parlamento Başkanı Bülent Arınç olduğu yönünde daha önce basında çıkan haberlerin doğru olmadığını belirtti. Arınç'a gidip kendi adaylığı yönünde ısrar eden ve destek isteyen Gül'dü. Gül, Arınç'a Çankaya'da Vecdi Gönül'ü görmek istemediğini anlatıyor." Weiner'in Gül ile görüşen bir gazeteciyle konuşarak anlattıkları, Cumhurbaşkanlığı için Vecdi Gönül adı üzerinde neredeyse bir mutabakat sağlandığı sürecin değişmesinde Gül'ün payı olduğunu gösteriyor. Yine aynı belgede Gül'ün Cumhurbaşkanlığı adaylığında en büyük engelin ise, "makama kendisini uygun gören Erdoğan" olduğu tespiti de yapılıyor. Aday olacak ismin açıklanmasının gecikmesi buna bağlanıyor.

Weiner, söz konusu telgrafta önemli bir iddiayı da dile getiriyor. Buna göre hükümetin, 27 Nisan 2007'de Genelkurmay'ın yaptığı açıklamaya karşı sert cevabını Abdullah Gül kaleme aldı. Belgede Gül ile görüşen gazeteciye dayanarak Gül'ün Erbakan'dan ayrı bir çizgisinin olduğu, Fazilet Partisi'nden kopuşun haritasını Gül'ün çizdiği, Erdoğan'ın AKP içinde gerçekten saygı duyduğu tek ismin Gül olduğu da iddia edildi. Belgede Egemen Bağış'ın Amerikalı müsteşarlara söylediği daha sonra yanlışlanan bir bilgi de dikkat çekici: "Egemen Bağış, bize Dışişleri Bakanı'nın yıkıldığını ve aday olmayı hiçbir zaman istemediğini söyledi." Abdullah Gül'ün yeniden Cumhurbaşkanlığı'na aday olmasıyla Bağış'ın öngörüsü yanlışlanıyor olsa gerek. Nitekim, Bağış'ın ifadesini o günlerde ABD'li diplomatlar da

inandırıcı bulmadıklarını not etmiş. Gül'ün Cumhurbaşkanlığı adaylığına teşebbüs ettiği süreçte Wikileaks belgeleri, ABD'li diplomatların bu makama Gül'ü uygun bulduğunu gösteriyor.

ABD Gül'ü Destekliyor

22 Temmuz 2007 seçimlerinden AKP'nin yüksek oy oranıyla çıkması Cumhurbaşkanını tek başına belirleyebileceği iradeyi de ortaya çıkardı. 14 Ağustos 2007 tarihinde Dışişleri Bakanı Abdullah Gül yeniden aday oldu. 28 Ağustos 2007 tarihinde 339 oy alarak Cumhurbaşkanı seçildi. Bu sürece yansıyan belgeler de Gül'e Amerikan desteğini gösteriyor.

16 Ağustos 2007 tarihinde ABD'nin Ankara Maslahatgüzarı Nancy McEldowney'in yazdığı belge, 22 Temmuz seçimleriyle ortaya çıkan tablonun Gül'e karşı direnen muhalefet ve orduyu çaresiz kıldığı yorumunda bulunuyor. Gül'ün seçilmesine kesin gözüyle bakarken, gözlerin onun üzerinde olacağı ifade ediliyor. Gül'ün önünde bulunan yola ilişkin şu tespit yapılıyor: "Eğer Erdoğan'dan bağımsız ve Türkiye'nin demokrasisini Türklerin tamamı için güçlendirmeye kararlı olduğunu gösterebilirse kendisinden şüphelenenleri haksız çıkaracaktır." ABD'li diplomat, Gül'ün adaylığına verilen tepkileri ele aldığı telgrafta, eski Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök'ün Çankaya'da başörtüsünün dünyaya olumsuz imaj vereceğine ilişkin açıklamasını not ediyor. Genelkurmay'ın 30 Ağustos resepsiyonunu Gazi Orduevi'nden türban konusunda daha katı bir yönetmeliğin olduğu Kara Kuvvetleri Komutanlığı Karargâhı'na kaydırmasını Gül'ün adaylığına bağlıyor.

Tüm bunlara rağmen Müsteşar asıl sorunun türban olmadığını ordudaki kaynaklarına dayanarak şöyle aktarıyor: "Orduda irtibatta olduğumuz kişiler asıl sorununun Hayrünnisa Gül'ün türbanı olduğunu reddederek, Abdullah Gül'ün İslami

geçmişine sahip birinin Cumhurbaşkanlığı yetkilerine sahip olmasını daha endişe verici bulduklarını vurguladılar. CHP lideri Deniz Baykal da, Gül ile ilgili türbandan daha büyük endişelerinin olduğunu iddia etti." Hem Baykal hem ordu, asıl meselenin Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı makamının da sağlayacağı avantajla gerçekleştirilecek dönüşüm olduğunu düşünüyor. AKP'nin Cumhuriyet ilkeleri ile ters düşen yasal düzenlemelerini Sezer'in aksine Gül'ün reddedemeyeceği kanısındalar. Belgede "Genelkurmay, hükümeti ve Gül'ü, anayasal reformları ve onlara göre laik Cumhuriyet'in altını oyabilecek diğer düzenlemeleri gerçekleştirirken dikkatle izliyor olacaklar," diyerek ordu ile hükümet arasındaki gerilimin bitmeyeceği yorumu yapılıyor.

Gül'ün Cumhurbaşkanı seçildiği 28 Ağustos 2007 tarihinde yapılan Büyükelçi Ross Wilson onaylı belgede Gül'ün Çankaya'ya çıkışı şöyle değerlendiriliyor: "Genelkurmay, yemin törenine katılmadı. Gül'ün Atatürk'ün Çankaya'daki makamına oturması, ordu ve kararlı laikler için hazmedilmesi zor bir durum. Büyükanıt'ın 27 Ağustos'taki tavizsiz açıklaması herkesin bildiği bir şeyin altını çizdi: Bütün eleştirel gözler, hiç de balayı keyfi süremeyecek olan Gül'ün üzerinde olacak. Gül'ün cumhurbaşkanlığı, onun açısından büyük bir sorumluluk, Türkiye için ise önemli bir fırsat anlamına geliyor. Eğer tarafsız ve iyi bir performans gösterirse, dış politikaya odaklanmayı ve dünya liderleriyle ilişki kurmayı sürdürürse, Türkiye ve bizim için avantaj olacaktır. İşlerin nasıl gelişeceği hem Gül'ün hem de Başbakan Erdoğan'ın yakında kuracağı yeni hükümetin, ordu tarafından güçlü bir şekilde desteklenen laik muhalefetin ve kurumların merceklerini üzerlerine tutmasıyla nasıl baş edeceklerine bağlı." Kriptonun devamında Gül'ün nitelikleri övüldükten sonra "Bölgesel bir aktör olarak Türkiye

için ve bölgedeki ABD çıkarları için çok büyük bir fırsat yaratıyor," sözleriyle Gül'ün yeni görevi selamlanıyor.

Bir gün sonra, 29 Ağustos 2007'de Büyükelçi Wilson'un kaleme aldığı değerlendirmede Gül'ün hem kişisel başarıları hem de ilk girişiminde başarısız olduğu Cumhurbaşkanlığı yolculuğundaki kararlılığı ve cesareti övülüyor. 22 Temmuz seçimlerinde AKP'nin kampanyasının en önemli temasının Gül'ün cumhurbaşkanlığının engellenmesi olduğu yorumunun yapıldığı metinde şu sözler dikkat çekiyor: "AKP'nin kampanyasının merkezindeydi. Gül, AKP'nin Genelkurmay'ın karşısına dikilme kararlılığını kendi şahsında simgeliyordu."

Aynı kriptoda Gül'ün 1 Mart tezkeresindeki yalpalamasının dışında Türk-Amerikan ilişkilerine yaptığı katkı şöyle anlatıldı: "Gül Dışişleri Bakanı olarak, ABD ile ilişkilere değer verdi ve Dışişleri Bakanı (Condoleezza) Rice ile düzenli iletişim kurmaya ve etkin bir ortaklık geliştirmeye büyük gayret sarf etti. AB'ye katılım hedefine doğru ilerlemek için gerekli olan siyasi reformların önde gelen savunucularından biri oldu." Gül'ün Erdoğan'ın özensiz üslubuna kıyasla sakin ve pragmatik bir dilinin olduğu, Özal ve Demirel gibi bir lider potansiyeli taşıdığı, uluslararası ilişkilerdeki başarılarının ülke içindeki gerilimde Gül'ün lehine olacağı, Erdoğan'ı tamamlayacağı, hatta onu gölgede bile bırakabileceği iddia ediliyor. Gül'ün ABD'nin bölgesel çıkarlarına nasıl destek sağlayabileceği şu sözlerle ifade ediliyor: "ABD açısından önem taşıyan konularda, Gül önemli bir ortak olacaktır. Dışişleri Bakanı iken etkili olduğu bir dosya olan Irak konusunda yardım etmek istiyor. Selefinin (Sezer kastediliyor), Irak Cumhurbaşkanı Talabani'ye yapmayı reddettiği daveti Gül muhtemelen yapacaktır. Gül, Ortadoğu barışına aracı olabilmek konusunda şahsi bir istek duyduğunu da açıkça ortaya koydu. ABD yanlısı bir cumhurbaşkanı olarak

onun bölgedeki ilişkileri ve statüsü olumlu etki yaratabilir. Bu konuda rehberlik etmesi için ABD'ye doğru bakacaktır? Gül'ün ilk gideceği yerlerden birinin İslamabad olması beklenebilir. Gül, İran'ın nükleer meselesinde de yardımcı oldu ve Cumhurbaşkanlığı makamı, ona bu çabasında da yeni fırsatlar sunabilir." Büyükelçi'nin ifadeleri, çok şikâyetçi olunan Sezer'in aksine Gül'den bölgesel meselelerde ABD'nin işlerini kolaylaştırmasının beklendiğini gösteriyor. Başta Irak, İran ve Pakistan gibi ABD'nin temel kriz alanlarında, Gül'ün Cumhurbaşkanlığı makamının getirilerini de kullanarak rol almasının beklendiği anlaşılıyor.

Büyükelçi Wilson'un değerlendirmesinde Gül'ün önündeki zorluklar şöyle anlatılıyor: "Şimdi yıllarca sahip olduğu milletvekili dokunulmazlığından mahrum kalan yeni Cumhurbaşkanı, özellikle zorluklar yaratan laik savcıların yapacağı adli sınavlarla da karşılaşabilir. Başbakan Erdoğan'la ilişkisine yeni bir ayar yapmak ve Türkiye için taşıdığı dönüşümcü hırslarını tatmin etmekle, Türkiye'deki reform projesini hâlâ ciddi olarak sekteye uğratması mümkün olan laik eylemcilerden, ordudan ve tavizsiz Kemalistlerden gelebilecek bir sert tepkiden uzak durma ihtiyacını dengelemiş olacak."

Wikileaks belgeleri, Gül'ün cumhurbaşkanlığının ABD diplomatları tarafından olumlu karşılandığını ortaya koyuyor. Kemalist kesimi temsil eden Ahmet Necdet Sezer ile kıyaslanamayacak oranda ABD ile iyi ilişkilere sahip Gül'ün, hem içeride hem dışarıda stratejik müttefikinin beklentilerine cevap verebileceği düşünülüyor.

AKP VE BAKANLAR

Wikileaks belgeleri, hükümetin ABD tarafından yakından izlendiğini gösteriyor. ABD elçileri hükümet içindeki bakanların siyasi eğilimlerini, özel hayatlarını, yakın oldukları tarikat ve cemaatleri ABD'ye düzenli olarak bildirdiler. Bu konudaki bilgilerini kimi zaman AKP içinden kimi zaman ise dışından kaynaklara dayandırdılar.

Wikileaks belgeleri, AKP ve hükümet içinden isimlerin ABD elçileri tarafından çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulduğunu gösteriyor. İdeolojik görüşüne göre, dindarlar, milliyetçiler ve pragmatikler... Cemaat yakınlığına göre, Gülen cemaatine yakın olanlar ve Nakşibendilik gibi diğer tarikatlara mensup olanlar. Bu konuda dikkat çeken en önemli ayrıntı AKP içindeki Gülencilerin Abdullah Gül şahsında, Nakşibendiliğin ise Tayyip Erdoğan şahsında liderliğe kavuşması.

AKP içi rekabet, çoğu zaman bu iki grubun itişmesiyle anılıyor. Bunun dışında, elçilerin AKP içindeki isimleri özel hayatlarına, ABD'ye yakınlıklarına, Kürt kökenli olup olmadıklarına göre değerlendikleri anlaşılıyor.

AKP Değerlendirilmesi

Öncelikle, belgelerde AKP'nin nasıl ele alındığına bakalım. 20 Ocak 2004 tarihinde ABD'nin Ankara Büyükelçiliği'nden Eric Edelman imzasıyla gönderilen belgede AKP şöyle değerlendiriliyor: "AKP'nin atadığı kimi kişiler işi yeni öğreniyor gibi gözükürken, diğerleri yetersiz kalıyor; özel bir şahsın ya

da bir cemaatin çıkarlarının peşinde koşuyor gözükmektedirler. Bugün için, AKP bürokrasiyi kontrol altına alıp daha etkin çalışmasını sağlamaktan uzaktır. AKP'ye büyük bir önyargıyla yaklaşan laik solcular ve merkez sağda yer alan kişilerden duyduğuma göre, AKP tarafından atanıp ulusal ve yerel düzeyde görev yapan pek çok kişi yetersiz ve dar görüşlü İslamcılardır. Kabinede yer alan bakanlardan yerel düzeydeki yetkililere dek pek çok AKP'li bizlere gelecek martta yapılacak yerel seçimlerde yetkin ve işinin ehli kişileri aday göstermelerinin oldukça zor olduğunu, rakip adayların ortaya çıkmasının partinin hem ulusal hem de yerel düzeyde yönetim kabiliyetine büyük zarar vereceğini söylemişlerdir." Edelman'ın açıklaması, AKP'nin geleceği konusunda umutsuz olduğunu gösteriyor. Zira parti, Edelman'a göre, dar görüşlü İslamcıların iktidarını yansıtıyor.

AKP ile ABD ilişkisindeki bir çelişki, aralarındaki ilişkinin doğal seyri boyunca tüm belgelerde kendisini gösteriyor.

Belgelerde AKP, ABD tarafından zaman zaman eleştirilse de, alternatifi olmayan bir parti olarak kabul ediliyor. Hem ABD ile ilişkileri, hem de iç siyasette ABD'nin de onayladığı değişimi başarıyla gerçekleştirecek bir başka siyasal oluşum yok. Bunun en önemli nedeni ise, AKP dışında hiçbir partinin iktidar olabilecek güce sahip olmaması. Bu durum her zaman pragmatik bir siyaset izleyen ABD dış politikasının, eleştirel de olsa, AKP ile çalışmasını zorunlu kılıyor. AKP alternatifsizleştikçe, ABD'den daha çok destek alıyor.

30 Aralık 2004 tarihli belgede bir başka tespit var: "Şu anda yaşayabilir bir alternatif olmaması ve siyaset sahnesine hâkim olan hantallık nedeniyle Başbakan Erdoğan ve partisi AKP iktidara güçlü bir şekilde hâkim olmuş görünüyor. Yine de açık bir toplumun temel ilkelerini başarılı bir şekilde kucaklamak, AB uyumunu devam ettirmek ve ABD'nin temel çıkarıyla

uyumlu dış politika uygulamak istiyorlarsa Erdoğan ve partisinin önünde devasa zorluklar bulunuyor."

Peki, AKP bu politikaları uygulamak istiyor mu? Yoksa söz konusu "açık toplum siyaseti" iç politikada güçlü olmanın bir aracı mı? Yine aynı belgede bu konuya ilişkin şüpheler göze çarpıyor: "AKP'nin parti içinde tutarlılığının ve şeffaflılığının olmaması, AB üyeliğini isteme konusunda da muğlak ve karışık bir tanım ortaya çıkmasına neden oluyor. Bazıları, bu süreci Türk Ordusu'nu ve katı Kemalizm'in 'laiklik' artıklarını dışlamanın bir yolu olarak görüyor."

Tüm bu sürecin sonunda ABD neden hâlâ AKP'yi desteklemekte ısrar ediyordu?

Türkiye içinde tek siyasi iktidar seçeneği olmanın yanı sıra bir nedeni daha var. O da AKP'ye alternatif olarak yükselen milliyetçi siyaset. ABD'ye göre, bu bir tehdit unsuru. ABD elçilerinin, ABD çıkarlarının takipçileri olduğunu düşünerek, AKP'den beklentileri anlatan 25 Mart 2005 tarihli belgede şu satırları önemle ele alabiliriz: "Türkiye, iç ve dış politikada, iktidardaki AKP hükümetinin liderlik ve yapısal problemlerinden kaynaklanan bir sapma yaşıyor. Türkiye'nin ve AKP'nin ABD ile ilişkilerini nasıl idare ettiğini de kapsayan sağlıklı bir kimlik tartışması gecikmiş olsa da başladı. Ancak AKP'nin politikasındaki karışıklıklar, yükselen milliyetçi söylemin doldurmak için fırsat kolladığı bir boşluk yaratıyor." ABD Elçisi'ne göre, AKP'nin bıraktığı boşluğu milliyetçiler dolduruyor; bu ise, siyasi geleceği belirsiz hale getiriyor.

Kısacası, milliyetçi muhalefetin ABD'ye vaat ettiği iktidar seçeneğinin panzehri olarak AKP, ABD tarafından şüphe ile karşılansa da, reel bir seçeneği oluşturuyor. Ancak bu tarihte, ABD'ye göre, laik devlet bürokrasisine savaş açmış AKP'ye karşı şüphelerin had safhada olduğunu söyleyebiliriz.

Bu durum şöyle ifade ediliyor: "AKP'nin eski seyrini kazanma çabaları, İslami/yeni Osmanlıcı refleksleri nedeniyle tehlikeli bir durum yansıtıyor. Bu hükümetin ikili ilişkilerimize yeniden odaklanarak ilişkileri daha stratejik bir düzeye taşıyabileceğinden kuşkuluyuz." Bu kuşkuya rağmen, AKP'yi kaçınılmaz kılan bir durum var. O da, her zaman en gerçekçi seçeneğe oynayan ABD'nin Büyükelçisi'ne göre şu: "Bu durumun (sapma) Erdoğan'ın seçmen tabanını azaltmaya başladığına yönelik bir işaret görmüyoruz." Bu tespit, ABD-AKP ilişkilerinin her durumda devam etmesinin gerekçesini de açıklıyor.

AKP İçindeki İdeolojiler

Wikileaks belgelerinde AKP içindeki farklı eğilimler de analiz ediliyordu. 8 Aralık 2005 tarihli belge, AKP'deki ideolojik akımları ele alıyor ve bunu üç ana başlıkta topluyordu: dindarlar, milliyetçiler ve pragmatikler. AKP içinde dindar vekiller için meselenin Erdoğan'a sadakat olduğu, ideolojinin ikinci planda kaldığı da dile getiriliyor. Bu bakış açısının doğru olduğu söylenebilir. Zira, AKP'nin zamanla siyasal eksenini netleştirmesi, partiyi Erdoğan'a bağlı bir muhafazakâr yapı haline getirdi. AKP içinde Murat Başesgioğlu gibi milliyetçi isimler ya da liberal kesimler zamanla parti içindeki etkisini kaybetti. AKP, son dönemine Erdoğan liderliğindeki kesim ile Gülen cemaatinin koalisyonu olarak geldi.

Söz konusu belgede dindar grup için şu tespit de yapılıyor: "Bunlar daha çok kapatılan Fazilet Partisi ya da İslami Milli Görüş gençlik grubu üyesi kişilerdir. AKP'nin üst düzey yönetim kadrosunun birçoğu bu gruba dahildir: Başbakan Tayyip Erdoğan, Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Abdullah Gül, Meclis Başkanı Bülent Arınç, Saadet Partisi Başkanı Erbakan'ın eski sağ kolu İsmail Alptekin. AKP'nin dindar milletvekilleri

genellikle Orta Anadolu'nun temsilcileri olarak İngilizce konuşmayan ve az seyahat eden kişilerdir."

Dindar vekiller içinde ABD'ye dostça yaklaşanlar ve kuşkuyla bakanlar olmak üzere iki grubun bulunduğunun anlatıldığı belgede, dindar grubun orduyu sevmediği de iddia ediliyor. Dindar grup, ABD Elçisi'nin tespitine göre, dünya ile ilişkilerin geliştirilmesini istiyor, türban konusunda adım atılmamasından ise rahatsızlık duyuyor. Başbakan Erdoğan'ın özelleştirme ve yabancı sermaye taraftarlığına rağmen, dindar grup buna muhalefet ediyor. Bununla birlikte, Erdoğan'a sadakatinden taviz vermiyor.

İkinci grup ise milliyetçiler. 2005 yılına ait bu belgede verilen bilgiye göre, AKP içinde milliyetçi vekillerin sayısı 50 civarında. Belgede bu isimler arasında Cemil Çiçek, Abdüllatif Şener, Kürşat Tüzmen, Sadık Yakut adları yer alıyor. ABD Elçisi, bu kesimin Kıbrıs, AB ve Kürt sorunu konusunda AKP'nin politikalarına çekimser yaklaştığını iddia ediyor.

Üçüncü grup ise pragmatikler. Bu kesimi, AKP içindeki liberaller ve serbest piyasa ekonomisini koşulsuz savunanlar olarak tarif eden belgede, bu gruptaki isimlerden bazıları şunlar: Bülent Gedikli, Reha Denemeç, Şaban Dişli ve Egemen Bağış. 2005 başında, partiden Erkan Mumcu önderliğinde istifa ederek ANAP'a geçen isimler de bu grup arasında sayılıyor.

Pragmatikler söz konusu belgede şöyle tarif ediliyor: "İngilizce konuşan, yurtdışında eğitim alan kişiler olarak diğer vekillere göre daha çok seyahat etmektedirler." ABD Elçisi'nin Aralık 2005'te verdiği bilgiye göre o dönem beş genel başkan yardımcısından üçü pragmatik. Bülent Gedikli, Reha Denemeç, Şaban Dişli ve Egemen Bağış'ın eğitimlerini ABD'de yaptığı notu da belgede var.

Pragmatikler, belgede AKP'nin dışa dönük yüzü olarak tarif ediliyor. ABD Elçisi'ne göre, bunlar hem AKP'yi AB ve ABD

nezdinde temsil ederek liberal bir görüntü vermesini sağlıyorlar, hem de İslamcı kesimin Türkiye içindeki elitlerle kuramadığı irtibatı kuruyorlar. Ancak buna rağmen azınlıktalar, hatta Erkan Mumcu'nun deyimi ile "misafir"ler.

Erdoğan-Gül Çekişmesi

Wikileaks belgeleri, kamuoyunun yaygın şekilde paylaştığı haliyle AKP'yi, Erdoğan liderliğindeki İslamcı kesim ile Gülen cemaatinin bir koalisyonu olarak tarif ediyor. Belgelere göre, parti içinde Gülen cemaatinin liderliğini Abdullah Gül temsil ediyor. Belgeler, AKP içindeki çekişmeyi, değişimi Gülen cemaati ile Erdoğan arasındaki itişmeyle okuyor. Ancak cemaat ve Erdoğan liderliği kritik konularda beraber davranıyor.

Erdoğan'ın Gül ile geriliminin AKP içine yansıması, 30 Ocak 2004 tarihli belgede şöyle anlatılıyor: "İkinci sorun, AKP'nin koalisyona benzer yapısı, Erdoğan'ın güvendiği bakan sayısının sınırlı olması ve başta Gül ve kısmen Çiçek olmak üzere Erdoğan'ı zayıflatmak için bazı bakanların gayret göstermesidir. AKP içinde hiç kimse Erdoğan'ın halk arasındaki popülaritesine yaklaşamamaktadır. Gül'ün AKP içinde ve hatta yabancı misafirlere karşı (örneğin İsrail Başbakanı Olmert) Erdoğan'ın görüşlerini eleştirmeye hevesli olması ve ABD'nin Irak politikasını ya da AB'nin Kıbrıs siyasetini sert bir biçimde eleştirerek Erdoğan'ın manevra alanını daraltması, Erdoğan'ın gözünün sürekli olarak arkada kalmasına ve Türk-Amerikan ilişkilerine yönelik muhalif görüşler dile getirerek kendini ispatlamaya çalışmasına neden olmaktadır. Erdoğan'ın 2005 başında kabinede bir revizyona gitmesini bekliyoruz ancak bu süreçte Gül'ün etkisini devredışı bırakması imkânsız görünüyor." Gerçekten de 2005 yılının Haziran ayında gerçekleşen kabine değişimi söz konusu çatışmanın izlerini taşıyordu.

25 Mart 2005 tarihli belgede Gül-Erdoğan ikilemine ilişkin şu ifadeler kullanılıyordu: "AKP içinde daha ideolojik bakış açısına sahip Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül, özellikle Erdoğan'ın dış gezilerinde perde arkasından entrika çevirmeye devam ediyor. Gül, Erdoğan'ın altını oymaya ve partinin daha büyük bölümünü kendi kontrolünü almaya çalışıyor gibi görünüyor. AKP iktidara geldikten dört ay sonra başkanlığı Erdoğan'a bırakan Gül, bu görevi yeniden elde etmeye çalışıyor olabilir. İngilizceyi daha iyi konuşan Gül, daha ılımlı ve modern bir görüntü çizmeye çalışıyor. Aslına bakılırsa, Gül'ü yakından tanıyanlar, onun Batı'ya karşı, Erdoğan'a oranla, daha ideolojik bir bakış açısına sahip olduğunu belirtiyor. Pragmatik bakış açısını yansıtan Gül, ikili ilişkiler ve Irak'taki seçimlerden beri Türkiye'nin Irak politikası konusunda bazı yapıcı değerlendirmelerde bulundu. Ancak, Gül ve ona benzer şekilde düşünen bazı milletvekilleriyle, gazetecilerin Erdoğan'ın üstüne gelmesinin bir yolu olarak ABD karşıtı davranışları kışkırtıyor. Sünni toplumun hislerine tercüman olma arayışı da bu motivasyonun diğer nedenini oluşturuyor." ABD Elçisi'ne göre, kabine, Erdoğan ile Gül'ün güç savaşının alanıydı. Abdullah Gül, Erdoğan'a karşı unsurları kendi etrafında toplamaya çalışıyordu.

4 Haziran 2005'te kabine değişimi gerçekleşti. Belgelere göre kabineden gönderilen Sami Güçlü, Zeki Ergezen, Güldal Akşit'in yerlerine getirilen Mehdi Eker, Faruk Nafiz Özek, Nimet Çubukçu bu çatışmada Erdoğan'ın Gül'e karşı elini güçlendiriyordu. Gidenler Gülcü, gelenler Erdoğan yanlısı idi. 8 Haziran 2005 tarihli belgede şu tespit yapılıyordu: "Uzun zamandır kabinede değişiklik yapacağı konuşulan Başbakan Erdoğan, bu konuda ani bir çıkış yaptı. Kendisine parti içinde en büyük rakip olarak gördüğü Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün etkisini adım adım kırabilmek için, Erdoğan'ın dikkati Gül'e

yakın bakanlar üzerinde olacaktır." Söz konusu kabine değişimi aynı belgede şu ilginç tespitle ele alınıyordu: "Şubat 2005'te Kültür ve Turizm Bakanı Erkan Mumcu'nun istifasının ardından, Erdoğan bu göreve geçici olarak, önce Devlet Bakanı Beşir Atalay'ın, sonra da, nihai olarak, Atilla Koç'un atanması kararında Abdullah Gül'e bağlı kalmaya devam etmiştir. Şimdilerde Erdoğan bu durumu atlatmış, kararsız tutumunu geride bırakmış görünmektedir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler'in bize yakın kaynaklardan birine aktardığına göre, Erdoğan, Abdullah Gül ve çevresindekilerin kendi politikalarına ne denli zarar verdiklerini anlamış ve bu doğrultuda bir karar vermiş durumdadır." Nihayetinde kabine değişimi gerçekleşti. Şimdi isterseniz Wikileaks belgelerinde bakanlar hakkında yazanlar ile iddiaları derinleştirelim.

AKP'li Bakanlar

Önce kabine değişimi ile ilgili bölümde sözü edilen bakanlarla başlayalım.

Sami Güçlü: Eski Tarım ve Köy İşleri Bakanı Sami Güçlü için Wikileaks belgelerinde yapılan ilk değerlendirme, "yetersiz olduğu" şeklinde. Belgelere göre, Güçlü hem Abdullah Gül'e yakındı, hem de ABD'yi ilgilendiren konularda ilerlemeye engel teşkil ediyordu. Haziran 2005'te görevden alındı.

Zeki Ergezen: Belgelerde Zeki Ergezen'in de Gül'e yakın bakanlardan olduğunun altı çiziliyordu. Eski Bayındırlık ve İskân Bakanı Ergezen'in Abdülkadir Aksu ile iyi ilişkilerine değinilen belgelerde, Ergezen'in "gâvurlar" sözü hatırlatılıyor ve kendisinden beklenen yol yapımı performansını gerçekleştirilemediği iddia ediliyordu. ABD Elçisi'ne göre, Ergezen de yetersiz bir bakandı.

Güldal Akşit: Kadından Sorumlu eski Devlet Bakanı Güldal Akşit'in Gülen cemaatinin önemli isimlerinden Galip Demirel'in kızı olduğunun hatırlatıldığı belgelerde, bakanlık konusunda yetersizliği vurgulanıyordu.

Mehdi Eker: Tarım ve Köyişleri Bakanı Mehdi Eker'in Nakşibendi cemaatinden ve Diyarbakır'ın önemli ailelerinden birinin üyesi olduğu, Wikileaks belgelerinde dile getiriliyordu. Mehdi Eker'in Başbakan Erdoğan'ın belediye başkanlığı yaptığı dönemde İstanbul Belediyesi Veteriner İşleri Müdürü olarak görev yaptığına dikkat çekilirken, parti içinden kaynaklara dayanılarak, Eker hakkında, "Erdoğan'a yakın, dürüst ancak pasif" ifadelerine yer veriliyor. Belgelerde Mehdi Eker'in, eski Bakan Sami Güçlü'ye komplo yaparak onun koltuğuna oturduğu iddia ediliyor. AKP içinden alınan bilgilere göre, Rusların Türkiye'den meyve ve sebze ithalatını durdurmakla ilgili verdiği ihtar, Eker'in de içinde olduğu bir organizasyonla Güçlü'den saklanmış ve bu yolla eski Bakan zor durumda bırakılmıştı.

Nimet Çubukçu: Belgelerde en şaşırtıcı ifadeler, kuşkusuz, Nimet Çubukçu hakkında olanlardı. İstanbul ikinci bölgeden milletvekili seçilen, ardından Kadından Sorumlu Devlet Bakanı olan ve sonra, Milli Eğitim Bakanlığı görevine getirilen Çubukçu'nun, Heybeliada'da yazlık sahibi bir ailenin çocuğu olarak iyi şartlarda yetiştiği ve geçmişte MÜSİAD'ın avukatlığını yaptığı anlatılıyordu. 8 Haziran 2005 tarihli belgede, Çubukçu'nun bakan olma isteğini aylar önce ABD Elçiliği'ne bildirdiği iddia ediliyordu. Aynı belgede Çubukçu için şu ifadeler kullanılıyor: "Genel Başkan Yardımcısı Şaban Dişli'nin 7 Haziran tarihinde bize aktardığına göre, Çubukçu'nun söz konusu göreve getirilmesinde Erdoğan'ın eşi Emine Erdoğan

ile yakınlığı ciddi rol oynamıştır. Profesyonel yaklaşımı ve özel görüşmelerde AKP'nin iç meseleleri hakkında açıkça konuşabilmesi nedeniyle daha ilk günden itibaren bizlerin dikkatini çekmeyi başaran Çubukçu, Şubat 2004'te büyükelçiliğimizin milletvekilleri için düzenlediği NATO seyahatinde ve 2005 ilkbaharında Ulusal Demokrasi Enstitüsü'nün Washington gezisinde yer almıştı." Çubukçu'nun ABD için bir fırsat olarak görülebileceği yorumuna neden olan bu ifadelerin ardından, Nimet Çubukçu'nun özel hayatını hedef alan şu açıklamaya yer veriliyordu: "2004 sonbaharında, ülkede yaşanan zina krizi sırasında, Çubukçu, zinanın suç sayılmasına yönelik bir tutum takınmıştır. Öte yandan sıklıkla oğlundan bahsetmesine rağmen eşine nadiren değinmesi, AKP gözlemcileri arasında, Çubukçu'nun evliliği konusunda soru işaretlerinin doğmasına neden olmaktadır."

Nimet Çubukçu'nun 12 Haziran 2011 seçimleri sonrasında eşinden boşandığını ve yeni kabinede kendisine bakanlık verilmediğini hatırlatalım.

Kürşat Tüzmen: 8 Haziran 2005 tarihli belgede, bugün bakıldığında doğru olan bir öngörüyle, Devlet Bakanı Kürşat Tüzmen'in gidici olduğu söyleniyordu. İlginçtir, aynı belgede, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Murat Başesgioğlu ile Sanayi ve Ticaret Bakanı Ali Coşkun'un da kabineden gönderileceği bilgisi doğrulandı. Kürşat Tüzmen'in eskiden aşırı milliyetçi olduğunun söylendiği belgede, kendisi hakkında şu ifadeler kullanılıyordu: "Birçok kişi tarafından rüşvete açık birisi olarak tanımlanan Tüzmen, Irak'la gıda karşılığında petrol işine karışmıştır." Kürşat Tüzmen'in adı 30 Ocak 2004 tarihli belgede de AKP içinde yolsuzluğa en çok bulaşan üç ismin arasında geçiyordu.

Kemal Unakıtan: Eski Maliye Bakanı Kemal Unakıtan'ın adı da Wikileaks belgelerinde ele alınıyor. 21 Mart 2007 tarihli belgede geçmişte Al-Baraka'nın yönetim kurulundan gelmesi ve TMSF'nin yönetim kuruluna aynı bankadan 7 kişinin atanması, ekonominin İslamizasyonu olarak değerlendiriliyordu. Bunu ele alarak, Erdoğan'ın ekonomiye atadığı önemli isimlerin İslamcı olduğu dile getiriliyordu. Gerçekten de, TMSF gibi kuruluşlar ve Unakıtan'ın çabaları, Türkiye'de Uzan ya da Toprak Holding gibi sermaye gruplarının servetine el konmasında, özelleştirme yoluyla servet transferinde önemli roller üstlendi. Türkiye'de bu yolla yeni bir zengin sınıf yaratıldığına ilişkin eleştiriler çok sık yapıldı.

Ömer Dinçer: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı olduğu dönemde, yeraltında ölen madenciler için "güzel öldüler" diyerek skandal yaratan Ömer Dinçer hakkında belgelerde şöyle yazıyordu: "Erdoğan'ın ve partisinin bürokrasi, parti ve partinin yerel yönetim adayları için belirlediği isimler düşük kalitede. Savunma Bakanı Gönül, Gümrük Müsteşarı Saygılıoğlu, Eski Orman Genel Müdürü Sağkaya gibi üst düzey tecrübe sahibi isimler, Ömer Dinçer gibi yetersiz, cahil ve önyargılı kişilerin Başbakanlık Müsteşarlığı gibi devlet bürokrasisinin tepe noktalarına oturmasından duydukları şaşkınlığı bize iletmişlerdir." ABD'lilere göre, Erdoğan önemli mevkilere ehil kişileri atamıyordu. Bu da en çok ona zarar veriyordu.

Bülent Arınç: Wikileaks belgelerinde kendisi için "saldırı köpeği" gibi yakışıksız bir ifade kullanılan Bülent Arınç'a ABD'li elçilerin şüphe ile baktıkları anlaşılıyor. 20 Ocak 2004 tarihli belgede, Arınç'ın İslami konularda Erdoğan ile ters düştüğü vurgulanırken, buna delil olarak, türban konusundaki

ısrarı gösteriliyordu. Bülent Arınç'ın ABD ile ilişkilerde sorun çıkarma potansiyeli taşıdığı da aynı belgede vurgulanıyordu. Arınç'ın açıklamaları ile ordu-AKP arasındaki gerilimi artırdığı da aktarılıyordu.

Vecdi Gönül: Wikileaks belgelerinin en çok utandırdığı isim kuşkusuz Savunma Bakanı Vecdi Gönül'dü. 20 Ocak 2004 tarihli belgede, Vecdi Gönül'ün ABD Elçisi'ne kapalı kapılar ardında, 1 Mart tezkeresinin reddedilmesini Abdullah Gül'ün olumlu bulduğunu söylediği anlatılıyordu. Gönül, ABD'li yetkililere Abdullah Gül'ü şikâyet ederek, Gül'ün Arap/İslam dünyası merkezli bir siyaset izlediğini söylüyordu. Vecdi Gönül, aynı belgede anlatıldığına göre, Amerikalılara ABD'nin desteğinin AKP için ne kadar önemli olduğunu da hissettirmişti. 30 Ocak 2004 tarihli belgede ise, Vecdi Gönül'ün Ahmet Davutoğlu hakkında "aşırı tehlikeli" ifadesini kullandığı iddia ediliyordu. Vecdi Gönül, füze kalkanı gibi konularda da AKP ile ters düşen bir çizgi izliyordu. Kısacası Vecdi Gönül, ABD'lilere parti içinde en çok bilgi veren isimdi. Bu da önümüzdeki dönem Gönül'ün sandalyesini sallayan en önemli gelişmeydi.

Vecdi Gönül'ün açıklamaları bu kadarla sınırlı değildi. Belgelerde Vecdi Gönül, ABD'lilere, Ömer Çelik gibi "önyargılı ve cahil" kimselerin AKP içinde yükselmesini eleştiriyordu. Gönül'ün ABD'lilerle aşırı sayılabilecek ilişkisini gösteren bir başka durum ise, 16 Şubat 2010 tarihli belgeyle açığa çıkıyordu. Buna göre Savunma Bakanlığı'nın helikopter ihalesinde İtalya şirketi Agusta ile Amerika şirketi Sikorsky yarışırken, ABD'lilere "İhale için yarışan İtalyan şirketleri de var ama Sikorsky'nin kazanma şansı yüksek," diyordu. Vecdi Gönül, bu tavrı ile ihalede taraf olduğunu ortaya koyuyor ve bir skandala neden oluyordu. Gönül hakkında son olarak söylenebilecek nokta ise, 9

Mayıs 2007 tarihli belgede Bülent Arınç'a dayanılarak verilen, "Abdullah Gül, Vecdi Gönül'ü Çankaya'da görmek istemiyor" ifadesiydi. Vecdi Gönül'ün 2007 yılında gerçekleşen Cumhurbaşkanlığı seçiminde, askerlerin de kabul edebileceği bir aday olarak ön plana çıkmasına Abdullah Gül itiraz etmişti.

Gönül'ün, Cemil Çiçek ile beraber, ABD'lilerin Türkiye'de kolay anlaştığı politikacılardan olduğunu Wikileaks belgeleri ortaya koyuyordu.

Erdoğan'ın Danışmanları

Wikileaks belgeleri, ABD'nin Erdoğan'a bakışının olumlu olmasına rağmen çevresine şüpheyle yaklaştığını gösteriyordu. Son dönemde popüler olan ifadeyle söyleyecek olursak: "Erdoğan iyiydi ama çevresi kötüydü." 20 Ocak 2004 tarihli belgede Başbakan Erdoğan'ın danışmanları için şu tespit yer alıyordu: "Erdoğan kritik durumlarda kendisine haber sağlayacak ya da olabilecekleri öngörüp engelleyecek danışman eksikliğini yaşamaktadır. Danışmanlardan hiçbiri Türk Silahlı Kuvvetleri ile iyi ilişkilere sahip değildir. Erdoğan hükümeti, yasal düzenlemeler, uzun erişimli reform girişimleri ve dış politika konularında halka danışıp onların fikirlerini alma ya da kamuoyunu hazırlama konularında başarısız olmuştur. Bunun bir neticesi olarak, AKP toplumda gizli bir İslami gövdesi varmış, ülkeyi pazarlıyormuş gibi bir intiba yaratmaktadır ve bu durum muhalif elitler tarafından siyaseten kullanılmaktadır."

Amerikalılara göre, Başbakan Erdoğan'ın dış politika danışmanları da bilgisiz, yetersiz ve yolsuzluğa bulaşmış isimlerdi. 30 Ocak 2004 tarihli belgede, yalnız ABD'lilere göre değil, AKP'li isimlere göre de, Erdoğan'ın danışmanları hakkındaki kanaat aynıydı. Belgede durum şöyle anlatılıyordu: "Bakanlardan milletvekillerine ve partinin entelektüel isimlerine kadar AKP

içinde temas halinde olduğumuz bütün isimler, Erdoğan'ın dış politika danışmanlarını (Cüneyd Zapsu, Egemen Bağış, Ömer Çelik, Mücahit Arslan ve Özel Kalem Müdürü Hikmet Bulduk) yetersiz, bilgisiz ve yolsuzluğa bulaşmış kişiler olarak nitelendirilmektedir." Erdoğan'ın danışmanlarının o günden bu güne değiştiği biliniyor. Amerikalılara, "Erdoğan'ı deliğe süpürmeyin" diyen Cüneyd Zapsu'nun yerini bugün SETA'nın başındaki İbrahim Kalın aldı.

Erdoğan'a daha sonra danışman olan ve bugün Dışişleri Bakanlığı'na kadar yükselen Ahmet Davutoğlu için ise ABD'liler şu tespiti yapıyordu: "Erdoğan karizmasına, içgüdülerine, internette yayınlanan komplo teorilerine ve yeni Osmanlıcı fantezilerin içinde kendini kaybeden danışmanlarının verdiği süzme bilgilere güveniyor. Örneğin, İslamcı dış politika danışmanı ve Gül'ün yakın adamı Ahmet Davutoğlu gibi." Davutoğlu, Batı ile iyi ilişki kurarak da Türkiye'nin Arap dünyasına liderlik edebileceği anlayışına sahip bir lider. Arap dünyasında Batılılar için fırsat olabilecek bir liberalizasyonun İslamcı unsurlar ile gerçekleşebileceği fikrine dayanan Davutoğlu, AKP'nin dış politika ideologlarından biri. Son dönem Arap dünyasında gerçekleşen dönüşümleri de savunan Davutoğlu, bu dönüşümlerde Türkiye'nin görev almasını istiyor.

Erdoğan'ın danışmanları konusunda dikkat çeken bir nokta var. Amerikalılara göre, Erdoğan danışmanları aracılığıyla, gölge bir Dışişleri Bakanlığı oluşturdu. Geleneksel Türk dış politikasını savunan diplomatların etkinliğini, zaman içinde Erdoğan'ın danışmaları üstlendi. Kimi görüşmelere diplomatlar alınmazken, HAMAS lideri Halid Meşal Ankara'da AKP Genel Merkezi'nde ağırlanıyordu. 11 Ağustos 2006 tarihli belgede durum şöyle ifade ediliyordu: "Türk Dışişleri Bakanlığı diplomatları ile Başbakan Tayyip Erdoğan'ın çevresindeki dar

danışman kadrosu arasında uzun süredir yaşanan ihtilaf, son zamanlarda iyiden iyiye kendini göstermeye başlamıştır. Bu bölünme halinin yaşanmasındaki en önemli faktör, gerek Başbakan Erdoğan'ın, gerekse Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün, pek çok girişimin sorumluluğunu üstlenmeye oldukça hevesli gözüken Başbakanlık Danışmanı Ahmet Davutoğlu ile olan yakın ilişkileridir. Son günlerde bu konuda yaşanan sıkıntılar kâğıt üstünde daha çok yer tutmaya başlamıştır. Yaşanan bu iç tartışma, hükümetin dış politikada ve uluslararası alanda attığı tüm adımları etkilemektedir." ABD Elçisi'ne göre, Erdoğan'ın danışmanları dış politika tercihlerinde iç politikaya neyin iyi geldiğine öncelik veriyordu.

ABD'lilere göre, Türk Dışişleri yalnız Türkiye'nin geleneksel kurumlarıyla iyi ilişkileriyle bilinmiyor, buna ek olarak, dönemin Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün de etkisini taşıyordu. Abdullah Gül, Dışişleri'ndeki etkinliğiyle Kıbrıs gibi meselelerde devlet ve ordu kurumları arasında bir köprü oluşturuyordu. Ancak Gül'ün bu ağırlığını terk etmesi, Erdoğan'ın danışmanlarını dış politikada ön plana çıkarıyordu.

Aynı belgede elçinin dile getirdiği önemli bir ifade daha var: "Dışişleri Bakanlığı'na bağlı diplomatların Erdoğan'm danışman kadrosundan ayrıştırılması yeni fırsatlar yaratabilir" sözleriyle ifade edilen yaklaşıma göre, danışmanlar Dışişleri bürokrasisini aşabilirdi. Ancak söz konusu danışman kadrosunun maceralarına da dış politikayı terk edebilirdi. Nihayetinde, durum, ABD Elçisi'ne göre, ikinci seçeneğe yakın görünüyordu. 2006 yılında HAMAS'ın Ankara ziyareti, Ahmedinejad ile görüşmeler, Gazze'de yaşananlara ilişkin açıklamalar ABD'nin eleştirilerine neden oluyordu. Belgelerde bu politika, Erdoğan'm danışmanlarına bağlanıyor. Danışmanlar o kadar etkinlerdi ki, o dönem Erdoğan'ın danışmanı olan Ahmet

Davutoğlu Suriye'de Beşar Esad ile görüşürken, Türkiye'nin Suriye Büyükelçisi kapıda bekliyordu.

Kapatma Davası

Wikileaks belgeleri, ABD'nin AKP'ye şüphe bakmakla beraber, özellikle Türkiye içinde yürüttüğü reformları desteklediğini gösteriyor. ABD elçilerine göre AKP, Türkiye'de laik elitlerle mücadele ederken, Türkiye'yi Batı'ya entegre ediyor. Bu haliyle, ülkede desteklenmesi gereken kanadı temsil ediyor.

Büyükelçi Wilson imzalı 21 Mart 2007 tarihli belgede, AKP'ye yönelik cumhuriyetçi kesimin endişeleri değerlendiriliyor. Muhalefetin, "AKP'nin laikliği yıkacağına" dair söyleminin, topluma korku salmak için kullanılan gerçekdışı bir iddia olduğunun anlatıldığı belgede, laiklerin korkularının yersiz olduğu vurgulanıyor. Cumhuriyet mitinglerinin arifesinde ve Cumhurbaşkanlığı tartışmalarının yaşandığı günlerde ABD Elçisi, eşi türbanlı, İslamcı bir cumhurbaşkanının ülkeyi karanlığa sürükleyeceği endişesini "dramatik reklam kampanyası" ifadesiyle eleştiriyor. Belgede, AKP'nin iktidarı süresince olgunlaştığı inancının ABD tarafından da paylaşıldığı görülüyor. Erdoğan'ın bu hassas dönem içindeki tutumu şöyle anlatılıyor: "Söylemleri ve üslubuyla partisi içindeki hassas dengeleri korumaya çalışan Erdoğan, diğer yandan laik kesimin yarattığı gerginliği azaltmaya çalışmıştır."

ABD Elçisi'ne göre, AKP'nin başarısı, yolsuzluğa daha az bulaşmış olmasından ve etkin çalışmalarından geliyor. Mart 2007'de AKP şöyle tarif ediliyordu: "Bugün AKP, merkez sağda, muhafazakâr, İslam kökenli ve aynı zamanda Mustafa Kemal Atatürk'ün Batılılaşma ve modernleşme ilkelerini bir parça daha ileriye taşıyan bir parti olarak görünmektedir." AKP'nin reformlarına duyulan inanç ise şu sözlerle vurgulanıyor: "AKP

tarafından yapılan değişimlerin ülkedeki geleneksel, yerleşik güç dengesini değiştirmesi ve sivil idareleri güçlendirmesi kaçınılmazdır." Aynı belgede Erdoğan'a şu tavsiyede bulunuluyor: "Ilımlı, herkesi kapsayıcı söylemine devam etmesi gerekmektedir."

ABD'nin Türkiye'de tek seçenek olarak gördüğü partiye açılan kapatma davasını eleştiriyle karşıladığını söylemeye gerek yok. 11 Nisan 2008 tarihli belgede dava şöyle değerlendiriliyor: "Dokuz ay önce yapılan seçimlerde %47 oy alan, 85 seçim bölgesinin 76'sında çoğunluğu kazanan bir siyasal parti hakkında yasal içeriği zayıf bir iddianame ile kapatma davası açmak Türkiye'deki demokratik değerlerin ve kanunların uygulanışının bir hicvi gibidir." ABD Elçisi, AKP'nin kapatılmasına eleştirel yaklaşıyor. Olası bir kapatılma kararına karşı olduğu net olarak söylenebilir.

Nihayetinde Wikileaks belgeleri, AKP'yi Erdoğan'ın temsil ettiği Milli Görüş çizgisini merkeze taşıyan gelenekle, Abdullah Gül'ün başını çektiği Gülen cemaatinin siyasal kollarının koalisyonu olarak tarif ediyor. Ülke içindeki İslamcı söylemini eleştirel bulmakla beraber, Kemalist-Cumhuriyetçi kesimler karşısında sürdürdüğü politikayı olumlu buluyor. ABD'ye şüpheyle bakan muhalefet ile karşılaştırıldığında, AKP'yi gerçekçi ve uzun süreli bir iktidar odağı olarak tanımlıyor. AKP'den İslamcı kesimi daha liberal politikalarla buluşturması bekleniyor. Tüm bu öngörülerin ve beklentilerin ne kadar gerçekleştiği tartışılabilir.

ABDÜLKADİR AKSU

Kuşkusuz, Wikileaks belgelerinde en ağır ifadeler eski İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu hakkında kullanılıyordu.

Önce Abdülkadir Aksu'dan biraz söz edelim.

Aksu, AKP'den önce de uzun yıllar boyunca siyasetin içinde olmuş bir isim. Sağ kökenli partilerin hemen hepsinde görev alan Aksu, ANAP döneminde 1989-1991 yılları arasında; AKP hükümetinde ise 2002-2007 yılları arasında İçişleri Bakanlığı yaptı. Refah Partisi ve Fazilet Partisi'nde de siyaset yapan Aksu, son 25 yıl boyunca neredeyse kesintisiz olarak çeşitli partilerin Diyarbakır ve İstanbul milletvekili oldu.

Devleti Biliyor

Abdülkadir Aksu'nun AKP içinde önemli bir özelliği ise, devleti bilen bir isim olmasıydı. 1973 yılından 1987 yıllarına kadar kaymakamlık, valilik, emniyet müdürlüğü görevlerini çeşitli illerde yürüttü.

Aksu, Diyarbakır'a sonradan yerleşen Arnavut bir aileden geliyordu. Dedesi Diyarbakır'a gelince Kürt Cemil Paşa'nın damadı olmuş, Aksu'yu her dönem Diyarbakır milletvekili yapan karışım ortaya çıkmıştı. Kısacası, Aksu'nun bir yanı gayri resmi olarak Kürt, öbür yanı resmi olarak devletti. Hep düzene uyan, liderine biat eden bir isimdi Aksu. O kadar düzene bağlıydı ki, TDK'nın yayınladığı *Diyarbakır Ağzı* isimli kitapta, annesi Vedia Hanım, Aksu'nun başka bir kızı sevmiş olmasına rağmen, ailesi istediği için dayısının kızı Emine Hanım ile evlendiğini

anlatıyordu. Düzene hiç karşı gelmemiş Aksu, Vecdi Gönül ve Cemil Çiçek ile beraber, AKP'nin devletle hep uyumlu çalışmış kanadını temsil ediyordu.

Suikastlar Hep Onun Döneminde Oldu

Prof Dr. Muammer Aksoy, Çetin Emeç, Turan Dursun, Hiram Abas, Bahriye Üçok, Mustafa Güngör, Necip Hablemitoğlu, Rahip Santoro, Danıştay Saldırısı, Hrant Dink suikastleri ve son olarak Zirve Yayınevi katliamına kadar uzanan siyasi cinayetlerin tamamında İçişleri Bakanlığı görevinde bulunan Aksu, bu cinayetlerin faillerini bulma konusunda eksik kaldığı için kamuoyunda çok eleştirildi, cinayetleri ciddiye almadığı için suçlandı. Malatya Zirve Yayınevi'nde işlenen misyoner cinayetleri sonrası Aksu gazetecilere gülerek açıklamada bulunmuştu. Tavrı, *Yeni Şafak* yazarı Kürşat Bumin tarafından şöyle eleştirilmişti: "İnanılır gibi değil; misyonerlik yaptıkları için üç kişi henüz birkaç saat önce 'boğazlanmış', ama Bakan Bey 'espri' yaparak gülümsüyor... Ardından gülümseme gülmeye dönüştü... Çok şaşırtıcı bir biçimde gazeteciler de başladı gülüşmeye... Sanırsınız ki, İçişleri Bakanı 'Malatya vahşeti' hakkında bilgi vermeye değil de bir 'stand-up' gösterisine çıkmış..." Aksu döneminde işlenen cinayetlerin hiçbiri tam olarak aydınlatılamadı. Hemen hepsinde devlet görevlilerinin ihmali olduğu ortaya çıktı. Ancak Aksu bakanlık koltuğunda oturmaya devam etti.

Eroin İddiası

Devletin görünen yüzü kadar, görünmeyen yüzünü de bilen Aksu hakkında siyasi yaşamı boyunca pek çok iddia ortaya atılmıştı.

Kumarhaneler Kralı Ömer Lütfi Topal'a ait 7 kilo eroini taşırken 1994 yılında İsviçre'de yakalanan ve verdiği ifadelerle

pek çok uyuşturucu operasyonunun yapılmasını sağlayan THY eski teknisyeni Mustafa Akman, Abdülkadir Aksu'nun uyuşturucu kaçakçılığına bürokratik destek verdiğini ifadesinde anlatıyordu. Akman'ın verdiği ifadeden uyuşturucu kaçakçılığı için THY teknisyenlerinin kullanıldığı anlaşılıyordu. Akman ifadesinde kendi görevi için şunları söylüyordu: "Uyuşturucu kuryeliğini kabul ettiğim zaman görev yaptığım yer kuryeliğe uygun değildi. Hemen ertesi gün benim tayinim yapıldı. Sorduğumda tayinimi Aksu'nun yaptırdığını öğrendim." Akman, Abdülkadir Aksu ile Akgün Otel'de buluşmalarını anlatıyor, görüşmede bulunduğunu iddia ettiği Aksu'nun sevgilisi diş doktoru A.Ö.'nün de adını veriyordu. Daha sonra ifadesi sırasında Aksu'nun adını ifadeden çıkarması için baskı gördüğünü basına açıklıyordu.

Abdülkadir Aksu hakkında ortaya atılan iddialar bununla da sınırlı değildi. Kürt kökenli birçok sabıkalı çete üyesinin aldıkları silah ruhsatlarının Aksu'nun izniyle verildiği iddiası kamuoyunda çok tartışıldı. Adı uyuşturucu kaçakçılığına karışan Behçet Cantürk, 1991'de Diyarbakır Valiliği'ne başvurarak, can güvenliği bulunmadığı gerekçesiyle, kendisine silah ruhsatı verilmesini istedi. Dönemin Emniyet Genel Müdürü Necati Bilican olumsuz yönde karar belirtmesine rağmen, Abdülkadir Aksu, Cantürk'ün silah ruhsatı almasına izin verdi. Cantürk öldürüldüğünde, belinde Abdülkadir Aksu'nun imzasını taşıyan ruhsatlı silahı vardı. Cantürk ile Aksu, karşılaştıklarında birbirleriyle tokalaşabiliyordu. 27 Temmuz 1990 tarihli *Güneş* gazetesinde, Aksu ile Cantürk'ün Diyarbakırlılar Gecesi'nde karşılaştıkları, "Babalarla Sarmaş Dolaş Bir Bakan" başlığıyla haber olmuştu. Kürt mafyasında bulunan ruhsatlı silah miktarı bilinmemesine rağmen, basına yansıyanlara göre, bu sayı 2000'in üzerindeydi (*Cumhuriyet*, 1 Ekim 1993).

Aksu'nun adı, yakın dönemde Sauna Çetesi'nin düzenlediği söylenen komploda da geçiyordu. Sauna Çetesi lideri Kasım Zengin, 4 Aralık 2005 tarihinde kendisi için çalışan Serdar Yük ve "Suna" adlı kadın ile yaptığı telefon görüşmesinde şunları söylüyordu: "Suna ben Yenikent'te komutan ile birlikteyim. Yarın için bir görevimiz var. Orada iki tane kız var ya... O kızlar İçişleri Bakanı'nı biliyorlar. Tamam mı, Abdülkadir Aksu'nun. Operasyon için babadan teyit alalım. Operasyon yapacağız."

Aksu söz konusu konuşmayla ilgili kendisine yapılan herhangi bir şantaj olmadığını, Kasım Zengin'in iki kadınla birlikteyken karısına yakalanan Serdar Yük'ü kurtarmak için yalan söylediğini, anlatıyordu. Dönemin İçişleri Bakanı Aksu, "Kadınlar konusunda dikkatli misiniz?" sorusuna şöyle yanıt veriyordu: "Bu kadar yıl İçişleri Bakanlığı yaptım. Her konuda dikkatliyim. Kadınlar konusunda da dikkatliyim."

Akrabalık İlişkileri

Aksu'nun akrabalık ilişkileri de siyaset hayatı boyunca tartışma konusu oldu. Türkiye Şeker Kurumu Başkanlığı'na 2006 yılında Abdülkadir Aksu'nun kardeşi Mehmet Azmi Aksu atanırken, 2003 yılında İzmir Valiliği görevine Abdülkadir Aksu'nun kuzeni Yusuf Ziya Göksu atanıyordu. Göksu'nun, Aksu ailesiyle yakın ilişkileri bulunan Diyarbakırlı işadamı Halis Toprak'a ait kredi kartı milleriyle İngiltere'ye uçması kamuoyunda çok konuşuldu. İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu'nun diğer kardeşi Hayrullah Nur Aksu ise Botaş Genel Müdürlüğü'nde görevlendiriliyordu.

Abdülkadir Aksu'nun en çok konuşulan akrabası, kuşkusuz oğlu Murat Aksu idi. Murat Aksu hakkında kamuoyunda olumlu bir kanaat olduğunu söyleyemeyiz. Önce Türkiye Boks Federasyonu'nda, ardından Türkiye Kayak Federasyonu'nda

ve son olarak da Türkiye Futbol Federasyonu'nda yönetim kurulu üyesi olan Murat Aksu, bu görevlerinden istifa ederek 2004 yılında Beşiktaş'a ikinci başkan oldu. Beşiktaş Başkanlığı'na adaylığını koydu ancak Yıldırım Demirören karşısında kaybetti. Murat Aksu, Türkiye Jokey Kulübü hakkında soruşturma başlatıldığında ise, TJK'nın avukatı olarak göreve başladı. Buradaki maaşı iddialara göre aylık 7500 TL idi. Murat Aksu, 2005 yılında ortağı olduğu Kalpeks Kalyon isimli firmanın Polonya'da bir şirkete hayali ihracat yaptığı iddiasıyla ifade verdi.

Murat Aksu'nun kamuoyunda yarattığı rahatsızlık bu kadar değildi. Mustafa Süzer tarafından hortumlandığı gerekçesiyle TMSF tarafından el konulan Kentbank dosyasının soruşturması sırasında Süzer'in hukuk danışmanlığına getirildi. Süzer dosyasının tavsaması bundan sonra başladı. Şişli Cumhuriyet Başsavcılığı'nın Adalet Bakanlığı'na gönderdiği 12 Mayıs 2005 günlü "istinabe" yazısı, bir türlü Adalet Bakanlığı'na ulaşamadı. *Tempo* dergisinin 17 Kasım 2005 tarihinde verdiği habere göre, olayı soruşturan Hanefi Avcı, Abdülkadir Aksu'yu arayarak, oğlunun Süzer'i savunmasının etik olmadığını anlatıyordu. Bu durum, Avcı'nın görevden alınmasıyla sonuçlandı. Nihayetinde devletin taraf olduğu bir davada, İçişleri Bakanı'nın oğlu sanığı savunuyor ve sürecin işleyişinde ciddi aksamalar yaşanıyordu.

Murat Aksu'nun ilginç ilişkileri Ergenekon Davası'nda da çok konuşulmuştu. İsterseniz sizi 9 Mart 2010 tarihli duruşmada sanık İbrahim Özcan'ın verdiği ifadeye götürelim:

"İstanbul'un hafriyat işlerinin sorulduğu bir tek insan vardır, büyük hafriyatlarda Murat Aksu ve onun şirketleri vardır. Abdülkadir Aksu'nun oğlu. Ondan izinsiz İstanbul'da kolay kolay kamyon yürümez, kimse hafriyat yeri açamaz. Mümkün değil, çünkü emniyetin elindedir. Emniyetin yol vermediği bir

tane taksi bile trafikte çalışmaz, beş dakika sonra sizi bağlarlar. Hiçbir şey bulamazsa, tebeşirin yok, der, bağlar. Kamyon ile bir tonajına cezayı keser, kamyonu bağlar. Bir yere gece kaçak döküm yaptırır, o kaçak dökümleri yapmanın cezası da büyüktür, kamyonu verseniz kurtulamazsınız. Tonaj cezaları da keza öyledir. İşte o dönemde çalışamadık, hatta bir ara bunlarla ben, Abdülkadir Aksu'nun oğluyla da çok şey ettim de... Bana ortağını da gönderdi, 'beraber de yapalım...' Benim işim olmaz senle, dedim. Felsefi olarak uymaz, fıtrat o, ben dünyaları kazanacağımı bileyim, ben fikren, kanı uyuşmayan bir adamla dünyayı versen bir araya getiremezsin beni. Adamlar İstanbul'da terör estiriyorlardı, daha sonra çıktı. Hatta bazı bir telefon konuşması var, koymamışlar, telefonlarımızı dinledikleri dönemde o telefon konuşmasını da koysalardı, o bu döküm işlerinde kimin ortak olduğunu... Sayın savcılar o telefon konuşmalarını niye koymadılar acaba, merak ediyorum. Orada isimler geçiyordu beni arayan da emniyetçi. Ha o isimler kim? Murat Aksu. Kim? Valinin oğlu. Kim? Balıbeyi eski milli eğitim müdürünün oğlu, Topbaş'ın ortağı, ortaklar, Kemerburgaz'da havzalarda dökümler, Ümraniye'de dökümler... Döküm işlerinin inşaat piyasasındaki ismi resmi eroindir. Büyük para, rant. Vergi yok, her şeyin dışında yani milyar dolarlar... Abdülkadir Aksu'nun oğlu ve birçoğu servetlerini buradan... İstanbul'da Büyükşehir Belediye Başkanı olun dökümler sizin olsun. En büyük parayı..."

Sanırız anlaşıldı. Hem Türkiye'nin en uzun İçişleri Bakanlığı yapmış üçüncü ismi olan Abdülkadir Aksu hakkında, hem de oğlu Murat Aksu hakkında uzun yıllardır çeşitli iddialar yazılmaktaydı. Ancak Wikileaks belgelerinin ortaya çıkmasıyla o iddialar yüksek sesle dile getirilmiş oldu.

Aksu Hakkında "Gül'e Yakın" İddiası

Abdülkadir Aksu'nun adı, 8 Haziran 2005 tarihinde ABD'nin Ankara Büyükelçiliği eski Siyasi Müsteşarı John Kunstadter tarafından, Ankara'dan ABD'ye gönderilen belgede geçiyordu. Belgede, 2005 yılının Haziran ayında AKP hükümetinde yapılan restorasyon ele alınıyordu. Belgedeki iddia, Başbakan Erdoğan ile Abdullah Gül arasında kabinede bir çatışma yaşandığı yönündeydi.

3 Haziran 2005'te Tarım Bakanı Sami Güçlü, Devlet Bakanı Güldal Akşit ve Bayındırlık Bakanı Zeki Ergezen, Başbakan Erdoğan'ın isteğiyle istifa etti. Güçlü'nün yerine Mehmet Mehdi Eker, Ergezen'in yerine Faruk Nafiz Özak, Akşit'in yerine Nimet Çubukçu getirildi. Belgedeki iddiaya göre, kabine reformundaki amaç şuydu: Erdoğan, Gül'ün kabinedeki etkinliğini sınırlama isteğindeydi. Bu nedenle Abdullah Gül'e (kimilerine göre ise Nur cemaatine) yakın isimler tasfiye olurken, yerlerine Erdoğan'a yakın isimler atanıyordu. Başbakan söz konusu tasfiyeyi gerçekleştirirken, kabinenin kuruluşunda bakanlardan aldığı istifa mektuplarını kullanıyordu.

Belgede Zeki Ergezen'in görevden alınması Aksu ile ilişkilendirilerek şöyle yorumlanıyordu: "İkinci isim ise İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu'ya yakınlığı ile bilinen, Gül ile sıkı bağlantıları olduğu söylenen ve özellikle 'gâvurlar' sözüyle tepki toplayan Bayındırlık ve İskân Bakanı Zeki Ergezen'dir." ABD Müsteşarı, Aksu ve Ergezen'in birbirleriyle yakınlığına dikkat çekiyordu. Müsteşarın tespiti bununla da sınırlı değildi.

Müsteşar'ın AKP içinden aldığı bilgiye göre, Erdoğan, Diyarbakır Milletvekili Mehdi Eker'i Tarım Bakanlığı'na getirerek, Eker'i Diyarbakırlı Aksu karşısında alternatif haline getirmişti. Kabine içinde Aksu lehine olan Diyarbakır dengesi bu atamayla bozuluyordu. Kunstadter'in ifadesi şöyleydi: "Güçlü'yü

görevden alan ve yukarıdaki atamaları yapan Erdoğan, Abdullah Gül'ün parti içi etkinliğini kısmak niyetinde olduğunu açık bir şekilde göstermiştir. Akşit ve Ergezen'i de görevden alan ve özellikle Diyarbakır'da güçlü bir isim olması nedeniyle İçişleri Bakanı Aksu'nun en önemli rakibi olan Eker'i atayan Erdoğan, bir anlamda bu rekabette ilmiği Abdülkadir Aksu'nun boynuna geçirmiş durumdadır." Kunstadter önemli bir not olarak, Eker'in Nakşibendi olduğunu da ekliyordu. Kunstadter'e göre, Eker ataması Aksu'nun kabinedeki ömrünün uzun olmayacağını gösteriyordu. Nitekim tahmini de doğruydu. 2007 yılında oluşan kabinede Aksu'ya yer verilmeyecekti.

Aksu'ya Karşı Güvensizlik

Söz konusu dönem AKP'nin kamuoyunda tartışıldığı bir dönemdi. Parti içinde artık gizlenemeyen, **küskün** vekillerin partiden koparak yeni bir oluşuma gidecekleri dedikoduları sıkça dile getiriliyordu. AKP adına korkulan olmadı. Söz konusu küskünler 2007 listelerinde adlarını göremeyerek tasfiye edildiler. Tasfiye sonrası AKP Ankara Milletvekili Ersönmez Yarbay şöyle söylüyordu: "Demokrasiyle idare edilmeyen partilerde liste depremleri hep olmuştur, bu dönem de olmuştur. Parti yönetimini eleştirdiğim için beni listedışı bıraktıkları konusunda bir açıklama yapılmadı. Sürpriz olmadı. Listeyi hazırlayan 8 kişilik parti yönetimini aradım, bana dönmediler. Dönseler listedışı bırakılmamın gerekçesini soracağım. Türkiye'nin partisiyiz diyenler, bölge sultası oldu. Başbakan Erdoğan'la listeyi hazırlayan Salih Kapusuz, Sadullah Ergin, Faruk Çelik, Necati Çetinkaya, Dengir Mir Mehmet Fırat, Hayati Yazıcıoğlu. Bu kişiler yaptı listeyi. Bölge sultası ortaya çıktı. Ordu, Kayseri ve Hatay'ın doğusundaki bölge bunlar. Türkiye'nin beşte biri olan bölge, Türkiye'nin tamamını etkilemiştir. Bu kişiler, kendi dost

ve arkadaşlarını İstanbul, Ankara ve İzmir'e yerleştirdiler." Henüz tasfiyenin gerçekleşmediği ancak küskünlerin rahatsızlıklarını gizlemediği günlerde, AKP içinde bazı vekillerin kopabilecekleri konuşuluyor, bu kopuşa kimin liderlik edeceği ise merak ediliyordu. Kimilerine göre, bu isim Abdülkadir Aksu idi. Aksu'nun, Kürt vekilleri yanına alarak partiden ayrılacağı dahi o günlerde konuşuluyordu. Söz konusu bu iddia da Wikileaks belgelerinde yer buldu. Kunstadter imzalı bilgi şöyleydi: "Erdoğan uzunca bir süredir Aksu'nun partide istediğini elde edemeyen, küskün milletvekillerini partiden koparacağı şüphesini duyuyor, bundan büyük rahatsızlık hissediyordu."

Daha önce, Murat Aksu'nun, Kentbank soruşturmasını derinleştiren Hanefi Avcı'nın karşısına Mustafa Süzer'in avukatı olarak çıktığını anlatmıştık. Avcı, bu olay üzerine dönemin İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu ile karşı karşıya geliyor ve görevden alınıyordu. O gün yaşananlar, Kunstadter'in hazırladığı kriptoda kendine şöyle yer buldu: "Son zamanlarda Aksu, Hanefi Avcı'yı görevden alarak Erdoğan'ın talebini yerine getirmişti. Fethullah Gülen'i destekleyen ve Emniyet Genel Müdürlüğü Organize Suçlar Dairesi'nin başında olan Avcı, son dönemde bir ucu AKP'nin kalbine giden yolsuzluk araştırmalarını sonuca erdirmeye çalışıyordu."

Aksu hakkında yazılanlar bununla sınırlı değildi. Aksu hakkmdaki, daha önceki döneme ait sayısız iddia belgede şöyle dile getirilmişti: "Aksu'nun Kürtlere yönelik kayırmacılığı, eroin ticaretine karıştığı söylentileri, genç kızlara olan bilinen ilgisi ve oğlunun mafya ile bağlantıları, kabine içinde onu zayıf halka haline getirmişti. Erdoğan, Türk devlet kurumlarının bu zayıf noktaları her an kullanabileceğini biliyordu." Gerçekten de Aksu hakkındaki iddialar ağırdı. Uzun süredir kamuoyunda kulaktan kulağa yayılan söylentiler, Türkiye'nin en yakını

olduğu devletin belgelerinde, Aksu'yu yaralayacak şekilde yer alıyordu. Belki de bu nedenledir ki AKP, Wikileaks belgelerini soruşturan komisyonun başına bizzat Abdülkadir Aksu'yu atadı. Aksu, hakkındaki iddiaları "Bu, şerefsizlik, alçakça iftira ve yalan," sözleriyle yorumladı. Komisyonun ise ABD'li diplomatlara yaptırım uygulamayı hedeflediğini söyledi.

UNAKITAN'IN AK-ÇELİ İŞLERİ

12 Haziran seçimlerine hazırlık mitinglerinde Başbakan Erdoğan, yolsuzluğa bulaşmış bakanlarında tasarruf yaptığını kamuoyuna duyurdu. Bunun üzerine gözler Erdoğan'ın tasfiye olmuş bakanlarına çevrildi. Yolsuzluğa bulaşan bakanlar kimlerdi?

Henüz bir yargılama gerçekleşmedi. Belki de bunun için AKP sonrası dönemi beklemek gerekecek. Ancak kesinlikle şu söylenebilir ki, bakanlık süresi boyunca adı akçeli işlerde en çok anılan isim eski Maliye Bakanı Keman Unakıtan'dı. Unakıtan, AKP dönemi zenginlerinden oğlunun servetini soranlara, "Benim oğlum milyar dolar vergi ödüyor. Maaşınızı oradan alıyorsunuz," cevabını veriyordu. Unakıtan, daha bakanlığının ilk ayında, 23 Aralık 2002'de, City Bank ile masaya oturuyor ve bankanın milyar dolara varan vergi borcunu bir kalemde siliyordu. Bunun karşılıksız olması imkânsızdı. Belli ki söz, Kasım 2002 seçimlerinden önce verilmişti. Unakıtan'ın oğlunun mısırları da basının gündemine geldi. Unakıtan'ın oğlu 4000 ton ABD kaynaklı mısır ithalatı yapıyor, birkaç gün sonra ise, ithal mısırın gümrük vergisi %70 yükseliyordu. Unakıtan'ın oğlunun eline sadece bu vergi artışıyla yarım trilyon havadan kâr girdiği tahmin ediliyor. Unakıtan, bu durumu soran gazetecilere "Oğlum o mısırları tavuklarına yedirecek" cevabını verdi. 2004 yılında, resmi rakamlara göre, hayali ihracatın büyüklüğü bir katrilyondu. Unakıtan, basına bu büyük yolsuzluğu küçümseyerek demeç veriyordu. Dönemin tartışılan pek

çok özelleştirme dosyasında da onun adı vardı. Sami Ofer'le otel odasında buluşarak Türk Telekom'un hisselerini değerinin altında "babalar gibi" satıyordu. Yandaşlara vergi kolaylıkları, el konulan sermayelerin dağıtımı Unakıtan'ın adını sıkça gündeme getirdi.

Uçak İhaleleri

Wikileaks belgeleri arasında devlet ihalelerinin nasıl dağıtıldığını gösteren biri var ki, okuyanların tüylerini diken diken ediyor. ABD Ankara Büyükelçiliği Baş Müsteşarı Robert Deutsch'un kaleme aldığı 12 Mayıs 2004 tarihli belge, THY'nin satın alacağı 19 adet dar ve geniş uçak ihalesinin nasıl verildiğini gösteriyor. THY'nin bir süre sonra 35 uçak daha alacağı düşünülürse, ihalenin önemi daha da iyi anlaşılabilir. Projenin toplam değerinin 2.9 milyar dolar olduğu, bunun da Türkiye'nin ABD'ye ihracatının %85'ine denk düştüğü, belgede not ediliyor. Belgeyi esas alarak anlatmaya devam edelim. Uçak satışına talip olan iki büyük şirket var. Biri Alman ve Fransız destekli Airbus, diğeri Amerikan Boeing şirketleri. Alman Şansölyesi ve Fransız Cumhurbaşkanı Airbus'ın ihaleyi kazanması için Başbakan Erdoğan ile görüşüyor. Deutsch'un kaleme aldığı belgede ise, Boeing'in elçilikten ihaleyi kazanmak için istediği yardımın ve bu süreçte Unakıtan'ın Boeing'den olan ilginç isteğinin notları yer alıyor.

Buna göre, 2004 Mart'ında İsrail vatandaşı ve El Al Havayolları (İsrail) eski Genel Müdürü Rafi Harlev, Boeing'i ziyaret ediyor. Harlev ziyaretinde, Boeing yöneticilerini Erkan Şirketler Grubu Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Emin Erkan ve Exa Global Ortaklık Yöneticisi Ramiz Aydaşgil isimli işadamıyla tanıştırıyor. Harlev'in aracı olduğu görüşmede, Emin Erkan Boeing yöneticilerine Unakıtan'dan bir haber getiriyor. Erkan'ın

yöneticilere aktardığına göre, Maliye Bakanı Kemal Unakıtan Türk Hava Yolları'nın uçak alımları hakkında Boeing ile görüşmek istediğini söylüyor. Erkan, bu görüşmeye aracı olmayı teklif ediyor.

Boeing yöneticileri Unakıtan ile görüşüyor. Unakıtan Boeing'e, Emin Erkan'ın "havacılık işinden iyi anladığını ve THY'nin ihtiyaçlarını çok iyi bildiğini" söylüyor. Toplantı bitiyor. Boeing yöneticileri ne demek istendiğini anlamamış olacaklar ki, Emin Erkan garip bir teklif yapıyor. Erkan kendisinin Boeing'in Türkiye danışmanı görevine getirilmesi durumunda, projeyi Boeing'in kazanmasının garanti olduğunu söylüyor. Boeing teklifi kabul etmiyor. Unakıtan birkaç gün sonra Paris'e gidiyor ve Airbus ile görüşüyor. O görüşmenin içeriğini öğrenmek için, ne yazık ki, Fransız Wikileaks'ini beklemek gerekecek. Telgrafın devamında, Boeing'e ihaleyi kazanması için diplomatik destek verilmesi isteği de var.

Emin Erkan'ın Geçmişi

Eğer Unakıtan'ın girişimi başarılı olsaydı, Emin Erkan Boeing'in danışmanı olacaktı. Böylelikle, söz konusu ihale de Erkan'ın tasarrufunda gelişecekti. Peki, bu aracının girişimi nedeni ile devletin kasasından ne kadar daha fazla para çıkacaktı? Boeing'in ödeyeceği prim Erkan'ın mı olacaktı? Öyleyse Emin Erkan'ın kim olduğuna bir göz atalım.

Emin Erkan, İmam Hatip yıllarında Başbakan Erdoğan'ın sınıf arkadaşıydı. Erkan-Erdoğan dostluğu 40 yıl öncesine dayanıyor. Erkan, AKP döneminde birçok önemli ihalede boy gösterdi. 2006 yılında Zeytinburnu Yat İhalesi bunların arasında en bilineni. Kemal Unakıtan bu ihaleye onay veren isim iken, Unakıtan'ın oğlunun işyeri ile Erkan'ın işyeri kapı komşusuydu. Erkan'ın inşa ettiği Çamlıca Evleri'nde –satın mı alındı,

hediye mi edildi bilinmez– Kemal Unakıtan'ın oğlu Abdullah'ın bir villası olduğu ortaya çıktı. İlişkilerin iç içe geçmiş hali ve ihalelerin bu kadar yakın isimlere dağıtılması devletin nasıl yönetildiğinin işareti.

Türkler Uzayda

ABD Büyükelçisi James Jeffrey'in 19 Ocak 2010 tarihinde kaleme aldığı belgede, yine Boeing'in THY'ye satacağı uçaklar konu edilmiş. Ancak, bu sefer karşıdaki muhatap Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım. Bakan Yıldırım, Boeing'den alınacak uçaklarda meselenin Boeing'e ödenecek rakamda düğümlendiğini ancak tek sorunun fiyat olmadığını söylüyor. Yıldırım, Türk hükümetinin Amerikan Federal Havacılık İdaresi ile daha ileri düzeyde işbirliği yapma beklentisi olduğunu ve bunun Boeing ihalesini etkileyeceğini söylüyor. Hükümetin bir şartı daha var, o da NASA'nın bir Türk astronotu uzaya göndermesi.

Büyükelçi taleplerden dolayı oldukça şaşırıyor, bunu belgeye de yansıtıyor. Fiyat konusu değil de, diğer talepler Büyükelçi tarafından rahatsız edici bulunuyor. Öncelikle Boeing özel bir firma. Amerikan Havacılık İdaresi ise resmi bir kuruluş. Özel bir Amerikan firmasının ihale alması için devletin bir şeyler vermesini istemeyi Büyükelçi etik bulmuyor. ABD sermayesinin çıkarlarını elçiler yurtdışında savunuyor. Ancak nihayetinde devlet bunun için rüşvet vermiyor. İkincisi ise, işbirliğinin içeriğine dair Yıldırım'ın somut bir fikrinin olmaması. Zira Amerikan Havacılık İdaresi ile Sivil Havacılık İdaresi uzun yıllardır işbirliği yapıyor. Büyükelçi bunu hatırlatarak, Bakan'ın bu konuda bilgisinin olmamasına da şaşırarak, "ABD hükümetinin nasıl en iyi şekilde destek vereceğini araştırmaya" söz veriyor. Bu sözlerin ısrarcı çocuklara söylenen, "tamam, sonra alırım" sözüne benzediğini düşünebiliriz. Büyükelçi,

Cumhurbaşkanı Gül'ün de istediğini söylediği, uzaya bir Türk astronotu gönderme isteğini gerçekleştirmenin imkânsız olduğunu bildiriyor. Ama Türkiye'nin olası uzay çalışmalarına NASA'nın destek verebileceğini belirtiyor. Eğer Türk yetkililerin talepleri gerçekleşseydi, AKP'nin seçim reklamlarında bir astronotu "hayaldi, gerçek oldu" sloganı ile görmek mümkün olacaktı.

Yıldırım'ın açıklamaları bir başka konuya da açıklık getiriyor. Belgede Jeffrey'in anlattığına göre Erdoğan, Obama ile buluşmasında, herkesin kafasını karıştıracak şekilde, "satın alımları dengeleyici unsurlardan" söz ediyor. Jeffrey, Yıldırım'ın talepleri ile Erdoğan'ın söz ettiği dengeleyici unsurları anlamış olduklarını belgede anlatıyor. Bu bölüm belgede şöyle geçiyor: "Yıldırım'ın sözleri, Başbakan Erdoğan'ın Başkan (Obama) ile buluştuğunda kafa karıştıran bir şekilde dengeleyici unsurlardan bahsetmiş olmasını açıklayabilir. Eğer Türk hükümeti bu satışı gerçekten Boeing'in bir teklifi değil de, ABD'nin bir teklifi gibi değerlendiriyorsa, o zaman arzulanan dengeleyici unsurların Boeing'den değil, ABD hükümetinden bekleniyor olması muhtemel." Amerikalılar, anlaşılan yıllardır Türklerle iş yapmalarına rağmen, ilk kez siyasetin bu kadar belirleyici olduğu ihaleler görüyorlar. Bu pazarlığa bakarak, Erdoğan'ın ticari anlamda iyi bir pazarlıkçı olduğu gerçekten de söylenebilir. Jeffrey'in bu müdahaleye yönelik değerlendirmesiyle konuyu bitirelim: "Yıldırım'ın, ABD hükümeti ile Türk hükümeti arasındaki alışverişlerle görünürde özel şirketler arasındaki bir satış işini birbirine karıştırması, siyasi nüfuzun, bu işte hoş karşılanmayabilecek ama şaşırtıcı da olmayan bir etkisinin olduğunu gösteriyor."

BEŞİR ATALAY'IN ANAR'I

AKP'nin önerdiği politikalara her defasında referans olan kamuoyu araştırmaları dikkatinizi çekmiştir. Parti politikalarının hem halkın beklentileriyle uyumlu olduğunu söylemek hem de bu araştırmaları kullanarak politikalara meşrutiyet kazandırmak adına parti sık sık kamuoyuna görüş soruyor. Ama sorduğu aracı genelde aynı; Ankara Sosyal Araştırmalar Merkezi, kısa adıyla ANAR. ANAR, sık sık AKP için anketler düzenliyor. Anket sonuçları ise hep partinin lehine oluyor. Kısacası anketler, ısmarlanıyor ve adrese teslim ediliyor.

Peki kim ANAR'm sahibi? Başbakan Yardımcısı Beşir Atalay. Atalay, AKP'nin kuruluşundan beri partinin içinde. Öyle ki Bülent Arınç, Fazilet'teki ayrılıkta yenilikçiler ile gelenekçiler arasında kalınca Arınç'ın yeni kurulacak partide olması için bir ikna toplantısı düzenlendi. Toplantıda Gül ve Erdoğan gibi yenilikçilerin dışında dikkat çekici iki isim vardı. Biri Anayasa Mahkemesi Başkanı Haşim Kılıç, diğeri ANAR'm sahibi Beşir Atalay. Kılıç, yıllar sonra partinin kapatılmasına karşı oy kullanırken, Beşir Atalay ise objektifliği tartışılır anketlerle partiye katkı sağladı. AKP henüz kurulduğu süreçte yaptığı kamuoyu araştırmasında oy patlaması yaptığını göstererek bir anlamda AKP'ye iknayı kolaylaştırdı. Atalay aynı zamanda Deniz Feneri ile irtibatlı Beyaz Holding'in de eski ortaklarından.

Wikileaks belgeleri arasında 22 Ağustos 2005 tarihli ABD Ankara Büyükelçiliği Siyasi Müsteşarı John Kunstadter'in kaleme aldığı kripto bu anketleri irdeliyor. Belgede Türkiye'deki

kamuoyu yoklamalarının bilimsel temel şartları sağlamadığı anlatılıyor. Kunstadter, inceledikleri anketlerde nüfusun tamamını temsil eden bir örneklem yaratılmadığını görüyor. Kamuoyu yoklamalarının çoğunun Devlet İstatistik Enstitüsü'nün belirlediği 13 ilde yapıldığını ve sadece kentsel örneklemlere dayandığını söylüyor. Amerikalı diplomat, göç ve kalkınmanın tabloyu değiştirmesi gerekirken seçilen illerin değişmemesini de şaşırtıcı buluyor. Kunstadter, anketlerde yaş ve cinsiyet kotası uygulanmasını da bir başka hata kaynağı olarak not ediyor.

Kunstadter, yapılan anketlerin metodolojisini ANAR'dan İbrahim Uslu ve Metropoll'den Özer Sencar'la yaptığı görüşmeden öğrendiğini belgede anlatıyor. İki şirketin temsilcisinin de Siyasi Müsteşar'ın eleştirdiği yollarla anket yapıyor olması ve tüm şirketlerin bu yolla anket yaptığını söylemesi Kunstadter'in şu yorumu yapmasına neden olmuş: "Bu iddia, yakın geçmişteki seçimlerde şirketlerin çoğunun benzer kötü tahminler yapmış olduğu gerçeği ile tutarlılık arz ediyor." Siyasi Müsteşar, söz konusu şirketlerin yukarıda saydığımız yanlışları yaptığını öğrendikten sonra, onlara bu 13 ilde anket yapılacak bireyleri nasıl seçtiklerini de soruyor. Aldığı cevaplardan sonra Kunstadter şu yorumu yapmış: "Nasıl bir metodoloji oluşturduklarını açıklamakta ya başarısız ya da isteksizdiler." Her iki isim de kırda yaşayan kimseyi araştırmaya dahil etmediklerini itiraf edince Siyasi Müsteşar şu yorumu yapıyor: "Biz bu şirketlerin il düzeyinin altındaki yerleşimlerde, hiçbir metodolojiye sahip olmadıklarından ve anketörlerinin bir ilin merkez ilçesinin civarında öylece gezinerek, önceden belirlenmiş kotayı dolduruncaya dek, bilimsel olmayan yüz yüze görüşmeler yaptıklarından şüpheleniyoruz."

Gül'ün Odası Vardı

Siyasi müsteşar ANAR'ın AKP ile ilişkisinden söz ederken, şirketin özellikle AKP için anket yaptığını anlatıyor. Kunstadter, Atalay'ın ANAR'ın sahibi olmasının dışında şu ilginç bilgiyi veriyor: "AKP kurulmadan önce Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün de ANAR'ın binasında bir ofisi vardı." Siyasi müsteşar, ANAR'ın anketlerinin parti tarafından nasıl kullanıldığını ise şöyle anlatıyor: "AKP milletvekillerinin ve üst düzey parti yetkililerinin masalarında ya da kitap raflarında üzerinde ANAR'ın logosu olan not defterlerini sıkça görüldü. Birçok kerede AKP yöneticileri, siyasi müsteşarlarla konuşurken, bir siyasi konuyu kanıtlamak için ANAR'ın bu not defterlerine bakıp kamuoyu yoklamaları gerçekleştirdiğini söyledi. Ama birkaç yıl boyunca çok benzer sonuçlar aldıktan sonra, parti bunu iki ayda bire indirmeye karar vermiş." Kunstadter, ANAR'ın adeta AKP'nin yan kuruluşu gibi çalıştığını tespit ediyor. Bu durum, ANAR'ın anketlerinde sistemli şekilde hükümet politikalarının desteğinin yüksek çıkmasını açıklıyor. Burada asıl olanın gerçekte kamuoyunun ne düşündüğünü öğrenmek olmadığını, propaganda amacıyla anket ısmarlandığını Müsteşar da tespit ediyor. Buna ilişkin komik bir örnek de veriyor: "Mesela, Ankara Belediye Başkanı Melih Gökçek'in Başdanışmanı Murat Doğru, Kasım 2002 seçimleri öncesinde Siyasi Müsteşar'a Gökçek'in Demokrat Partisi'nin yüzde 20 civarında oy alacağını ve seçimden ikinci parti olarak çıkacağını gösteren bir araştırma ısmarladığını anlattı. Gerçekte ise bu parti, oyların yüzde 1'inden azını aldı ve Gökçek de daha sonra AKP'ye katılmak için DP'den ayrıldı."

Kunstadter, tüm hatalarına rağmen AKP'nin ANAR'la çalışmasını ise şöyle yorumluyor: "ANAR'ın metodolojisindeki açık hatalara rağmen, AKP'nin bu şirketle iş yapmayı sürdürmesi

ya bir uzmanlık eksikliğini ya da ANAR'ın işini nasıl yaptığını dikkatle gözlemek yönünde bir eğilimin olmadığını ortaya koyuyor. Bu rahatsız edici bir durum, zira biz AKP liderlerinin ANAR'ın kamuoyu yoklamalarının sonuçlarını çok dikkate aldıklarını biliyoruz. Üstelik bu, kamuoyu yoklamaları dışında kalan bir dizi teknik alanda da AKP'ye musallat olan daha genel bir durumun parçası. AKP'nin liderliği, dostlarından ve sözde uzmanlardan aldığı tavsiyeyi dikkatlice analiz edecek zamana, enerjiye, beceriye, teknik bilgiye ya da eğilime sahip değil." Siyasi Müsteşar'ın tespitine göre AKP, toplumdaki eğilimleri ölçmek, bu eğilimlere göre kendini eleştirip yenilemek için anket yapmıyor. Pamuk Prenses masalındaki kraliçe gibi "benden güzeli var mı dünyada?" sorusuna hep "yok" cevabını almak istiyor. O ayna da doğal olarak Beşir Atalay'ın ANAR'ı oluyor.

WIKILEAKS BELGELERİNDE TRABZONSPOR

Wikileaks belgelerinde Trabzonspor ile ilgili iddialar da dikkat çekiciydi.

8 Haziran 2005 tarihinde ABD Büyükelçisi Eric Edelman'ın Siyasi İşler Danışmanı John Kunstadter tarafından kaleme alınan "gizli" ibareli notun 7. Maddesi, AKP Trabzon Milletvekili Faruk Nafiz Özak hakkında önemli bilgiler veriyordu.

John Kunstadter, Özak'ı "Milli Görüş'ün Sufi çizgisinden" diye tanımlarken, "sessiz, mesafeli ve Erdoğan'a sadık" bir isim olarak tarif ediyordu.

Konunun daha iyi anlaşılması için önce Özak'ın geçmişinden bahsedelim...

Dindar bir aileden gelen Faruk Nafiz Özak, din adamı yetiştiren Trabzonlu Hafız Ali Haydar Özak'ın oğluydu. Gençlik yıllarından itibaren futbola ilgi duyan Özak, 1967 yılında kurulan Trabzonspor'un ilk profesyonel oyuncularından biriydi. Çeşitli aralıklarda Trabzonspor'da futbol oynayan Özak'ın Trabzonspor'daki profesyonel futbol yaşamı, takımın şampiyon olduğu 1975-1976 sezonuna kadar sürdü. Özak, aktif futbol yaşamından sonra futboldan kopmadı. 1978 yılından itibaren spor basınında köşe yazarlığı yapan Özak, 1982 yılından sonra da Trabzonspor'da çeşitli kademelerde yöneticilik yaptı.

AKP'nin içinde ağırlığı sürekli konuşulan müteahhit grubundan olan Özak, Doğu Karadeniz'e inşaat malzemesi satan pek çok şirketin temsilciliğini yürütüyordu. Kısacası Özak, Trabzon'da inşaat, din ve futbolla tanınan bir isimdi.

Özak'ın genel olarak sağ hükümetlerle olumlu bir ilişkisi olmasına rağmen, aktif siyaset yaşamı 3 Kasım 2002 seçimleriyle başladı. Özak, bu seçimlerde parlamentoya Trabzon milletvekili olarak girdi. Bu seçimlerde AKP, Trabzon'da %43 oy alarak birinci parti oldu ve 8 milletvekilliğinden 6'sını kazandı. 2. Parti olarak 2 milletvekili çıkaran CHP'nin oy oranı %14 idi.

2004 Yerel Seçimleri

Bu seçimlerden sadece 1,5 yıl sonra gerçekleşen 2004 Mart yerel seçimleri AKP açısından bir hezimetti. AKP Trabzon Belediye Başkan Adayı Mazhar Yıldırımhan bu seçimlerde % 35.46 oy alırken, CHP adayı Volkan Canalioğlu % 35.97'lik oy oranı ile Trabzon Belediye Başkanı seçildi. Türkiye'de iktidarda olan partinin oylarının yerel seçimleri olumlu yönde etkilemesi geleneği Trabzon'da bozulmuştu. AKP, Karadeniz'de önemli bir kalesini kaybetti.

Özak Bakan Oldu

2004 seçimlerinde yaşanan kaybın ardından, tam bir yıl sonra, kabinede önemli bir değişiklik meydana geldi. Erdoğan tarafından başarısız bulunan Tarım ve Köyişleri Bakanı Sami Güçlü, Bayındırlık ve İskân Bakanı Zeki Ergezen ile Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Güldal Akşit görevden alınırken, Güçlü'nün yerine Diyarbakır Milletvekili Mehmet Mehdi Eker, Ergezen'in yerine Trabzon Milletvekili Faruk Özak, Akşit'in yerine de İstanbul Milletvekili Nimet Çubukçu atandı. Bu durum Abdullah Gül ve Erdoğan arasındaki dengeler bağlamında bir başka bölümde ele alındı.

Bu değişim ile Faruk Özak, hükümet içinde önemli bir pozisyona yükseldi. Ankara kulislerinde konuşulanlara göre, Özak'ın Bayındırlık Bakanlığı görevine gelmesi beklenmedik

bir gelişmeydi. Adı Trabzonspor ile özdeşleşen müteahhit kökenli Özak, Bayındırlık Bakanlığı ile aynı zamanda pek çok inşaat projesinin kaderini de eline alıyordu.

Aktuğ Görevden Ayrılıyor

Özak'ın göreve gelmesinin ardından Trabzonspor'da da bir değişim yaşanıyordu. O tarihte, Trabzonspor'un başkanlığı görevini eski bir CHP'li Belediye Başkanı olan Atay Aktuğ yürütüyordu. Aktuğ'un başkanlığındaki Trabzonspor, 2003-2004 sezonunda ligin son haftalarına kadar kovaladığı şampiyonluğu Fenerbahçe'ye 4 puan farkla kaptırarak 72 puanla 2. olmuştu. Trabzonspor, 2004-2005 sezonunda da son haftaya kadar süren mücadelede 77 puanla yine Fenerbahçe'nin 3 puan gerisinde kalarak ligi 2. sırada bitirmişti. Uzun yıllardır "4. Büyük" görüntüsünden uzaklaşmış Trabzonspor için lig ikinciliği önemli bir başarı sayılabilirdi. Ancak takımın Kıbrıs Rum Kesimi takımlarından Anorthosis Famagusta'ya Şampiyonlar Ligi ön eleme turunda elenmesi, Trabzonspor yönetimi için istifa seslerinin yükselmesine neden oldu.

Aslında Anorthosis Famagusta, kamuoyunda tanınmayan bir kulüp de olsa, o yıl inanılmaz bir başarıya imza atıyordu. Trabzonspor'un ardından Rapid Wien ve Olympiakos gibi iki Avrupa takımını da eleyerek Şampiyonlar Ligin'e kalan Anorthosis; Nikopolidis, Kovacevic, Djordjevic, Zewlakow, Raul Bravo gibi önemli isimleri barındıran Olympiakos'u 3-0 gibi bir skorla yeniyordu. Şampiyonlar Ligin'de ise Panathinakos'u yenip Werder Bremen ile iki maçta beraber kalıyor, Inter ile 3-3'lük sürpriz bir beraberlikle Şampiyonlar Ligi'nde 6 puan toplayarak son anda gruptan çıkamıyordu. Inter'in aynı grupta 8 puan topladığı düşünülürse, bu durum Anorthosis'in başarısının tesadüf olmadığının göstergesiydi. Ancak Trabzonspor'un

elenmesi kulüp içinde çatlak seslerin artmasına neden oldu.

Başkan Atay Aktuğ, Trabzonspor'un 18 Aralık 2005'teki kongresinde aday olmazken, kongreyi AKP ile iyi ilişkileri ile bilinen Albayrak Grubu'nun Yönetim Kurulu Başkanı Nuri Albayrak kazandı. Albayrak, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olduğu yıl İstanbul Büyükşehir Belediyespor'un başkanlığı görevine gelmiş ve bu görevi 11 yıl sürdürmüş bir isimdi. Nuri Albayrak, AKP döneminde devlet ihaleleri alan bir şirketin, *Yeni Şafak* gibi hükümete yakın bir gazetenin sahipliğini yapan bir grubun başında olmanın yanı sıra, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde Belediye Meclis üyeliği görevi de yapmıştı. Kısacası, Albayrak'ın Başbakan Erdoğan ile yakın ilişkisi hemen herkesçe biliniyordu. Başbakan Erdoğan'ın kızı Esra'nın Berat Albayrak ile evliliği sayesinde Albayraklar ile Erdoğan akraba olmuştu. Erdoğan, Nuri Albayrak'ın kızının düğününde şahitlik yapacak kadar aileye yakındı. Nuri Albayrak'ın Aktuğ'un yerine göreve gelmesinin kulüp içinde AKP'nin hâkimiyeti anlamına geleceği açıktı.

Albayrak'ın Harcamaları

Albayrak döneminde kulüp Atay Aktuğ ile kıyaslanmayacak türde bir başarısızlık yaşadı. 2005-2006 ve 2006-2007 sezonlarını 52'şer puanla 4. bitiren takım, 2007-2008 sezonunda ligi 49 puanla 6. olarak tamamlıyordu. Nuri Albayrak pek çok yorumcu tarafından başarısız bulunurken, dikkat çekici bir durum vardı. Albayrak döneminde kulüp daha öncesiyle kıyaslanmayacak ölçüde büyük harcamalar yapıyordu. Milan Stepanov, Fatih Akyel, Kaleci Jefferson, Kiki Musampa, Umut Bulut, Ersen Martin, Marcelinho, Ceyhun Eriş, Ayman, Risp gibi önemli futbolcular yüksek ücretlerle transfer ediliyordu. Yüksek maliyetli bu oyuncular Trabzonspor'a başarı getirmedi ancak sadece 2 yılda

Trabzonspor, Nuri Albayrak'a yaklaşık 50 milyon dolar borçlandı. Albayrak, iki yılda Trabzonspor'un doğal gelirleri bir yana Trabzonspor için fazladan 50 milyon dolar harcamıştı.

Sanırız tablo netleşti...

2004 yılında Trabzon'da kaybedilen seçimin ardından, Faruk Nafiz Özak 2005 yılında Bayındırlık Bakanı oldu. Kısa süre sonra ise Trabzonspor'da AKP'ye yakın bir başkan seçimleri kazandı. Trabzonspor'da bu tarihten sonra sportif başarısızlığa rağmen büyük harcamalar gerçekleşti. Bu dönemde Haluk Ulusoy Tesisleri gibi önemli yatırımlar TFF tarafından Trabzonspor'a bırakıldı. Başbakan Erdoğan'ın desteği ile TOKİ Trabzonspor için yeni stat yapımına başladı. Yapılan tesisleşme ve yeni stat projeleri kentte bilboardlarda duyuruldu. Söz konusu çalışmalar, AKP muhalifleri tarafından Trabzonspor üzerinden seçim yatırımı olarak yorumlandı.

2009 Yerel Seçimleri

Nitekim Trabzon'da 2009 yerel seçimlerinde tablo 2004'e göre çok değişti. 2009 yerel seçimlerinde AKP % 47,8 oy oranı ile Trabzon Belediye Başkanlığı seçimlerini kazandı. İkinci olan CHP'nin ise oy oranı % 41 idi.

Tüm bu gelişmeler Wikileaks belgelerinde ABD'li diplomatların dilinden ilginç bir şekilde yorumlanıyordu. John Kunstadter'ın yazdığı raporda, AKP'nin ve Başbakan Erdoğan'ın mevcut popülaritesini korumak adına sporun da kullanıldığı, bu çerçevede 2004 yerel seçimlerinde AKP'nin Trabzon'da yaşadığı bozgunun tekrarlanmaması için Devlet Bakanı Özak'ın Trabzonspor seçimlerine müdahil olduğu, uzun süre kendisinin de yönetiminde görev aldığı ve 1996 yılına kadar 2,5 yıl başkanlığını yaptığı Trabzonspor'un başına AKP çizgisine yakın bir başkanın seçilmesini sağladığı, aynı

zamanda Trabzonspor'a Başbakanlığın örtülü ödeneğinden, futbolcu alımında kullanılmak üzere milyonlarca dolar ayrıldığı ifade ediliyordu.

Bu şok iddiaya göre, AKP Trabzonspor'u örtülü ödenek ve işadamları yoluyla destekleyerek, Trabzon'da güç kazanmak amacıyla kullanmak istiyordu. Bunun için Trabzonspor yönetimine de kendisine yakın isimleri seçtirmek için çalışıyordu. Türkiye'de sporun siyaset için kullanıldığı hemen herkesin bildiği bir sırdı. Sportif başarıların genelde siyasete tahvil edilmesi nedeniyle, siyasetçiler çoğu zaman spor üzerinden kendilerine destek sağlıyordu. Trabzon'da olanlar bunun bir örneği miydi? Yoksa Kunstadter'in ifadeleri bir yorumdan mı ibaretti?

Özak Spor Bakanı Oldu

Nitekim Kunstadter'i haklı çıkaracak bir dizi gelişme daha yaşandı. Faruk Özak 2009 yılında Spordan Sorumlu Devlet Bakanı oldu. Özak, artık Futbol Federasyonu Başkanlığı'nın bağlı olduğu bakanlıktaydı. Trabzonspor, bu tarihten sonra 2010-2011 sezonunda çok önemli transferler ile sezonu ikinci bitirdi. Açılan şike davası düşünülürse belki de geçmişe dönük bir şampiyonluk yaşayacak. Trabzonspor'un başarısı yalnızca sportif bir başarı mıydı, yoksa siyasetin bu başarıda payı var mıydı?

Yayınlanan şike iddianamesinin eklerinde söz konusu ilişkileri derinleştiren ilginç bir telefon konuşması yer alıyor. Konuşma Trabzonspor Asbaşkanı Nevzat Şakar ile Türkiye Futbol Federasyonu eski Başkanı Haluk Ulusoy arasında 25 Nisan 2011 tarihinde gerçekleşiyor. Şakar, Ulusoy'a Başbakan Erdoğan ile yaptıkları görüşmenin ayrıntılarını anlatıyor. Erdoğan-Şakar görüşmesini ayarlayan kişi Faruk Özak. Şakar, Başbakan'dan neler talep ettiklerini ve Erdoğan'ın Trabzonspor'a neler vermeyi taahhüt ettiğini şöyle anlatıyor:

Nevzat Şakar: Efendim Haluk.

Haluk: Bittim abi.

Nevzat Ş.: He, he bitti Haluk.

Haluk: Haydi geçmiş olsun nasıl geçti abi?

Nevzat Ş.: İyi Haluk işte, başkan şeyleri anlattı. Ona Şampiyonlar Ligin'de maç oynamamız için stadımızın UEFA kriterlerine göre eksikleri var. Bunları tamamlamak için de yaklaşık 6 trilyon liraya kulübün ihtiyacı var.

Haluk: Evet.

Nevzat Ş.: O da Faruk Abi'ye talimatı verdi.

Haluk: Tamamdır yani.

Espriler falan oldu mu?

Nevzat Ş.: Bir de Akyazı Stadı'nın orada yapılacak bize verilmesi gerekiyormuş. Altyapı binası 5 tane saha A takımının oteli, kalacağı otel idare binasının, bizim yönetim binası falan, filan işte onların hepsinin orada yaklaşık 100 dönüm araziyle kulübümüze tahsis edilip ve bütün şeylerinin kendileri tarafından yapılmasını...

Haluk: Bunların hepsini onların kendisi mi yapacak abi?

Nevzat Ş.: Evet.

Haluk: Bize verecek ama.

Nevzat Ş.: Bize verecek ama bunlar tabii ki şeyin karşılığında olacak.

Haluk: Avni Aker karşılığında.

Nevzat Ş.: Avni Aker karşılığında atıyorum Akçaabat sahası falan filan.

(...)

Nevzat Ş.: Trabzon'a ilgi duyduğunu söylüyor işte. İyi iyi oldu yani. Faruk Abi vardı.

Haluk: Hee.

Nevzat Ş.: Sadri Bey, ben, Necmettin Bey, bir de Erdoğan Bayraktar, Erdoğan Bayraktar bundan sonrasında da zaten o işlenecek.

Haluk: Halledecek.

6 trilyon lira, bir stat, altyapı binası, 5 tane saha, bir otel, otelin idare binası, yönetim binası, 100 dönüm arazi ve bütün işleri. Erdoğan'ın Trabzonspor'a bir görüşmede vaat ettikleri bunlar. Görev Erdoğan Bayraktar'ın...

Wikileaks belgeleriyle ortaya çıkan iddialar, Albayrak'tan sonra Trabzonspor'un başına gelen Sadri Şener tarafından "Kulüp hesaplarını incelettik. Sözü edilen dönemlerde böyle bir para girişi yok," sözleriyle yanıtlandı. Bakan Özak ise "Bunlar yalan ve palavradır," sözleriyle iddialara cevap verdi.

Söz konusu iddia, örtülü ödeneğin kullanımı konusunda da soru işaretleri yarattı. Son dönemde hem Wikileaks belgeleriyle, hem de Hanefi Avcı'nın iddialarıyla siyasal avantaj yaratmak amacıyla kullanıldığı iddia edilen örtülü ödeneğin akıbeti bir gün tüm hesapların açıklanmasıyla beraber ortaya çıkacak. Bu konuyla ilgili olarak ilginç bir rakam vererek bölümü noktalayalım. AKP'nin iktidara geldiği 2002 yılında örtülü ödenek harcaması 121 milyon TL iken 2010 yılında bu harcama 385 milyon TL olarak gerçekleşti.

3. BÖLÜM

THE CEMAAT

Kuşkusuz, Fethullah Gülen ve cemaati Türkiye'nin yakın tarihine tartışmalı bir şekilde damga vurdu. Cemaatin devletin en kritik noktalarında kadrolaştığı iddiaları, uzun süredir Türkiye'nin gündeminde. Özellikle AKP'nin iktidara gelmesiyle ayyuka çıkan bu konu, Emniyet Müdürü Hanefi Avcı'nın *Haliç'te Yaşayan Simonlar* adlı kitabıyla "malumun ilanından" ötede bir noktada tartışılmaya başlandı. Kitabın yayınlanmasından sonra Avcı'nın yaşadıkları, yazdıklarının kanıtı niteliğindeydi.

Hal böyleyken, Fethullah Gülen ve cemaatinin Wikileaks'teki yeri, tartışmalara yenilerini ekledi. Bakınız o belgelerde Fethullah Gülen ismi neden ve nasıl geçiyor.

Başbakan Erdoğan, bakanlar, işadamları ve gazetecilerle birlikte 2004 Ocak'ınm son günlerinde ABD'ye bir ziyaret gerçekleştirdi. İşte o ziyaret öncesi; Ankara Büyükelçisi Eric Edelman, ABD'yi Erdoğan ve AKP hakkında bilgilendirmek için bir rapor hazırladı. ABD Ankara Büyükelçiliği'nden, 20 Ocak 2004 tarihinde gönderilen gizli sınıflandırmalı belgenin "İslamcı Kompleks ve Önyargılar" başlıklı bölümünde; Erdoğan'ın yaptığı atamalardan örnekler veriliyor ve "ülkedeki elitlerin, TSK'nın, Cumhurbaşkanı'nın ve Yüksek Yargı Kurumları'nın bir hayli rahatsız olduğu" belirtiliyordu. Büyükelçi Edelman, bu rahatsızlığın nedeni olarak şu noktalara da dikkat çekiyordu:

> "Erdoğan'ın bu atamalara yöneltilen eleştirileri reddetmesi, hükümet üzerindeki cemaat (Fethullah Gülen grubu da dahil ol-

mak üzere) etkisinin ne düzeyde olduğu yönündeki soruları yanıtlamaması ve AK Parti'nin güneydoğu bölgesindeki yerel yönetimlerinde Hizbullah taraftarlarının varlığı gibi konular derin kuşku ve endişe yaratmaktadır. Siyasi anlayışında cemaatçilik olarak tanımlanan İslam kardeşliğinden yoğun izler taşıdığını 10 Ocak tarihinde İstanbul'da düzenlenen bir sempozyumda yaptığı konuşmada gözler önüne seren Erdoğan'ın bunu nasıl kontrol altında tutacağı gündemde olan bir sorudur."

Cemil Çiçek ve Erkan Mumcu

Geçelim bir diğer belgeye. 30 Aralık 2004 tarihinde, ABD Ankara Büyükelçiliği'nden gönderilen "gizli" sınıflandırmalı belge, cemaatin AKP'ye karşı kararsız bir tutumda olduğunu söylüyordu. Ve bu yargıya varılırken, parantez içinde verilen bilgiler çarpıcı bir iddiayı gündeme getiriyordu. Buna göre; aralarında dönemin Adalet Bakanı Cemil Çiçek ile Kültür ve Turizm Bakanı Erkan Mumcu'nun olduğu 60-80 milletvekili, cemaatin AKP içindeki temsilcileriydi.

Bu bilgileri ABD Büyükelçiliği'ne veren kişinin adı da, belgede açıkça yazıyordu. Buna göre, Abdurrahman Çelik ismi söz konusu belgede "etkili bir İslami cemaat olan Fethullah Gülen cemaati içinden bilgi aktaran yayıncı" olarak geçiyordu.

Hatırlatmak gerek; Erkan Mumcu, siyasi hayatı boyunca, birçok kez cemaatle ilişkisi olduğu iddia edilen bir isim oldu. Mumcu, bu iddiaları sürekli reddetti ama şimdi resmi bir belgeyle tekrar gündeme gelmişti.

Aynı belgede, cemaatin AKP içindeki temsilcisi olduğu iddia edilen milletvekillerinden biri olan Cemil Çiçek, bugünün TBMM Başkanı. Çiçek'in cemaatle ilişkisi bugüne kadar çok tartışıldı. Tam da bu noktada, Fethullah Gülen'in 1995 yılında Nuriye Akman'a verdiği röportajda söylediklerine bakalım:

"Nuriye Akman: Sofranızda başka siyasileri de ağırladınız. Siz bir hoca, karşınızdakiler de talebe pozisyonunda olduğuna göre pişirdiğiniz bilgiyi en iyi hazmedenler kimler oldu?

Fethullah Gülen: Bunu şimdi kestirmek çok zor. Galip Demirel'den Cemil Çiçek Bey'e, Abdülkadir Bey'e kadar, hatta Abdülkadir Bey'in babasıyla da muarefem (tanışıklık) vardı. Benden yaşlıydı, Edirne'ye sürgün etmişlerdi. 60 öncesi orada tanışmıştım. Abdülkadir Bey de talebeydi."

Evet, Fethullah Gülen, Cemil Çiçek'i "talebelerinden" ve "pişirdiği bilgiyi en iyi hazmedenlerden" biri olarak görüyordu. Peki, Cemil Çiçek Wikileaks belgeleriyle ilgili ne düşünüyordu? Çiçek, kendisiyle ilgili bu iddianın yer aldığı belgenin yayınlanmasından 3 gün sonra, gazetecilerin Wikileaks'le ilgili sorularını yanıtladı. Belgelerin Türkiye'yi sarstığı o sıcak günlerde, Cemil Çiçek'in ağzından şu sözler dökülecekti:

"(...) Ben bu belgelerde, şu ana kadar yayınlananlara baktığımda, yalan yanlış, eksik, kulis, dedikodu, 'resepsiyonlarda öyle diyorlar, böyle diyorlar', belki bazıları bakımından da doğru, bilemiyorum. Çünkü 251 binden fazla belgede doğru olanlar da olabilir. Eğer belli bir maksatla yayınlanıyorsa bunlar, bunların içerisinde de bazıları doğru olabilmeli ki, öbür yalan yanlışlar onun peşine takılıversin. Parça tesirli, biraz da fitne çıkarmaya müsait tırnak içinde belgeler dizisi olarak görüyorum. (...)"

AKP'nin kurmay kadrosundan olan Cemil Çiçek, tıpkı partisi gibi ilk günlerde ihtiyatla yaklaşıyordu Wikileaks'e. Daha hangi belgelerin, ne zaman yayınlanacağı bilinmiyordu ve uygulanacak strateji henüz net değildi.

Ancak şunu söyleyelim, Wikileaks'te böyle yazmasına rağmen, bugün TBMM Başkanı olan Cemil Çiçek, uzun bir süredir cemaatin hedefinde. Özellikle *Taraf* gazetesinin polise ve cemaate yakınlığıyla bilinen yazarları Mehmet Baransu ve Emrullah (Emre) Uslu, köşelerinde Cemil Çiçek'e sert eleştiriler getiriyor.

Peki, Cemil Çiçek'in hedef olmasının nedeni ne?

Cemil Çiçek, Adalet Bakanlığı görevindeyken Terörle Mücadele Kanunu'nda değişiklik yapmak istedi. Buna göre; terör örgütlerini "silahlı" ve "silahsız" diye ikiye ayırmak istedi.

İşte buna Fethullah Gülen Cemaati cephe aldı. Cemaat, AKP içinde yürüttüğü lobi çalışması sayesinde söz konusu değişiklik tasarısının önüne geçti.

O gün bu gündür, Cemil Çiçek ve cemaat arasında soğuk rüzgârlar esiyor.

Hürriyet yazarı Ahmet Hakan, 2 Nisan 2007 tarihli köşesinde ismini vermediği bir bakanın cemaatle ilgili çarpıcı görüşlerini yayınladı. O AKP'li bakan "Cemaatçi polisler ve savcılardan", "Fethullah Gülen'in istihbarat merakından", "soruşturmalarda cemaatin parmağından" bahsetmiş, Ahmet Hakan'ı dahi şaşırtmıştı.

Öyle ya, AKP'nin görevde olan bir bakanı ilk defa böylesi açıklamalarda bulunuyor ve bugüne kadar cemaat hakkındaki iddiaları doğruluyordu.

İşte Ahmet Hakan'ın adını vermediği o bakan Cemil Çiçek'ti...

5 Nisan 2007 tarihinde ise, Ahmet Hakan'ın köşesinin başlığı "Cemaat Diyor ki: O Bakan Bize Düşman" şeklindeydi. Evet, cemaat Ahmet Hakan'ın ismini vermediği bakanın kim olduğunu biliyordu. Ahmet Hakan'a cemaat adına açıklama yapan faili meçhul kişi bu durumu şöyle açıklıyordu:

> "Bakanın yaptığı bir yasa çalışmasına karşı çıktık. Hem hükümet hem AKP bizim haklı olduğumuza kanaat getirdi. Yasa

tasarısı değişti. Bakan gururunun kırıldığını düşündü ve bu olayı kişisel husumete dönüştürdü. Uzun bir süredir hakkımızda tevzirat yapıyor."

Evet, cemaate göre Cemil Çiçek'in kendileri hakkında söyledikleri yalandı! İstihbarat ve emniyet işleriyle hiç ilgilenmiyorlardı!

Bir adalet bakanının, doğruluğu tartışılır da olsa yapmayı planladığı yasa değişikliğinin gerçekleşmemesini sağlayacak güçte bir yapının, "biz o işlerde yokuz" demesi ne kadar inandırıcı?

Gülen'in Nuriye Akman'a verdiği röportajda saydığı "talebelerden" biri de Galip Demirel'di. Wikileaks Fethullah Gülen'i doğruluyor ve eski vali / milletvekili Galip Demirel'i Gülen Cemaati'nin önde gelen mensuplarından biri sayıyordu. 8 Haziran 2005 tarihinde, Ankara Büyükelçiliği'nden gönderilen (dönemin müsteşarlarından James Moore imzasını taşıyan) gizli sınıflandırmalı belge, Başbakan Erdoğan'ın o dönem kabinede yaptığı 3 değişikliği konu ediyordu. Tarım ve Köyişleri Bakanı Sami Güçlü, Kadın, Aile ve Sosyal Hizmetlerden Sorumlu Bakan Güldal Akşit ile Bayındırlık ve İskân Bakanı Zeki Ergezen, Başbakan Erdoğan'ın isteğiyle istifa etmişlerdi, yani görevden alınmışlardı. Wikileaks'te, görevden alınan bakanlarla ilgili bilgiler verilirken, Zeki Ergezen'le ilgili bölümün içinde şu cümle geçiyordu:

"(...) Ergezen'in Fethullah Gülen Cemaati'nin önde gelen mensuplarından Galip Demirel'in kızı, aynı zamanda Kadından Sorumlu Devlet Bakanı olan Güldal Akşit ile de yakınlığı bulunmaktadır. (...)"

Fethullah Gülen'i destekleyen Hanefi Avcı

Aynı belgede; Hanefi Avcı için de "Fethullah Gülen'i destekleyen" ibaresi kullanılıyordu. Bugünden bakıldığında "kaderin cilvesi" diyebileceğimiz bu ifade, aslında Hanefi Avcı'nın yaşamöyküsüyle örtüşüyordu. Avcı'nın ismi, Ankara Emniyeti'nin 1999 yılında hazırladığı "Emniyet'teki Fethullahçılar" listesinde 4. sırada yer alıyordu. Hanefi Avcı, bu liste ile ilgili hukuki haklarını aramış, dönemin Ankara Emniyet Müdürü Cevdet Saral, yardımcısı Osman Ak ve listede parmağı olduğunu düşündüğü diğer isimleri mahkemeye vermişti. Ancak açtığı davaları kaybetti.

Avcı, *Haliç'te Yaşayan Simonlar* kitabının yoğun bir şekilde tartışıldığı günlerde, Odatv'den Müyesser Yıldız'a bu konuyla ilgili çarpıcı bir bilgi verdi. Avcı'ya göre, 1999'da dönemin Ankara Emniyet Müdür Yardımcısı Osman Ak'ın hazırladığı iddia edilen, "Emniyet'teki Fethullahçılar Listesi"ni bizzat Ankara Emniyet Müdürlüğü İstihbarat Şubesi'nden Z.G. isimli bir müdür oluşturmuştu. Avcı'nın iddiasına göre; Z.G. "Cemaatin Truva atı olarak" Osman Ak'ın yanına yerleştirilmiş, o liste üzerinden de Emniyet'teki cemaat karşıtlarına yönelik tasfiyenin ilki gerçekleştirilmişti.

Cemaatin Wikileaks çilesi

Peki, tüm bu iddialara, yani Wikileaks'in ilk yayınladığı belgelerde Fethullah Gülen'le ilgili yazılanlara cemaatin kendisi ne yanıt verdi?

Bu sorunun yanıtını, bir alıntıyla vermek daha doğru. Cemaatin yayın organı *Zaman*'ın Genel Yayın Yönetmeni Ekrem Dumanlı, 6 Aralık 2010 tarihli köşesinde "dedikodu kazanı" dediği Wikileaks'i bakın Ergenekon Davası'yla nasıl karşılaştırıyordu:

"(...) Wikileaks dokümanlarıyla Ergenekon Davası'ndaki belgeleri birbirine karıştıran, birbirine benzeştiren bazı meslektaşlarımızın çektiği peşrev, gerçekten tarihe düşülecek önemli notlar arasına girmeli. Ergenekon örgütünün müdafaasını yapan meslektaşlarımızın unuttuğu gerçekleri hatırlamakta fayda var. Ergenekon adı verilen örgütün silahı var, bombası var, eylemleri var... Var oğlu var! Hukuki yollarla elde edilen bilgi ve belgeler nerede, sadece duyum ve izlenime dayanan bilgi notları nerede? Allah insaf versin! Birisi mahkeme salonunda ortaya konan delillerin davası; diğeri diplomatların sağdan soldan duyduğu dedikodu kazanı. Birinde plan ve teçhizatıyla darbecilik/cuntacılık yaparken suçüstü yakalanan bir örgüte rastlıyoruz; diğerinde laubali bir üslupla kaleme alınmış birtakım bilgi kırıntılarına. Wikileaks notları ile Ergenekon iddianamesini benzeştirenin ya derin bir bilgisizliği söz konusu ya da hukuki metinlerle diplomatik dedikoduları birbirinden ayıramayan çap meselesi bahis mevzuu. (...)"

Evet, Ekrem Dumanlı Wikileaks'i değersizleştirme çabasına girerken, Ergenekon Davası'nda öne sürülen tüm belgelerin gerçek olduğunu ilan ediyordu. Kısacası, cemaat cephesinde yeni bir şey yoktu.

Polisin FBI'dan Gülen İsteği

Ama cemaat asıl şokunu, Wikileaks'in *Taraf* gazetesiyle eşzamanlı olarak yayınlayacağı kriptolarda yaşayacaktı. Neler mi vardı onlarda? Anlatalım...

Fethullah Gülen, 1999'dan beri ABD'de yaşıyor. Gülen turist vizesiyle gittiği ABD'de, 9 yıl sonra, yani 2008 yılında sürekli oturma ve çalışma iznine, yani Yeşil Kart'a sahip oldu. Ancak bu süreç Gülen cemaati için oldukça sancılı geçti.

Öyle ki, Gülen'in avukatları bu süreçte ABD İçgüvenlik Bakanı Michael Chertoff ile FBI Başkanı Robert Mueller'den şikâyetçi oldular. Özellikle ABD Vatandaşlık ve Göçmen İşleri Dairesi'nin Gülen'in yeşil kart başvurusuna başta verdiği ret kararı cemaati zor duruma düşürdü.

Cemaatin yıllara varan yeşil kart mücadelesi sadece ABD'de yürütülmüyor, Türkiye'de de yoğun bir lobi çalışması yapılıyordu. Örneğin, 2005 yılında 3 üst düzey Türk polisi ABD'nin İstanbul Başkonsolosluğu'nda görevli FBI temsilcisine (legat) gitti ve Fethullah Gülen için bir istekte bulundu.

ABD'nin İstanbul Başkonsolos Vekili Stuart Smith Washington'a gönderdiği 4 Ağustos 2005 tarihli kriptoda olayı şöyle anlattı:

> "(...) Gülencilerin ABD'nin Gülen'e karşı olumsuz tavırları konusundaki spesifik endişesinin, Gülen'in avukatının 'Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasası'ndan yararlanarak elde ettiği 2004 tarihli bir FBI raporundan kaynaklandığı anlaşılıyor. Türk Ulusal Polis Teşkilatı'nda irtibatlı olduğumuz üç üst düzey yetkili, kısa süre önce bu konuyu İstanbul'daki 'legat'ın dikkatine getirdiler ve bu görüşmede aym zamanda Gülen'le ilgili basılı malzemeler sunarak, FBI'ın kendisi hakkında bir tür 'temiz kâğıdı' verip vermeyeceğini sordular.
>
> (Not: Legat, bu tip bir kâğıdı bir PR kampanyası başlatmakta kullanma niyetini göz önünde tuttuğu için buna yanaşmadı) (...)"

Evet, yanlış okumadınız.

3 üst düzey Türk polisi, Fethullah Gülen'in yeşil kartı için FBI'la ilişkiye geçiyor ve yardım etmesini istiyor.

Cemaatin nasıl bir örgütlenme içinde olduğunun çıplak bir kanıtı değil mi bu?

Ama FBI bu talebi reddediyor.

Peki, sonra ne oldu?

Aradan 2 yıl geçti...

Gülen'in avukatları, 25 Mayıs 2007 tarihinde FBI Başkanı'ndan şikâyetçi oldular. Avukatların şikâyet başvurularındaki gerekçeleri ironikti;

"Yasal süreci işletmiyorlar!"

Bu şikâyetten 6 ay sonra ABD Fethullah Gülen'in yeşil kart başvurusunu reddetti.

Artık Gülen'in yeşil kart mücadelesi davalıktı. Bir yanda Fethullah Gülen, diğer yanda ABD İçişleri Bakanlığı vardı.

CIA Gülen'e Kefil Oldu

ABD İçişleri Bakanlığı adına savunmayı savcılar Patrick Meehan ve Mary Catherine yaptı.

Yeşil kart başvurusunun reddedilmesinin gerekçeleri arasında en çarpıcı bölüm cemaatin finansal gücüydü. Çünkü savcılar cemaatin 25 milyar dolarlık bir güce sahip olduğunu söylüyor ve bu finansmanda CIA'in katkısı olduğunu düşünüyordu.

Cemaatin avukatları ise Fethullah Gülen'in yeşil kart alması gerektiğine dair sundukları verilere birçok referans mektubu ekledi.

Aralarında eski CIA Türkiye Masası Şefi Graham Fuller, eski CIA Analiz Bölümü Direktörü George Fidas, eski ABD Büyükelçisi Morton Abramowitz gibi birçok kritik isim Fethullah Gülen için olumlu referans mektubu vermişti.

Peki, bu referans mektupları nasıl alındı?

İşte bunun yanıtını Wikileaks kriptolarından öğreniyoruz.

İstanbul Başkonsolos Vekili Stuart Smith'in 4 Ağustos 2005 tarihli kriptosundan öğreniyoruz ki, cemaat çok sıkı bir lobi çalışması yaptı.

Türkiye'de Musevi Cemaati Hahambaşısı İshak Haleva yaşadıklarını başkonsolosluğa anlattı:

> "(...) Haleva kendisiyle ilişkiye geçen kişilerin, Gülen'in yakında ABD'deki göçmenlik statüsünü değiştirmek için başvuruda bulunacağını ve ABD hükümetinin bazı birimlerinde var olan 'Gülen, ılımlı mesajıyla, daha sinsi ve radikal bir gündemi gizleyen bir radikal İslamcıdır' inancına karşı bir tavsiye mektubuna ihtiyacı olduğunu söylediklerini aktardı.(...)"

İşin çarpıcı yanı, Haleva'dan istedikleri mektubu Gülen Cemaati'nin kendisi hazırlamıştı. Cemaatin kurumlarından Türkiye Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı, hazırladıkları referans mektubuna Haleva'nm sadece imza atmasını talep ettiler.

Peki, Hahambaşı Haleva ne yaptı?

Böyle bir mektuba imza atmadı...

Wikileaks kriptolarından öğreniyoruz ki, cemaat Ekümenik Patrik ile Ermeni Patriği'ne de aynı başvuruda bulunmuştu. Onlar da bu talebe sıcak bakmadı.

4 Ağustos 2005 tarihli bu kriptoda, Haleva'nın referans mektubu vermemesinin neden doğru olduğu şu olgularla anlatılıyor:

> "(...) Gülen hareketinin nihai hedefine ilişkin derin ve yaygın kuşkular güncelliğini korumaktadır. Elimizde, Gülen hareketinden çeşitli çevrelerin, harekete çektikleri işadamlarının Gülen okullarına ya da başka etkinliklerine destek vermek üzere para yardımında bulunmaya devam etmeleri için baskı altında tuttuklarına yönelik, tanıklıklardan edindiğimiz bilgiler vardır. Ayrıca, elimizdeki pek çok güvenilir rapor da Gülencilerin okul ağlarını (bunların içinde ABD'de de düzinelerce okul bu-

lunmaktadır), kendi inançlarını yayacak kimseler olarak yetiştirilmeye açık öğrencileri seçmek üzere kullandıklarını gösteriyor; bu okulların yatılı okullarda öğretilerini nasıl yaydıklarına ilişkin raporların bulunduğunu da düzenli olarak duyuyoruz/ bu konuda düzenli olarak haberler de alıyoruz.

Bu olgular, Gülen'in Polis Teşkilatı gibi devlet kurumlarına sızmasıyla birlikte el ele alındığında görünenin ardında, daha sert bir çizginin, dünya çapında İslamist bir misyonerlik anlayışının yattığının ipuçlarını vermektedir. Kısaca, Gülencilerin uluslararası okul ağları yoluyla gelecek kuşakları şekillendirme çabası ve yalnızca Türk iş dünyası çevrelerine değil, aynı zamanda devlet kurumlarma da sızma çabalarının belgelenmiş olması, Türkiye İslam'ında ağırlıklı bir ses kazanırlarsa ılımlılıklarını sürdürüp sürdürmeyecekleri konusunda kuşkular uyandırmıştır. Haleva'nın tedbirli yaklaşımı bu nedenle yerinde bir tutum olarak görülmektedir."

Cemaatin Polisteki Kadrolaşması

Wikileaks kriptoları ABD'nin Gülen Cemaati'ni yakın markaja aldığını bize gösteriyor. Öyle ki, Gülen'in yeşil kart başvurusundan aylar sonra 17 Nisan 2007 tarihinde İstanbul Başkonsolosluğu'nda bir davet düzenleniyor.

Cemaati anlamak amacıyla düzenlenen bu davete katılacak isimlere gazeteci Nazlı Ilıcak karar veriyor. İşte o davetin misafirleri Wikileaks kriptolarında şöyle sıralanıyor:

"Gazeteci-yazarlar Fehmi Koru, Ali Bulaç ve Mustafa Akyol, Bilgi Üniversitesi Sosyoloji Profesörü Niyazi Öktem ve Galatasaray Üniversitesi'nde ders veren oğlu Emre, Marmara Üniversitesi'nde ilahiyat dersi veren Mahmut Kılıç, sosyolog (Cemil Meriç'in kızı) Ümit Meriç, Fatih Üniversitesi Edebiyat

Fakültesi Dekanı Alparslan Açıkgenç, Türkiye Katolik Cemaatleri Ruhaniler Kurulu Sözcüsü Georges Marovitch ve Türkiye Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı Başkanı Harun Tokak."

Wikileaks'in yayınladığı kriptolarda Fethullah Gülen geniş bir yer tutuyordu. Vatikan'ın Gülen'e desteğinden cemaat mensuplarının çok sık ABD'ye seyahat etmelerine kadar birçok konuda ABD'li diplomatlar Gülen hareketini anlamaya/analiz etmeye çalışıyordu.

En çarpıcılarından biri de; cemaatin polis teşkilatındaki etkisi ve Ergenekon soruşturmasındaki yeriyle ilgili olan kriptoydu.

Dönemin ABD Büyükelçisi James Jeffrey, 4 Aralık 2009 tarihinde Washington'a gönderdiği kriptoda bu konuyla ilgili özetle şunları yazdı:

"(...) Gülencilerin ayrıca Ergenekon soruşturmasının öncüsü olarak görev yaptıkları Türk Milli Polisi'ne de hâkim oldukları belirtiliyor. Bu soruşturma, askeri şahsiyetler dahil olmak üzere iktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi'nin pek çok laik muhalifinin derdest edilmesine neden oldu ve bu da Gülencilerin nihai hedefinin, Türkiye'nin görünür biçimde İslamcı bir hale gelmesini onaylamayan bütün kurumların yıpratılması olduğu yönündeki ithamlara sebebiyet verdi.

(YORUM: Türk Milli Polisi'nin Gülencilerin kontrolünde olduğu iddiasını teyit etmek imkânsız ama biz buna karşı çıkan kimseye rastlamadık ve Gülenci yurtlarda kalan polis adaylarına polislik sınavındaki soruların cevaplarının önceden verildiğine ilişkin tanıklıklar işittik.)

Zaman gibi Gülenci gazeteler Atatürk'ün mirasının geçerliliğini bıkmadan sorguluyor ve AB heveslisi bir ülke olarak

Türkiye'nin siyasi konularda Türk Ordusu'nun sesinin kısılmasını sağlaması gerektiğini savunuyorlar. Bu gazeteler, Ergenekon soruşturmasının bayraktarlığını yapıyor ve Türk Ordusu'nun geleneksel hâkimiyetinin Türkiye'nin tarihinde olumsuz bir etken olduğunu sürekli vurguluyorlar. Şaşırtıcı olmayan bir şekilde, Türk Genelkurmayı'na yakın kaynaklar Gülen'den açıkça nefret ediyor; onun ve onun destekçilerinin sadece Türk Ordusu'nu yıpratmak değil, aynı zamanda Türkiye'yi İran benzeri bir İslami cumhuriyete dönüştürmek için de amansız bir mücadeleye giriştiklerini savunuyorlar. (...)"

İlk başlarda Wikileaks'i değersizleştirmeye çalışan cemaat medyası, yayınlanan işte bu yazışmaları görmezden geldi ve suskun kaldı.

4. BÖLÜM

TSK'DA ATLANTİKÇİLER VE KARŞITLARI

Wikileaks belgeleri, TSK içindeki ayrışmayı göstermesi bakımından önemli. Bu konudaki mühim bir belge 18 Nisan 2003 tarihini taşıyor. ABD Ankara Büyükelçisi Robert Pearson imzalı belge, TSK'daki hizipleşmeyi konu ediniyor.

Belgede, TSK içindeki bölünmenin ve üst rütbeliler arasındaki gerilimin geçmişteki herhangi bir dönemden çok daha görünür bir halde olduğundan söz edilirken, bu durumun ABD için önem taşıyan operasyonel konularda gecikmeye neden olabileceği endişesi dile getiriliyor. Kriptoda çoğunluğu hükümete yakın olduğu anlaşılan isimler TSK'yı şöyle anlatıyordu: "Bu kişiler, tutarlı biçimde hizipçilikle parçalanmış ve ABD'ye karşı daha önce görülmedik derecelerde abartılı bir şüphe hissi besleyen bir Türk Genelkurmayı tarif ediyorlar."

Wikileaks belgelerinde Genelkurmay içindeki üç ana hizip şöyle sınıflandırılıyor: "Birincisi, Türkiye'nin stratejik çıkarının, ABD ve NATO ile sıkı bağları sürdürmekte olduğunu, istekli olsa da olmasa da kabul eden 'Atlantikçiler'. İkincisi, ABD ile bağları sürdürme ihtiyacına öfkelenen, Türkiye'nin AB üyeliğine karşı çıkan, kimseye güvenmemeyi (Irak topraklarında kurulacak bağımsız bir Kürt Devleti'ni destekleme niyetinden emin oldukları ABD de buna dahil) yeğleyen ve Kemalist devletin tavizsiz biçimde korunmasında ısrar eden katı 'Milliyetçiler'. Üçüncüsü de, 'Avrasya' konseptinin, Rusya'nın hâkimiyetindeki tabiatını kavramaksızın, uzun zamandır ABD'ye bir alternatif arayan ve Rusya'yla ya da Rusya ile İran'ı veya Rusya ile Çin'i içine alan

iyi tanımlanmamış bir gruplaşma ile daha yakın ilişkiler kurmayı düşünen 'Avrasyacılar'." Söz konusu ayrışmanın gerçeği yansıttığı, 2003'ten beri yaşanan gelişmelerle de doğrulanıyor.

Özkök Başarısız

Belgede Atlantikçiler'in lideri olarak dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök gösteriliyor. Pearson, Özkök için, "yakın geçmişteki hepsinden daha demokrat eğilimli ve daha Atlantikçi" ifadesini kullanıyor. Özkök'ün hükümete bağlılığı övülürken, ordu içinde Genelkurmay Genel Plan ve Prensipler Başkanı Korgeneral Reşat Turgut gibi az sayıda isim tarafından desteklendiği ifade ediliyor. Pearson'a göre, Özkök'ün başını çektiği Atlantikçiler daha az müdahaleci isimler. Bu da onların başarısızlığını daha da artırıyor. Belgede, "Hamletvari" kararsızlığa sahip olduğu söylenen Özkök'ün, 1 Mart tezkeresi sürecinde hem Genelkurmay içinde ABD planlarını geciktirme taktiği uygulayanların üstesinden gelinmesinde, hem de hükümetin ABD planlarını konusunda bilgilendirilmesinde başarısız olduğu anlatılıyor.

Özkök ile ilgili olarak oldukça ilginç sayılabilecek şu bilgi de Pearson tarafından aktarılıyor: "Özkök, oylamadan önce halka, Türkiye'nin ABD'yi desteklemesinden yana bir açıklama yapmak konusunda izin istedi ama Cumhurbaşkanı Sezer, ona bunu yapmamasını söyledi." Özkök'ün, basının eleştirilerinin ardından, ABD'yi desteklediklerini, geç de olsa, açıkladığını ancak bu gecikmenin maliyetinin yüksek olduğu şu nezaketsiz üslupla anlatıldı: "Özkök'ün ABD'nin Kuzey Operasyonu'na verdiği bu destek beş gün geç ve altı milyar dolar eksik kalmıştı." Operasyon sürecinde, ABD'de "at pazarlığı" denilerek eleştirilen, Türkiye'nin ABD'ye vereceği desteğin karşılığı, belgeden anlaşıldığı kadarıyla, altı milyar dolardı. Özkök'ün

orduda Atlantikçi kimliğini artırmak için yürüttüğü politika şu cümleyle dile getirildi: "Özkök'ün ABD ile yeniden sağlam bir işbirliği inşa etmek için, Türk Genelkurmayı'ndaki muhaliflerin emekli olmasını bekleyerek fırsat kolladığı yönünde bazı ipuçlarına sahibiz."

Emekli olma ile ilgili olarak belki de ilk kez bu kitapta okuyacağınız bir önemli ayrıntıdan söz edelim. Hilmi Özkök'ün 2006 yılının Ağustos ayında emekli olmasının ardından, yerine Yaşar Büyükanıt'ın Genelkurmay Başkanlığı'na getirilmesi bekleniyordu. Ancak Özkök çizgisinin Genelkurmay Başkanlığı düzeyinde sürdürülmesi hem ABD, hem AKP için önem taşıyordu. Özkök'ün halefi Büyükanıt, TSK'nın 2002-2006 çizgisini sürdüreceği konusunda güven vermiyordu. Büyükanıt, Cumhuriyet'in kazanımlarının hükümet tarafından ortadan kaldırıldığına ve ABD'nin bölgesel politikalarının Türkiye'nin ulusal çıkarlarına zarar verdiğine ilişkin açıklamalarda bulunuyordu. İşte bu koşullar altında, Genelkurmay İkinci Başkanı Büyükanıt'ın emekli edilerek Kara Kuvvetleri Komutanı Aytaç Yalman'ın Özkök'ten sonra Genelkurmay Başkanı yapılması hükümet çevrelerinde gündeme geldi. 2004 yılının Mart ayında AKP'nin üç önemli ismi Genelkurmay Karargâhı'nı ziyaret ederek, Yalman'ın YAŞ'ta görevine devam etmesi ve Yaşar Büyükanıt'ın emekli edilmesi için kulis yaptı. Ancak söz konusu proje, Özkök dışında direnişle karşılandı. Büyükanıt, 2006 YAŞ'ında Genelkurmay Başkanlığı görevine geldi. Balyoz Davası boyunca sanıkların Hilmi Özkök ve Aytaç Yalman'dan bekledikleri sesin bir türlü çıkarılmamasının TSK içindeki bu hesaplaşma ile ilgisi olabilir mi? Belgede Hamlet'e benzetilen Özkök'ün sessizliği, Shakespeare estetiğine pek denk düşmese de, "kasaptaki ete soğan doğramam" sözünü hatırlatıyordu. Özkök, son yıllarda yürütülen operasyonlarla, TSK içinde

gerçekleşen tasfiyeye ısrarla sessiz kalmıştı.

Pearson'ın kaleminden çıkan belgede, katı milliyetçi ve Avrasyacı kesimlerin Özkök'e karşı geçici bir ittifak yaptığı anlatılırken, bu gruptaki isimler şöyle sıralanıyordu: Yaşar Büyükanıt, Aytaç Yalman, Çetin Doğan, Fevzi Türkeri (Belgede Amerikan karşıtı belgeleri *Aydınlık*'a sızdırmakla suçlanıyor), Şener Eruygur (belgede jandarmayı polisiye amaçlarla kullandığı iddia ediliyor), Köksal Karabay. Bu kesimin emekli olan Hüseyin Kıvrıkoğlu, Teoman Koman, Doğu Aktulga gibi nüfuz sahibi subaylar tarafından da dışarıda desteklendiği iddia ediliyor. Belgede Mart 2002'de Harp Akademileri toplantısında Tuncer Kılınç'ın Rusya-İran yanlısı değerlendirmeler yaptığı, Mart 2003'te Hüseyin Kıvrıkoğlu ve Çetin Doğan'ın başını çektiği bir düzine Türk subayın ABD karşıtı yorumlarda bulundukları not edilmiş.

Belgede Robert Pearson'ın, TSK'nın üst rütbeli askerlerini ABD yanlısı ve karşıtları olarak fişlediği iddia edilebilir. Pearson'ın Avrasyacı ve milliyetçi saydığı isimlere şüphe ile yaklaştığı da aşikâr. Pearson'a göre, her gün daha çok Türk, Genelkurmay'ın ABD'ye bağlılığından şüphe etmeye başlıyordu: "Türk Genelkurmayı'nda irtibatta olduğumuz kişiler de bize itiraf etmeye başladılar: Bu da orduda yüksek rütbeli bazı isimlerin, ABD ile stratejik ortaklığı sürdürmekten çok AKP'nin ve Kürtler'in altını oymakla ilgilendiğidir." Pearson, ordu içindeki gerilimlerin kaçınılmaz olarak ABD ile ilişkileri etkileyeceği tespitini yaparken, çözüm olarak şu çok önemli tespiti yapıyor: "ABD-Türk ilişkisinin yeniden dinamizm kazanmasının da, hem katı muhafazakârların istifasını (milliyetçi ve Avrasyacılar kastediliyor), hem de özellikle modern, ileri görüşlü (kısacası Atlantikçi) yeni bir subay kadrosunun yetişmesi gerektireceğini tahmin ediyorlar." TSK içinde bir kadro sirkü-

lasyonuna neden olacağı konusunda herkesin mutabık olduğu İstanbul Cumhuriyet Savcılığı merkezli operasyonların 2003 tarihli belgedeki bu çözüme denk düştüğünü söyleyebiliriz.

TSK İçinde Yolsuzluk

Aynı belgede, TSK içinde çeşitli yolsuzluk iddialarına da değiniliyor. İsrail'e verilen M-60 tankları ve F-4 savaş uçağı modernizasyon ihalelerinde rüşvet alındığına ilişkin duyumlar belgede yer alıyor. Ayrıca Batılı bir inşaat şirketinin Türkiye'de yaşayan yöneticisine dayanılarak, Rusya yanlısı işadamı olarak adlandırılan Ali Şen'in, 2002 Ağustos'unda, Bodrum'da Türk subayları için Rus telekızların katıldığı bir parti verdiği de iddia edildi. Pearson, daha önce askeri istihbaratta çalıştığını söylediği bir isimden, Türk Ordusu'nun içinde bir grubun PKK'ya ilaç sattığını öğrendiğini de ABD'ye gönderdiği belgede yazdı.

Pearson yine aynı belgede, gazeteciler Lale Sarıibrahimoğlu ve Cüneyt Ülsever'in orduyu eleştirmelerinden ötürü hayatlarından endişe duyduklarını kendisine aktardıklarına da yer verdi. *Washington Post*'ta yayınlanan, Türk Genelkurmayı'ndaki çelişkileri konu edinen ve TSK'yı rahatsız eden haberi beğendiklerini ABD Büyükelçiliği Basın Ataşesi'ne bildiren üç gazetecinin adı da aynı belgede yer alıyor. Bu isimler Murat Yetkin, Akif Beki ve Barkın Yinanç.

ERDOĞAN VE ÖZKÖK'ÜN "YATAK ARKADAŞLIĞI"NIN GETİRDİĞİ TASFİYE

Taraf gazetesinde yayınlanan ve sansüre uğradığı daha sonra ortaya çıkan, Wikileaks dosyasının belki de en önemli belgesi 6 Haziran 2003 tarihini taşıyordu. Robert Pearson'ın kaleme aldığı telgraf, Türk Silahlı Kuvvetleri içinde o günlerde yaşanan kırılmayı ele alıyor, bugün Balyoz ve Ergenekon davalarının sebeb-i hikmetini anlamamıza yardımcı oluyordu.

Pearson'ın yazdığı kriptonun özet bölümünde şu tespit yapılıyor: "Genelkurmay Başkanı Özkök'ün üst rütbeliler arasındaki memnuniyetsizliği kontrol altına alma, bir yandan da iktidardaki AKP'yi laiklik karşıtı eğilimlerin algılanması konusunda uyarma gayreti her iki hedefe ulaşmayı da başaramadı. Ordu ile AKP arasında ve ayrı ayrı kendi içlerinde gerilimler sürerken, biz mevcut güçlerin dizilişine baktığımızda, ordunun hükümeti değiştirme olasılığını görmüyoruz."

Amerikalı Büyükelçi telgrafın devamında TSK'nın komuta kademesinin ayrıntılı bir analizine giriyor. Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök'ün 26 Mayıs 2003 tarihinde yaptığı basın toplantısının Özkök'ün rahatsızlığını yansıttığı tespitini yapıyor. Önce o toplantının geri planından söz edelim.

AKP'nin yaptığı yasal düzenlemelerin ordu içinde yarattığı rahatsızlık o günlerde had safhadaydı. Partinin hazırladığı AB uyum paketinin 6.'sında Kürtçe siyasi propaganda serbestliği dahil TSK'yı rahatsız eden bir dizi reform vardı. MGK Genel Sekreteri Orgeneral Tuncer Kılınç, Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök ile konuya ilişkin bir görüşme yaptı.

O günlerde Hilmi Özkök'ün başına ilginç bir olay daha geldi. Harp Akademileri'nde gerçekleşen bir toplantının ardından dönemin 1. Ordu Komutanı Orgeneral Çetin Doğan ile baş başa görüşen Hilmi Özkök, 1. Ordu'da ihtilal hazırlığına dair duyumlarını Doğan'a açıkça sordu. Doğan, Özkök'e bu iddiayı reddeden sert bir yanıt verirken, "Ben daima meşru sınırlar içerisinde bulundum ve bulunmaya da devam edeceğim..." sözleriyle başlayan bir konuşma yaptı. Konuşmanın devamında Doğan'm, Özkök'ün AKP'ye karşı tutumunu eleştirdiğini, ordu mensuplarının Özkök'e karşı hoşnutsuzluğunu ifade ettiğini tahmin etmek zor değil.

Genç Subaylar Rahatsız

Bu tatsız sohbetin ardından, 20 Mayıs günü Orgeneral Özkök, Başbakan Erdoğan'la beklenmedik bir görüşme yaptı. O görüşmenin içeriği 23 Mayıs 2003 tarihinde *Cumhuriyet* gazetesinde "Genç Subaylar Rahatsız" manşetiyle, bugün Ergenekon Davası'nın sanığı olan İzmir Milletvekili Mustafa Balbay tarafından haberleştirildi. Habere göre Özkök, Başbakan Erdoğan'a "Bazı AKP milletvekilleri, orduyu yıpratmak isteyenleri cesaretlendiriyordu. Huzursuzuz, rahatsızız", diyordu. Özkök'ün Erdoğan'a, TSK'yı hedef alan kesimlerin ordu içinde hizipleşme varmış havası vermeye çalıştığını ve bunun doğru olmadığını söylemesi, aynı haberdeki bir başka iddiaydı. Özkök, Erdoğan'a, TSK'nın ülkenin AB üyeliğini desteklediğini ancak AKP'nin bazı yasal düzenlemelerinden rahatsızlık duyduklarını da söylemişti. Balbay haberin devamında Özkök'ün "Bu tür uygulamalarınız bizim tabanımızdaki kaygıyı artırıyor. Komuta kademesine sürekli tedirginlikler iletiliyor. Özellikle genç subaylarımız durumu endişeyle izliyor. Sonuçta kaygı sadece genç kesimde değil, genelimizdedir. Bir huzursuzluk, tedirginlik, kaygı yaşanmaktadır," dediğini aktarıyordu.

Orgeneral Özkök'ün Başbakan Erdoğan'la bu tonda konuşup konuşmadığını bilmiyoruz. Ancak belli ki Özkök, Erdoğan'ın yanına TSK-hükümet arasındaki sorunları nedeniyle gitmişti. Hilmi Özkök, bu görüşmenin içeriğinin gizli kalmasını isterken, ordu içindeki kaynaklar Özkök'ü Başbakan ile görüşmeye iten sebebi Balbay'a söylemişti. Haberin en çarpıcı yanı kuşkusuz "Genç Subaylar" ifadesiydi. Bu ifadenin Erdoğan'a Menderes'i, Özkök'e ise devrik Genelkurmay Başkanı Erdelhun'u hatırlattığını söylememiz yanlış olmaz. Belli ki gerçekten de orduda rahatsızlık vardı ve Hilmi Özkök daha çok rahatsızlıktan rahatsızdı. Erdoğan ile istikrarlı bir ilişki kurarken, rahatsızların tepkilerinin önüne geçme niyetindeydi.

Balbay'ın haberinden üç gün sonra, 26 Mayıs'ta Genelkurmay Başkanı Özkök basının karşısına çıktı. Basın sormadan kendisi "Genç Subaylar" meselesine girdi. Balbay'ın haberi için "Bunun tabii bir haber kaynağına işaret ettiği aşikâr. Bu haber kaynağı, besbelli ki, kerameti kendinden menkul bir kaynak. İki kişi arasında baş başa yapılmış bir konuşmayı her nasılsa sanki dinlemiş gibi bu haberi almış ve değerli gazetecimize ulaştırmış olması gerekiyor," dedi. İfadelerdeki "değerli gazeteci" Balbay iken, "iki kişi" Erdoğan ve Özkök'tü. "Kerameti kendinden menkul kaynak" ise ordunun rahatsızlığını Balbay'a ileten askerdi. Daha önce söylediğimiz gibi asıl rahatsızlık "Genç Subaylar" ifadesi nedeniyleydi. Özkök haber hakkında bu sebeple "Genç subayların tedirginliği gibi bir şey yok. Bir tedirginlik söz konusu ise bu Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bütünüyle ilgili. Genel olarak biz kaygılarımızı anayasal kurumlarda dile getiriyoruz. TSK içinde farklı gruplar varmış gibi görüşler ortaya konulması yanlış," ifadelerini kullandı. Belki de "genç subay" diye kastedilen 43 yıl önce yine bir mayıs ayında Menderes'e karşı isyan eden gençlerin kendisiydi. O genç subaylar artık

Orgeneral olarak TSK'ya hizmet ediyordu. Hilmi Özkök konuşmasının devamında "Komutanlar arasında şahinler, güvercinler, sertlik yanlıları yoktur. Bu tür iddiaları yalanlamaktan öteye lanetlediğimi, kusura bakmayın ağır laf söylüyorum, ama açıkça ifade etmek istiyorum," dedi.

Meselenin daha da önemli yanı, Özkök ile görüşen kişi olan Erdoğan'ın Özkök basın önüne çıkana kadar sessiz kalmasıydı. Belli ki Erdoğan, Özkök ile görüşmesinde AKP'den gelecek tahrik edici ifadeleri önleyeceğini beyan etmişti. Hatta o günlerde Erdoğan'ın AKP'lilere "sakın askerle polemiğe girmeyin" uyarısında bulunduğu basına yansıdı. Özkök'ün açıklaması ardından konu üzerine ilk kez konuşan Erdoğan, Balbay'ı suçladı. Erdoğan, "Genç Subaylar" manşetini kastederek "Tuttuğunuz bir köşeyle bu ülkede sıkıntı çığırtkanlığı yapmayın," ifadesini kullandı. Erdoğan, askerle benzer hassasiyetlerini dile getiren YÖK Başkanı'na ise "Kilon kaç, çık meydana!" sözleriyle cevap verdi. Erdoğan için askerle yapılacak güreş o günlerde Özkök'ün katkısıyla ötelenmişti.

Özkök AKP'ye Karşı Yumuşak

Peki Pearson Özkök'ün basın önündeki konuşmasını kriptoda nasıl ele alıyordu? Belgede Büyükelçi, yaptığı kulis çalışmalarına dayanarak Özkök'ün "Avrasyacı, statükocu, askeri alımlarda gizlilik yanlısı" altı ile sekiz civarında bir grup subay tarafından baskı altında tutulduğu bilgisini not ediyor. ABD'li diplomat, dönemin Genel Plan ve Prensipler Dairesi Başkanı Hava Tümgeneral Suphi Acar'ın ağzından "Hilmi Özkök'ün AKP'ye karşı fazla yumuşak olduğu algısını" da Washington'a bildiriyor. Böylece Özkök'e karşı ordu içindeki rahatsızlık belgenin ana konusu haline gelmiş. Kriptoda TSK'da Özkök muhalifi olan subayların dünyaya bakışının bir eleştirisi de yapılıyor.

Pearson askerlerin "hem beceriksiz hem İslamcı bulduğu" AKP hükümetinden mutsuz olduğunu söylerken, Genelkurmay'ın çekirdeğini temsil eden kesimin "dünyanın değiştiği gerçeği" ile yüzleşmekten rahatsız olduğunu ifade ediyor. ABD'li Büyükelçi, Türkiye'de tabu olan meselelerin artık konuşabildiğini, askerlere sormadan can alıcı reformlar yapılabildiğini belirtiyor. Bu durumun Türk Ordusu'nun "cumhuriyetçi ahlakın bir numaralı hakemi olma konumu"nun günden güne yitirilmesini beraberinde getirdiğini söylüyor.

Pearson, bu şartlar altında basın önüne çıkan Özkök'ün bir dizi hedefi olduğu tespitinde bulunuyor. İlki "kurmaylar arasında, kendi makamına ilişkin bir şaibe olduğu yönünde kamuoyuna yansıyan" spekülasyonu sonlandırmak ve subaylar arasında disiplini sağlamak" olarak ifade ediyor. ABD'li Büyükelçi, Özkök'ün toplantıda kullandığı "kerameti kendinden menkul kimseler" sözüyle kendisine karşı olan komutanlara karşı net bir karşı duruş sergilemesini buna bağlıyor.

Pearson'a göre diğer bir hedef "Türk Genelkurmayı'nın 'fikirler' tartışması açısından monolotik olmadığını vurgulamakla birlikte, Genelkurmay'ın içinde görüş ayrılıkları ya da bir kutuplaşma olduğu yönündeki bütün spekülasyonları reddetmek". ABD'li Elçi, Özkök ne kadar gizlese de Türk Ordusu içinde "AB yönelimi, ABD ile ilişkiler, AKP'ye karşı tutum" konusunda farklı fikirler olduğunu Washington'a bildiriyor.

Ek olarak toplantıda Özkök'ün Genelkurmay ile AKP'nin aynı fikirde olmadığını ilan etmek, ordunun rahatsızlığını teyit etmek, buna rağmen ordunun kesinlikle darbe niyetinin olmadığını anlatmak ve ordunun anayasal çerçevede laikliğin teminatı olduğunu vurgulamak gibi amaçlar taşıdığını, Pearson not ediyor. Özkök'ün AKP ile arasına mesafe koyan ve laiklik vurgusu yapan çıkışlarını TSK'ya komuta etme yeteneğini

artırmaya dönük bir politika olduğunu düşünmek bizce yanlış olmaz. Zira "genç subaylar" tehdidinden korunmanın kendisine yüklediği rolün gereği bu. Özkök'ün konuşması sırasında Batıcı yanını, cumhuriyetin temel değerlerini savunma konusunda bir avantaj sayması da kriptoda not edildi. Ayrıca basında yapılan konuşmanın çok eleştirilmesi, Özkök'ün ve daha genel anlamda ordunun siyasete müdahale alanının daralması olarak yorumlandı.

Pearson, yaptığı kulis çalışmasının ardından Özkök karşıtı yedi generali söyle sıralıyor: "Kara Kuvvetleri Komutanı Yalman, Jandarma Komutanı Eruygur, Birinci Ordu Komutanı Doğan, Ege Ordu Komutanı Tolon, İkinci Ordu Komutanı Türkeri ve MGK Genel Sekreteri Kılınç." Büyükanıt'ın ise ikili oynadığı söyleniyor. Büyükanıt'ın 29 Mayıs'taki bir konferanstaki Amerikan ve Batı karşıtı sözleri de onun bu grup içinde sayılması fikrini güçlendiriyor. Belgenin devamında gülümseten bir ifade var: "Cengiz Çandar, 29 Mayıs'ta 28 Mayıs tarihli bir habere dikkatimizi çekti: General Doğan (Çetin), kısa süre önce vefat etmiş bir meslektaşı için yapılan anma töreninde, tahrik edici nitelikteki 'genç subaylar' sözlerini, Özkök'e meydan okumaya devam ettiğini vurgulamak için kasten kullanmış." Anlaşılan Çetin Doğan, sınıf arkadaşı "köstebek" lakaplı Hilmi Özkök'ün uslandıramadığı komutanlardan olmaya devam etti.

Çetin Doğan bu tartışmadan üç ay sonra emekli olurken "Kuşkusuz bugün ulusal güvenliğimizin korunmasında öne çıkan en temel görev, laik, demokratik Cumhuriyet'in aşındırılmasına geçit verilmemesidir. Laik Cumhuriyet'e gönülden bağlı bütün güçlerin el ve gönül birliği yapması, birbiriyle daha fazla kenetlenmesi gerektiğine inanıyorum. Ulusumuz aydınlık yarınlar için bir savaşım verirken, O'nun ordusu elbette O'nun yanında yer alacaktır," diye konuştu. Doğan konuşmasının

devamında TSK'nın ulusal çıkarlar için gerektiğinde sınırötesi operasyon yapabileceğini söylüyor ancak bunun şartlarını şöyle sıralıyordu: "Yeter ki, Mehmetçiğimiz 'Green Card' peşinde koşarak ABD güçlerine kişisel çıkarlar için katılanlara benzemesin. Yeter ki, gideceğimiz yerde bizi yardıma çağıran, bize ihtiyaç duyan bir halk, meşru bir yönetim olsun. Yeter ki, hayale kapılmadan elle tutulur ulusal yararlarımız bulunsun. Yeter ki, arka bahçelerimizde bize yönelik kin ve nefret tohumları ekmeyelim." Çetin Doğan'ın, "Green Card peşinde koşarak ABD güçlerine kişisel çıkarlar için katılanlar" diyerek kimleri kastettiği aşikâr ve bu sözler düşünüldüğünde Doğan'ın başına yıllar sonra neden Balyoz düştüğü daha iyi anlaşılıyor. O günlerde Doğan'ın dışında konuşan Tuncer Kılınç'tan Şener Eruygur'a, Hurşit Tolon'dan Bülent Alpkaya'ya komutanların temel vurgusu laik cumhuriyete yönelik tehditti.

6 Haziran 2003 tarihli belgeye devam edelim...

Zorunlu Yatak Arkadaşlığı

Pearson, çeşitli kaynaklara dayanarak ordunun bundan sonraki yolunu Washington'a rapor ediyor. Büyükelçi'yle konuşan Faruk Demir'e göre şahin generaller Özkök'ü ya istifa etmeye zorlayacak ya da AKP'ye karşı sertleşmesini isteyecek. Hava Tümgeneral Suphi Acar ise ordu içinde bir kırılma yaşanmasını beklemediğini, bunun yerine Özkök'ün emekliliği gelen komutanları emekli ederek bir değişim gerçekleştireceğini Pearson'a ifade ediyor. Acar, Özkök'ün bir yılda orgenerallerin yüzde 80'ini değiştirme imkânının olduğunu elçiye söylüyor. Gerçekten de 2003 Şûra'smda Deniz Kuvvetleri Komutanı Bülent Alpkaya, Hava Kuvvetleri Komutanı Cumhur Asparuk, 1. Ordu Komutanı Çetin Doğan, 3. Ordu Komutanı Taner Akbaş ve MGK Genel Sekreteri Orgeneral Tuncer Kılınç yaş

haddinden emekliye ayrıldı. 2004 yılında ise Jandarma Genel Komutanı Şener Eruygur, Kara Kuvvetleri Komutanı Aytaç Yalman, 3. Ordu Komutanı Oktar Ataman emekli oldu.

O günden itibaren gelişen strateji orduyla Hilmi Özkök garantörlüğünde ilişki kurmaktı. Erdoğan, Özkök liderliğinin gün geçtikçe ordunun dönüşümü anlamına geleceğini biliyordu. Pearson, bu stratejiyi belgede şöyle ifade etti: "Başbakan Erdoğan, AKP ile ordu arasındaki gerilimleri kışkırtmak isteyenleri kamuoyu önünde azarladı ve Cengiz Çandar'a bunu nasıl yapacağını bilmediğini söylemiş olsa da özel konuşmalarında Özkök'ü desteklemenin elzem olduğunu ifade etti. AKP Genel Başkan Yardımcısı Dengir Mir Mehmet Fırat, 30 Mayıs'ta bize Erdoğan'ın orduyla bir arada yaşamanın yolunu aradığını söyledi." Pearson, Cavit Torun gibi "orduya karşı reformlar uğruna sonunun Menderes gibi olmasına hazır" olduğunu söyleyen AKP'li vekiller bulunsa da Erdoğan'ın ordu ile bir arada yaşamak için reformların hızını keseceği kanısında olduğunu not ediyor.

Pearson belgede yaptığı yorum ile süreci özetliyor. Büyükelçi, Erdoğan ile Özkök'ün ilişkisini zorunlu bir yatak arkadaşlığına benzetiyor: "Her ikisi de kendi otoriteleri altındaki ahenk ve disiplin noksanlığıyla mücadele eden ve her ikisi de haftalık baş başa görüşmeler yoluyla birbiriyle bir *modus vivendi* belirlemeye çalışan Özkök ve Erdoğan garip yatak arkadaşlarına benziyorlar. Her ikisi de otoritesi ve iktidarı için dayanmak zorunda olduğu, kendi içinde bölünmüş kurumlara (ordunun komuta kademesi ve meclisteki çoğunluğun sahibi parti) yön vermeye çalışıyor".

Büyükelçi, yazdığı belgeyi bir darbenin mevcut koşullarda mümkün olmadığı tespitiyle tamamlıyor. Pearson, Özkök-Erdoğan'ın uyumla ilerlemelerinin AKP'nin ordu ile sürtüşmeden bütünlüklü politika geliştirmesine bağlı olduğunu anlatı-

yor. Pearson'ın kriptosu son olarak Özkök'ün basın açıklamasının ne ordu içindeki Özkök muhaliflerini tatmin ettiği ne de AKP'ye gözdağı verdiği değerlendirmesiyle tamamlanıyor.

Bu belgenin *Taraf* gazetesinde yayınlanmasının ardından sansürlenen bazı bölümlerini *Aydınlık* yayınladı. 24 Mart 2011'de *Aydınlık*'ta yayınlanan o bölümler şöyleydi:

> "...(Türk Generaller) AKP'den seçilmiş Tayyip Erdoğan'ın davranışlarından büyük rahatsızlık duymaktadır. Erdoğan güçlü bir müttefiğimizdir. Generallerin bu tutumu Amerikan menfaatlerinin korunması açısından engelleyicidir. Orgeneral Hilmi Özkök'ün sadakatli duruşu sahiplenilmelidir.
>
> Muhalif orgeneraller, Orgeneral Hilmi Özkök'ün çizgisine itiraz etmektedirler... Erdoğan kendisine desteğin devamı halinde ABD'nin bir müttefiki olarak Ortadoğu ve Irak dahil olmak üzere Türk hava sahasını, kara ve demiryollarını ile Mersin ve İskenderun limanlarını kullanımımıza açacağını taahhüt etmektedir... Ancak Türk Ordusu'ndaki üst rütbeli subaylar tarafından sürekli engellenmek istenmekteyiz.
>
> Amerikan menfaatlerine karşı çıkan Org. Aytaç Yalman, Org. Şener Eruygur, Org. Çetin Doğan, Org. Hurşit Tolon, Org. Fevzi Türkeri, Org. Tuncer Kılınç, Org. Yaşar Büyükanıt, Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök'ün emir ve talimatlarına uymadıkları gibi her an muhtıra verebilirler. Bu bakımdan değerlendirildiğinde güçlü bir medya grubunun oluşturulmasına acilen ihtiyaç duyulmaktadır. Bu konu Recep Tayyip Erdoğan ile paylaşılmış olup gereğinin değerlendirileceği hakkında olumlu değerlendirmelerin yapıldığı ve yapılacağı teyidi alınmıştır."

Kripto, bugün devam eden Balyoz ve Ergenekon davalarının dayanaklarını, AKP ile ABD dış politikası arasındaki uzlaşma

noktalarının içeride AKP'ye kazandırdığı desteği, medyadaki dönüşümün ve bu anlamda Balyoz ve Ergenekon davalarında medyanın adeta psikolojik savaş makinesi gibi çalışmasının gerekçesini somut olarak görmemizi sağlıyor.

ORUÇ TUTAN KOMUTAN: ÖZKÖK

Wikileaks belgeleri arasında AKP'nin henüz iktidar olduğu günlerde ABD'nin TSK-AKP ilişkilerine bakışını gösteren 10 Aralık 2002 tarihli olanına bakalım. Belgeyi kaleme alan ABD'nin Ankara Büyükelçilik Müsteşarı Robert Deutsch.

Deutsch'un kaleme aldığı belgede, AKP'nin yeni doğmuş hükümetinin, 29 Kasım 2002 tarihli MGK toplantısında ve 9 Aralık 2002 tarihinde Başbakan Gül'ün Genelkurmay'a yaptığı nezaket ziyareti sırasında, ordudan irtica tehlikesi konusunda uyarılar aldığı hatırlatılıyor. Deutsch'a göre bu uyarılar ordunun AKP'ye bakış açısını gösteriyor. Belgeye göre MGK toplantısında ordu ve Cumhurbaşkanı Sezer kamuda türbana karşı olduklarını açıkça ortaya koydular. Bunun yanı sıra, Sezer'i dış gezisine uğurlamaya türbanlı eşiyle gelen TBMM Başkanı Arınç'a sadece 3 dakika süren bir nezaket ziyareti gerçekleştirerek ordunun bu konuya ilişkin tepkisini bir kez daha hatırlattı.

Deutsch, belgede MGK'nın siyasi yaşama müdahale eden bir organ olmasını eleştirerek, "Anayasaya göre sadece bir danışma işlevi gören MGK, geleneksel olarak Türk Ordusu'nun yol haritasını resmen belirlediği ve eğer gerek görülürse Türk siyasetinde neyin doğru neyin yanlış gittiği konusunda hükümete uyarılarda bulunduğu yerdir," ifadesiyle MGK'yı tanımlıyor. Deutsch, görüştüğü eski bir üst düzey askere dayanarak ordunun, AKP'nin devleti İslamcı bir dönüşüme tabi tutacağına ilişkin korku taşıdığını aktarıyor.

Dokuz yıl sonra bu korkunun haklı ya da haksız olduğu

tartışılabilir. Ancak genel kabul gören bir gerçek var ki, o da en çok Hilmi Özkök'ün Genelkurmay Başkanlığı sırasında AKP-ordu ilişkilerinin bahar havası yaşadığı... ABD'li Müsteşar da bu durumu tespit ederken Özkök hakkında ilginç bir not da almış: "AKP ile ordu arasında gelişen ilişki değerlendirilirken, Özkök faktörü de Erdoğan'ın karakteri kadar önem taşıyacaktır. Özkök'ün daha açık fikirli bir askeri lider olduğu söyleniyor (başka şeylerin yanı sıra, Ramazan'da da oruç tutuyor)." Sanırız bu "oruç" kriptosu başka biri tarafından dile getirilse fişleme olarak değerlendirilebilirdi. Ancak Amerikalı Müsteşar AKP'nin iktidarının ilk yıllarında (2002-2006), Hilmi Özkök gibi bir Genelkurmay başkanıyla çalışmasının büyük bir şans olabileceğini doğru tespit etmiş. Öyle ki, Özkök-Erdoğan ilişkisi Başbakan'ın kameralar önünde Özkök'e "Hocam" diye hitap etmesine bile neden olacak kadar sıcaktı. Özkök, TSK'yı içine alan soruşturmaların dışında tutulmakla kalmadı, hukuken olmasa da fiilen davaların müştekisi haline geldi. Balyoz Davası'nda tutuklu bulunan yüzlerce silah arkadaşı Özkök'e konuşma çağrısı yaparken, Özkök sessiz kalmakta ısrarcı oldu.

Belgede son olarak ABD'nin bu ilk yıllarda, AKP'nin siyasal reformlar, Kıbrıs, Irak gibi meselelerde kendisiyle daha uyumlu bir politika izleyebileceği konusunda umut taşıdığı anlaşılıyor. Deutsch, AKP'yi iktidarının ilk yıllarını şöyle tarif ediyordu: "AKP kendini Türklerin çoğunluğunun sosyal politikalar da dahil olmak üzere daha temiz ve daha adil yönetişim için duydukları arzunun temsilcisi olarak görüyor. AKP aynı zamanda, Kıbrıs konusunda ve diğer dış politika meselelerinde, dokulara nüfuz etmiş olarak tarif ettiği 'çözümsüzlük' yaklaşımından uzaklaşmak istiyor."

1 MART TEZKERESİ: İYİ AKP, KÖTÜ KEMALİSTLER

Kuşkusuz son yıllarda, Türk-Amerikan ilişkilerinde en önemli kırılma noktalarından biri, TBMM'nin 1 Mart 2003 tarihli savaş tezkeresini reddetmesiydi. ABD'nin Irak lideri Saddam Hüseyin'i devirerek Ortadoğu'ya yerleşeceği bu savaşta Türkiye nasıl bir politika izleyecekti? AKP'nin iktidarının ilk aylarına denk gelen bu süreçte AKP hükümeti Meclis'e bir savaş tezkeresi getirdi. Tezkere, hem ABD'nin Türkiye üzerinde konuşlanarak Irak'a savaş açmasına izin veriyordu, hem de Türkiye'nin Irak'a fiili olarak müdahalesinin imkânlarını yaratıyordu. ABD ile beraber Türkiye'nin savaşa girmesi ihtimaline kamuoyundan büyük bir tepki vardı. AKP'nin oy aldığı toplumsal kesimler de dahil olmak üzere, ABD'ye şüpheyle bakan, Müslüman bir ülkeyle savaş istemeyen, Türkiye'nin belirsiz bir maceraya girmesini doğru bulmayan bu kamuoyu tezkereye karşıydı. Ancak ABD'ye önemli taahhütler veren AKP yönetimi bu tezkereyi Meclis'e getirmeye mecburdu. 1 Mart tezkeresi Meclis'te CHP ve AKP'nin tezkereye karşı vekillerinin oylarıyla reddedildi.

Wikileaks belgeleri, bu süreçte Türkiye'de hemen her kesimle irtibatta olan ABD diplomatlarının tezkere sürecindeki görüşmelerini özetliyor. Kimler tezkereyi destekledi, kimler karşıydı, kapı arkasında hangi pazarlıklar yapıldı? Bu sorular Wikileaks belgeleri ile cevabını buluyor.

Belgelerin ortaya koyduğu en önemli sonuç, AKP'de Bülent Arınç'ın başını çektiği geleneksel hizip ile Kürt vekillerin

CHP'yle birlikte tezkereye karşı oldukları. TSK'nın ise, Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök tezkereyi desteklemesine rağmen, içindeki çekimser kanadın etkisi altında kaldığı anlaşılıyor. AKP'de Gül ve Erdoğan'ın kayıtsız şartsız tezkere yanlısı oldukları görülüyor. Ancak kapı arkasında konuşulanlardan anlaşılıyor ki, desteklesin ya da karşı olsun, herkes tezkerenin Meclis'ten geçeceğini düşünüyor. Ancak ne TSK ne Cumhurbaşkanı ne de AKP, Irak'la savaşın sorumluluğunu üzerine almak istemiyor. Sonuçta kestaneleri ateşten, Gül-Erdoğan elbette Hilmi Özkök'ün desteğiyle alıyor. Ancak tezkerenin geçmemesi onlar adına bir hezimet oluyor. Türkiye'den açılacak bir kuzey cephesinden emin olan ABD büyük bir şaşkınlık yaşıyor. Sonuçta ABD Irak'a Türkiye olmaksızın giriyor. Belgeler bu gelişmeleri ortaya koyduğu gibi, iç politikaya ilişkin bir sonucu da gözler önüne seriyor. ABD elçileri, somut yaptırım gücünü tezkere sayesinde gördükleri ordu ve bürokrasi içindeki AKP karşıtı kesimin tasfiyesine daha çok ikna oluyor. AKP eliti ABD'yi, ulusalcıların "kötü çocuk" olduğuna ve Türkiye'nin ABD ile teklifsiz ittifakına engel olduklarına ikna ediyor. Belgelerin ortaya çıkardığı sonuç böyle özetlenebilir.

Önce tezkere öncesinde, 20 Şubat 2003 tarihinde, ABD Ankara Büyükelçiliği Siyasi Müsteşarı John Kunstadter'in yazdığı telgraftan söz edelim. Kunstadter, yukarıda yaptığımız tespiti şu cümlelerle doğruluyor: "Bütün kesimlerden muhataplarımız, Türk hükümetinin eninde sonunda ABD güçlerinin Türkiye üzerinden konuşlanmasını kabul edeceğini düşünüyor." Müsteşar'a göre işi geciktirenler ise Kemalistler. Kunstadter bunu şöyle ifade ediyor: "Kemalist Devlet'in kilit unsurlarına gelince, onlar Irak meselesini iç politika amaçları adına –AKP hükümetini zayıflatmak için– kullanarak süreci tamamen geciktiriyorlar."

Müsteşar, AKP Genel Başkan Yardımcısı Murat Mercan ile görüşmesinden, Mercan'ın anlaşmaya varılması konusunda hemfikir olduğunu ancak AKP içindeki muhalefetten endişe duyduğunu aktarıyor. İlginçtir, bugün Ergenekon Davası sanığı olan Emin Şirin daha o günlerde Amerikalılara Erdoğan'ın otoritesini şikâyet ediyordu. Dönemin AKP milletvekili olan Şirin, ABD'lilere tezkereye karşılık Türkiye'nin dış borcunun 50 milyar dolarlık kısmının ödemesinin ertelenmesini öneriyor. Ancak Şirin, ne olursa olsun ABD'nin Türkiye'de asker konuşlandırması taraftarı olduğunu da söylüyor. Şirin, tezkerenin gecikmesini 9 Mart'ta Erdoğan'ı vekil olarak Meclis'e taşıyacak Siirt seçimlerine bağlıyor. Şirin'e göre, kendini büyük gören Erdoğan, Siirt seçimlerine odaklanmış durumdadır. Emin Şirin Amerikalılara, ABD'nin Irak harekâtını Siirt seçimleri sonrasına ertelemesini önererek durumu ti'ye alıyor. Emin Şirin'in görüşmedeki sözleri, Abdullah Gül'ün temaslarını partiden gizlemesinden de rahatsızlık duyduğunu gösteriyor.

Aynı telgrafta, Amerikalılar ile görüşen CHP vekilleri Mustafa Özyürek ve Onur Öymen'in harekâta açıkça karşı çıktıkları bilgisi de var. ABD'lilere en önemli analizi Yüksek Strateji Merkezi Başkan Yardımcısı Faruk Demir yapıyordu: "Faruk Demir ve onun danışma kurulunun beş üyesi, bize 19 Şubat'ta, AKP hükümetinin ABD'nin asker konuşlandırmasına rıza göstereceğinden emin olduklarını söylediler. Aynı zamanda Türk Devleti'nin –Genelkurmay ve Cumhurbaşkanı– Irak meselesini, AKP'nin hükümet etme yeteneğine zarar vermek için kullanmaya niyetli olduğunu ve bunun için ayak sürüyüp AKP'ye yol göstermeyi reddederken, AKP'nin tüm sorumluluğu üstlenmesini istediklerini vurguladılar. Aynı görüşü AKP temsilcilerinden de (örneğin Genel Başkan Yardımcısı Dengir Mir Mehmet Fırat, Erdoğan'ın dış politika danışmanı Egemen Bağış ve Ömer

Çelik, Parlamento Dış İlişkiler Komisyonu Başkan Yardımcısı Emin Şirin) duyduk. Şirin bize açıkça 'Ordu bizi ateşten gömlek giymeye zorluyor,' dedi." Demir, TSK'nın Kuzey Irak'ta bataklığa saplanacağı endişesi taşıdığını da ekliyor.

Davutoğlu'nun Politikası

Kunstadter'in yazdığı kriptoda Akif Beki'nin de tezkereye ilişkin görüşleri var. Başbakan Erdoğan'a en yakın isimlerden biri olan Beki, hükümetin asker konuşlanmasını onaylayacağını net olarak söylerken, dönemin Başbakanı Abdullah Gül'ün verdiği kararlarda en çok Fehmi Koru ve Ahmet Davutoğlu'ndan etkilendiğini söylüyor. Hem Koru'nun, hem de Davutoğlu'nun meseleye yaklaşımları, bugünden geriye doğru bakınca, insanı daha çok gülümsetiyor. Zira Koru, Türkiye'nin katkısı olmazsa ABD'nin büyük bir destekten yoksun kalacağını söylüyor. Bu görüşün yanlış olduğu bir ay içinde ortaya çıktı. Ahmet Davutoğlu ise, yıllar sonra herkesi şaşırtan "Türkiye'nin çıkarları ile ABD'nin çıkarları tam olarak örtüşüyor," görüşünü o gün de savunuyor. Belgede Davutoğlu'nun, AKP'nin İslami bir girişimle Irak–ABD savaşını önlemesinin ABD için de hayırlı olduğu kanaatini taşıdığı yazılıyor. Bu düşüncenin, Türkiye'nin ABD'ye yaslanarak, Irak üzerindeki sisteme dahil olma anlamına geldiğini söyleyebiliriz. Davutoğlu, bu politikayı Dışişleri Bakanlığı sırasında İran'a da uyguladı ve başarısızlığını görmesi için yalnızca bir gün yetti; çünkü BM o gün İran'a yaptırım kararı aldı.

Davutoğlu'nun görüşlerini gösteren önemli bir ayrıntı daha var. Belgede Akif Beki'ye dayanılarak Davutoğlu'nun görüşlerinden şöyle söz ediliyor: "Beki, Türklerin ABD'nin vermeye hazır olduğundan daha büyük bir ekonomik pakette ısrar etmelerinin bir nedeninin de, Erdoğan ve Gül'ün, ABD'nin asıl niyetinin Irak petrolünü kontrol etmek olduğuna, Davutoğlu'nun

ve başkalarının Gül'e söylediği gibi, ABD'nin elde edeceği büyük kazançtan Türkiye'nin de sıkı bir dilim pay alması gerektiğine inanmaları olduğunu söyledi." Davutoğlu, Türkiye'yi adeta ABD'nin küçük kardeşi gibi görüyor. Nedense, ABD'nin de böyle baktığına inanıyor. Bu varsayımla pazarlık ediyor.

AKP İçinde Kemalist İttifak

Konuya ilişkin bir diğer Wikileaks belgesi, Robert Deutsch imzasıyla ABD Ankara Büyükelçiliği'nden gönderilen 28 Şubat 2003 tarihli telgraf; konu ise yine tezkere. Deutsch, Kemalistler ile Bülent Arınç'ın tezkereye karşı bir ittifak yaptıklarını söylerken, tezkereye ilişkin kulis tahminlerini de yazmış. Buna göre, Amerikalıların görüştüğü Hasan Celal Güzel ve MHP'li Şevket Bülent Yahnici tezkerenin geçeceğini düşünüyor. Aynı telgrafta, Gülen Cemaati'ne yakın işadamı Mustafa Güney'in bir tespiti de yer alıyor. Bu tespite göre, Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök–Başbakan Abdullah Gül ekseni tezkereyi desteklerken, Genelkurmay İkinci Başkanı Büyükanıt-Dışişleri Bakanı Yaşar Yakış ekseni tezkereye şüpheyle yaklaşıyor.

Yine belgelerde, 1 Mart'ta tezkerenin geçmemesi üzerine Büyükelçi Robert Pearson'ın ABD'ye 55 dakika arayla gönderdiği iki ayrı kripto var. İlkinde tezkerenin reddinin, kabul edilmesi için her şeyi yapan Erdoğan'a büyük bir darbe vurduğu anlatılıyor.

İkinci belgede ise, tezkerenin geçmemesi üzerine ciddi sarsıntı geçiren ve ikili görüşmelerde aktif rol alan Dışişleri Müsteşarı Uğur Ziyal'ın açıklamaları yer alıyor. Ziyal, tezkerenin reddinin piyasalara yapacağı olumsuz etkiyi önlemek için ABD'lilerin destek açıklaması yapmasını istiyor. Sonucun AKP ve bürokrasiyi şoke ettiğini söyleyen Ziyal, Abdullah Gül'ün tezkerenin geçmesi için siyasi geleceğini dahi tehlikeye attığını ifade ediyor.

Aynı konuyu ele alan bir başka belge de 3 Mart 2003 tarihli. Bu belgede tezkerenin kabul edilmemesi şu üç nedene bağlanıyor:

> "1- Laik Türk Devleti'nin ABD hükümetinin Irak'taki niyetlerine ilişkin korkuları
> 2- İslami eğilimli AKP'yi dizüstü çöktürme niyetindeki güçlü istek
> 3- AKP'nin iç dinamikleri, parti içi rekabet ve acemilik."

Pearson'ın kaleme aldığı bu belgede CHP ile birlikte hareket ettiği söylenen Arınç'ın yanı sıra, Erbakan'ın çağrılarının da AKP içinde etkili olduğu tespiti yapılıyor.

Pearson'ın bu süreçte en çok alındığı ismin CHP Genel Sekreteri Önder Sav olduğu anlaşılıyor. Sav'ın Meclis'teki oturumda ABD'yi "iğrenç ve utanç verici bir savaşa girmekle" itham etmesi ve İskenderun açıklarında tezkerenin geçmesini bekleyen ABD gemileri için "düşman" tabirini kullanması, Pearson tarafından ABD'ye aktarılıyor. Pearson'ın kriptosunda Önder Sav'a Meclis'teki oturumda söz hakkı veren Arınç da eleştiriliyor.

Belgede tezkerenin geçmemesinden en çok ordunun sorumlu olduğu kabul ediliyor. Pearson'ın muhtemelen AKP'ye yakın isimlerle yaptığı ortak değerlendirmeye göre, ordu önce 28 Şubat'ta gerçekleşen MGK toplantısında açık bir tavır almayarak sorumluluğu AKP hükümetinin üzerine yıktı. Kamuoyunda ise, tezkerenin aceleye geldiği yolunda endişe yarattı. ABD ile görüşen AKP'yi ise pazarlıkta daha çok talepkâr davranmaya teşvik etti. ABD'nin yerleşeceği tesislerdeki hazırlıkları da mümkün olduğunca ağırdan alarak süreci daha da zorlaştırdı. Ordu ile paralel görüşlere sahip olduğu düşünülen Sezer ise, tezkerenin anayasaya uygun olmadığını söyleyerek tezkere

karşıtlarının çabalarını kolaylaştırdı. Pearson'a göre, ordunun bu çabaları, AKP'nin Türkiye'yi halkın istemediği bir savaşa sürüklediği izlenimi yarattı ve parti içindeki tereddütleri pekiştirdi. Pearson görüştüğü "kıdemli" bir gazeteciye dayanarak, (bu kıdemli gazeteciyi tahmin etmek güç değil) ordunun, oylama öncesindeki refleksleri ile hem AKP'yi, hem de ABD'nin Irak politikasını baltaladığını belgeye not etti.

Kürtler de Karşı

Kısacası 1 Mart sürecindeki ABD belgelerinde, soğuk duş etkisi yaratan tezkerenin reddinin sorumluluğu orduya ve Kemalist devlet bürokrasisine yıkılırken, tezkerenin geçmesi için tüm siyasi prestijiyle kumar oynayan Erdoğan ve Gül takdir ediliyor. 1 Mart tezkeresinin reddi, belgelerden anlaşıldığı kadarıyla, ABD'nin Türkiye içinde yeni ittifaklar aradığının ikna edici karinesi oldu. Ordu ve Kemalistler ABD'nin yeni siyasal yönelimlerine engeldi; AKP ise bu politikayı kolaylaştırıyordu. Bu haliyle yeni Türkiye Kemalistlerin değil, AKP'nin omuzlarında yükselmeliydi. AKP'nin geleneksel Türk devlet elitlerini tasfiye etmesine ABD'nin verdiği açık desteğin altında 1 Mart tezkeresinin yer aldığını söyleyebiliriz. Bugün Ergenekon ve Balyoz gibi ordu, bürokrasi, hatta medya içinde yaşanan tasfiyede, 1 Mart tezkeresinin önemli bir milat olduğu anlaşılıyor.

Bu bahsi kapatırken belgede yer alan iki önemli ayrıntıyı not edelim. İlki, ordunun ABD ile görüşmeler yapan üyelerinin, kapalı kapılar ardında Amerikalılara kendilerini desteklediklerini söylemeleri. Ancak bu isimler bu konuda AKP'nin sorumluluk almasını istiyorlar. Tezkerenin de mutlaka geçeceğini düşünüyorlar. Buna ilişkin Pearson'ın notu şöyle: "Genelkurmay'da irtibatta olduğumuz general düzeyindeki subaylar bize aylardır, ordunun ABD'nin bütünüyle desteklenmesinin şart olduğunu

düşündüğünü ama hükümetin de kendi sorumluluğunu üstlenmesi gerektiğini söylüyorlardı. Türk Genelkurmayı yanlış hesap yapmış görünüyor. İrtibatta olduğumuz subaylar 1 Mart'ta 'evet' sonucu bekliyorlardı ve neticeye şaşırmış olmalılar."

İkinci önemli nokta ise Kürt siyasetine ilişkin. Kemalist kesimler ABD'nin Irak operasyonunun Kürt ayrılıkçılığını büyüteceği endişesiyle tezkereye karşı çıkarken, belgeye göre, AKP içindeki Kürt milliyetçileri de bir başka nedenle tezkereye karşıydı. Bu çevreler Pearson'ın aktardığına göre, ABD'nin Türkiye ile ittifakında yaşanacak başarısızlığın ABD ile Kuzey Irak Kürtlerinin ilişkisini geliştireceğini düşünüyor. Böylece Kemalistlerin Kuzey Irak'tan uzak durmak zorunda kalacağına inanıyor. Pearson'ın kriptosunda bu ayrıntı, "Bu kişiler, tezkerenin reddedilmiş olmasından ve böylece Türkler yerine Iraklı Kürtlerle ABD hükümeti arasında daha fazla işbirliğinin yolunun açılmasından memnuniyet duydular," sözleriyle yer buluyor.

Emekli olduktan sonra kitap yazan Orgeneral İlker Başbuğ da o döneme ilişkin benzer bir tespitte bulundu. Başbuğ'a göre, eğer o gün tezkere geçseydi Türkiye Kuzey Irak'ta daha çok etkili olacaktı. Başbuğ'un kamuoyuna yansıyan sözleriyle, "tezkerenin geçmemesi hatalıydı". Cihet-i askeriyenin bir kısmı böyle düşünüyordu.

KUZEY IRAK'TAN KOVULAN TÜRK ORDUSU

1 Mart tezkeresinin reddinin ardından, Türkiye ile ABD ilişkilerinin her zamanki gibi olmayacağı aşikârdı. Tezkerenin reddinden sorumlu tutulan TSK'ya yaptırımlar ardı ardına geldi. 4 Temmuz 2003'de, 11 askerin Süleymaniye'de kafasına çuval geçirilmesi ABD yaptırımlarının zirvesiydi. Ancak ilki değildi.

Önce 22 Nisan'da Kerkük'te Türkiye'den giden insani yardım konvoyuna koruma sağlayan Özel Kuvvetler Komutanlığı'ndan bir tim ABD askerleri tarafından gözaltına alındı. Ertesi gün tim sınırdışı edildi. Yaşananların bir kriz olduğu ortadaydı. ABD'nin net bir mesajı vardı. TSK'yı Kuzey Irak'ta istemiyordu. TSK mensuplarına yapılan muamelenin anlamı buydu.

Yaşanan gerilimi görüşmek üzere 28 Nisan'da Erbil'de bir toplantı gerçekleşti. Toplantının gündemi Türk Özel Kuvvetleri'nin Kuzey Irak'taki varlığıydı. ABD tarafındaki heyete Birleşik Ortak Operasyon Görev Gücü Komutanı Albay Charles T. Cleveland liderlik yaparken, ABD Özel Kuvvetleri'nden Yarbay Paul Skvarka, Binbaşı David Young da toplantıya katıldı. TSK ise, Silopi'deki Türk Özel Kuvvetler Üssü Komutan Yardımcısı Albay Hasan Özdemir liderliğinde Yarbay Yaşar Yıldız, Üsteğmen Murat Taner Karabulut'un da bulunduğu bir heyetle görüşmedeydi. Esasında buna bir toplantı yerine TSK'ya ABD tarafından verilmiş bir ültimatom demek daha doğru. Zira toplantı Cleveland'ın TSK mensuplarının Kuzey Irak'ta hangi şartlarda ve ne şekilde bulunacağını Genelkurmay'a bildirmesi amacıyla gerçekleştirildi. Metnin

dili ve içeriği de bir ültimatom üslubundaydı. Wikileaks belgeleri arasında bulunan toplantı zabıt tutanağı bu durumu açıkça ortaya koyuyor.

Buna göre Albay Cleveland Türk tarafına şu talimatları iletmişti:

a) Türk askeri personeli, Kuzey Irak'ta koalisyon güçleri tarafından onaylanmamış tüm faaliyetlerine hemen son verecektir.
b) Türk Genelkurmayı'nın, Kuzey Irak'taki bütün Türk askeri birimlerinin ve kuruluşlarının personel sayıları, yerleri ve istihbarat toplama dahil tüm faaliyetleri konusunda Birleşik Kuvvetler Komutanlığı'na bildirimde bulunması gerekmektedir. Bu bilgi 30 Nisan 2003'te, saat 06:00'dan geç olmamak kaydıyla verilmiş olacaktır.
c) Bundan böyle Kuzey Irak'ta, Birleşik Kuvvetler Komutanlığı'nın onay vermediği hiçbir Türk askeri faaliyeti sonuçlandırılmayacaktır.
d) Kuzey Irak'taki Türk askeri personeli üzerlerinde sadece kişisel silahlar (tabanca) taşıyacaktır.
e) Kuzey Irak'taki Türk personeli her zaman üniforma giyecektir.
f) Kuzey Irak'tan atılmış olan Türk Özel Kuvvetler Personeli'nin geri dönmesine izin verilmeyecektir. Bu kuralı ihlal eden kişiler gözaltına alınacaktır.
g) Türk askeri personeli, Irak'a gönderilen yardım konvoylarına eskortluk yapmayacaktır. Türkiye Cumhuriyeti'nden gelen bütün insani yardımın eşgüdümü, Uluslararası Kızılhaç/Kızılay aracılığıyla sağlanacaktır.
h) Daha önceden kabul gören Yeşil Hat sınırı artık tanınan bir sınır değildir ve Kuzey Irak'taki ABD Kuvvetleri o bölgede-

ki bütün faaliyetlerden sorumludur.

i) Yukarıdakiler bir başlangıçtır ve gelecekte bunları takip eden talimatlar verilebilecektir.

Cleveland'ın verdiği muhtırayı Albay Hasan Özdemir imzalayarak aldı. Türk Genelkurmayı'na iletti. İhtar TSK'nın Körfez Savaşı'ndan beri Kuzey Irak'ta var olan hareket imkânını ortadan kaldırıyordu. Sembolik ve sınırlı bir temsiliyetin dışında Türk Özel Kuvvetleri'ne Kuzey Irak'ta izin verilmiyordu. Kısacası ABD, tezkerenin reddinin bedeli olarak "Artık Kuzey Irak'ta yoksun!" diyordu.

Özkök'ün Mektupları

ABD'nin tavrının en çok Büyükelçilik tarafından Atlantikçilerin lideri olarak tanımlanan Özkök'ü ilgilendirdiği söylenebilir. Zira Özkök, TSK içinde ABD ile ebedi ittifakı savunan komutandı ve bu sürecin yaşandığı sırada Genelkurmay Başkanı'ydı. Konu üzerine kendi imzasıyla üç mektup yazdı. Kimi bölümlerinde İngilizce ifade hatalarının bulunduğu metinler, Özkök'ün bireysel kaleminden çıkmış olma ihtimalini güçlendiriyordu. Ayrıca Albay Cleveland'ın dili ne kadar buyurucu ise, Özkök'ün dili o kadar kibardı. İşte bu üç mektup Wikileaks belgeleri arasında yer alıyor.

İlk mektup 30 Nisan 2003 tarihli. Özkök mektubu ABD Genelkurmay Başkanı Richard Bowman Myers'a yazdı. Mektupta Özkök, TSK'nın Kuzey Irak'taki faaliyetlerinin ABD operasyonlarına zararı olmadığını anlatırken, Kerkük'te Türk Özel Kuvvetleri mensuplarının gözaltına alınmasını ise "abartılı bir olay" sözleriyle değerlendiriyordu. Özkök, Türk timlerinin yalnızca güvenlikleri için gerekli olduğu kadar silah taşıdıklarını ve faaliyetlerinden ABD kuvvetlerini haberdar ettiklerini ifade

etti. Özkök'e göre bütün bunlara rağmen gözaltına alınmaların ve sınırdışı edilmelerin nedeni belliydi. Özkök, TSK ile ABD arasında yaşanan gerilimi kastediyordu.

Hilmi Özkök, mektubunda Kuzey Irak'ta Türk Kuvvetleri'nin neden direniş göstermediğini şu ifadelerle anlattı: "Türkiye'nin bu olaydaki düşük profilli tavrı, hiçbir şekilde Türk timinin hatalı tavrı olarak anlaşılmamalıdır. Aksine, yukarıda belirtildiği gibi, Türk yaklaşımının altında yatan unsur, Türk-Amerikan ilişkilerine atfettiğimiz önemdir. Düşük rütbelilerin yanlış yorumlarının ve hatalı değerlendirmelerinin ilişkilerimize ters bir etki yapmasına izin verilmemelidir. Bu bağlamda, bu tür gergin ve öznel yaklaşımları her iki taraf için de kabul edilemez bulmaktayım." Özkök, nazik bir dille ABD-Türkiye askeri ilişkilerine atfettiği önemi mevkidaşına aktarıyordu.

Özkök, Myers'a yazdığı mektupta Albay Cleveland'ın ültimatomunun, daha önce ABD Özel Kuvvetleri'nin ve ABD Irak Özel Temsilcisi Zalmay Khalilzad'ın Habur'da bekletilmesine karşılık yapılmış olmasını eleştirdi. Khlalilzad'ın kısa süre Vali Yardımcısı tarafından misafir edildiğini ve Türkiye'ye alındığını, ABD Özel Kuvvetleri'nin Irak'a geçişinin gecikmesinin ise yasal prosedürle ilgili olduğunu anlattı. ABD Özel Kuvvetleri'nin Türkiye'den Irak'a geçiş kararının TBMM yetkisinde olduğunu söyleyen Özkök, Myers'a ilginç bir "kitabına uydurma" hikâyesi anlatıyordu. Buna göre, yasal süreç izin vermemesine rağmen, ABD Özel Kuvvetleri'nin Irak'a girişine daha önce kabul edilmiş olan NILE (Kuzey Irak İrtibat Elemanı) statüsü verilerek izin verilmiş, bu durum da bizzat Özkök'ün kendisi tarafından gerçekleştirilmişti.

Özkök, daha önce ABD Savunma İşbirliği Bürosu'na ve ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell'a (aynı zamanda eski Genelkur-

may Başkanı) sayısı 1500 olan Türk Özel Kuvvetleri hakkında tüm teknik bilgileri belgeleriyle sunduğunu anlattığı mektubunda, "Savaş alanında küçük yanlış anlamaların ve sorunların, genel olarak ilişkilerimize zarar vermesinden korkuyorum. Bu tür sorunları, yapıcı bir tutumla çözmek için azami gayret göstermemiz gerektiğine inanıyorum," diyerek ikili ilişkilere verdiği önemi gösteriyordu. Özkök satırlarını "İkili ilişkilerimizi geliştirmek için elimden geleni yapmayı sürdüreceğimden emin olabilirsiniz," sözleriyle bitiriyordu.

Özkök'ün ikinci mektubu yine ABD Genelkurmay Başkanı Myers'a, önceki mektuptan sonraki gün, yani 1 Mayıs'ta, yazıldı. Özkök, ABD'nin Irak'ta kazandığı zaferden duyduğu memnuniyeti Myers'a iletirken, ABD ile Türkiye arasında tezkere sonrasında yaşanan olumsuzluğu çözecek somut bir teklifte bulunuyordu. Özkök, Myers'a NATO'nun Irak'a girmesini ve Türkiye'nin de NATO Konseyi'nin kararlaştıracağı operasyonlara dahil olmasını öneriyordu.

Son mektup yine 1 Mayıs tarihinde, Avrupa Müttefik Kuvvetler Komutanı Saceur Jones'a yazılmıştı. Özkök mektubunda, "Irak'ın büyük ölçüde Koalisyon birliklerinin askeri denetimi altında olduğu aşikârdır. Böylelikle Irak'ın Türkiye için oluşturduğu tehdit tüm zamanların en düşük seviyesine inmiştir," ifadesiyle Irak'ın yeni düzeninin Türkiye'nin güvenliği için olumlu olduğunu anlatıyordu. Özkök Jones'a, daha önce Myers'a yaptığı teklifi yineliyordu: "Irak'ta savaş sonrası ortaya çıkan durum, savaştan mustarip bu ülkede kalıcı asayiş, güvenlik ve istikrarın yeniden sağlanması amacına yönelik fazlasıyla önemli bir rol oynayabilecek olan ve oynaması da gereken NATO'nun yoğunlaştırılmış, birleşik ve eşgüdümlü gayretlerini gerektirecektir."

Konuya ilişkin Wikileaks belgeleri, tezkerenin reddinin

ardından ABD-TSK ilişkilerinin yüksek bir gerilim hattından geçtiğini gösteriyor. ABD Kuvvetleri, Kuzey Cephesi'nin aksamasından sorumlu saydıkları TSK'yı Kuzey Irak'ta zor durumda bırakıyor, buradaki faaliyetlerini en alt seviyeye indirtiyorlardı. ABD ile ilişkileri hayati öneme sahip gören ve Kuzey Irak'ta Türk askeri varlığını da devam ettirmek isteyen Orgeneral Özkök ise, NATO'yu sürece dahil ederek yeniden Irak denklemi içine girmeye çalışıyordu. Ama İngiltere ve İtalya gibi istisnalar dışında, NATO'nun Irak'taki gönülsüzlüğü ve Irak petrollerinin paylaşım mücadelesi buna izin vermedi. Türkiye, ABD'nin Irak'tan çekilmesi gündeme gelene kadar Kuzey Irak'taki etkisini kaybetti. Son yıllarda Kuzey Irak'ta TSK varlığına en çok önem veren Komutan İlker Başbuğ'un, ABD'nin Irak'tan çekilmesiyle gündeme gelen ve Türkiye'nin Kuzey Irak'taki varlığına yeniden imkân tanıyan Kürt Açılımı'na milliyetçi görüşlerine rağmen destek vermesi ve 2009 Nisanı'nda Harp Akademisi'nde yaptığı tarihi konuşmayla bunun altını çizmesi, aslında 2003'te kaybedilen bu etkinin yeniden kazanılma çabasıydı. Kuzey Irak'a susayan Başbuğ, Irak Savaşı'ndan sonra ilk kez TSK'nın ABD desteğiyle Kuzey Irak'ta faaliyet gösterebilmesi için, acı da bulsa, açılımı içmişti.

HİLMİ ÖZKÖK'ÜN ABD İLE PAZARLIĞI

Türkiye ile ilgili Wikileaks belgelerinde adı en çok geçen asker kuşkusuz Orgeneral Hilmi Özkök. Bunun sebebi, Özkök'ün son yıllarda TSK'ya komuta eden genelkurmay başkanları arasında hem hükümet ile hem de ABD ile en iyi ilişkilere sahip isim olması. Bu durum Özkök'ü hükümete yakın medyanın sevgilisi yaparken, muhalif medyada sık sık eleştirilmesine neden oldu. *Aydınlık* gazetesi, 2011 yılının Ağustos ayında Hilmi Özkök hakkında bir dizi Wikileaks belgesi yayınladı. Bu belgelerin Özkök'ün ABD ile ilişkilerine dair bir dizi soru işaretiyle beraber sunulduğunu söylememize sanırız gerek yok.

İlk belge 22-24 Mart 2005 tarihlerinde Türkiye'yi ziyaret eden ABD'nin Avrupa Deniz Kuvvetleri Komutanı ve NATO Müşterek Kuvvet Komutanı Michael Mullen'in Özkök ile görüşmesini ele alıyor. Mullen bu ziyareti esnasında aralarında Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök'ün de olduğu bir dizi isimle görüşmüştü. Edelman tarafından kaleme alman belgede Hilmi Özkök, 1 Mart tezkeresinin reddedilmesini "Parlamenter bir kaza" olarak değerlendiriyor. Özkök, Mullen'e bu kararın iki ülke ilişkilerine gölge düşürmemesi temennisinde bulunuyor. Özkök, tezkere kararma rağmen Türkiye'nin ABD'yi Irak'ta desteklediğini söyleyerek bardağın dolu tarafına dikkat çekiyor.

Özkök, görüşmede ayrıca 4 Temmuz 2003 tarihinde Süleymaniye'de yaşanan çuval krizinin tezkere sonrasındaki tek

sorun olduğunu hatırlatarak bu olayın Türkiye tarafından unutulduğunu söylüyor. Hilmi Özkök, Mullen'e ikili ilişkilerin kamuoyuna yansımasına dair düşüncelerini ifade ederken kamuoyundaki ABD karşıtlığının yükselmiş olmasına da dikkat çekiyor.

Görüşmede konuşulan diğer iki konu ise Irak ve Karadeniz'deki NATO varlığı. Mullen, Irak'taki durumun 6 ay önceye göre daha ümit verici olduğunu ifade ediyor. ABD'li Komutan, Hilmi Özkök ve İlker Başbuğ'a Irak güvenlik güçlerinin eğitiminde Türkiye'nin yardımları için teşekkür ediyor. Başbuğ buna karşılık Iraklıların Türkiye'de "liderlik eğitimi" almaları konusunda daha önce yaptıkları teklifi yineliyor.

Mullen, görüşmede Türkiye'nin öncülük ettiği Rusya ile rekabet edilebilecek bir NATO gücünün Karadeniz'de faaliyet göstermesi önerisinde bulunuyor. ABD'li Komutan böyle bir birlikte Türkiye ile Romanya, Bulgaristan, hatta Ukrayna'nın beraber hareket edebileceği perspektifini Özkök'ün önüne koyuyor. Söz konusu ülkelerden bu yönde ışık aldığını söylüyor.

Özkök'ün bu konuda daha ihtiyatlı yaklaştığı Mullen'e verilen yanıttan anlaşılıyor. Hilmi Özkök, Rusya ile ilişkilerin NATO perspektifiyle "belli sınırlar içinde" olduğunu hatırlattıktan sonra NATO'nun Karadeniz'e çıkmasını kendisinin de istediğini ancak Rusya'yı "kırılgan güven" ilişkisi nedeniyle karşılarına almak istemediğini söylüyor. Özkök'ün konuşmasında Gürcistan ve Ukrayna'da Rus etkisini kıran iktidar değişikliklerini "gelişmekte olan demokrasiler" diyerek övmesi ve "Türkiye'nin güvenliği için bundan iyisi olamaz" ifadesini kullanması dikkat çekici. Özkök kendisini nasıl ifade etti bilinmez ancak Edelman'ın merkeze geçtiği bilgiler bu şekilde.

Doğu Akdeniz Gerilimi

Bir diğer belgeyi ise ABD'nin Türkiye eski Maslahatgüzarı Nancy McEldowney kaleme aldı. Yine *Aydınlık*'ta yer alan bu belgede ABD Ulusal Güvenlik Danışmanı Stephen Hadley'in Ankara ziyaretinde 24 Eylül 2005 tarihinde Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök ile yaptığı görüşme yer alıyor. Hadley'in ABD için ne ifade ettiğini 25 Eylül 2005 tarihinde *Hürriyet*'te Nur Batur şöyle kaleme aldı: "Condoleezza Rice Dışişleri Bakanı olunca yerini alan kilit adam. Bush'un Ulusal Güvenlik Danışmanı, yeni sağ kolu."

Ankara ziyaretinde Özkök'ün yanı sıra Başbakan Erdoğan, MGK Genel Sekreteri Alpogan, Dışişleri Müsteşarı Büyükelçi Ali Tuygan ile de görüşen Hadley'in ABD Başkanı George Bush'tan getirdiği mesajdan Batur aynı yazısında şöyle bahsediyor: "Stratejik ortaklığımızı yeniden kuralım. Kararlıyım. Artık sayfayı tamamen çevirdik. 1 Mart tezkeresi tarihte kaldı. Buzları tamamen eritelim. Ortadoğu'da terörle birlikte savaşalım. Demokrasiyi yeşertelim."

Hadley'in bu mesajlarla geldiği Türkiye'de Özkök ile yaptığı görüşmeyi McEldowney yazdığı kriptoda ayrıntılı şekilde ele alıyor. ABD'li diplomatın aktardığına göre Özkök görüşmede ABD ile Türkiye arasındaki 50 yıllık yakın ilişkiyi Hadley'e hatırlattı. 90'lı yıllarda Kuzey Irak'ı koruyan Türkiye'deki Çekiç Güç'ü hatırlatan Özkök, bugün de Irak operasyonun başarılı olabilmesi için Türkiye'nin aynı rolü oynaması gerektiği tespitinde bulunuyor.

Özkök aynı görüşmede, İran konusunda ABD'nin endişelerini paylaştıklarını ancak İran'ın Türkiye'nin komşusu olması sebebiyle daha temkinli hareket ettiklerini ifade ediyor. Özkök, Orta Asya'da Çin ve Rusya'nın nüfuzunun artması olasılığına karşı Hadley'e Türkiye'nin "dostane bağlarını" kullanarak

ABD ve Türkiye'nin ortak çıkarlarına dayalı politika geliştirmeyi öneriyor. Hilmi Özkök, bu süreçte ABD'den beklentisini ise PKK'ya karşı mücadelede Türkiye'ye destek verilmesi olarak tarif ediyor. Bunu İran, Orta Asya, Irak gibi alanlarda geliştirilecek ortak politikanın karşılığında ABD'den talep edildiğini söyleyebiliriz. Ancak yine aynı günlerde basına yansıyanlara göre, Bush'un Irak'ta yeni anayasa ve hükümet kurulması gibi istikrar sağlayıcı adımlar atmadan PKK'ya karşı herhangi bir girişimde bulunmayı asla düşünmediğini ve bunu Ankara ile de paylaştığını not edelim.

Aydınlık'ın yayınladığı bir başka Wikileaks belgesi, aynı günlerde Türkiye'yi ziyaret eden Mullen'in halefi ABD'nin Avrupa Deniz Kuvvetleri Komutanı Henry G. Ulrich'in Hilmi Özkök ve Özden Örnek ile görüşmelerini ele alıyor. McEldowney'in kaleme aldığı belgede Ulrich, daha önce Mullen tarafından da dile getirilen Karadeniz'deki NATO etkinliğinin artması talebini yineliyor. Kriptoda Ulrich'in Özkök'ten, ABD'nin yılda 2-3 kez Karadeniz'e gemi göndermesini ve Karadeniz Uyum Harekâtı'nın elde ettiği istihbaratın NATO ile paylaşılmasını istediği ifade ediliyor. Ulrich, Özkök'ten Türkiye'nin Karadeniz'de Bulgaristan ve Romanya ile birlikte hareket etmesini de talep ediyor.

Görüşmede Deniz Kuvvetleri Komutanı Özden Örnek, Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı ile taşınan petrolün Doğu Akdeniz'de gemi trafiğini artıracağı tespitinde bulunuyor. Örnek, Doğu Akdeniz'de buna rağmen azalan NATO kuvvetlerine dikkat çekerek Türkiye'nin bu boşluğu doldurmaya hazırlandığını söylüyor. McEldowney belgede yaptığı yorumda "Türklerin Doğu Akdeniz'de planladığı yeni ulusal operasyon Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattı işlemeye başladığında Irak petrolü kuzeyden taşınacağı (ve Ceyhan terminaline ulaşacağı) için artacak

tanker trafiği açısından mantıklı görünüyor. Ancak bu operasyon, Türk donanma etkinliğinin Kıbrıs yakınlarında artmasına ve orada muhtemel bir reaksiyona sebep olabilir," ifadesini kullanıyor. McEldowney, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de artacak hâkimiyetinin Kıbrıs konusunda Yunanistan ile olan gerilimi artıracağına dair tespitini dile getiriyor. Nitekim bugünlerde Türkiye hem İsrail ile hem de Rumlarla bu gerilimi yaşıyor.

İLKER BAŞBUĞ'UN ÖLÜ DOĞUMU

Wikileaks belgeleri, Türkiye'nin son yıllarının en kritik döneminde Genelkurmay Başkanlığı yapan İlker Başbuğ'a ABD'nin nasıl baktığını da gösteriyor.

İlker Başbuğ, kuşkusuz TSK'nın son yıllarda karşı karşıya kaldığı tüm davaların ardı ardına geldiği kritik bir süreçte görev yaptı. Ergenekon'da ilk tutuklanan muvazzaf asker, bir anlamda TSK'nın "sarı öküzü," Teğmen Mehmet Ali Çelebi'ydi. Çelebi, 20 Eylül 2008'de, İlker Başbuğ'un Genelkurmay Başkanlığı'na henüz geldiği günlerde tutuklandı. Islak imza, Kafes, Balyoz gibi davalar da Başbuğ döneminde başladı ve onlarca general bu süreçte hapse atıldı. Zir Vadisi'nde, Gölbaşı'nda, Poyrazköy'de gömülü mühimmatlar onun döneminde bulundu.

İlker Başbuğ, belki de TSK'nın en çok basın önüne çıkmak durumunda kalan Genelkurmay Başkanı'ydı. Her seferinde silah arkadaşlarını savunmaya çalıştı. Ancak sivil mahkemelerin yakalama kararlarına direniş göstermedi. Sonunda, Başbuğ'un kendisi de İnternet Andıcı soruşturması kapsamında "silahlı terör örgütü kurup yönetmek" ve hükümeti cebren devirmeye teşebbüs" suçlamalarıyla 5 Ocak 2012 tarihinde tutuklandı.

Tarih 4 Mart 2008. Dönemin Kara Kuvvetleri Komutanı, 5 ay sonra Genelkurmay Başkanı olacak İlker Başbuğ'un Genelkurmay Karargâhı'nda bir ziyaretçisi vardı. Bu ziyaretçi Anayasa Mahkemesi Başkanvekili Osman Paksüt'tü. *Taraf* gazetesi, söz konusu ziyareti 13 Haziran günü haber yaptı. Gazete, AKP'ye kapatma davasının açılmasına sayılı günler kala gerçekleşen

ziyareti manidar görüyor, ziyaretin içeriğinin kapatma davasıyla ilgili olabileceği iddiasında bulunuyordu.

Orgeneral İlker Başbuğ, haberden bir gün sonra 14 Haziran 2008'de ziyareti doğruladı. Hem Başbuğ, hem Paksüt, ziyarette 2008 yılının şubat ayı sonunda gerçekleşen sınırötesi operasyon ile ilgili görüştüklerini ve bir saat süren görüşmede AKP'nin kapatma davasının gündeme gelmediğini söylüyordu. Hatırlanırsa TSK, bu dönemde pek çok eleştiriye ve kış şartlarına rağmen Kuzey Irak'a bir operasyon gerçekleştirmişti. Operasyon, PKK'nın Kuzey Irak'tan sızmalarla 27 Türk askerini öldürmesinin ardından yapılmıştı. TSK, uluslararası baskılarla karşılaşmış ve kısa süre sonra geri dönmüştü. Bu çekilmeden ötürü CHP lideri Deniz Baykal, hükümeti eleştirmiş, ABD'nin isteğine boyun eğen hükümetin TSK'yı geri çektiğini iddia etmişti. Ancak dönemin Genelkurmay Başkanı Yaşar Büyükanıt, Deniz Baykal'ın iddialarına çok sert yanıt vermiş ve Baykal'ın açıklamalarını "ihanet" ile itham etmişti. Büyükanıt'a göre TSK, kendi inisiyatifi ile Kuzey Irak'a girmiş kendi inisiyatifi ile de çıkmıştı. İşte Paksüt ve Başbuğ, bu operasyonun ardından başarı temennilerinin yer aldığı bir görüşme yaptıklarını iddia ettiler.

Taraf'ın haber kaynağı da bir diğer tartışma konusuydu. Gazete, haberini Genelkurmay'ın içindeki kaynaklara dayandırırken, Genelkurmay bunun bir hedef saptırma olduğunu iddia ediyordu. Paksüt ise, daha sonra delillerle de ispatlandığı haliyle, kendisini takip edenlerin bu görüşmeyi *Taraf*'a sızdırdığını iddia ederek polisi işaret ediyordu.

Wikileaks belgelerinde bu görüşme dolayısıyla konunun ele alındığı iki belge var. Biri 25 Haziran 2008'de, diğeri ise 26 Haziran 2008'de ABD Büyükelçisi Ross Wilson tarafından ABD'ye gönderilmiş.

Sorun Başbuğ Değil Paksüt

25 Haziran 2008 tarihli telgraf, Paksüt-Başbuğ görüşmesini kamuoyuna yansıdığı haliyle değerlendirirken, görüşmenin Türkiye'de yarattığı ayrışmadan da söz ediyordu. Muhalif ve merkez gazeteler görüşmenin rutin olduğunu düşünürken, hükümete yakın medya Paksüt-Başbuğ buluşmasını, ordunun yargıya müdahalesinin göstergesi olarak ele alıyordu. ABD Elçisi de bu görüşmeye ilişkin şu kestirme değerlendirmede bulunuyordu: "Bir Anayasa Mahkemesi hâkimi ile yakında Genelkurmay Başkanı olacak kişi arasındaki görüşme, derin devletin sadece bir efsane olmadığının işaretini verdi." Elçi Wilson, bu görüşme konusunda hükümete yakın medya ile hemfikirdi.

Elçilik bu görüşmeye ilişkin ilginç birinden fikir almıştı. Belgede 2000-2005 yılları arasında Anayasa Mahkemesi Başkanı olan Mustafa Bumin'in ABD'lilere yaptığı değerlendirmeler yer alıyordu. Bumin ABD'lilere hem nalına, hem mıhına vuran bir açıklamada bulunmuştu: "Emekli hâkim Mustafa Bumin, bize Paksüt ile Başbuğ arasında işbirliği olduğu iddialarını kabul etmediğini söyledi. Bumin, yüksek yargıçlık yaptığı yıllar boyunca –buna Anayasa Mahkemesi Başkanı olduğu beş yıl da dahil– askeriyeden tek bir talep bile almadığını, buna karşın kısa ziyaretlerin normal olduğunu anlattı. Ancak bir eski kariyerli diplomat olan ve 'farklı bir karaktere sahip' dediği Paksüt'ten daha başka 'olaylar' beklenebileceğini söyleyerek bu buluşmayı benimsemediğini gösterdi." Kısacası Bumin, Başbuğ'a değil ama Paksüt'e güvenmediğini söylüyordu.

Belgenin yorum bölümünde yine görüşmeye ilişkin şu kestirme tespit yapılıyordu: "Paksüt-Başbuğ görüşmesi, kurumlar arasındaki karanlık ilişkilerin varlığının tescil edildiği birkaç olaydan biri." Büyükelçi, görüşmenin yarattığı tartışmaya ilişkin ise şöyle bir ifade kullandı: "Merkez medyanın doğal

olmayan suskunluğu, 'muhafızlık demokrasisi'nde rahat edenlerle bunlara karşı çıkanların arasındaki ayrımı öne çıkarıyor."

Söz konusu belgeden bir gün sonra Ross Wilson'un ABD'ye gönderdiği bir başka kripto, Wilson'un Paksüt-Başbuğ görüşmesinden başlayarak bazı değerlendirmeler yaptığını gösteriyordu. Belgede ikili görüşme bu sefer şöyle değerlendirildi: "2007 yılının Nisan ayındaki e-muhtıranın beklenmeyen sonuçlarıyla hizaya çekilen Türk Ordusu, bir yıldan fazladır kamuoyuna açıklama yapmaktan kaçınıyordu. Ancak medyaya yansıyan bir dizi haber, yüksek rütbeli subayların perde arkasında bazı önemli kurumları ve kamuoyunu yönlendirme amaçlı faaliyetleri devam ettirdiğini ortaya koyuyor." Belgede devamla aynı görüşmeye ilişkin bir gün önceki telgrafla paralel şu değerlendirme yapılıyor: "AKP'ye kapatma davası açılmasından sadece on gün önce, kamuoyunun gözünden uzak şekilde buluştuklarının itiraf edilmesi, ordu ile diğer resmi kurumlar arasındaki gizli kapaklı ve muhtemelen komplocu ilişkileri ortaya çıkaran son olaydı."

Büyükelçi, ordunun darbe girişimlerine ilişkin *Nokta* dergisinde yayınlanan ve dönemin Deniz Kuvvetleri Komutanı Özden Örnek'e ait olduğu iddia edilen darbe günlüklerini, *Taraf*'ın yayınladığı Mart 2006 tarihli Genelkurmay andıcını, son olarak da Ergenekon operasyonlarını hatırlatarak, Başbuğ-Paksüt görüşmesinin TSK'nın sivil hayata müdahalesini gösteren önemli bir örnek olarak yorumluyor. Wilson, ordunun sınırötesi harekâtta CHP ile, AKP'nin kapatma davasında ise MHP ile ters düştüğünü ifade ederek, ordunun Cumhuriyet'i koruma misyonunun *Cumhuriyet* ve *Yeniçağ* gazetelerinin temsil ettiği bir azınlık grup tarafından savunulduğu tespitinde bulunuyor. Wilson'a göre, Türkiye'de yaşanmakta olan gelişmeler ordunun siyasete etkisini azaltıyor, bu etkinin sınırlanması düşüncesini de genel bir kanaat haline getiriyor.

Belgenin yorum bölümünde İlker Başbuğ'un devraldığı ordu şöyle anlatılıyor: "Şimdi kendi üzerine de gölge düşmüş olan General Başbuğ, halkın büyük kesimi tarafından saygı gören ancak siyasi rolü de kamuoyunda daha çok eleştirilen bir orduyu devralacak."

Belgeye göre, İlker Başbuğ'un AKP ve hatta ABD ile ilişkisi ölü doğmuştu. Oysa, Başbuğ ordunun son 9 yılda gördüğü en Kemalist ve bir o kadar da ABD ile iyi ilişkilere sahip Genelkurmay Başkanı'ydı. Göreve geldikten sonra ABD'de son dönemde hiçbir Genelkurmay Başkanı'nın ağırlanmadığı kadar iyi ağırlanmış, 30 yıllık arkadaşı ABD Genelkurmay Başkanı Michael Mullen ile dört saat baş başa görüşmüştü. Bu görüşmenin ardından da ABD ile Türkiye hızlı bir askeri diplomasi trafiği yaşadı. Belli ki, Irak'tan çekilmeyi programlayan ABD Ordusu ile Türk Ordusu Mullen-Başbuğ şahsında bir bahara hazırlanıyordu.

Bu örtüşmeyi sağlayan bir önemli noktadan daha söz edebiliriz. İlker Başbuğ, TSK'nın son yıllarda Kuzey Irak'tan en çok söz eden Genelkurmay Başkanı'ydı. Başbuğ'un hem terörle mücadele konseptinde, hem de ABD ile bölgesel müttefiklik ilişkisinde, Kuzey Irak'ta ordunun nüfuzunun artması önemli bir yer tutuyordu. ABD'nin çekilme takvimi TSK'nın bir "soft power" olarak Kuzey Irak'ta bulunmasına izin de veriyordu. TSK'nın bu rolü gerçekleştirmesi, Kürt meselesinin çözümüne bağlıydı. İlker Başbuğ, 2009 Nisan'ında Harp Akademileri'nde yaptığı konuşmayla Kürt meselesinde ordunun sınırlarını da zorladı. Ancak Kürt meselesi çözülemediği gibi, Başbuğ'un Kuzey Irak beklentisi de gerçekleşmedi. AKP ile ilişkisi makul olduğu açık olan İlker Başbuğ, bu haliyle hayalleri olan ancak yanlış zamanda dünyaya geldiği aşikâr bir Genelkurmay Başkanı olarak kaldı. Wikileaks belgelerinde bu ölü doğum Başbuğ göreve gelmeden önce tespit ediliyordu.

5. BÖLÜM

ABD BELGELERİNDE "DERİN DEVLET"

AKP'nin iktidar olduğu 3 Kasım 2002 seçimlerinin tarihsel bir dönüşümün başlangıcı olduğunu o günlerde pek kimse bilemezdi. Ancak bu dönüşümün başladığına işaret eden ilginç bir belge Wikileaks kriptolarının arasında bulunuyor. Tarihi 15 Kasım 2002. ABD Ankara Büyükelçisi Robert Pearson'ın kaleme aldığı belge, Türkiye'de ordu, bürokrasi ve yargıdan müteşekkil bir "derin devlet" olduğunu ancak AKP iktidarıyla bu "devlet"i ret sürecine girildiğini o günlerde iddia ediyor. Bu üçgenin içine medyayı da yerleştiren Büyükelçi'nin değerlendirmeleri bugünden bakınca önemli görünüyor.

Türkiye'de halkın devletçi olduğu tespitiyle başlayan belge, ülkede siyasi manzarayı şekillendiren ve merkezinde ordunun olduğu bir "derin devlet" tarifinde bulunuyor. Pearson, seçilmiş hükümetlerin gerçek bir hükmetme yeteneğine sahip olmadığını, siyasetin gerçek belirleyicisinin "derin devlet" olduğunu ifade ediyor. Büyükelçi, Batı Çalışma Grubu'nda görev yapmış bir isme dayanarak "derin devlet"in kimi isterse iktidardan uzak tutabileceği notunu düşüyor. Pearson, muhatabının Erdoğan'ı kastettiğini söylerken, AKP liderinin sadece 5 ay sonra CHP'nin ve yargının kolaylaştırmasıyla başbakan olduğu hatırlanırsa, bu sürece söz ettiği "derin devlet"in katkıda bulunduğunu düşündürtüyor.

Büyükelçi, "derin devlet"in Türkiye'de teorik olarak üç geleneğe yaslandığı inancında. İlki Osmanlı Devleti'nin uygulamaları, ikincisi gizliliğe önem veren İslami tarikatlar, üçüncü-

süyse Marksist ve faşist devletlerden kopyalandığını söylediği buyurgan kadro hiyerarşisi.

Büyükelçi'ye göre "derin devlet"in kalbinde Türk Ordusu var. TSK İç Hizmet Tüzüğü'nün 35. maddesinin orduya Cumhuriyet'i koruma ve kollama görevi verdiğini hatırlatan Pearson, ordunun 42 yılda dört darbe yaptığını (28 Şubat'ı da bunların arasında sayıyor), anayasayı şekillendirdiğini, OYAK aracılığıyla sınai ve mali nüfuzunun olduğunu anlatıyor. Pearson, dönemin Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök'ün AKP'ye karşı sabırlı yaklaşımının ordu içinde eleştirildiğini de not ediyor. Büyükelçi bazı üst rütbeli askerlerin Özkök'ü liberal bulduğunu, genç subayların ise daha sert bir çizgi izlenmesi taraftarı olduğunu kriptoda anlatıyor. AKP iktidarının henüz iki haftalık bile olmadığı göz önüne alınırsa Pearson'ın tespitlerinin şaşırtıcı olduğunu söyleyebiliriz. ABD'li Büyükelçi 6 Kasım 2002'de konuştuğu emekli bir orgeneralin değerlendirmelerine de belgede yer veriyor. Eski Deniz Kuvvetleri Komutanı İlhami Erdil'le görüştüğünü söyledikten sonra Erdil'in kendisine aktardıklarını şöyle özetliyor: "Ordunun komuta kademesinin AKP'yi dikkatle izleyeceğini, özellikle de yeni başbakanın (Abdullah Gül kastediliyor), savunma, adalet, içişleri ve milli eğitim bakanlıklarına kimleri getireceğine dikkat edeceğini söyledi. Erdil, 'milletvekillerini hizada tutmanın' generaller için taşıdığı önemi vurguladı ve generallerin üç kırmızı çizgisi olduğunu söyledi: Kemalizm, laiklik ve toprak bütünlüğü." İlhami Erdil'in AKP döneminde mali yolsuzluk iddiasıyla sanık sandalyesine oturtulan ilk komutan olduğu hatırlanırsa izleyenlerin de izlendiği anlaşılıyor.

Pearson'ın görüştüğü bir diğer isim ise bir Anayasa Mahkemesi üyesi. Mahkeme üyesinin yargıyı "Kemalist statükoyu ebediyen sürdürmeye yarayan daha geniş mekanizmanın

önemli ama tabi parçası" diye tanımladığı düşünülürse konuşan kişi konusunda tahmin yürütmek zor değil. Pearson'ın adını vermediği mahkeme üyesi, yargının Kemalizm'e sadakatinin Amerikalıların anlayamayacağı kadar büyük bir korkuya dayandığı tespitinde de bulunuyor. Mahkeme üyesi Pearson'a, "derin devlet"in görüşlerini kimi zaman telefonla, kimi zaman MGK kararıyla, kimi zaman da kıdemli gazeteciler aracılığıyla yargıya bildirdiğini anlatıyor. Mahkeme üyesi, bu gazetecilerden birinin Sedat Ergin olduğunu iddia ederken, Pearson'ın konuştuğu AKP Genel Başkan Yardımcısı Murat Mercan ise Fatih Altaylı'nın adını Büyükelçi'ye veriyor. ABD'li diplomat, Mercan'ın Altaylı'dan "paralı ajan" diye söz ettiğini de belgeye not düşmüş. Belgede yine Anayasa Mahkemesi üyesinin Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in "derin devlet" baskısıyla demokrat bir kişilikten MGK çizgisine dönüştüğüne ilişkin değerlendirmesi var.

Pearson, eski bir siyasetçinin oğlu olan merkez-sağ bir siyasetçi ile görüşmesini de belgeye not etmiş. Siyasetçi, "derin devlet"in kilit bakanlıklarda temsilcilerinin olduğunu söylerken önemli bir iddiada bulunuyor. Buna göre "derin devlet"in her ilçede bir cephaneliği ve bu cephaneliğin anahtarını cebinde taşıyan bir üyesi var.

Belgenin sonunda Pearson, tanımladığı ve resmini çizdiği "derin devlet"in ABD'nin de desteklediği reformların önündeki en büyük engel olduğunu söylüyor. Bu gücün, artık zorlanmaya başladığını anlatan Pearson, Kemalist güce meydan okuyanların AB üyeliğinin ardında saf tuttuğu tespitinde bulunuyor. Nihayetinde Pearson, AKP'nin henüz iktidar olduğu günlerde Türkiye siyasetindeki değişimi haber veriyor. Elbette bu değişimde ABD'nin nerede durduğunu da.

ORDUYA DÜŞEN BALYOZ

Son dönemde yargılama safhasında yaşananlarla gündeme gelen ve sanıkları arasında TSK mensuplarının da bulunduğu Balyoz Davası da belgelerde yer alıyordu.

Biraz tarihsel arka plandan söz edelim...

2007 yılında Ahmet Necdet Sezer'in ardından seçilecek cumhurbaşkanının konuşulduğu günlerde, AKP'nin içinden çıkacak bir cumhurbaşkanına karşı toplumda yükselen tepkinin ardında Cumhuriyet değerlerinin hükümet tarafından aşındırıldığı iddiası vardı.

Cumhuriyet değerlerini savunmak iddiasıyla başlayan mitinglerin ilki 14 Nisan 2007'de Ankara'da Tandoğan Meydanı'nda gerçekleşti. Bir milyonun üzerinde kişinin katıldığı mitingin gerçekleştiği gün Anıtkabir'i 370 bin kişi ziyaret etti. Bu sayı Anıtkabir tarihinin gördüğü en büyük sayı idi. Dönemin Meclis Başkanı Bülent Arınç, "provokasyon" uyarısı ile halka mitinge katılmama çağrısı yaparken, Başbakan Erdoğan mitinge katılacakları "bindirilmiş kıtalar" olarak tarif ediyordu. Bütün bunlara rağmen Tandoğan'da Cumhuriyet tarihinin en büyük kalabalığı toplandı. Ardından nisan ayı içerisinde İstanbul ve İzmir'de milyonluk mitingler oldu.

Aynı döneme damga vuran bir başka olay da 27 Nisan e-muhtırasıydı. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Abdullah Gül'ün adaylığına karşı Genelkurmay Başkanlığı tarafından yayınlanan metin, kendi ifadesiyle dönemin Genelkurmay Başkanı Yaşar Büyükanıt tarafından hazırlanmıştı. O günlerde

Türkiye'de sokaklarda canlı, kitlesel ve sol-Kemalist bir muhalefet önemli etkinlik kazanıyordu. Cumhuriyet mitingleriyle sokağa çıkan kitlenin genel söyleminde ABD politikalarına eleştiri hâkimdi. ABD ile AKP arasında bir işbirliğinin olduğunu iddia eden kitlelerin oluşturduğu siyasi atmosfer 27 Mayıs öncesindeki eylemleri andırıyordu.

Ergenekon Başlıyor

İşte bu tarihlerde önemli bir soruşturma başladı. 12 Haziran 2007 günü Ümraniye'de bir gecekondunun çatısında bulunduğu iddia edilen bombalar Ergenekon soruşturmasını başlattı. Ümraniye bombalarına ilişkin çeşitli soru işaretleri vardı. Söz konusu bombaları arama yapan polis ekibi dışında gören yoktu. Arama pek çok yasal prosedürden yoksundu. Bombalar için hemen imha kararı alındı. Karakol polisleri 19:40'da bombaları bulduklarına ilişkin tutanak düzenlerken, bomba imha ekibi gecekonduda bombaları bulduğu saati tutanaklara 20:30 olarak geçiyordu. Üstelik her bir tutanaktaki bombalara ait seri numaraları birbirinden farklıydı. Farklı numaralar toplandığında bomba sayısı da değişiyordu. Polisin bu ilginç durumla ilgili açıklaması, "sehven" olacaktı.

Kameraya yansıyan görüntülerde karakoldaki polisler, düzenledikleri tutanakların "olay yerinde düzenlenmiştir" gibi gösterilmesi konusunda nasıl inandırıcı olacaklarıyla ilgili konuşmalar yapıyordu.

Bir polis, arkadaşına "Mahkemede sana 'çatıya bilgisayar mı çıkardın?' diye sorarlarsa ne diyeceksin?" diye soruyordu.

Diğeri de şöyle cevaplıyordu: "Soruşturma Ergenekon olduktan sonra s.kerim hâkimini de, savcısını da..."

Evet, bu küfür soruşturmanın 9 ay sonra ilan edilecek isminin daha o sırada belli olduğunu ortaya çıkaracaktı.

Elbette diyaloglar bunlarla sınırlı değildi. Ve ancak 23 ay sonra öğrenilecekti.

Nasıl mı?

O sırada karakolda parmak izi incelemesi yapmak isteyen ama kendilerine izin verilmeyen bir olay yeri ekibi daha vardı. Onlar da karakolda olan biteni kameraya kaydediyorlardı. Fakat kameranın ses kaydı da yaptığından orada konuşan hiç kimsenin haberi yoktu. Zaten bu kayıt mahkeme dosyasına da girmeyecekti.

23 ay sonra, bir başka dosya beklenirken tesadüfen mahkemeye gelecekti.

Ümraniye'de bulunduğu iddia edilen bombalara ilişkin soruşturmayı Ümraniye Savcılığı değil, özel yetkili İstanbul Cumhuriyet Savcılığı yürüttü. Bombaların sahibi olduğu iddiasıyla emekli astsubay Oktay Yıldırım gözaltına alınırken, 5 yıl boyunca soruşturma genişleyerek sürdü.

Ergenekon soruşturması, bu kitabın yazarları da dahil olmak üzere birçok ünlü gazeteciyi, yazarı ve siyasetçiyi içine aldı.

Balyoz Davası

Bu süreçte bir diğer önemli dava kuşkusuz Balyoz Davası idi. Davanın temelinde 5-7 Mart 2003 tarihinde 1. Ordu Komutanlığı'nda gerçekleşen plan seminerinin bir darbe planı olduğu tezi ve 20 Ocak 2010 tarihinde *Taraf* gazetesinde yayınlanan plana ilişkin iddialar vardı. *Taraf* gazetesi, söz konusu tarihte başını Emekli Orgeneral Çetin Doğan'm çektiği bir cunta hareketinin 1. Ordu'da düzenlenen seminerde örgütlendiğini iddia ediyordu. Çetin Doğan ve davanın sanıkları ise, söz konusu tarihte bir plan seminerinin gerçekleştiğini ancak seminer belgelerine eklemeler yapılarak darbe planı gibi sunulduğunu belirtiyorlardı. Gerçekten de, darbe iddiasına neden olan

kısımlar, belgelerin diğer kısımlarına oranla küçük bir bölümünü oluşturuyordu. Ayrıca, söz konusu bölümlerde 2003 yılından sonra gerçekleşen pek çok olay, yapılan atama, açılan kuruluş yer alıyordu. Bu durum bir darbe planının sonradan yaratılarak seminer notlarına eklendiği şüphesine neden oldu. Buna rağmen 11 Şubat 2011 günü 163 emekli ve muvazzaf komutan tutuklandı. Ardından sayısı 60'ı bulan muvazzaf amiral ve general dava kapsamında tutuklandı.

Peki, Ergenekon ile başlayıp Balyoz ile süren hükümet-asker ilişkilerinin sıkça konuşulduğu davalar hakkında ABD elçileri neler düşünüyordu?

Wikileaks belgeleri arasında dönemin Genelkurmay İkinci Başkanı ve bugün Balyoz Davası'nda sanık olan Ergin Saygun ile ABD'nin Türkiye Maslahatgüzarı Nancy McEldowney arasındaki görüşmeyi anlatan 23 Mayıs 2007 tarihli belge dikkat çekiciydi. Söz konusu belgeye göre Ergin Saygun, McEldowney'e Türk Ordusu'nun laikliği koruma konusunda kararlı olduğunu ve 27 Nisan 2007 tarihindeki açıklamasını bunun için yaptığını söylüyordu. Saygun aynı görüşmede, demokrasi ve istikrar konusunda endişelerini dile getiren McEldowney'e, isteseler tankları sokaklara çıkarabileceklerini ama bunu yapmadıklarını, ordunun siyasi, ekonomik ve sosyal istikrara AKP'den daha çok önem verdiğini ifade ediyordu. Kısacası Saygun, ABD'ye herhangi bir darbe olasılığı olmadığı konusunda güvence veriyor; bununla birlikte, ordunun kırmızı çizgilerini de tarif ediyordu.

19 Temmuz 2007 tarihinde ABD Ankara Büyükelçiliği'nden Washington'a gönderilen belgede, ordunun siyaset içindeki rolü Cumhuriyet mitingleri ertesinde şöyle tarif ediliyordu: "Kararsız seçmenleri AKP karşısında laik muhalefete yönlendirmek amacıyla ordunun farklı manevralar yapıp kamuoyuna

yönelik açıklamalar yaparak oynayacağı son bir oyun da ihtimal dahilindedir. Ordunun seçimlere tepkisi 1 Ağustos'ta başlayacak Askeri Şûra'yı da etkileyebilir."

Yine aynı belgede, Başbakan Erdoğan ile Genelkurmay Başkanı Yaşar Büyükanıt arasında 4 Mayıs 2007'de Dolmabahçe'de gerçekleşen görüşmeye de değiniliyordu. Bu konuda ABD Elçisi çeşitli akademisyenlerden görüş de almıştı: "Cizre (Ümit) ve diğer uzmanlar 2,5 saatlik görüşmede nelerin konuşulduğunu bilmese de, en azından görüşme sonrasında Erdoğan ile Büyükanıt arasında bir anlaşmanın sağlandığı düşünmektedir. Ankara Üniversitesi'nden Nuran Yıldız ise bu görüşmede Büyükanıt'ın Cumhurbaşkanlığı konusunda Silahlı Kuvvetler'in kırmızı çizgilerini açık bir şekilde Erdoğan'a aktardığına inanmaktadır. Tüm uzmanlar söz konusu görüşmenin ardından durumun sakinleştiği konusunda hemfikirdir"

Aynı belgede ordu-ABD ilişkilerine ilişkin ilginç bir tespit de yer alıyordu. ABD Elçisi'nin tespitine göre, ordu hem AKP'ye hem de ABD'ye karşı kulis faaliyetleri yapıyordu. Yine aynı belgede durum şöyle anlatılıyordu: "Generaller perde arkasından, PKK terörü ve Kuzey Irak'a sınırötesi harekât tartışmalarını sıcak tutarak AKP'yi terörle mücadelede zayıf göstermeye çalışmaktadır. Son zamanlarda gündeme gelen, ABD'nin doğrudan ya da dolaylı olarak PKK'ya silah temin ettiği yönündeki söylentilerin arkasında da askerin parmağı olduğunu tespit etmiş durumdayız. Bu da, AKP'nin ulusal güvenlik konusundaki duruşunu zayıflatmak ve kararsız seçmenleri muhalefet partilerine çekmek için düzenlenmiş bir plandır. Ordu seçimler hakkında her an açıklamada bulunabilir, seçim sonrası tepkilerini ise 1 Ağustos tarihinde başlayacak olan, orduda terfi ve atamaların belirleneceği Yüksek Askeri Şûra Toplantısı'na kadar erteleme ihtimali bulunmaktadır."

Darbe Planları

29 Ocak 2010 tarihinde ABD Ankara Büyükelçiliği'nden gönderilen belge ise, basına yansıyan darbe senaryolarını ele alıyordu. Belgeden anlaşıldığına göre, söz konusu plana inandığını ortaya koyan ABD Elçisi'nin en önemli referansı Hilmi Özkök'tü. ABD Elçisi, Özkök'e dayanarak şu notu düşüyordu: "Nisan 2009'da Ergenekon savcılarına ifade veren eski Genelkurmay Başkanı Özkök, darbe günlüklerinin içeriğinin büyük oranda doğru olduğunu, ordu içinde farklı grupların hükümeti devirmeye yönelik planlarından kendilerinin de haberdar olduğunu ancak bunu kanıtlayacak net delillerinin olmadığını söylemiştir." Yine Özkök'e dayanarak şu bilgiler de veriliyordu: "Genelkurmay Başkanı Org. Özkök'ün 2003-2004 döneminde ordu içinde ciddi olarak AKP hükümetini devirmeyi düşünenlerin olduğunu belirten sözleri en azından bazı gerçeklere işaret eder niteliktedir."

Aynı belgede söz konusu darbe planlarının başarısızlığı darbenin meşruiyetinin olmamasıyla açıklanıyordu. Ergenekon Davası'nı da içerecek şekilde şu değerlendirmelerde bulunuluyordu: "Ordunun darbe senaryolarında karşılaştığı en önemli çıkmaz, toplumda bir askeri müdahale fikrine destek olmamasıdır. Son başarılı askeri darbe olan 1980 darbesi, toplum siyasi grupların silahlı çatışmalarına şahit olduğu, toplum düzeninin bozulduğu, şiddet olaylarının tırmandığı bir ortamda gerçekleşmişti. Mevcut darbe planları bağlamında orduya yönelik esas suçlama, bu defa toplumsal karmaşanın ordu tarafından kışkırtılacağı, böyle bir ortamın yaratılmasının ardından radikal, İslamcı ve diğer benzeri örgütlerin bundan sorumlu tutulacağı ve nihayet, düzeni yeniden tesis etmede başarısız olacak hükümetin yerine ordunun duruma müdahale edeceği yönündedir."

Peki, ABD Elçisi bu planlara inanıyor muydu? Bu noktada planların gerçek olup olmamasının ABD Elçisi için önemsiz olduğunu söyleyebiliriz. Çok daha gerçekçi bir değerlendirmeyle aynı belgede şunlar dile getiriliyordu: "Bir başka ortak nokta ise, bütün bu darbe planı iddialarının orduyu bu suçlamaların geçersizliğini kanıtlamasını neredeyse imkânsız bir hale getirmesidir. Her ne kadar söz konusu iddiaların ne ölçüde gerçeği yansıttığını ya da hangi darbe planlarının doğru olduğunu henüz bilmesek de..."

ABD'li Savcılar Ne Yapardı?

Balyoz Darbe Planı olduğu iddia edilen belgelerin 20 Ocak 2010 tarihinde *Taraf* gazetesinde yayınlanmasının ardından ABD Elçiliği de konu üzerine değerlendirmede bulunuyordu. 23 Şubat 2010 tarihli belgede ABD Elçiliği'ni en çok şaşırtan gelişme, TSK'nın söz konusu planlara ilişkin sessizliği idi. Bu durum ABD Elçiliği'nde çeşitli akıl yürütmelere neden oluyordu. Değerlendirmeler şöyleydi: "Şimdiye dek, askeri personele yönelik en büyük operasyon olarak dikkat çeken bu son gelişme üzerine Türk Silahlı Kuvvetleri'nden ani bir tepki gelmemesi, akıllara mevcut TSK liderliğinin soruşturmaya ve demokratik sürecin devamlılığına destek verdiği ya da desteksiz iddialarla askerleri tutuklaması nedeniyle AKP'nin kendi kuyusunu kazmasını beklediği ihtimallerini akla getiriyor. AKP iktidarından duyduğu memnuniyetsizlik devam eden TSK'nın, aynı zamanda, ordunun toplum nezdinde sahip olduğu saygınlığı ve güveni yıpratmaya yönelik kampanyalara karşı kızgınlığı da sürüyor. Bugüne dek savcılar, eski Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök ve eski Kara Kuvvetleri Komutanı Aytaç Yalman dışında kalan 2003-2004 dönemine ait tüm generallerin tutuklanmasını sağlamış durumdadır. Devam eden soruşturma sürecine

yönelik ciddi muhalefete karşın Türk Silahlı Kuvvetleri sessizliğini koruyacak gibi görünüyor."

Gerçekten de TSK, Balyoz soruşturması boyunca sessizliğini korudu. Soruşturmanın yürütülmesi sırasında, daha önceki soruşturmalarda zaman zaman yaptığı gibi kamuoyuna dönük açıklamalarda bulunmadı. Soruşturma sürecinde, Gölcük Donanma Komutanlığı'nda yapıldığı gibi, aramalara izin verdi. Son olarak 163 komutanın 11 Şubat 2011 günü tutuklanması sırasında TSK'dan açıklama bekleyenler yanıldı. TSK, bu konuda ABD Elçiliği'nin öngörülerini bir anlamda doğruluyordu. Bunun tek istisnası Genelkurmay Başkanı Işık Koşaner'in 29 Temmuz 2011 günü istifa etmesiydi.

ABD Elçisi'nin Balyoz Davası'nın ardından sürece ilişkin yaptığı tespit oldukça ilginçti. Buna göre, ABD Elçisi Jeffrey, Balyoz Planı'nın gerçek olup olmadığına ilişkin şu değerlendirmede bulunuyordu: "Ateş olmayan yerden duman çıkmaz. Siyasi gelişmelere bağlı olarak ordu gerektiğinde duruma müdahale etme noktasında açık bir şekilde planlar üretmiş, özellikle halkın büyük çoğunluğu tarafından kabul edilmiş olan 82 Anayasası'nda kendisine verilen ülkeyi koruma ve kollama görevi ile Atatürk ilkelerini gözetme sorumluluğunu yerine getirme konusunda bürokrasi ve yargı ile birlikte hareket etmektedir." Kısacası Jeffrey'e göre planın gerçek olma ihtimali vardı. Buna ilişkin kanısını ise "ateş olmayan yerden duman çıkmaz" sözleriyle tarif ediyordu.

Jeffrey, Erdoğan ve Ordu arasındaki ilişkiler açısından Balyoz Planı'nı şöyle yorumluyordu: "AB ve (orduyu siyasetin tamamen dışında görmek isteyen) bir kısım Erdoğan karşıtı Türk tarafından da desteklenen Başbakan Erdoğan'ın bu süreçteki tavrı, ordunun siyaset üzerindeki vesayetini dizginlemeye yöneliktir. Seçimlerin yaklaştığının da farkında olan Erdoğan, bir

önceki seçimde aldığı görece kötü neticenin (%38) aksine, ordunun tehditlerine karşı dik durduğu 2007 seçimlerinde elde ettiği %47'yi aklında tutmaktadır." Kısacası, Jeffrey'e göre ordu ile Erdoğan arasındaki gerilim AKP'yi büyütüyordu. Balyoz planı gerçek veya yalan olsa dahi siyasi sonuçları AKP'nin politika alanını genişletiyordu.

Soruşturmanın sürdürülüş şekli de Jeffrey'in eleştirisine neden oluyordu. Jeffrey soruşturmanın sürdürülüş şeklini ABD ile karşılaştırdığında şaşırtıcı sonuçlara ulaşıyordu: "Amerika'da savcılar benzer bir durumda, bir generali sorgulama ihtiyacı ortaya çıktığında onları ziyaret eder. Onlara iddianame hakkında bilgi verir, sahip olduğu hakları anlatır. Tutuklama gibi bir durum ise, ancak ciddi bir kanıt birikiminin sağlanması, mahkemede kabul edilmesi yüksek ihtimal olan bir iddianamenin hazırlanmasıyla mümkün olabilir. Burada ise durum farklıdır. Bilgi sahibi olduğundan şüphelenilen isimler bile otomatik silah taşıyan polisler tarafından ele geçiriliyor, basın önünde adeta küçük düşürülüyor. Her zaman bu şekilde gerçekleşen bu süreç, son zamanlarda üst düzey askerler ve onların arkadaşları için de aynen uygulanmıştır. Şimdiye kadar, toplum önünde aşağılanan bu insanların pek çoğu ya sonuçta masum oldukları gerekçesiyle ya da delil yetersizliğinden (Özel Kuvvetler Birimi'ne bağlı görevlilerin Arınç'a suikast düzenleyecekleri iddiasında olduğu gibi) serbest bırakıldılar."

ABD Elçiliği, Wikileaks belgelerinden anlaşıldığına göre, AKP ile TSK ilişkilerini yakından takip ediyordu. Elçiliğe göre, Ergenekon, Balyoz gibi iddialar hukuktan çok siyasetin konusuydu. Bu davalar AKP ile TSK arasındaki çatışmanın aracıydı. ABD Elçisi Jeffrey, son söz olarak şunları söylüyordu: "Her yeni gün burada yeni gelişmelere gebe olduğu gibi, hiç kimse bu koreografiden nelerin çıkacağı konusunda emin olamaz. O

halde izlemeye devam edelim." Süreç halen devam ediyor. Ancak kamuoyu artık davaların muhalefeti tasfiye etmek amacıyla kullanıldığında neredeyse hemfikir.

Ege Karasuları

15 Mayıs 2011 tarihinde Yunan *To Vima* gazetesinde yayınlanan belgede, Türkiye'nin Yunanistan'la Ege Denizi üzerindeki pazarlıkları ortaya çıktı. Bu Wikileaks belgesi Balyoz Davası'nı dolaylı şekilde ilgilendiriyordu.

Daha önce Türkiye tarafından "casus belli" sayılan Yunan karasularının 6 milden 12 mile çıkarılması politikası Türk Dışişleri tarafından Eylül 2009'da kabul edilmişti. Belgeye göre, bu tarihlerde Türk Dışişleri yetkilisi olan Haydar Berk, ABD Dışişleri Müsteşarı Tina Kaidanow'a, Ankara'nın Yunan karasularının 6 milden daha fazlaya çıkarılmasını "incelemeye hazır olduğunu" söyledi.

Bir başka belgede, Türk Dışişleri Bakanlığı Hava-Deniz Masası Müdür Yardımcısı Çağatay Erciyes, 13 Ocak 2010'da Amerikalı diplomat Antony Godfrey ile görüşerek, Türk Hava Kuvvetleri'ne ait uçakların Ege'de yaptığı uçuşlara ilişkin önemli açıklamalarda bulundu. Dışişleri yetkilisi Erciyes, TSK'ya Ege'de yaptığı ve kimi zaman Yunanistan tarafından tepkiyle karşılanan uçuşları durdurması için baskı yaptıklarını anlatıyordu. Erciyes'in sözleri belgeye şöyle yansıdı: "Türk Dışişleri Yunan Adaları üzerinden uçuşların Atina ile ilişkilerin düzelmesi çabaları açısından verimsiz olduğunu biliyor ve orduya, bu manevraları azaltması yönünde baskı yapıyor."

İlginçtir ki, Balyoz Planı adı verilen belgelerde en önemli darbe Deniz ve Hava Kuvvetleri'ne vuruluyordu. Hava Kuvvetleri Komutanı olması beklenen Orgeneral Bilgin Balanlı dahil, pek çok emekli ve muvazzaf subay TSK'nın Ege'de kendi

jetlerini düşüreceği, Yunanistan ile gerginlik yaratacağı ve bu yolla Yunanistan ile savaş çıkaracağı iddialarıyla tutuklandı. 13 Ocak tarihinde, yani Erciyes'in Amerikalı diplomatlara, TSK'ya bu uçuşları durdurması yönünde baskı yaptıklarını söylemesinden sadece bir hafta sonra Balyoz ve ona bağlı eylem planları *Taraf*'ta yayınlandı. Söz konusu belgelerin yazılışındaki zamanlama bu açıdan dikkat çekiciydi. Belgeleri yayınlayan ve servis edenler Ege'de verilen taahhütleri gerçekleştirmek için TSK'ya karşı yaptırım güçlerini arttırmaya mı çalışıyorlardı?

Son 9 yılda AKP-TSK çatışmasına ve ABD'nin bu çatışmadaki rolüne bakınca, davanın ordunun içindeki Kemalist birikimin etkisizleştirilmesi amacına hizmet ettiği görünüyor.

BALYOZ'DA TATMİN EDİCİ DELİL YOK

ABD Büyükelçisi James Jeffrey'in Washington'a 26 Şubat 2010 tarihinde gönderdiği kripto, 4 gün önce gerçekleşen Balyoz Davası tutuklamalarını ele alıyor. Jeffrey'in adını vermeden "AKP'nin eski Meclis Başkanı" diyerek tarif ettiği kişiyle yaptığı görüşmenin notları oldukça çarpıcı. Jeffrey, eski Meclis Başkanı'nın kendisine "kamuoyunu gözaltıların geçerliliği konusunda tatmin edici bir kanıtın ortaya çıkmadığını" söylediğini belgede not ederken önemli bazı tespitlerde de bulunuyor.

25 Şubat'ta Erdoğan, Gül ve Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ arasında gerçekleşen görüşmenin ardından tansiyonun düştüğünü söyleyen Jeffrey, "Başbakan Erdoğan'ın ertesi gün kamuoyuna yaptığı sert açıklamalar, hükümetin ayrıntılı 'Balyoz' planını içeren 2003 semineriyle bağlantılı askerlerin büyük bölümüyle ilgili kapsamlı kavuşturmayı daha ileri götürmeye kararlı olduğunu ortaya koyuyor," sözleriyle Erdoğan'ın hedefini tarif ediyordu. Büyükelçi, "Başbakan Erdoğan'ın askerlerin tutuklanmasından sonra yaptığı açıklamaların bilinçli ve provokatif olduğu görülüyor," ifadeleriyle Erdoğan'ın tansiyonu yükseltme niyetinde olduğu yorumunda bulunuyor.

Başbuğ'un Durumu

Aynı kriptoda Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ'un tavrı da değerlendiriliyor. Büyükelçi Jeffrey, "Orgeneral Başbuğ sessiz kalmaya devam ediyor. Bu konuda bir duruş sergilememesi için Başbuğ'a baskı uygulanıyor olabilir. Bir diğer seçenek

olarak üst düzey komutanların olası toplu istifaları basında yer buldu fakat bu seçenek etkisiz gibi görünüyor. Tümgeneral Hakkı Pekin, 26 Şubat'ta Büyükelçilik Askeri Müsteşarı danışmanına Silahlı Kuvvetler'in gidişattan endişe etmediğini ve hukuk dışına çıkmayacaklarını söyledi. 'Yargıya güveniyoruz,' dedi," sözleriyle askerin duruşuna belgede yer verdi. ABD'li diplomat, 2 Mart'ta Genelkurmay 2. Başkanı Aslan Güner ile görüşme yapacağını ve bu görüşmeyi ordunun yeni tutuklama dalgalarına vereceği tepkiyi anlamak için kullanacağını aynı belgede Washington'a bildiriyor. Büyükelçi, kriptoda ABD'nin yapacağı bir açıklamanın "ateşe benzin dökmek" anlamına geleceğini söyleyerek, özellikle bundan kaçınılmasını istiyor.

Jeffrey'in Balyoz Davası için yaptığı "Delil yetersizliği nedeniyle mesele hükümet açısından ters tepebilir. Ergenekon soruşturması gibi uzun süreli davaların güven vermediği ve laik muhalifleri sindirme operasyonu olduğu yönündeki fikirleri kuvvetlendirebilir," yorumu da dikkat çekiyor. Gerçekten de iddia olunan Balyoz Planı'nda 2003 yılından sonra gerçekleşen pek çok olgunun bulunması, savcılığı yeni delil arayışına itti. İsimsiz bir ihbarla 7 Aralık 2010'da Gölcük Donanma Komutanlığı İstihbarat Şube Müdürlüğü'ne baskın düzenleyen Savcı Fikret Seçen, bu odanın döşemesinin altında bulduğu yeni dijital verilerle tutuklama dalgasını genişletti.

Kim Bu Meclis Başkanı?

Wikileaks belgesinin ortaya çıkmasının ardından kamuoyunda Jeffrey'e Balyoz tutuklamaları için tatmin edici kanıtın olmadığını söyleyen Meclis Başkanı'nın kimliği tartışılmaya başlandı. Söz konusu tarihte görevdeki Meclis Başkanı Mehmet Ali Şahin'di. AKP'li eski başkanlar ise Bülent Arınç ve Köksal Toptan.

Köksal Toptan, yaptığı açıklamayla bahsi geçen kişinin kendisi olmadığını söyledi. Kendisinin Jeffrey ile 2009 yılının Ocak ayında tek bir kez görüştüğünü, bir kez de Obama'nın Türkiye ziyareti nedeniyle telefon görüşmesi yaptığını söyleyen Toptan, görevi bıraktıktan sonra Jeffrey ile irtibatının olmadığını açıkladı. Sonuç olarak Balyoz Davası'nda tutuklamaya sebep olan delillere dair şüphe, somut olarak AKP'li bir Meclis başkanının ağzından Wikileaks belgelerine düştü.

BELGELERDE ERGENEKON

Ergenekon Davası, Türkiye'yi ikiye böldü. Bir kesim bunun darbelerle hesaplaşma davası olduğunu iddia ederken, diğer bir kesim ise Ergenekon Davası'nın AKP hükümetinin muhaliflerini ortadan kaldırmak için düzenlediği bir komplo olduğu tezini savunuyor. Dava ilerleyip bazı kanıtların polis tarafından üretildiği ortaya çıkınca, ikinci eğilim ağır basmaya başladı. Ergenekon Davası'nı destekleyenler, deliller somut olmasa da davanın başta ulusalcılar olmak üzere cumhuriyetçi unsurları tasfiye etmek için bir fırsat olduğu argümanına yaslanarak Ergenekon iddialarını savunmak zorunda kaldılar. Nitekim artık herkes bu davanın siyasi bir dava olduğunda hemfikir.

Bu kitabın yazarlarının da sanığı olduğu Ergenekon Davası'na ilişkin belgeler Wikileaks tarafından yayınlandı. Öncelikle şunu söyleyelim: Ergenekon Davası'nı yürüten polis teşkilatının ABD ile işbirliği içinde operasyonu yürüttüğüne ilişkin kamuoyunda yaygın bir inanç var. Nitekim biz de, Zir Vadisi'nde bulunan bombaların tiplerini tanıyabilmeleri için polislerin, bombaların bulunmasından sadece 2 gün önce Amerikalılar tarafından eğitildiklerini bizzat kendilerinin itiraf ettiği videoları Odatv'de yayınladıktan beş saat sonra gözaltına alındık. İşin trajikomik yanı, 17 Şubat 2011 tarihindeki savcılık sorgumuzda, okuduğunuz bu kitabın yayınlanmasıyla ilgili yayıncımızla telefon görüşmesi de soruldu. İşte o soru ve yanıt:

Zekeriya Öz: Görüşmede bahsettiğiniz kitap konusu nedir? Açıklayınız.

–Kitabın konusu, Wikileaks belgeleri.

Wikileaks belgelerinde bu tür bir ilişkiyi yani polis-ABD işbirliğini somut olarak görmeyi beklemek doğru değil. Zira belgeler ABD Elçiliği'nin Washington'a geçtiği kriptolardan oluşuyor. Türk Emniyeti'nin olası bir ilişkiyi elçilik aracılığıyla yürüteceğini düşünmek yanlış. Böyle bir çalışma eğer varsa başka kanallarla oluşturulmuş olmalı. Ama yine de belgelerde görünen bir gerçek var ki o da, soruşturmayı yürüten polislerin Amerikalı diplomatlarla kurduğu ilişkinin pek masum olmadığı. ABD'li diplomatlara iki gün önceden operasyonları haber veren polislerin diplomatlara verdikleri brifinglerde kullandıkları polisliğin ötesine geçen üslup, zaman zaman Amerikalıları dahi şaşırtıyor. Polisler davanın sanığı olmayan pek çok ismi diplomatlara zikrediyorlar. Biz belgelere başka bir gözle bakmaya devam edelim.

30 Ocak 2008 tarihinde ABD'nin İstanbul Başkonsolosu Sharon A. Weiner'in kaleme aldığı belge 22 Ocak'ta gerçekleşen Ergenekon Operasyonu'nu değerlendiriyor. Weiner, Ergenekon'un darbe için toplumsal destek oluşturmaya çalışan bir örgüt olduğuna ilişkin iddiaları anlattıktan sonra ilginç bir isim veriyor: "Eski Başbakan ve Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel gibi bazı kişiler bu güç merkezine desteklerini dile getiriyor. Başbakan Erdoğan'ın ise buna karşı çıktığı ve tamamen yok edemese de düzenini bozmak istediği anlaşılıyor." Weiner'in Demirel'in adını telaffuz etmesi şaşırtıcı. Zira hükümet yanlısı medya da Demirel'i 12 Haziran 2011 seçimleri sürecinde Ergenekon ile irtibatlandırdı. Weiner, soruşturmanın başarısının yargıya ve arkasında duracak siyasi iradeye bağlı olduğunu ifade ettikten sonra, Ergenekon soruşturmasının milliyetçiliğe darbe indireceği tespitini yapıyor.

Weiner'in de operasyon konusunda kafasının karışık olduğu

anlaşılıyor. Ergenekon için "ne olduğu tam açıklanamayan, devlet gücüne alternatifmiş gibi görünen bir şebeke" ifadelerini kullanan Weiner, bunun "aşırı milliyetçi bir örgüt" olduğunu da not ediyor. Belgede TESEV'in Dış Politika Programı Danışmanı Mensur Akgün ile Ergenekon hakkında yapılan bir görüşmenin detayları da var. Akgün, ABD'li diplomatlara kökleri İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne kadar giden, 6-7 Eylül Olayları gibi eylemlerden sorumlu bir teşkilat tarifinde bulunuyor. TESEV'in danışmanının klasik liberal tezi tekrar etmesi şaşırtıcı değil. Ancak Akgün'den alıntılanan şu ifadeler dikkat çekici: "Akgün, Fethullah Gülen (eskiden derin devletin hedefindeydi) müritlerinin polis ve istihbarat kadrolarına yerleşmiş olmasının 22 Ocak'ta gerçekleştirilen tutuklamaları kolaylaştırdığını öne sürüyor." Bugün Odatv'nin de dahil olduğu gazetecilerin tutuklanma sebebini oluşturan değerlendirmeyi neredeyse dört yıl önce Akgün yapıyor; Ergenekon Soruşturması'nda cemaatçi polislerin rolü olduğunu söylüyor. Yalnız bir farkla. Akgün, bunu cemaat ve Türkiye adına olumlu buluyor. Görüşmenin devamında Akgün, ABD yönetimine çağrı yaparak soruşturmaya yardımcı olunmasını istiyor. ABD'nin elindeki bilgileri savcılarla paylaşması talebinde bulunuyor.

Aynı belgede ABD'li diplomatın Ergenekon konusunda yanlış bilgilendirildiği açıkça görülüyor. Weiner, davaya dair pek çok olguyu yanlış biliyor. Örneğin "Emekli Astsubay Oktay Yıldırım da Savcı Zekerıya Öz'e tehdit telefonları açtığı gerekçesiyle gözaltına alındı. 2007 yılının Haziran ayında Ümraniye'deki eve yapılan baskında tutuklanan iki kişi silahları Yıldırım'ın getirdiğini söylediler. Yıldırım, silahları İstanbul'un Avrupa yakasındaki Hasdal Kışlası'nın arkasındaki çöplükte bulduğunu iddia ediyor," ifadeleri tamamen yanlış. Anlaşılan diplomatlar yalnızca yandaş medyadan beslenmişler.

Gözaltılar Önceden Haber Verildi

10 Nisan 2008'de yine Weiner'in kaleme aldığı belge, Ergenekon Soruşturması ile AKP'ye kapatma davasının birbirine karşı iki hamle olduğu tezini işliyor. Buna göre Ergenekon Soruşturması ile kapatma davası birbirinde ayrılamayacak derece iç içe geçmiş durumda. Soruşturma ilerledikçe ordu ve bürokrasi ile AKP'nin çatışmasının derinleşeceği tezini daha o günlerde öngören Wiener, AKP'nin kapatılmasının soruşturmayı yürüten polisler için felaket olacağını şöyle anlatılıyor: "AKP'nin kapatılması bugün büyük çoğunluğu AKP taraftarı olan ve siyasi efendilerine duydukları minnetle Ergenekon'u yakalamaya baş koyan Türk Milli Polisi'nin yöneticileri için bir felaket olur."

Belgede önemli bazı başka detaylar da var. Kriptoda Abdüllatif Şener ve Mehmet Sağlam gibi isimlerin Erdoğan'ın AKP'ye açılan kapatma davasını Ergenekon'a açılan savaşın intikamı olarak değerlendirmesine karşı çıktığı bilgisine yer verilmiş.

Weiner, kriptoda AKP kapatma davasının Ergenekoncular tarafından hazırlandığını gösteren bir dizi delilden bahsediyor. Bu delillerin arasında İlhan Selçuk'un AKP'nin kapatılması ihtimaline dair yazdığı yazı da var. Ancak bizim en ilginç bulduğumuz delil şöyle ifade edilmiş: "Savcı ve bazı Ergenekon şüphelileri arasındaki suç ortaklığını kanıtlayan başka bir delil de Ergenekon tutuklularından birisinin bilgisayarında bulunan ve medyaya da yansıyan AKP kapatma iddianamesinin, iddianamenin yayınlandığı tarihten iki gün önceki tarihli kopyası." Bu satırları okuyunca "Batı yakasında değişen bir şey yok," dedik. Söz konusu haber yandaş medya tarafından üretildiği ve dava klasörlerinde böyle bir iddia yer almadığı gibi, böyle bir veri bulunsaydı da şüphe ile karşılanmalıydı. Ergenekon adı verilen örgüte dair delillerin büyük çoğunluğunun bilgisayar verilerinden oluşması bir yana, bilgisayardaki dosyaların kayıt tarihini

istenilen şekilde değiştirmek birkaç dakikalık bir uğraş.

Ancak daha komik olanı, söz konusu iddia ile çelişecek bir başka iddianın da aynı belgede yer alıyor olması. Weiner, Ergenekon Soruşturması'nı yürüten polislerden, Ergenekon'un AKP kapatma davasının Başsavcısı Abdurrahman Yalçınkaya'ya suikast hazırlığında olduğunu öğrendiklerini kriptoda anlatıyor. Yani belgede Yalçınkaya önce Ergenekoncu ilan edilmiş; sonra da polisin verdiği bilgiye dayanarak, Ergenekon tarafından öldürüleceği ileri sürülmüş. Yine belgede Ergenekon Soruşturması'nda görev alan polislerin verdiği bilgilerle imal edilen şu iddialara da yer veriliyor: "Ele geçirilen bazı belgeler Ege Ordusu'ndaki üst rütbeli subayların da işin içinde olduğunu gösteriyor. 'Albaylar darbesi'nin failleri, polislere göre, Avrupa ve ABD ile ilişkileri tehlikeye atma konusunda da istekli." Daha iddianame çıkmadan soruşturma polisleri hükmü vermiş gibi görünüyor. Ayrıca polislerin ABD'li diplomatları Ergenekon Soruşturması esnasında ortaya atılan iddialara inandırmak için "Ergenekon'un ABD ve AB düşmanı olduğu" ifadelerine sıkça başvurduğuna tanık oluyoruz.

1 Temmuz 2008 tarihinde ABD Ankara Büyükelçiliği Siyasi Müsteşarı Carl Siebentritt'in kaleme aldığı ve Büyükelçi Ross Wilson onayıyla Washington'a gönderilen belgede ise inanılmaz ifadeler var. Önce şûradan başlayalım: Bir başka bölümde ele aldığımız gibi AKP'ye kapatma davasının açılmasından 10 gün önce, 4 Mart 2008 tarihinde Anayasa Mahkemesi Başvekili Osman Paksüt, dönemin Kara Kuvvetleri Komutanı İlker Başbuğ'a bir ziyaret gerçekleştirmişti. Ziyaret, 13 Haziran 2008 tarihinde *Taraf* gazetesi tarafından haberleştirildi. Hem Başbuğ hem de Paksüt ziyareti doğrulamakla beraber, içeriğinin kapatma davasıyla ilgili olmadığını, Paksüt'ün ziyareti sınırötesi operasyonda ölen 27 asker için taziye dileklerini iletmek amacıyla

gerçekleştirdiğini söylediler. 4 Mart'taki görüşme tarihini, 14 Mart'ta açılan kapatma davasını ve 13 Haziran'da görüşmenin ortaya çıkmasını aklımızda tutarak devam edelim. Weiner'in bir önceki belgede yaptığı Ergenekon ve kapatma davasının iç içe geçtiği tespitinin ilginç bir dayanağı var. 14 Mart'ta açılan davadan tam bir hafta sonra, 21 Mart'ta, gerçekleşen Ergenekon Operasyonu'nda AKP'nin kapatılması gerektiğini savunan Doğu Perinçek ve İlhan Selçuk gözaltına alındılar. Başbakan Erdoğan, 17 Mart'ta yaptığı konuşmada kapatma davasını Ergenekon'a mal etmişti. Nitekim bu dalganın ardından sanıkların AKP'nin kapatılması gerektiğini içeren telefon konuşmaları basına sızdırıldı.

Siebentritt'in kaleme aldığı 1 Temmuz tarihli belgeye geri dönelim. Weiner'in söz ettiği bu iç içe geçmişlik vahim bir durumla bu belgede doğrulanıyor. Belgenin yazıldığı tarihten bir hafta önce Türk Emniyeti'nin bir yöneticisi ABD Büyükelçiliği Federal Soruşturma Bürosu'nu ziyaret ediyor. Siebentritt'in belgede anlattığına göre Türk Emniyet Teşkilatı'nın yöneticisi, Başbuğ-Paksüt görüşmesine Ergenekon kapsamında gözaltılar gerçekleştirerek karşılık vereceklerini söylüyor. Kısacası polis, ABD'li diplomatlara operasyonu hem bir hafta önceden haber veriyor hem de bu operasyonu Başbuğ-Paksüt görüşmesine karşılık yaptıklarını itiraf ediyor. Nitekim polisin bu açıklamasından bir hafta sonra belgenin yazıldığı 1 Temmuz günü tam da Paksüt-Başbuğ görüşmesine karşılık verecek şekilde eski Ege Ordu Komutanı Emekli Orgeneral Hurşit Tolon ve eski Jandarma Komutanı Emekli Orgeneral Şener Eruygur'un da aralarında bulunduğu 21 kişi gözaltına alındı. Bu örnek dahi Ergenekon Davası'nın hukukla ilişkisini göstermek için yeterli. Anlattığımız kısmı belgeden aynen aktaralım: "İlişkili olduğumuz üst düzey bir Türk Milli Polisi yetkilisi, gözaltıların önizleği olarak, geçen hafta Büyükelçilik Federal Soruşturma Bürosu temsilci-

siyle Paksüt-Başbuğ görüşmesinin yarattığı tartışma bağlamında konuşurken, Türk Milli Polisi'nin, birkaç gün içinde Ergenekon kapsamında gözaltılar gerçekleştirmek suretiyle bu görüşmeye karşılık vereceğini söylemiştir." Bu ifadelerin bir hukuk devletinde casusluk soruşturması konusu olacağına şüphe yok. Aynı belgede gözaltına alınan Mustafa Balbay, Ufuk Büyükçelebi gibi gazetecilerin AKP aleyhtarı olduğu da belirtiliyor.

3 Temmuz 2008'de yine Siebentritt'in kaleme aldığı, Büyükelçi Ross Wilson onaylı belgede ise ordunun gözaltılara sert tepki vermediğine dikkat çekilerek, ordunun YAŞ'a doğru kapatılma süreci yaşayan AKP ile gerilmek istemediği tespiti yapılıyordu. 7 Temmuz 2008'de Büyükelçilik Siyasi Müsteşarı Daniel O'Grady, gelecek Ergenekon İddianamesi'ne ilişkin şu tespiti Büyükelçi Ross Wilson'un aracılığıyla Washington'a gönderdi: "Sağlam bir iddianame, yargının Türkiye'nin demokratik seçimle işbaşına gelmiş hükümetini devirmeye yönelik tehlikeli bir komployu önlediği şeklindeki hükümet tezini güçlendirecektir. Zayıf bir dava ise, sürmekte olan kapatma davasına misilleme amacıyla, AKP'nin muhaliflerine karşı haksız polis devleti taktiklerinin kullanıldığı yönündeki suçlamaları körükleyecektir. Bazıları, Ergenekon şüphelilerini, darbe yapma imkânından ziyade arzusuna sahip olan bir grup memnuniyetsiz AKP karşıtı olarak görüyor; başkalarıysa bu soruşturmayı, Türkiye'nin demokratikleşmesi önünde uzun süre engel oluşturmuş yasadışı çetelerden kurtulma amaçlı cesur bir gayret olarak tanımlıyor. Her iki senaryo da, potansiyel bir darbe kurbanı ya da Türkiye demokrasisinin cesur bir sonucu olarak AKP'nin imajını tazeleyecektir. Ama sonuçta, çürük bir iddianame ve hantal bir yargı süreci ortaya çıkarsa bu durum AKP'nin ve Erdoğan'ın itibarını sarsar ve Ergenekon meselesinin Türkiye'nin siyasi güç mücadelesindeki pervasız hilelerin bir yenisi olmadığına inanmak isteyenle-

ri hayal kırıklığına uğratır." ABD'li diplomat AKP'nin imajının iddianamelerin hukuki içeriği ile ilgisi olduğunu ileri sürerken yanılıyordu. AKP güç kazandıkça tam tersine hukukdışılık meşruluk kazandı.

Bizim bu belgede dikkatimizi çeken çok önemli bir ayrıntı var. Söz konusu kripto, Ergenekon İddianamesi çıkmadan 8 gün önce Washington'a gönderilmiş. Belgede Adalet Bakanı Sadullah Ergin'in Amerikalı diplomatlara söylediği sözler, hükümetin Ergenekon Soruşturması'nın ne kadar içinde olduğunu gösteriyor: "Ergin 'iddianame bunun bir suç örgütü olduğunu halka gösterecek,' dedi. Ergin'e göre 2500 sayfa olacağı söylenen iddianame, ele geçirilen delillerin bir araya getirilmesinin ardından bu hafta içinde hazırlanabilir." Gerçekten de iddianame 2500 sayfa olarak, Ergin'in ifade ettiği günlerde ortaya çıktı. Soruşturmanın gizliliğinin, yargının bağımsızlığının Sadullah Ergin için önemli olmadığı anlaşılıyor.

Sonucu Ne Olursa Olsun

Nitekim 15 Temmuz 2008'de henüz çıkmış olan Birinci Ergenekon İddianamesi için Büyükelçi Ross Wilson, "2500 sayfalık iddianame, davayla ilgili pek az şeyi aydınlattı," tespitini yaparken şunu da söylüyordu: "Sonuç ne olursa olsun, hükümete karşı ciddi suçlar işlemekle itham edilen üst rütbeli emekli subayların ilk kez gözaltına alınmış olması ve ordunun buna razı olması, geleceğin darbe girişimcilerini caydırmak suretiyle önemli bir rol oynayabilir ve derin devletin elitlerinin Türkiye'nin devlet kurumlarındaki demir pençesini zayıflatabilir." Bu sözlerin davanın hukuki olmasa da "iyi" olduğu tezine su taşıdığı söylenebilir. Zira çeteler ile gerçekten savaşıldığı izleniminin Ergenekon Davası boyunca oluştuğu söylenemez. Wilson, görüştüğü bir AKP'li gazeteciye dayanarak şunları da

ekledi: "Kıdemli bir AKP gazetecisi, delillerin suçlamaları desteklememesi durumunda bile, bu türden bir antidemokratik davranışın bundan böyle kabul görmeyeceği yönünde çok net bir işaret verildiğini söylüyor. Belki de esas mesele bundan ibaret olacak." Kısacası AKP'li diplomatlara göre de davanın esas hedefi göz korkutmaktı. Aynı belgede Ergenekon Davası'na verilen siyasi desteğe, davanın savcısı Zekeriya Öz ile Başbakan Erdoğan'ın sık sık görüşmesine de dikkat çekiliyor. Bu olağanüstü görüşmelerin siyasi manipülasyon iddialarına doğallık kazandırdığı da Wilson tarafından vurgulanıyor.

Aynı belgede iddianame üzerine görüşüne başvurulan bazı isimlerin değerlendirmeleri de yer alıyor: "Özal döneminin devlet bakanı Hasan Celal Güzel, Ergenekon Davası'nın Cumhuriyet tarihinin en önemli davası olduğunu çünkü yargının, ordunun geçmişte sahip olduğu dokunulmazlıkla hareket edip etmeyeceğini sorguladığını söylüyor. Ankara Üniversitesi Profesörü Baskın Oran, insanların ilk defa darbe planladıkları için yargılanabileceklerini ve generallerin üstü örtülü dokunulmazlıklarının kaldırılabileceğini söylüyor."

Belgede yakın dönemde AKP milletvekili olan Şamil Tayyar'ın da değerlendirmesi var. Anlaşılan Tayyar yine "çok bilen" değerlendirmeler yapmış: "Şamil Tayyar, davaya dahil olmaları tüm ülkeyi sarsacak olan çok önemli üç tanık olduğunu iddia ediyor. Terörizm, isyana teşvik ve siyasi cinayet ile suçlanan sanıklar ve ayrıca yargıçlar büyük tehlike altında. Tayyar, Ergenekon hakkında kitabının yayınlanmasından sonra ölüm tehditleri aldığını ve polisin koruması altına girdiğini söyledi." Aradan üç yıldan fazla bir süre geçmesine rağmen bu çok önemli üç tanığı göremedik. Tayyar'ı tehdit eden büyük tehlikeyi de. Ama Tayyar Ergenekon Davası'na verdiği desteğin rüzgârıyla milletvekili oldu.

Aynı belgede görüşlerine başvurulan TÜSİAD yetkilisi Eray Akdağ ise davaya eleştirel bakışını ABD'li diplomata ifade ediyor. Akdağ, "iddianamenin özünden şüphe duyduğunu" söylüyor.

17 Eylül 2008 tarihli belge İstanbul Başkonsolosu Sharon A. Weiner tarafından yazılmış. Wiener, Washington'a geçtiği telgrafta Şevket Pamuk, Murat Belge ve Halil Berktay gibi isimlerle Ergenekon Davası üzerine yaptığı görüşmeyi anlatıyor. Söz konusu isimler, dava sürecinin kesintiye uğramadan gidebildiği yere kadar gitmesini istiyor. Weiner, bunun için davanın savcısının arkasında siyasi iradenin desteğini hissetmesi gerektiğinin altını çiziyor. Konsolos, daha önceki tespitlerle örtüşecek şekilde, hukuki yanı tartışmalı da olsa davanın siyasi öneminin altını şu sözlerle çiziyor: "Ergenekon Davası sadece bir avuç muhalifin ev temizliğinden ibaret bile olsa, bu dava, sorumlu biçimde ele alınması halinde hiç kimsenin hukukun üzerinde olmadığını göstererek Türkiye'nin demokratik sürecini güçlendirebilir. Yargının ve ordunun gönülsüz de olsa işbirliği ile sağlanacak bu şekilde bir son, hükümetin gerçekleştirdiği en büyük reform olabilir." Konsolos da gerçekten suçlu kimseler yargılanmasa dahi davanın mesajının önemine inanıyor. Weiner'e göre bu dava orduyu siyasetten uzak tutmayı becerecek bir sonuca sebep olursa sonuna kadar gitmese dahi başarılı olmuş olacak. Weiner, davanın muhtemel sonucunu şöyle tarif ediyor: "Davanın sonucu tamamen bir tertip gibi algılanmadığı sürece, Türklerin çoğunluğu, Ergenekon Soruşturması'nın da AKP kapatma davasına benzer bir şekilde çözümlenmesinden fazlasıyla memnun olur, yani ceza verilir ama ölümcül zarar verilmez."

ABD'nin Solcuları

Kriptoda Berktay, Pamuk ve Belge'nin kendilerini solcu olarak tanımlamalarına rağmen AKP'yi olumlu bulduğu ifade

ediliyor. Her üç ismin de AKP'nin başarılı olmasının Türkiye'nin AB'ye kabulünü sağlayacağını ve bunun da Türkiye'nin Batı dünyasında kendisine sağlam bir yer bulmasına yardım edeceğini ümit ederek, içlerinden gelmeyerek de olsa destekledikleri tespiti yapılıyor.

Berktay, ABD'li diplomatlara kendine özgü teorik değerlendirmeler yapıyor: "Profesör Berktay, Ergenekon komplosunun tarihsel destek ayaklarının ayrıntılı bir tanımlamasını yaptı. Berktay'a göre Türkiye ve daha öncesinde Osmanlı İmparatorluğu'nun 19. yüzyıldan itibaren Batı'yla bir 'sevgi-nefret' ilişkisi vardı. Büyük bir Batı taraftarı olan Atatürk bile tek parça bir Türk kimliği yaratabilmek için Türk milliyetçiliğinin içinde belli bir derecede 'Batı karşıtlığına' müsamaha göstermişti. Berktay'a göre Türk milliyetçileri bağımsızlığı özgürlüğe tercih ettiler ve sonuç olarak Batı'nın özgürlük ve insan hakları gibi değerleri Türkleri bölmek için haince planlar olarak görülmeye başlandı." Berktay'ın tarihsellikten yoksun, daha çok psikoloji kokan değerlendirmelerinin derinliği son derece tartışmalı. Berktay'a göre sanki milliyetçilere "bağımsızlık mı özgürlük mü" diye sormuşlar ve milliyetçiler "özgürlükçü olmayan bir bağımsızlık" şeklinde yanıt vermiş. Berktay'ın son 10 yılda ülkedeki dönüşümün karşısında yer alan her siyasi akımı milliyetçilik sepetine attığı malum. Ancak kuşkusuz bu kestirmecilik ABD'li diplomatlara daha anlaşılır bir resim sunuyor. Zira diplomatlar milliyetçilik ile ABD karşıtlığını neredeyse özdeş olarak algılıyorlar.

Diplomatların notlarında Berktay'ın başka tespitleri de var. "Berktay'ın teorisi, Erdoğan'ın elinde 2005 yılının Kasım ayında Şemdinli'de gerçekleşen olaya Başbuğ'un dahil olduğunu gösteren kanıtlar olduğu ve bu kanıtları ordunun kendi içindeki Ergenekon destekçilerini korumaya son vermesini

sağlamak için kullandığı." Berktay, kriptoda Büyükanıt, Başbuğ ve Erdoğan'ın Ergenekon'un tasfiyesi konusunda uzlaştıklarını iddia ediyor, "Ordu, Ergenekon'la bağlarını kesmeye başladı," ifadelerini kullanıyor. Son üç yılda TSK aleyhinde doğruluğu tartışmalı belgelerin, Berktay'ın gazetesi *Taraf*'ta yayınlandığı hatırlanırsa Berktay'ın iddia ettiği uzlaşma daha ilginç bir hal alıyor. Gördüklerimiz hayalden mi ibaretti? Yoksa Berktay yanıldı mı?

24 Eylül 2008 tarihinde Büyükelçi Ross Wilson'un onayıyla Doug Silliman'ın kaleme aldığı belge ise eski Genelkurmay Adli Müşaviri emekli Hâkim Albay Sadi Çaycı ve Emekli Tümgeneral TESUD (Türkiye Emekli Subaylar Derneği) Başkanı Rıza Küçükoğlu ile Elçilik yetkililerinin Ergenekon Davası üzerine yaptığı görüşme notlarını içeriyor. Çaycı, siyasal İslamcıların geldiği noktanın, CHP'nin de başarısız olmasıyla bir kesim Kemalisti Cumhuriyet'i savunmak adına gayri hukuki yollar aramaya mecbur bırakmış olabileceğini bir senaryo olarak dile getiriyor. Çaycı'ya göre süreç bu unsurları temizlemek amacıyla başlasa dahi, muhalefeti temizlemeye dönük niyetleri var. Küçükoğlu ise sanıklardan bazıları hakkındaki iddiaların gerçeklik payı olabileceğini dile getirirken, Kocaeli Garnizon Komutanı Korgeneral Galip Mendi'nin Genelkurmay adına Şener Eruygur ve Hurşit Tolon'u Kandıra'da ziyaret ederken, Veli Küçük'ün ziyaret edilmemesine dikkat çekiyor.

Türk Polisinden FBI'a Ergenekon Brifingi

24 Kasım 2008 tarihinde ABD Ankara Büyükelçiliği Siyasi Müsteşarı Daniel O'Grady'nin yazdığı belge de oldukça önemli. Belgede üç gün önce Türk Emniyeti'nin Büyükelçiliğe verdiği Ergenekon Brifingi notları yer alıyor. FBI yetkililerinin de katıldığı toplantıda Türk Emniyet Teşkilatı'nın yetkilileri

Ergenekon'u "aşırı milliyetçi çevrelerden taraftar bulabilmek için Batı karşıtı ve ABD karşıtı propagandaya güvenen; mafyayı; İBDA-C, Hizbuttahrir, DHKP-C gibi örgütleri kontrol eden, gelişkin bir ekonomisi ve örgütlenmesi olan devasa bir şebeke" olarak tarif ediyor. "Başka hiçbir ülkeye bu kadar ayrıntılı bir brifing vermedik," diyen polis yetkilileri, belgeden de anlaşılacağı üzere Ergenekon'un özellikle Amerikan karşıtı olduğunun altını çizerek, elçiliğin desteğini sağlamaya çalışıyor. Polisler, Amerikalılara Ümraniye'de 12 Haziran 2007'de bulunduğu iddia edilen bombalardan yola çıkarak birçok bağlantıyı açığa çıkardıklarını söylüyor. Ümraniye bombalarıyla ilgili tutarsızlıklardan daha önce bahsettiğimiz için tekrar konuya girmiyoruz.

Veli Küçük'ün örgütte üst düzey yönetici olduğunu söyleyen polisler, özellikle Ümit Özdağ'ın adını veriyor. Özdağ'ın bugüne kadar Ergenekon Davası'nda sanık olmadığı hatırlanırsa polisin Özdağ'ın adının üzerinde durması merak uyandırıyor. Bir senaryo dahilinde düşündüğümüzde, bunun sebebini Wikileaks belgeleri arasında bulunan MHP belgeleriyle anlayabiliyoruz. Zira daha önce MHP hakkında elçilik ile görüşen Özdağ'ın Amerikalılar nezdinde pek de iyi bir imajının olmadığı anlaşılıyor. Özdağ'ın Elçilik için ABD karşıtı bir figür olmasını, polis kendisine destek sağlamak için kullanıyor. Bu PR çalışması öyle bir noktaya varıyor ki polis yaptıkları operasyonda Amerikan karşıtı kesimleri hedef aldıklarına Amerikalıları ikna ediyor. Bunun için de *Aydınlık* gibi Amerikan karşıtı yayınlardan örnekler vererek, Mark Parris ve Ross Wilson gibi elçiler aleyhindeki haberleri kanıt diye sunuyorlar. Brifingin Amerikalılara, operasyonun ABD muhaliflerinin temizlendiği düşüncesini benimsetmeyi hedeflediği aşikâr. Brifingde, pek çok raporla çürütülmesine rağmen bulunan bombaların "askeri kaynaklardan geldiğinin" söylenmesi, FBI yetkililerine "Ergenekon

Soruşturması'nın, Anayasa Mahkemesi'nin mevcut hâkimleri ile üst rütbeli muvazzaf generalleri de kapsayacağının" ifade edilmesi, operasyonu yürüten polislerin ipin ucunu kaçırdığını gösteriyor. Belgelere göre polis FBI'a hem orduyu karalıyor hem de daha önce, tıpkı Osman Paksüt-İlker Başbuğ görüşmesinin açığa çıkmasının ardından yaptığı gibi, hedef olacak isimleri söylüyor. Anayasa Mahkemesi Başvekili Osman Paksüt'ü takip eden aracın polise ait çıktığı düşünülünce, AKP'yi sıkıştıran mahkemeye karşı polisin aktif faaliyet içinde olduğu anlaşılıyor. Salt bu durum bile Ergenekon Davası'nda hukuk ipinin ucunun kaçtığını, davanın hükümete karşı olanları sindirmeyi hedefleyen bir enstrüman haline geldiğini gösteriyor. Polisin brifinginde Anayasa Mahkemesi yargıçlarını töhmet altında bırakan bazı açıklamalarda bulunduğu şu ifadelerden anlaşılıyor: "Brifingi veren polis yetkilileri, araştırmaları sırasında Anayasa Mahkemesi'nin, sadece kıdemli yargıçlarının bildiği girişlerinin gösterildiği bazı detaylı planlar bulduklarının altını çizdiler." Kısacası polis mahkeme üyelerinden bazılarını, mahkemeye giriş-çıkışları Ergenekon ile paylaşmakla suçluyor. Elçilik yetkilileri de meseleyi bu şekilde anlıyor.

Brifinge ilişkin bazı detaylardan daha söz edelim. Müsteşarın notlarına göre polis, brifing sürecince somut deliller ortaya koymuyor. Ancak davanın sanıklarının suçlu olduğuna dair sağlam delilleri olduğunu iddia ediyor. Polis, brifinginde Türk yargıçlarından da şikâyet ediyor. Onlara göre yargıçların bazı sanıkları delil yetersizliği sebebiyle serbest bırakması doğru değil. Davanın sonucuna ilişkin polisin görüşü belgeye şöyle yansımış: "Türk yargısının, manipüle edileceği ya da sadece kararsız olduğu için ikna olmayabileceği ihtimalini de kabullenmiş göründüler."

Odatv soruşturmasında Ergenekon Savcısı Zekeriya Öz'ün

sorduğu sorulardan, Türkiye'de yaşanan gelişmeleri Odatv'de "kurumlar arası çatışma" olarak yorumlayan analizlerden duyulan rahatsızlık görülüyordu. Biz bu tespiti son 10 yılda Türkiye'de yaşanan pek çok gelişmeyle örneklendiriyorduk. Ancak savcının soruları bu tespitimizi dile getirmemizi hak görmek bir yana, böyle bir analizi bile suç kabul ediyordu. Savcının sorduğu soruları polisin hazırladığı düşünülürse bu rahatsızlığın yalnız savcılara ait olmadığı da ortada. Ancak orduyu ve yargıyı açıkça itham eden polis teşkilatı yöneticilerinin Wikileaks belgelerine yansıyan ifadeleri bizi bir kez daha doğruladı. Türkiye'de kurumlar arasında kansız bir iç savaş yaşanıyordu. Polis teşkilatı da elçiliğe verdiği brifingle bunu doğrulamıştı.

Baykal ve Büyükanıt'ın Özel Hayatı

Brifing notlarından devam edelim. Amerikalılar çokça dile getirilen önemli bir iddiayı polise soruyorlar. Ergenekon ile PKK arasında nasıl bir bağlantı kurulduğunu öğrenmek istiyorlar. Başbakan'ın da 12 Haziran seçimlerine hazırlanırken sıkça yaptığı vurgu Silivri-Kandil arasında köprü olduğu iddiasıydı. Amerikalılar, hiçbir somut dayanağı olmayan bu iddiaya polisin şöyle yanıt verdiğini ifade ediyorlar: "Brifingi verenler, Ergenekon gözaltılarından sonra, polis ve polis kanallarına yönelik PKK saldırılarında hızlı bir artış gördüklerini belirterek cevap verdiler." Delillerle, tanıklarla suçluları bulmaya çalışan bir soruşturma kurumu değil de, bir siyasi partinin ya da cemaatin temsilcisinin verebileceği bu cevap şaşırtıcı. PKK ile yürütülen savaşta ölümlerin çoğunluğunun asker olmasına rağmen, TSK ile PKK arasında bağlantı kurmaktan çekinmeyen polis teşkilatı, Ergenekon-PKK bağlantısını kendi mensuplarına yapılan saldırılara bağlıyor. Amerikalı Müsteşar da bu bağlantıyı kriptoda "sembolizm" diyerek tanımlamış.

Brifingi içeren kriptolarda öyle bir bölüm var ki belki de Mayıs 2010'da CHP lideri Deniz Baykal'a yapılan kaset komplosunun kaynağını görmemizi sağlıyor: "Polis ayrıca bazılarında (Ergenekon sanıkları kastediliyor) AB ve Türk hükümetine karşı psikolojik savaş yöntemleri öneren gizli raporlar ve belgeler de buldu. CHP lideri Baykal'a yapılan bir şantaj hakkında kanıtlar da buldu." Bugüne kadar incelediğimiz iddianamelerde polisin kastettiği şekilde "Baykal'a yapılan bir şantaj hakkında kanıtlar"a rastlamadık. Ancak belgenin gösterdiği çok açık bir gerçek var ki, o da, Ergenekon Soruşturması'nı yürüten polislerin elinde 2008 yılının Kasım ayından beri Baykal'a ait olduğu iddia edilen bazı şantaj malzemeleri vardı. Bunları da ABD'li diplomatlarla paylaştılar. Genel kanaat, polislerin sunduğu "Baykal malzemesinin", Deniz Baykal tarafından gerçekdışılığı kanıtlanan "İsviçre'de hesabı olduğuna" dair belge olduğu yönünde... Brifingden bir buçuk yıl sonra çirkin bir komployla siyaset dışına itilen Deniz Baykal'ın kaderi belki de o günlerde çiziliyordu.

Belgenin devamında insanın kanını donduran bazı önemli ayrıntılar var. Kriptoda; brifingte, eski Genelkurmay Başkanı Büyükanıt'ın kızının cinsel ilişkileriyle ilgili fotoğraf ve belgelerin de ortaya çıktığının konuşulduğu ifade ediliyordu. Söz konusu iddiaya dair hiçbir delili Ergenekon iddianamelerinde bulamadık. Ancak polisin Yaşar Büyükanıt'ın ailesinin özel hayatını hedef alan bazı materyalleri ABD'li diplomatlara gösterdiği anlaşılıyor.

Ergenekon sanıklarına atfedilen bu belgelerin aslında emniyet içinde bir yapılanmanın çalışması olduğunu düşünmek istemiyoruz. Ancak Wikileaks belgelerindeki bu satırlar bize, Emniyet İstihbarat Dairesi eski Başkanı Sabri Uzun'un İçişleri Bakanlığı müfettişlerine 20 Eylül 2010 tarihinde verdiği ifade-

deki şu cümleleri hatırlatıyor: "Ben bu cemaatin (Gülen cemaati kastediliyor) bir komutan ile ilgili yaptığı yasadışı işi bizzat tespit edip ilgili bir makama kişiye özel yazıyla bildirdim. Ne o yazının içeriğini ne de o makamı yetki verilmeden asla açıklayamam."

Emniyet içindeki cemaat yapılanmasının bir komutan hakkındaki çalışmasını tespit ederek müfettişlere bildiren Sabri Uzun, 2006 yılının Mart ayında bir komployla Emniyet İstihbarat Dairesi'nin başından alındı. İlginçtir, bu görevden alınma hikâyesinin Büyükanıt'la ilgili bir hikâyesi var. O günlerde Başbakan Erdoğan'a Sabri Uzun tarafından gönderildiği iddiasıyla basına yansıyan ve Şemdinli'de Umut Kitabevi'nin bombalanmasından Yaşar Büyükanıt'ın ilişkide olduğu askerleri sorumlu tutan bilgi notunun ardından Uzun görevden alınmıştı. Oysa Sabri Uzun, bu bilgi notunu kendisinin hazırlamadığını söylüyordu. Anlaşılan birileri Sabri Uzun adına Yaşar Büyükanıt aleyhine yaptığı çalışmayı Başbakan ile paylaşmış, günah keçisi olan Uzun görevden alınmıştı. Yine kırılmak istenen yumurtalar birbirine vurularak asıl failler gizleniyordu.

Sabri Uzun, uzun süre görevden alınmasının askerlerin işi olduğunu sandı. Kendisine atfedilen bilgi notunun ardından askerlerin görevden alınması için baskı yaptığına inanıyordu. Ancak Sabri Uzun üç yıl sonra gazeteci Cüneyt Özdemir'e fikirlerinin değiştiğini söyledi. Özdemir bunu *Önemli İşler Dairesi* isimli kitabında şöyle anlattı: "Aradan yıllar geçtikten sonra kitabın hazırlanması sırasında kendisiyle yapılan görüşmede 'kendisinin görevden alınmasıyla ilgili' görüşlerinin neredeyse tamamen değiştiğini görünce biz de şaşırdık. Sabri Uzun o yıllarda görevden kendisini alan önemli bir 'güç' olduğunu söylüyor, ama artık bunun askerler olduğunu düşünmüyordu! Hatta görevden alınmasında dönemin Genelkurmay Baş-

kanı Yaşar Büyükanıt'ın göreve gelmesi sürecinde yaşanan bir komployu ortaya çıkarmasının etkili olduğuna inanıyordu."

Sanırız söylemek istediğimiz anlaşıldı. Polislerin ABD'li diplomatlara gösterdiği çirkin görüntüler büyük olasılıkla Ergenekon sanıklarının elinden çıkmamıştı. Çok daha önce kendilerinin yaptığı bir çalışmanın artıkları olabilir miydi? Bu soruyu dolaylı olarak yanıtlayan bir açıklamayı vererek devam edelim. 12 Eylül referandumunda yargıda "evet" seçeneğinin başını çeken ancak HSYK seçimlerinin ardından hayal kırıklığına uğrayan Demokrat Yargı Derneği Başkanı Orhan Gazi Ertekin, *Express* dergisinin Ağustos 2011 sayısında şunları söylemişti: "Bugün tasfiye olan grup, Emin Arslan, Hanefi Avcı, Sabri Uzun ve bir kişi daha bu davaya ikna olmuyor. Tam Şemdinli öncesi, Ankara'da polis şefleri toplanıyor. Hanefi Avcı kesimini de çağırıyorlar. O kesim 'siz kazanamazsınız, asker kazanacak, biz tarafsız kalalım' diyor."

Veli Küçük Vakası

Brifingi veren polislerin en çok bahsettikleri isim kuşkusuz emekli Tuğgeneral Veli Küçük. Küçük'ün parmağı olduğu iddia edilen eylemler belgede şöyle anlatılmış: "Brifingi verenler Küçük'ün adının Danıştay saldırısı, Hrant Dink'in ve Mustafa Duyar'ın öldürülmesi dahil birkaç terör olayına karıştığını söylediler."

Emekli Tuğgeneral Veli Küçük, Ergenekon Davası'nın kuşkusuz en önemli isimlerinden. Küçük, Susurluk sürecinde adı faili meçhuller ile anılan sembollerden. Davanın bir diğer sanığı İbrahim Şahin ile beraber kamuoyunda olumsuz bir imajları olduğu açık. Ergenekon Davası'nda Küçük ve Şahin'in tutuklanmasına bu nedenle pek az insan itiraz etti. Pek çok kişi Küçük ve Şahin ilk kez gözaltına alındığı sırada iki ismin gayrimeşru ilişkileri

olabileceği kanaatine sahipti. Bu durum davaya bir meşruiyet de sağladı. Nihayetinde 90'lı yıllarda devlet içerisinde örgütlenmiş ve PKK'ya karşı gayri nizami savaş stratejisini benimsemiş bir grubun varlığı konusunda herkes mutabıktı. Kürt mafya liderlerinin yerine ülkücü mafyanın cinayetler ile yerleşmesi, yasal planda faaliyet gösteren Kürt kökenli siyasetçilerin faili meçhullerle ortadan kaldırılması, Hizbullah gibi kontrgerilla faaliyetine karışan örgütlere silah temin edilmesi kamuoyunun gözleri önünde gerçekleşmişti. Bu eylemlerin Susurluk Çetesi adıyla anılan, asker-polis-siyasetçilerden oluşan bir organizasyon tarafından gerçekleştirildiğine toplum ikna olmuştu. İşin ilginç yanı, bu organizasyona en büyük darbeyi 28 Şubat'ta asker vurmuştu. Nitekim Milli Güvenlik Siyaset Belgesi'nde PKK'dan bile daha tehlikeli ilan edilen bu çete, 28 Şubat sürecinde tasfiye edildi. Oysa o günlerde iktidarda olan ve AKP'nin kurucu kadrolarını içinde bulunduran Refah Partisi, bu çeteyi görmezden geliyor; Susurluk Çetesi'nin üzerine gidilmek istenmesine "faso fiso" diyordu. Belki de bu nedenle faili meçhul cinayetlerin kurbanı olan Kürtler, çeteleri "faso fiso" diye tanımlayan siyasal İslamcıları değil 28 Şubat'ı desteklediler.

İşte Türkiye'nin bu yakın dönem geçmişinin Ergenekon Davası'nın neresinde olduğu çok sorgulandı. Veli Küçük ve İbrahim Şahin'in tutuklanmasından hareketle savcının gerçekten yasadışı oluşumlarla hesaplaştığı izlenimi kısa süre sonra yerini iki farklı teze bıraktı. Davayı destekleyenler başlangıç koşullarından sapmadan davanın çetelerle hesaplaşma olduğunda ısrar ettiler. Ancak dava yıpranınca ve deliller şüpheli hale gelince, bu davanın gerçek suçlulara dokunmasa da yararlı olduğunda ısrar ettiler. İkinci görüş davanın çetelerle hesaplaşmak bir yana derin devleti akladığını düşünüyor. Savcılar, İbrahim Şahin ve Veli Küçük'ün geçmiş faaliyetleriyle yalnızca merak

düzeyinde ilgiliydi. Dava esas olarak her iki ismin de emeklilik sonrası faaliyetini hedefe koyuyordu. Savcılara göre Ergenekon örgütü 1999-2000 yıllarında kurulmuştu. 1990'lı yıllarda yaşananlar bu nedenle dava dışıydı.

Tam da bu noktada "es" geçilen bir bilgiyi aktaralım, Ergenekon Davası'nda sanık olan Veli Küçük, TBMM Susurluk Komisyonu tarafından dinlenmedi bile! Yani, sanılanın aksine Veli Küçük ifade vermekten kaçmadı.

Komisyon, aldığı dinleme kararından (dinlenecekler arasında Tansu Çiller ve eşi Özer Çiller de vardı), ertesi gün (11 Mart 1997) dönemin Başbakanı Necmettin Erbakan'ın talimatıyla vazgeçti.

Sonuç olarak...

Elbette Veli Küçük'ün Susurluk çetesiyle ilgili ifadesi alınmalı ve gerçek neyse ortaya çıkmalıdır. Suçu varsa da cezasını çekmelidir.

Ancak...

Olgular olmadan, yaratılan imajlar üzerinden yargılamak/konuşmak hukuk ve gazetecilik etiğinin kabul etmediği noktalardan biridir.

Susurluk ile yüzleşmek demek, kuşkusuz Tansu Çiller'in, Doğan Güreş'in, Hasan Kundakçı'nın, Mehmet Ağar'ın ve elbette Mehmet Eymür'ün soruşturulduğu bir dava sürecine girmek demektir. Ergenekon savcıları böyle bir fasıldan uzak durdular. Özellikle Susurluk'u kurcalamadılar. Ancak İbrahim Şahin ve Veli Küçük gibi bugün o isimlerin uzağında kalmış ve kamuoyunda isimlerinin üzerinde soru işareti oluşmuş iki ismi davaya dahil ederek sürece meşruiyet kazandırmaya çalıştılar. Ancak emekli Orgeneral Atilla Kıyat'ın ifadesiyle "bir devlet politikası olan 90'lı yıllardaki faili meçhulleri" sorgulamak yerine son 10 yılda hem Küçük'ün hem Şahin'in işlediği

iddia edilen suçlar mercek altına alınınca, davanın da bir anlamı kalmadı.

Şahin ve Küçük'e Yapılan Suçlamalar

İbrahim Şahin'e yöneltilen suçlama Genelkurmay'dan aldığı talimatla bir suikast timi kurmaktı. Genelkurmay ile Şahin arasındaki irtibatı savcılara göre Fatma Cengiz isminde bir kadın sağlıyordu. Ancak Cengiz'in İbrahim Şahin ile yaptığı 8000 civarında görüşmeye bakılınca söylenebilecek tek söz var. İlkokul mezunu olan ve garip tavırlarıyla dikkat çeken Cengiz, bunama belirtileri gösteren Şahin'i kandırmıştı. Telefonda Şahin'le yaptığı hayal ürünü konuşmalar, hatta bir tekstil atölyesindeki mesai arkadaşlarını telefonda Şahin'e komutan diye tanıtması gibi garip davranışlar, dava için yeterince delil üretilmesini sağladı. Demans hastası Şahin, kurulan terörle mücadele timinin başına geçeceğine ikna olmuştu. Kısacası birileri Şahin'in Susurluk dönemi ilişkilerini sorgulayarak hesaplaşmak yerine, yakın döneme ilişkin tuhaf bir senaryoyla Şahin'i suçlamayı ve bu şekilde davaya meşruluk kazandırmayı denemeyi tercih etti.

Belgede Veli Küçük ile ilgili iddialara gelirsek; Hrant Dink cinayetinin Ergenekon ile irtibatını gösteren herhangi bir delile bugüne kadar ulaşılamadı. Aksine, Başbakanlık Teftiş Kurulu Raporu'nda cemaate yakınlığı ile bilinen polislerin cinayetteki rolü eleştiri konusu yapıldı. Buna rağmen Türk polis yetkilisi FBI'a cinayeti Veli Küçük'ün işlettiğini söyledi. Tabii polisin bu konuda bir bildiği varsa, bunu neden savcılık yerine Amerikalı diplomat ve polisler ile paylaştığı ayrı bir tartışma konusu.

Şimdi gelelim diğer eylemlere... Önce *Cumhuriyet* gazetesine molotof kokteyli atılması olayının nasıl Ergenekon'a ve Veli Küçük'e bağlandığını anlatalım. Hukukun işleyişinin Türkiye'de nasıl olduğunu daha iyi görelim.

29 Mart 2008 günü 23.30'da Şişli'deki *Cumhuriyet* gazetesi binasına 3 kişi molotof kokteyli attı. Molotof kokteyli bahçedeki çöp tenekesine isabet etti ve bir kamp ateşi kadar alev çıkardı. Olayın faili üç kişi kısa sürede yakalandı. İsimleri Bedirhan Şinal, Umut Erdoğan ve Oğuzhan Aslan'dı. Aslan 15 yaşından küçük olduğu için Çocuk Büro'ya götürüldü. İçlerinden en kıdemli olan Bedirhan Şinal ise Eyüp Ülkü Ocakları'na gidip gelen, gasp ve yaralama gibi suçlardan cezaevine girip çıkmış bir sabıkalı. Şinal, yakalandıktan sonra polisler onu Terörle Mücadele Şubesi'ne götürüyor. Şinal'ın ilginç bir özelliği var. Genel teamülün aksine Şinal poliste ifade veriyor ancak savcılık ve mahkemede susma hakkını kullanıyor. Poliste ise öyle bir ifade veriyor ki... İfadesine göre önce İlhan Selçuk öldürülecekti, sonra "İstiklal Marşı'nı i... gibi okuduğu için" popçu Rober Hatemo. Daha sonra sırada Orhan Pamuk vardı. Şinal, planın içinde olduğunu iddia ettiği onlarca kişinin adını veriyor. Bunların arasında mahallede kız meselesi yüzünden kavga ettiği arkadaşı da var. Bedirhan Şinal, Edirne F Tipi Cezaevi'nde iki Ergenekon sanığı ile aynı koğuşa konuluyor. Burada Ergenekon'u keşfediyor. Bir dilekçe yazarak yeni itiraflarda bulunacağını söylüyor. 30 Nisan 2008 günü Beşiktaş'a getirilerek Savcı Kadir Altınışık'a ifade veriyor ve molotofları Ergenekon'un talimatıyla attığını söylüyor. Kendisine talimatı daha önce aynı koğuşta kaldığını söylediği Sedat Peker'in adamı olarak bilinen Boğaç lakaplı Emre isimli birinin verdiğini anlatıyor. Bu ifadenin ardından Sedat Peker ile ilişkisi olduğu tespit edilen Boğaç Kaan Murathan, Seyhun Zaim, Baha Ballı, Fatih Derdiyok ve Bayram Demir tutuklanıyor. Ortada Şinal'ın ifadesinden başka delil olmamasına rağmen sanıklar neredeyse üç yıldır tutuklu. Üstelik Şinal, kendisine gösterilen fotoğraflardan sanıkları teşhis edemiyor. Cezaevi belgelerinden ise değil aynı koğuşta, aynı

blokta kalmadıkları anlaşılıyor.

Şinal, 19 Aralık 2008 günü cezaevinde polise ek ifade veriyor. Polis, Şinal'a eğer suç ortaklarını ve suçlarını açıklarlarsa etkin pişmanlıktan faydalanabileceğini ve cezasını düşürebileceğini anlatıyor. Bu açıklamasıyla senaryo tekrar değişiyor; işin içine Veli Küçük olmak üzere başka isimler de sokuluyor. Eyüp Silahtarağa'da benzin istasyonundan 5 TL'lik benzin alarak, 3 kola şişesine koyan ve atletlerini yırtıp fitil yapan ama denemek için attıkları şişe kırılınca üç kola şişesindeki benzini bir bira şişesinde birleştiren ve sonunda bunu da *Cumhuriyet* gazetesinin çöp kutusuna isabet ettiren ikisi 15 yaşından küçük üç arkadaşın hikâyesi, böylece Veli Küçük'e ve nihayetinde Ergenekon'a bağlanıyor. Emekli Tuğgeneral, sözde Ergenekon'un beyni, *Cumhuriyet* gazetesine bu şekilde molotof attırmakla suçlanıyor.

Gelelim Danıştay saldırısına... Bilindiği gibi saldırıyı Alparslan Arslan ve Osman Yıldırım'ın aralarında bulunduğu bir ekip gerçekleştiriyor. Aynı ekip, *Cumhuriyet* gazetesine üç kez bomba da atmıştı. Hem Arslan hem Yıldırım *Cumhuriyet*'e bombaları attıklarını kabul ediyorlar Danıştay'ı basarak Mustafa Yücel Özbilgin'i öldürdüğünü ise sadece Alparslan Arslan kabul ediyor. Arslan bombaları Süleyman Esen isimli şahıstan aldığını söylüyor.

Önce tarihleri hatırlatalım. *Cumhuriyet* gazetesi 5, 10, 11 Mayıs 2006 tarihlerinde üç kez bombalanıyor. Ancak olayın faillerini bulma konusunda polis son derece isteksiz davranıyor. Örneğin olay yerinde sinyal veren telefonların abone kimlikleri kolayca bulunabilecekken bu gerçekleşmiyor. Bombayı attıktan sonra kaçış istikametindeki MOBESE kayıtları istenirken, sanıkların gazete binasının önüne geldiklerini gösteren kayıtlar incelenmiyor. Etraftaki işyerlerinin kameralarının kayıtlarının

bulunmadığı şeklinde tutanak tutuluyor. 16 Mayıs tarihine kadar görgü tanıklarından alınan bilgilerle robot resim çizilmiyor. Görgü tanıklarının ifadesi bombalamadan üç gün sonra alınıyor. Bu kadar ihmalden sonra Alparslan Arslan İstanbul'dan Ankara'ya gidiyor ve 17 Mayıs 2006 günü Danıştay Baskını'nı gerçekleştiriyor. Cinayet günü yakalanan Alparslan Arslan'ın aracında ise bütün ihmallerde adı geçen İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün araç tanıtım kartı bulunuyor. İlginç, değil mi?

Devam edelim... Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen duruşmada sanıklar cezalandırılıyor. Alparslan Arslan'ın yanı sıra suç ortağı Osman Yıldırım da cinayeti planlayan isim olarak hüküm giyiyor. Alparslan Arslan'ın bombaları aldığını söylediği Süleyman Esen ise silahlı terör örgütü üyesi olmak ve örgüte bomba temin etmekten 10 yıl hapis cezası alıyor. Burada dikkat çekici olan, Süleyman Esen, Alparslan Arslan ve Fethullah Gülen'in yeğeni Kemalettin Gülen arasındaki ortak arkadaşlık. Çünkü Arslan Danıştay cinayetini işlemeye giderken, *Vakit* gazetesinin "İşte O Üyeler" manşetli sayfasını Kemalettin Gülen'in ofisindeki bilgisayardan alıyor. Kısacası dava süresince kimsenin aklına Ergenekon gelmiyor. Davada herkes suçunu kabul ediyor ve hüküm giyiyor. Fakat, tam da bu süreçte ilginç bir şey oldu. Bombaları Alparslan Arslan'a verdiği için hüküm giyen Süleyman Esen'in avukatı olan Mehmet Ener, Danıştay saldırından iki yıl sonra ve mahkemenin kararından bir hafta önce, 6 Şubat 2008 günü Sincan F Tipi Cezaevi'nde Osman Yıldırım ile görüştü. Bu görüşme Danıştay Saldırısı'nın seyrini değiştirdi. Ener, bu görüşmenin ardından savcılığa ve henüz karar vermemiş olan mahkemeye gitmek yerine, *Star* gazetesi yazarı Şamil Tayyar'ı ziyaret etti. Tayyar, ertesi gün yazısında Osman Yıldırım'ın sürpriz açıklamalar yapacağını duyurdu. Avukat Mehmet Ener garip bir şekilde mahkemede de konuşmadı ve

müvekkili dahil bütün sanıklar cezalandırıldı. Ener, Danıştay Davası sona erdiği ve saldırının failleriyle avukatlık ilişkisi tamamlandığı halde müvekkili bile olmayan Osman Yıldırım ile düzenli olarak (sekiz kez) görüştü. Yıldırım, bu görüşmelerin ardından bombaları aslında Süleyman Esen'den değil Veli Küçük'ten aldığını "hatırladı". Ener, 11 Mart 2008 günü Ergenekon savcıları Zekeriya Öz ve Mehmet Ali Pekgüzel ile görüştü. Ertesi gün Osman Yıldırım aynı savcılara ifade vererek bombaları 27 Nisan 2006' da Ataşehir'de düzenlenen bir toplantıda Veli Küçük'ten aldığını ve kendilerini Küçük'ün azmettirdiğini anlattı. Böylece dava Veli Küçük üzerinden Ergenekon'a bağlandı. Sanki birileri saldırıdan iki yıl sonra Osman Yıldırım'ın kulağına onlarca tutuklamaya rağmen bir türlü silahlı eylemle ilişkilendirilemeyen "Ergenekon Örgütü"nün adını fısıldamış gibi... Üstelik Osman Yıldırım, davanın sanığı olmakla kalmadı, savcılar tarafından bir de gizli tanık yapıldı. Tüm bu bağlantıyı sağlayan Avukat Mehmet Ener'in bir dönem Saadet Partisi Yüksek Disiplin Kurulu Başkanlığı yaptığını, ardından AKP'ye ve cemaate yakın görüşleri savunduğunu da hatırlatalım.

Brifing veren polislerin iddiasında adı geçen Mustafa Duyar bağlantısından da söz edelim. Eski bir DHKP-C üyesi olan Duyar, 9 Ocak 1996 tarihinde Sabancı Holding'in binasına sızarak Özdemir Sabancı'yı öldürdü. Mustafa Duyar, 15 Şubat 1999 tarihinde kamuoyunda Karagümrük Çetesi lideri olarak bilinen Nuri Ergin'in talimatıyla öldürülmüştü. Uşak Cezaevi'nde 19 Aralık 2000 tarihinde çıkan bir isyanın ardından Nuri Ergin, cezaevinin çatısına çıkarak, "Bu devlet bana Mustafa Duyar'ı öldürttü, Veli Küçük'e bizi sor," ifadelerini kameralara doğru haykırmıştı. Daha önce televizyonlarda yayınlanan bu video, Ergenekon 1. İddianamesi'ne de girmiş ve "Nurişler Çetesi'nin Küçük'ün talimatıyla Duyar'ı öldürttüğü, dolayısıyla Küçük'ün

hem DHKP-C ile hem de Nurişler Çetesi'yle gerekli koordineyi sağladığı" ifadesi iddianamede yer almıştı.

Şimdi taşları yerli yerine oturtalım...

Özdemir Sabancı'yı Mustafa Duyar öldürdü. Eski DHKP-C'li Duyar'a emri DHKP-C verdi. Nitekim DHKP-C yöneticisi Ercan Kartal, savunmasında Sabancı cinayetinin kendi örgütünün eylemi olduğunu kabul etti. Kartal, eylemde başka bir bağlantı aranmasını eleştiren pek çok açıklamada da bulundu. DHKP-C itirafçısı Mustafa Duyar'ı ise Nuriş Çetesi öldürdü. Ergin'in yukarıda kullandığı ifadeler, emri Veli Küçük'ün verdiğine dair şüphe uyandırdı. Nitekim Ergenekon savcıları da bu şüpheye dayanarak Veli Küçük'ü Mustafa Duyar cinayetini azmettirmekle suçladı. Kısacası Küçük, hiçbir yerde (Ergenekon İddianamesi dahil) Sabancı cinayeti ile suçlanmadı. Polis yetkilisinin, brifingdeki iddiası bu nedenle gerçeği yansıtmıyor.

Veli Küçük, Duyar cinayeti konusunda, Ergin kardeşleri Ergenekon savcılarının yönlendirdiği iddiasında bulundu. Cinayeti işleyen Nuri Ergin, bunun üzerine *Milliyet* gazetesi yazarı Can Dündar'a bir mektup yazarak şunları söyledi: "Bizim Veli Küçük'le ilgili en ufak bir suç isnadımız olmadığı halde bu açıklamayı neden yaptı? Bu telaşı, heyecanı, paranoyaklığı neden? Bize bu iftirayı attığı için kendisini namert ve haramzade ilan ediyoruz. Ayıptır!" Dündar'a yazdığı mektupta cinayet emrini bizzat kendisinin verdiğini söyleyen Ergin, Duyar cinayetinin ardından kendilerinin de hedef haline geldiğini ve Eskişehir Cezaevi'nde saldırıya uğradıklarını anlattı. Ergin, şunları söyledi: "Birileri Veli Küçük'ü darağacına çıkarmış, sandalyesini bizim tekmelememizi istiyor. Özür dilemezse tekmeyi vuracağım." Veli Küçük'ün kızı ve avukatı olan Zeynep Küçük ise Wikileaks belgelerinin ardından şunları söyledi: "Burada benim en çok dikkatimi çeken, polis tarafından ABD'li yetkililere, FBI

sorumlularına verilmiş olan brifing. İçişleri Bakanlığı'na bağlı Türk Polis Teşkilatı'nın iddianamesi hazırlanmış, davası açılmış (24 Kasım 2008 tarihinden bahsediliyor, bizim iddianamemiz temmuzda yayınlanmıştı), yargıya intikal etmiş bir konuda ABD yetkililerini iknaya yönelik olarak böyle bir çalışmanın içine girmiş olmasını ben anormal buluyorum. Bu Türk polisinin görevi mi? İçişleri Bakanlığı hakkında suç duyurusunda bulunacağım."

Aslında AKP yönetimi, iktidarının ilk yıllarında Veli Küçük'e karşı olumsuz bir tutum almıyordu. Öyle ki, AKP'nin 2002 seçimleri öncesinde Veli Küçük'e milletvekilliği teklif ettiği siyaset kulislerinde bilinirdi. Ergenekon Davası'nın 3 Haziran 2011 tarihli duruşmasında Küçük, 2004 yılında New York'ta kaldığı otelde karşıdan Başbakan Erdoğan'ın ekibiyle geldiğini gördüğünü ifade ederek şöyle söyledi: "Recep Bey'in bana geldiğini anlayınca arkamı döndüm ve arabaya doğru yöneldim. Eşim 'Yapma, ayıp olur,' dedi. Ama ben prensiplerine bağlı bir insanım. O sırada Kürşat Tüzmen seslendi. Recep Bey, yemek yemek istiyormuş. 'Kabul etmem,' dedim." Konuşmasının devamında Küçük, AKP'nin kendisini Türk Ordusu'nu pasifize etmek için bir kapı olarak gördüğünü söyledi. Veli Küçük, belki dışarıdayken değil ama tutuklandıktan sonra kapı haline geldi. Küçük'ten başlayarak önce emekli, sonra muvazzaf subaylar davanın sanığı oldu. Kısacası hakkında bir yargı kararı olmamasına rağmen kamuoyunda "olağan şüpheli" kabul edilen Veli Küçük yargılanmadan mahkûm edildi. Her türlü eylem delil olmadan Küçük ile irtibatlandı. Bu şekilde dava meşrulaştırıldı.

Tekrar brifing notlarına devam edelim. ABD'li diplomatlar, Türk Polis Teşkilatı yöneticilerinin verdiği brifingde Ergenekon'un ABD karşıtı bir örgüt olduğunun altını çizme-

lerini şöyle yorumluyor: "Ergenekon'un Batı ve ABD karşıtı mesajlarının altının çizilmesi, brifingin ABD hükümetinin kovuşturma çabasına doğrudan ya da dolaylı desteğini kazanma amacıyla tasarlandığını gösteriyor." Aynı belgede, sanıkların karşı karşıya kaldığı uzun tutukluluk uygulamasından söz edildikten sonra "Ergenekon Davası savcısı Başbakan Erdoğan'la haftalık görüşmeler yaptığı haberleri de soruşturmanın arkasında siyasi güdüler olduğu iddialarına inandırıcılık katıyor," tespiti yapılıyor. Nihayetinde belki de Ergenekon Davası üzerine verilen brifingi anlatan bu belge, Türk polisinin siyasi bir soruşturma yürüttüğünün farkında olduğunu ve kendisinin de oldukça siyasi davrandığını gösteriyor.

Toplum Bölündü

23 Ekim 2008'de başlayan Ergenekon Davası, 15 Aralık 2008 tarihinde Sharon A. Weiner'in yazdığı kriptoda değerlendiriliyor. Weiner, "Türk yargı sisteminin kendine has özellikleri yüzünden Türk devletini yıkmak şüphesiyle yargılanan 85 sanıklı Ergenekon Davası'nın en az bir yıl ve belki de daha uzun sürmesi bekleniyor," ifadeleriyle başladığı belgede davanın hukuksal yanını Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi dekanı Tuğrul Ansay, İstanbul Barosu Başkanı Muammer Aydın ve Avukat Engin Cinmen ile konuştuğunu ifade ediyor. Üç hukukçunun da Ergenekon Davası'na ilişkin yaptığı tespit şaşırtıyor: "Üçü de davanın Türkiye'deki standartlar dahilinde bile uzun süreceğini ama oldukça adil olmasını beklediklerini söylediler." Hâlâ aynı fikirdeler mi bilinmez ancak Cinmen, Başkonsolos Weiner'e davanın bir yıl içinde sonuçlandırılacağını söylüyor. Cinmen, "Ergenekon Davası'nda sanıkların haklarının gözetildiğine güveninin tam olduğunu" da sözlerine ekliyor. Kısacası, insan hakları konusunda duyarlı olduğunu iddia

eden Cinmen'e göre davada hukuksal bir sorun yok. Nitekim Cinmen'in bu tespitlerine Aydın ve Ansay'ın da katıldığı anlaşılıyor: "Konuştuğumuz diğer kişiler de adaletin yerini bulacağını tahmin ediyorlardı."

29 Ocak 2009 tarihli belgede ise Büyükelçilik Siyasi Müsteşarı Daniel O'Grady şu tespitte bulunuyor: "Ergenekon soruşturmasının genişleyen kapsamı, Türk toplumunu giderek sertleşen iki kutba ayırdı: davayı, yüzlerce faili meçhul cinayetten ve kayıplardan sorumlu çeteleri ortaya çıkarıp onlardan hesap sormak suretiyle Türk toplumunu hukuk düzenine sokmak yönünde cesaretli bir adım olarak görenler, sadece iktidardaki AKP'nin muhaliflerini hedefleyen, siyasi olarak manipüle edilmiş bir soruşturma olarak görenler."

Ergenekon soruşturması başladıktan sonra yandaş medya neredeyse tüm Türkiye tarihindeki olumsuzlukları buraya bağladı. Ergenekon onlara göre tüm kötülüklerin anasıydı. Davanın bu abartılı hali Grady'nin yazdığı belgede şöyle ele alındı: "Birçok Türk, geçmişteki bütün yaralar için Ergenekon'u suçlamakta hiç vakit kaybetmiyor ama biz bu kadar devasa bir komplo şebekesi fikrini akla yatkın bulmuyoruz. Savcılar, sürekli genişleyen müdafi haklarını birleştirmeye çalışırken ölçüyü kaçırıyor gibi görünüyorlar; bu müdafilerden bazıları doğrudan şiddet eylemlerinden suçlu gibi görünürken, diğerleri sadece marjinal olarak işe karışmış ya da sadece laikliğin güçlü avukatları gibi görünüyorlar." Ancak soruşturma gerçekten ölçüyü kaçırmış olsa bile Ergenekon Davası'na verilen destek şu cümlelerde kendisi gösteriyor: "AKP, kendisini Ergenekon Soruşturması'nın kazançlısı olarak görüyor. Ama uzun vadede gerçek kazançlı Türk toplumunun kendisi olabilir. Savcının eskiden tabu olan bu konuya el atma kararlılığı, Türkiye'yi tam hesap verebilirlik kavramıyla tanıştırıyor." Yine belgenin

devamında 2009 başında davanın gelmiş olduğu nokta şöyle özetleniyor: "18 ay, 2500 sayfalık bir iddianame, muvazzaf ve üst rütbeli emekli subaylar, görevdeki polis memurları, sendikacılar dahil 200'den fazla tutuklu. Türkiye'deki güç dengesinin, ordu, bürokrasi ve CHP'den oluşan elitten, son on yılda siyaset sahnesine çıkan başka bir grup elite kaymakta olduğunu gösteriyor. Savcının böyle kayda değer şahısları tutuklatma ve Türkiye'nin bazı karanlık sırlarını derinlemesine araştırma becerisi, kamuoyuna ve eski tüfeklere siyasetin yasadışı yollardan manipülasyonunun ülkede artık kabul görmeyeceği mesajını vermektedir. Bu durum Türklerin, ordunun, Cumhuriyet'in koruyucusu ve bekçisi olduğu şeklindeki kutsal inancın sonunun geldiğini gösteriyor." Ergenekon Davası'nın hukuken artık savunulamayacak duruma gelmesiyle soruşturmayı destekleyenlerin kullanmaya başladıkları ifadeleri Amerikalı diplomatların çok daha önceden söyledikleri görülüyor: "Dava hukuken yanlış olabilir ama siyasi kazanımları bundan daha önemli." Kısacası davayı destekleyenler, bir dönem hukuk tanımaz ordunun etkisini yok etmek için polis ve savcıların hukuk tanımaz eylemlerini savunuyorlar. ABD'li diplomatlar da aynı şekilde düşünüyor. Bu bakış açısı Grady'nin belgesinde şöyle somutlanıyor: "Ne olursa olsun savcının eskiden tabu olan bu konuya el atma iradesi ve Ergenekon'un doğurduğu tartışma, olgunlaşan Türk demokrasisinin kanıtıdır."

Kriptoda A&G Araştırma Şirketi'nin 33 ilde, 2407 kişi ile görüşerek gerçekleştirdiği bir anketin sonuçları da var. Ankete katılanların yüzde 62'si Ergenekon adında bir örgütün var olduğuna inanıyor. Eğitim seviyesi yükseldikçe insanların oranının azalması diplomatların dikkatini çekmiş. Soruşturmanın amacının suç örgütünü ve darbecileri cezalandırmak olduğuna inananların oranı yüzde 49. Soruşturmanın yasal sürece

bağlı kalarak sürdürüldüğünü savunanların oranı ise yüzde 33. Ankette soruşturmaya en mesafeli olanların CHP'li, en çok destek verenlerin ise AKP'li olması sürpriz değil.

Bu belgede son olarak dikkatimizi çeken *Taraf* yazarı Mithat Sancar'ın ABD'li müsteşara yaptığı değerlendirmeler. Sancar, soruşturmanın Cumhuriyet tarihinin en önemli olayı olduğunu iddia ederken, Müsteşar tespitlerini şöyle not ediyor: "Sancar, söylendiği kadar geniş kapsamlı bir suç şebekesi olduğunu sanmadığını ama gözaltına alınanların yüzde 80'inin ciddi suçlar işlediğine inandığını söyledi. Yargılamayı yapanların AKP'nin etkisi altında olduklarına katılmıyor. Başsavcı Öz'ün saygın bir profesyonel olduğunu ve sandıkla hükümetten indirilebilecek bir siyasi partinin görüşlerine aşırı güvenmenin aptallık olacağını anlayabileceğini söyledi." Sancar'ın Öz'e güveni ve desteği davaya bakış açısını ortaya koyuyor.

Islak İmzalı Belge

3 Kasım 2009 tarihinde ABD Büyükelçisi James Jeffrey'in Washington'a gönderdiği kripto ise İrticayla Mücadele Eylem Planı belgesini ele alıyor. 4 Haziran 2009 tarihinde isimsiz bir ihbar sonucu Avukat Serdar Öztürk'ün ofisinde yapılan aramada ele geçirildiği iddia edilen fotokopi belge, 12 Haziran 2009 tarihinde *Taraf* gazetesinde yayınlanmıştı. Belgeyi hazırladığı iddia edilen Albay Dursun Çiçek ile belgenin ofisinde bulunduğu Serdar Öztürk'ün bugüne kadar herhangi bir ilişkisi tespit edilemedi. Dört ay sonra iddiaya göre bir ihbarcı subay, Beşiktaş Savcılığı'na belgenin ıslak imzalı örneğini gönderdi. Jeffrey bu ıslak imzalı örneğin bulunmuş olmasını söyle değerlendiriyordu: "Orijinal belgenin en önemli yönü soruşturmaya yardımcı olacak şekilde adli tıp için bir çalışma zemini (filigranlar, kâğıdın çeşidi, kullanılan 'printer'ın özel nitelikleri) oluştura-

cak olmasıdır." Jeffrey, bu belge üzerinde yapılacak çalışmayla belgenin gerçek mi sahte mi olduğunun anlaşılabileceğini iddia ediyordu.

Gerçekten belgenin kriminal incelemesi yapıldı. Belgede Dursun Çiçek'in parmak izi bulunmadığı gibi herhangi bir askeri personelin parmak izine de rastlanmadı. Genelkurmay'da ve Dursun Çiçek'in evinde kullanılan hiçbir bilgisayar ve yazıcıda yazılmadığı ve basılmadığı kriminal raporla tespit edildi. Mektubunda ıslak imzalı belgeyi Dursun Çiçek'in kilitli dolabındaki klasörden çaldığını söyleyen ihbarcının ifadesine rağmen plan üzerinde delgeç, zımba, ataç izi yoktu. Kısacası belge bir klasöre girmiş gibi görünmüyordu. İşin ilginç yanı, belge henüz ortaya çıkmadan Dursun Çiçek hakkında telefon dinleme kararı alınmıştı. Gelen ihbar mektubu 95 gram ağırlığındaydı ve 200 kuruşluk tarife ile gönderilmiş olmalıydı. Ancak 110 kuruşa gönderilmiş görünüyordu. Gönderildiği iddia edilen Çukurambar Postanesi'nin kamera kayıtları da silinmişti. Ortada bir komplo olduğunu ve belgenin başka amaçla üretildiğini gösteren pek çok delil vardı. Buna rağmen bu delillerle yalnız Dursun Çiçek değil bu belge doğrultusunda gazetecilik yaptıkları iddiasıyla *Aydınlık* dergisi Genel Yayın Yönetmeni Deniz Yıldırım ve Ulusal Kanal Şefi Ufuk Akkaya da tutuklandılar. Albay Dursun Çiçek'in İrticayla Mücadele Eylem Planı'nı Erzincan'da yürürlüğe koyduğuna ilişkin gizli tanık ifadeleri ise telefon sinyal kayıtlarıyla yalanlandı. Bir hukuk devletinde olmayacak gelişmelerin yaşandığı açıktı.

Belgenin olası hedefleri Jeffrey'in kaleme aldığı kriptoda şöyle yer aldı: "Eğer mahkemeler bu belgeyi (haklı ya da haksız biçimde) delil olarak kabul ederlerse, iddia edildiği gibi, bu planın üstünün örtülmesini onayladıklarından kuşkulanılan, giderek daha üst rütbeli askeri yetkililere istifa çağrıları yapılmasına

tanık olabiliriz." Gerçekten de belgeyle dönemin Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ ve 3. Ordu Komutanı Saldıray Berk ilişkilendirildi. Berk, ifadeye çağrıldı ve Yüksek Askeri Şûra'da emekli edilmeye çalışıldı. Jeffrey, belgenin sonucunu yıllar önce Tuncay Güney'in ifade ettiği haliyle şöyle özetliyordu: "Bu, Türkiye'nin sayısı fazla olan komplo teorisyenlerinin kafasında, Ergenekon'un Türkiye'nin askeri-bürokratik bloğuyla eşanlamlı olduğunu teyit edecektir." Jeffrey, aynı belgede ilginç bir noktaya da dikkat çekiyordu. Büyükelçi'ye göre AKP'nin kamuoyu ne zaman desteği azalsa bir Ergenekon belgesi gündeme geliyordu. Islak imzalı belge de kamuoyunda büyük tepki çeken Habur'da PKK üyelerinin karşılaması sonrasında ortaya çıkmıştı. Kürt Açılımı sürecinde Kandil ve Mahmur kamplarından Türkiye'ye gelen PKK'lılar büyük bir gösteriyle karşılanmış, sınırda kurulan bir mahkemede hemen serbest bırakılmışlardı. Jeffrey'in dikkat çektiği bu olay, kamuoyunda özellikle milliyetçi kesimden büyük tepki görmüştü.

4 Aralık 2009 tarihinde yine Büyükelçi Jeffrey'in yazdığı belgede Ergenekon soruşturması ile Gülen Cemaati'nin ilişkisinden söz ediliyordu. Jeffrey bu ilişkiyi şöyle kaleme almıştı: "Gülencilerin Ergenekon soruşturmasının öncüsü olarak görev yaptıkları ve Türk Milli Polisi'ne hâkim oldukları belirtiliyor. Bu soruşturma ordu mensupları dahil olmak üzere iktidardaki AKP'nin pek çok laik muhalifinin ortadan kaldırılmasını sağladı. Bu durum da Gülencilerin nihai amacının, Türkiye'nin İslamcı bir yönetime dönüşmesini onaylamayan bütün kurumların yıpratılması olduğu yönündeki suçlamalara neden oldu." Jeffrey devamında ise şu yorumu yapıyordu: "Türk Milli Polisi'nin Gülencilerin kontrolünde olduğu iddiasını teyit etmek imkânsız ancak biz buna karşı çıkan kimseye rastlamadık ve Gülenci yurtlarda kalan polis adaylarına polislik sınavındaki soruların cevaplarının

önceden verilmesine tanık olanları gördük." Jeffrey, aynı belgede Gülen'in gazetecilerinin Ergenekon Soruşturması'nın bayraktarlığım yaptığını da ifade ediyordu.

Başta da söylediğimiz gibi, Wikileaks belgeleri arasında Ergenekon Operasyonu'nun ABD'li kurumlarla organik ilişkisi hakkında deliller bulmayı beklemek doğru değil. Ancak, Türk Emniyeti'nin verdiği brifingde operasyonları önceden haber vermesi örneğinde olduğu gibi, bazı eylemlerden niyet okumaları yapmak mümkün. Genel olarak Ergenekon Operasyonu'nun suçluları yakalama sürecinin ötesine geçtiğinin farkında olduğu anlaşılan Amerikalı diplomatlar, Ergenekon Davası'nın Türkiye'de yaşanan siyasi kutuplaşmada bir bilek güreşine dönüştüğünün farkındalar. Yine Amerikalı diplomatlar Türkiye'de ordunun etkisini sınırlandırıldığı ve ABD karşıtı unsurlara gözdağı verdiği oranda Ergenekon Operasyonu'nun gerçekleştirdiği dönüşümü olumlu buluyorlar.

Clinton'ın Ergenekon Merakı

ABD'nin Ergenekon Davası'na dair merakını gösteren Washington merkezli iki telgraf da Wikileaks belgeleri arasında bulunuyor. 17 Ağustos 2009 tarihinde ABD Dışişleri Bakanlığı İstihbarat Araştırma ve Operasyonlar Daire Başkan Vekili Michael P. Owens'm kaleme aldığı bu iki telgraftan ilkinde ABD'nin çiçeği burnunda Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, Genelkurmay'ın Ergenekon Davası'na bakış açısını Ankara ve İstanbul'daki temsilciliklerine soruyor. Ergenekon'un ABD'de politika belirleyenlerin ilgisini fazlasıyla çektiğinin altının çizildiği belgede, ordunun ne ölçüde Ergenekon örgütüne bulaştığı, soruşturmaya karşı tavrı, AKP ile Ergenekon'a ilişkin kapalı kapılar ardında yaptığı görüşmeler, İlker Başbuğ'un soruşturmaya bakışı, eski Genelkurmay Başkanları Özkök ve Büyükanıt'ın

savcılarla işbirliği yapıyor olma ihtimali gibi merak edilen konuların araştırılması isteniyor.

İkinci telgraf ise siyasi ve adli makamların davaya bakışına ilişkin sorularla formüle edilmiş. AKP'nin muhalifleri ortadan kaldırmak için davayı kullanma ihtimali, Başbakan'ın soruşturmanın ne kadar içinde olduğu, Kemalist ve AKP'li yargı üyelerinin davaya bakışı ve etkisi, davanın savcılarının siyasi görüşleri, rüşvet alıp almadıkları, telefon dinlemelerine dayandığı ifade edilen davadaki delillerin inandırıcılığı ABD'de merak uyandırıyor. ABD Dışişleri son olarak Mustafa Bumin'in ve Haşim Kılıç'ın ismini vererek, bu isimlerin davaya bakışını soruyor. Söz konusu iki telgraf, yeni Amerikan yönetiminin Ergenekon Davası'na ilişkin politika oluşturmaya çalıştığını gösteriyor. Tüm Ergenekon süreci boyunca ABD'nin açık kanallarla davadaki gözaltılara ilk kez tepki göstermesinin 14 Şubat 2011'de Odatv baskını ile olduğunun da altını çizelim. Yeni Amerikan Büyükelçisi Francis Ricciardone "Gazetecilere gözaltıyı anlayamıyoruz," demiş ve bu sözleri nedeniyle Başbakan tarafından ''acemi elçi'' olmakla itham edilmişti.

6. BÖLÜM

ANTİ-AMERİKAN CAN DÜNDAR

Gizli ABD belgelerinin ortaya çıkmasıyla, Amerikalıları en çok kızdıran gazetecinin ismini de öğrenmiş olduk: Can Dündar!

Nasıl mı?

Şöyle anlatalım: Türkiye'nin Irak Savaşı'nda nasıl bir politika izleyeceğinin tartışıldığı günlerde, *Milliyet* yazarı Can Dündar, 18 Ocak 2003'den başlayarak önemli haberlere imza attı. 18 Ocak 2003 tarihli "İlginç Flört: ABD-PKK Görüşmesi" başlıklı yazısında Dündar, ele geçirdiği bir belgeye dayanarak, ABD Dışişleri yetkilileri ile PKK Başkanlık Konseyi arasında görüşmelerin olduğunu ve bu görüşmelerde PKK ile ABD'nin mutabakata vardıklarını iddia ediyordu. Dündar, 19 Ocak'ta Kuzey Irak'ta federasyon oluşumu için pazarlık yapıldığını yazarken, 21 Ocak'ta ABD ile PKK'nın 6 kez görüştüğünü ileri sürüyordu ve bu bilgiyi görüşmelere aracılık eden Davut Bağıstani'ye teyit ettiriyordu.

Asıl bomba 23 Ocak günü patlayacaktı. Can Dündar, o gün PKK-ABD görüşmelerini TSK'dan üst düzey bir askerden aldığı bilgilerle de doğruladığını yazarken, Davut Bağıstani'nin gönderdiği çok önemli bir fotoğrafa da yer verdi. Fotoğrafta Bağıstani ile beraber PKK Başkanlık Konseyi üyeleri Nizamettin Taş, Halil Ataç, Ali Haydar Kaytan, Dursun Ali ve ABD'li bir asker yetkili vardı.

Aynı gün ABD'nin Ankara Büyükelçisi Robert Pearson, NTV'ye çıkarak PKK ile görüşme iddialarının iğrenç bir yalan

olduğunu söylüyordu. Pearson, bağırırken elinde *Milliyet*'in haberi vardı. Dündar ise aynı programa bağlanarak Pearson'ın çıkışını "suçüstü yakalanmış olmanın paniği" olarak yorumladı.

İP lideri Doğu Perinçek de uzun süredir ABD ile PKK arasında görüşmelerin olduğunu iddia ediyordu. Perinçek, 20 Ocak 2003 tarihinde yaptığı basın açıklamasıyla da bunu kamuoyuna duyurdu. Önemli bir ayrıntı ise, bu süreçte başını Nizamettin Taş ve Osman Öcalan'ın çektiği PKK içindeki bir grubun ardı ardına ABD'ye destek açıklamaları yapıyor ve ABD'nin Irak'a müdahalesinin Kürtler adına olumlu sonuçları olacağını iddia ediyor olmalarıydı.

Sorumlu Perinçek

Fotoğrafın yayınlandığı 23 Ocak günü Robert Pearson'ın ABD'ye çektiği bir telgraf Wikileaks belgeleri arasında görülüyor. Pearson, haberlerin kaynağı olarak Doğu Perinçek'i ve *Aydınlık*'ı görüyor, *Milliyet*'in ise Perinçek'in çizgisinde yayın yaptığını iddia ediyordu. Perinçek için "solcu-milliyetçi at sineği" ifadesini kullanan Pearson, önceki yıl Karen Fogg'un maillerini açıkladığı olayı hatırlatarak, Perinçek'in ordu ve istihbarat içinde bağlantıları olduğunu söylüyordu. Pearson, Dışişleri Müsteşarı Uğur Ziyal'ın iddialara inandığını görmüştü. ABD'li Büyükelçi tüm bunların sonucunda şu yorumu yapıyordu: "Perinçek'in İşçi Partisi'ne verilen destek de *Aydınlık*'ın tirajı gibi düşük. Bununla birlikte, hem Ziyal'ın bariz şüphesinin, hem de ana akım basının (*Milliyet*'i kastediyor) bu iddialara yer vermek konusundaki arzusunun yansıttığı gibi, Perinçek'in / *Aydınlık*'ın savunduğu görüşler kurulu düzen ve aydınlar arasında ciddi kabul görüyor." Aslında Pearson haklıydı. Perinçek-*Aydınlık* ve İP, kitlesel gücü olmayan siyasi aktörlerdi. Ancak açıklamaları, değerlendirmeleri ve haberleri geniş bir kesim

tarafından takip ediliyor, özellikle Kemalist kesim arasında destek buluyordu.

Wikileaks belgeleri arasında yer alan konuyla ilgili ikinci kripto ise 28 Ocak 2003 tarihli. ABD Ankara Büyükelçiliği Siyasi Müsteşarı John Kunstadter'in yazdığı telgrafta ABD Elçiliği'nin Can Dündar'ın yazısında bahsedilen ve Genelkurmay'ın elinde olduğu iddia edilen ABD-PKK görüşmelerine ilişkin istihbarat dosyasını Dışişleri Bakanlığı Terörle Mücadeleden Sorumlu Genel Müdür Yardımcısı Kemal Asya'dan istediği anlatılıyordu. Kunstadter'in belgede yer verdiği Asya'nın değerlendirmesi ise ilginçti. Asya, PKK-ABD görüşmelerine ilişkin basında yer alan haberlerin iki ülke ilişkilerini etkilememesi gerektiğini söylerken "ABD hükümetiyle PKK arasında belki de gerçekten resmi temasların gerçekleştiği, bu temasların küresel bir güç için normal olacağı" tespitinde bulunuyordu. Kısacası Türk Dışişleri, temaslar gerçek olsa bile, ABD'ye "sorun yok" mesajı veriyordu.

Anti-Amerikan Can Dündar

Bir diğer belge ise 8 Temmuz 2003 tarihini taşıyor. ABD Ankara Büyükelçiliği Başmüsteşarı Robert Deutsch, Washington'a gönderdiği kriptoda *Milliyet* ve Can Dündar'ı hedef alıyordu: "Ana akım bir gazete olan *Milliyet,* ABD yetkililerinin son haftalarda PKK/KADEK yöneticileriyle üç kez görüştükleri iddiasına ana sayfasında yer verdi. *Milliyet* ayrıca, bu görüşmelerle ilgili raporun haziran sonundaki Milli Güvenlik Kurulu toplantısında sunulduğunu ve burada teyit edildiğini de yazıyor. Gazete, ABD hükümetinin PKK/KADEK'ten İran'la ilgili bir istihbarat kaynağı olarak faydalandığını ve İran'daki rejimi değiştirme çabasının bir parçası olarak PKK/KADEK'i kullanmayı planladığını da iddia ediyor. Birçok kez Anti-Amerikan

haberlerin kanalı olan Can Dündar da ABD'nin 'stratejik ortak' olmak yerine, Türkiye'ye karşı hızla 'bir numaralı tehdit' haline geldiği ithamında bulundu."

ABD elçilerinin Can Dündar'a yönelik üslubu zaman içinde yumuşadı ve "Mustafa" filmine ilişkin tartışmaların anlatıldığı 14 Kasım 2008 tarihli telgrafta "saygıdeğer gazeteci ve belgesel film yapımcısı" haline geldi. ABD'yi çok kızdıran Doğu Perinçek için ise pek bir şey değişmedi. Kitabın yazıldığı tarihlerde Amerikan muhalifi Perinçek'in Ergenekon tutukluluğu dördüncü yılına girmişti. PKK'dan Murat Karayılan ise, 2003-2004 yılları arasında ABD ile görüşmeler yaptıklarını, 2004'ten sonra ise ABD ile ilişkilerinin kalmadığını söylüyordu. Nizamettin Taş ve Osman Öcalan'ın başını çektiği grup ise PKK'dan ayrılarak daha liberal görüşlerle yollarına devam ettiler.

Belge ortaya çıktıktan sonra Can Dündar, o günlerde Genelkurmay içinde kendisine bilgi veren üst düzey askeri kaynağını açıkladı. O kişi daha sonra Genelkurmay Başkanı olacak Yaşar Büyükanıt'tan başkası değildi. Kitabın diğer bölümlerinde Büyükanıt'ın ABD ile yaşadığı çelişkiler ele alınıyor. Ancak Büyükanıt'ın Dündar'a verdiği bilgilerle, tezkere sürecinde ABD ile işbirliğini engellediğini söyleyebiliriz.

Dündar, 8 Temmuz 2003 tarihli yazısını "Çevik Bir, ABD'nin Irak saldırısı öncesi 'Amerika'ya komşu oluyoruz' diye pek seviniyordu. İşte komşumuz Paşam; hayrını görün!" diye bitiriyordu. Bugün bakınca hayrını gördü mü dersiniz?

PKK İLE GÖRÜŞMELER VE SINIRÖTESİ HAREKÂT

Bu bölümde Kürt meselesine ilişkin iki önemli belgeden söz edeceğiz. İlki Kürt meselesinin çözümüne ilişkin hükümetin PKK lideri Abdullah Öcalan ile yaptığı görüşmeleri irdeliyor.

Türkiye'de uzun süre boyunca konuşulan Kürt Açılımı'na sonuçta hükümet tarafından ara (!) verildi. Başbakan Erdoğan 2008 yılından beri değişik reformlar çerçevesinde tartışılan Kürt sorununa ilişkin "Kürt sorunu yoktur, benim Kürt vatandaşlarımın sorunları vardır," açıklamalarında bulundu.

Oysa ABD'nin Irak'tan çekileceğinin belli olmasıyla beraber Kuzey Irak'ın güvenliği konusu tartışma konusu olmaya başlamıştı. AKP hükümeti uzun süredir ekonomik inşa sürecine katıldığı Kuzey Irak'ın siyasal garantörlüğünü üstlenme yoluna da gitti. Bu denklem içerisinde Türkiye'nin kendi içindeki Kürtler ile sorunlarını çözme zorunluluğu belirdi. İşte Kürt Açılımı bu yüzden gündeme geldi.

Türkiye'nin topraklarında önemli bir taşıyıcı rol üstlendiği Nabucco Projesi, Irak petrolünün Batı'ya taşınacağı güzergâhın güvenliğini tartışılmaz derecede önemli kılıyordu. Türkiye, böyle bir projenin içinde yer alabilmek için de Kürt meselesini çözmek ya da daha net söylersek PKK ile çatışmasını bitirmek zorundaydı.

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün "Güzel şeyler olacak," diyerek başlattığı açılımın adı önce "Kürt Açılımı" olarak tarif edildi. Ardından "Demokrasi Açılımı" ve son olarak "Milli Birlik Projesi" oldu. Açılım koordinatörü olarak tayin edilen

İçişleri Bakanı Beşir Atalay ellerinde halihazırda bir proje olmadığını, süreç içinde atılacak adımları belirleyeceklerini söyledi. Kapalı kapılar ardında Polis Akademisi'nde hükümete yakın gazeteciler ile açılım toplantısı yapıldı. Toplantı sonrası Hasan Cemal ve Cengiz Çandar hükümetin Abdullah Öcalan ile görüştüğünü yazılarında ilan ettiler.

Nihayetinde açılım 19 Ekim 2009 tarihinde bir yol kazasına uğradı. Başbakan'm yurtdışındaki Kürtlere Türkiye'ye dönme çağrısı yapmasının ardından Abdullah Öcalan'ın talebiyle bir grup PKK'lı Habur'dan Türkiye'ye giriş yaptı. Habur'da kurulan çadır mahkemesinde, gelen PKK'lılar pişman olmadıklarını söylemelerine rağmen Pişmanlık Yasası uygulanarak serbest bırakıldılar. Binlerce DTP'li sınırdan geçen PKK'lıları gösterilerle karşıladı. Görüntüler hükümete karşı tepkileri artırdı. Açılım da yavaş yavaş kapandı.

Abdullah Öcalan'ın her hafta avukatları aracılığıyla yaptığı açıklamalardan, İmralı'da Öcalan ile görüşmelerin her şeye rağmen sürdüğü anlaşılıyordu. Öcalan, açıklamalarında devlet yetkilileri ile müzakereler yaptıklarını defalarca söyledi. Kendi pozisyonunu "Ben devlet ile PKK arasında aracıyım," sözleriyle tarif etti.

Başbakan Erdoğan, Öcalan ile hükümetin görüşme yaptığı iddialarına ilginç tepkiler verdi. MHP lideri Bahçeli, Öcalan ile görüşmeler yapıldığını iddia ettiğinde Başbakan Erdoğan çok kesin bir dille bunu reddetti. Ama daha sonra hükümet olarak değil devlet olarak görüşmeler yapıldığını söyledi. Örneğin Başbakan Erdoğan 24 Ağustos 2010 tarihinde Öcalan ile görüşmelere ilişkin şöyle konuştu: "Biz siyasi iktidar olarak, hiçbir zaman bir terör örgütüyle görüşme yapmayız. Şu veya bu şekilde çeşitli kurumlarıyla bu tür bazı münasebetler gerekirse devlet onu kendisi yapar. Mesela devletin istihbarat kurumu

vardır. Bu bir istihbarat görevidir. Bu görev de nedir, bazı kilitleri açmak içindir, çözmek içindir. Bunları yapar ama hiçbir zaman siyasi irade kalkıp da muhatap alıp masaya oturmaz." Başbakan isim vermese de Öcalan ile devletin görüştüğünü ve bu görüşmeleri MIT'in yaptığını kabul ediyordu.

Başbakan Erdoğan 13 Nisan 2011'de Strazburg'da Öcalan ise görüşmelere ilişkin şunları söyledi: "Devlet istediği kişiyle, istediği zaman, istediği elemanlarıyla görüşür. Hükümet olarak biz devletin organlarını bu noktada kullanmayacağız da ne yapacağız?" Abdullah Öcalan ise 20 Mart 2011'de görüşmelere ilişkin şöyle konuştu: "Burada yapılan görüşmeler tarihi önemdedir. Bu görüşmelerde bulunanlar devletin önemli ve ciddi kurumlarının temsilcileridirler. Benim üzerimden sürecin yürütülmesinin daha pratik ve hızlı sonuç alıcı olduğu kanaatindeler. Pratik öneriler aşamasına gelmiş bulunmaktayız." Öcalan'ın sözünde dikkat çekici olan noktalardan biri, sürecin kendisiyle daha hızlı yürüdüğü tespiti. Öcalan'ın dışında başka yollarla da görüşmelerin denendiği bu ifadelerden anlaşılıyor. Nitekim 2011 Eylül'ünde internete PKK yöneticileri ile MİT arasında yapılan müzakerelerin ses kaydı düştü.

Kayıtlardaki ifadelerden, bugün MİT Müsteşarı olan Hakan Fidan'ın Başbakan'ın görevlendirmesiyle PKK yöneticileriyle görüştüğü anlaşılıyordu. Hatta MİT, Öcalan ile PKK yöneticileri arasında mektup alışverişine aracılık yapıyordu.

Erdoğan ve Gül PKK'ya Aftan Yana

İşte Alman *Die Welt* gazetesinde yayınlanan bir Wikileaks belgesi bu konuda oldukça açıklayıcı bir yere oturuyor. Belgede AKP hükümeti ile PKK arasında gizli müzakereler yapıldığı anlatılıyor. Bağdat kaynaklı 13 Mart 2008 tarihli ABD raporu Başbakan Erdoğan'ın PKK ile müzakereler için MİT Müsteşarı Emre

Taner'i görevlendirdiğini gösteriyor. Belgede ABD'nin Irak Büyükelçisi ile Irak Cumhurbaşkanı Celal Talabani'nin görüşme notları yer alıyor. Talabani, Büyükelçi Ryan Crocker'a Mart 2008'de gerçekleştirdiği Türkiye ziyaretinde Başbakan Erdoğan ile yaptığı görüşmeye ilişkin ayrıntılı bilgi veriyor. Talabani, Crocker'a "Erdoğan'a, Ankara'nın PKK'ya saldırı öncesinde MİT Müsteşarı Taner'i, PKK ile görüşmesi için göndermedeki zamanlamasının yanlış olduğunu söyledim," ifadesini kullanıyor. Talabani, Aralık 2007'de Erdoğan'ın Taner'i PKK ile görüşmek üzere görevlendirdiğini ancak ordunun PKK operasyonu ile Taner'in zor durumda kaldığını anlatıyor. Talabani, Erdoğan'ın kendisine Taner'in PKK ile görüşmesinin ardından TSK baskısıyla operasyonun başladığını söylediğini de aktarıyor.

Talabani'nin ifadelerinde ilginç bir ayrıntı daha var; buna göre Emre Taner, PKK ile dağda görüşmek istemiş. Ancak PKK güvenlik gerekçesiyle bunu kabul etmemiş. Talabani, Erdoğan ve Gül ile görüşmesinde PKK'ya af meselesinin de konuşulduğunu, her iki liderin de PKK'ya aftan yana olduğunu aktarıyor.

Brüksel'de PKK ile Görüşme

14 Ocak 2008 tarihinde Bağdat Büyükelçiliği'nden gönderilen belge MİT Müsteşarı Emre Taner'in bu ilişkilerini doğrular nitelikte. Kriptoda Irak Cumhurbaşkanı Celal Talabani, ABD'li diplomatlara şu ifadeleri kullanıyor: "Barzani'yi PKK'ya yönelik saldırıları ve ABD'yi eleştirilen açıklamalar yapmaması konusunda uyardım. O da ikna oldu. Erbil'de bir araya geldik ve PKK'ya karşı daha sert olunması konusunda uzlaştık. Barzani, görüşme sonrasında PKK'ya bir elçi gönderdi. Mesajda 'Bütün saldırıları durdurup Kuzey Irak'ı terk edin, yoksa üzerinize peşmerge güçlerini göndereceğim,' dedi. PKK lider kadrosu bu mesajın ardından Başbakan Erdoğan'a bir mektup yazdı. Bu mektup

bizim aracılığımız ile MİT Müsteşarı Emre Taner'e iletildi. Ardından Taner PKK lideriyle bir görüşme yapmak istediğini bize bildirdi. Biz de PKK'nın Avrupa'daki liderlerinin iletişim bilgilerini kendilerine aktardık. Brüksel'de PKK lideri ile Emre Taner arasında gizli bir görüşme gerçekleşti. İki taraf da görüşmenin olumlu geçtiğini bize bildirdiler. Türk hükümeti içerisinde görüşmenin gerçekleşmesine karşı çıkanlar vardı ancak bu konuda da Washington'u Türk hükümetini teşvik etmesi için devreye soktuk." Washington-Erbil-Ankara hattında Kürt Açılımı'nın nasıl bir gereksinim haline geldiğini kripto gösteriyor. Kuşkusuz PKK liderleri ile Emre Taner'in Brüksel'de görüşmesi belgenin en önemli ayrıntısı. Bugünün MİT Müsteşarı Hakan Fidan'ın da katıldığı görüşmenin ses kaydının internete sızması ile Brüksel toplantılarından kamuoyu da haberdar oldu.

PKK-MİT görüşmeleri böylece Wikileaks belgeleri ile de resmileşmiş oldu.

Öcalan üzerinden PKK ile yapılan görüşmeleri açıkça teyit eden bir başka gelişme 12 Haziran 2011 seçimleri sonrasında ortaya çıktı. Evet, seçimlere kadar hemen herkes Öcalan ile MİT arasında görüşme olduğunu söylüyordu. *Milliyet* yazarı Aslı Aydıntaşbaş, "Kandil Görüşmelerinin Perde Arkası" başlıklı 23 Mayıs 2011 tarihli yazısında, PKK-Devlet görüşmelerini aşama aşama anlatıyor, son olarak "MİT Müsteşarlığı'nın Emre Taner'den Hakan Fidan'a geçmesine rağmen MİT, İmralı görüşmelerindeki rolünü sürdürdü," ifadelerini kullanıyordu. 12 Haziran seçimlerinden sonra ise çok önemli bir rapor yayınlandı. Gazeteci Cengiz Çandar'ın TESEV için hazırladığı "PKK Nasıl Silah Bırakır?" başlıklı rapor, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'den Adalet Bakanı Sadullah Ergin'e, Eski İçişleri Bakanı Beşir Atalay'dan MİT Müsteşarı Hakan Fidan'a geniş bir devlet erkânı ile görüşülerek yazıldı. Raporda PKK-Devlet görüş-

melerinin tarihi ayrıntısıyla ele alındı ve bugün görüşmelerin MIT'in inisiyatifinde Adalet Bakanlığı'ndan katılımlarla gerçekleştiği açıkça belirtildi. Çandar, MİT Müsteşarı Hakan Fidan ile ilgili olarak "İmralı'da Abdullah Öcalan ile diyalogu yürüten Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) Müsteşarı Hakan Fidan" ifadesini kullanıyordu. Bu rapor, bir anlamda, kurumun görüşmeleri teyit etmesiydi. 2011 Eylül'ünde çıkan ses kaydı ise taraflar arasındaki görüşmelerin içeriğinin fotoğrafını verdi. Kuşkusuz devletin diğer kurumları da daha önceki görüşmeleri kabul etti. Öyle ki 2011 yılının Ağustos ayında *Milliyet* gazetesine röportaj veren emekli Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ, görüşmelerin gizli yapılması gerektiğini söyledi.

12 Haziran 2011 seçimleri sonrası yeniden dile getirilen Öcalan ile görüşerek Kürt sorununu çözme girişimi tekrar başarısız oldu. Temmuz ayında Öcalan, görüşmelerin müzakere aşamasına geldiğini, Barış Konseyi kurulması konusunda anlaştıklarını söylemesine rağmen, 14 Temmuz'da Diyarbakır Silvan'da gerçekleşen PKK saldırısı ile en azından görüntüde görüşmeler karşılıksız kaldı. Ancak 12 Haziran seçimlerinden 14 Temmuz'a kadar geçen bir ay, Türk siyasetinde neredeyse tüm aktörler devletin bazı kurumları ile PKK arasındaki görüşmeleri Wikileaks belgelerinde yer aldığından daha da derinlikli biçimiyle kabul etti. 2011 Eylül'ünde ortaya çıkan kayıt ise müzakerinin tescil edildiği en önemli kanıt oldu.

Sınırötesi Harekât

Wikileaks'in yayınladığı 26 Haziran 2007 tarihli Paris kaynaklı belge de Türkiye'yi ilgilendiren önemli bilgiler içeriyor. Belgede ABD'li Müsteşar William Burns ile Fransız Siyaset Direktörü Gerard Araud'un akşam yemeğinde gerçekleşen görüşmesinin içeriği değerlendiriliyor.

İkili, Türkiye üzerine de kısa bir görüş alışverişinde bulunuyor. ABD'li Müsteşar Burns, PKK'nın kısa süre önce ilan ettiği ateşkesten söz ederken, ABD'nin Ankara'ya, Irak sınırını aşacak bir operasyonun olumsuz sonuçlarını ilettiğini anlatıyor. Araud ile Sarkozy ve diplomasi danışmanı Jean-David Levitte'in, Türkiye'yle gerilimi azaltmak üzere, AB'ye katılım sürecinde 35 başlığın 31'inin müzakereye açılmasında Türkiye'ye destek vermeyi düşündüklerini anlatıyor. Bu başlıkların Türkiye için gündeme getirdikleri ayrıcalıklı ortaklık için de kullanılabilir olacağına dair bilgi veriyor. Araud, Ermeni Soykırımı yasa teklifinin Fransız senatosundan geçmeyeceği yolunda güvencenin de Türk hükümetine iletildiğini söylüyor.

Belgenin ABD'ye gönderildiği tarihten yaklaşık 8 ay sonra, 21 Şubat 2008 tarihinde Güneş Harekâtı adıyla PKK'ya karşı sınırötesi operasyon gerçekleştirilmişti. Operasyonun 8 gün içinde bitmesi tartışma yaratmış, dönemin CHP lideri Deniz Baykal "Birileri istedi, operasyon bitti," demişti. ABD'yi ima eden Baykal'ın sözlerine dönemin Genelkurmay Başkanı Yaşar Büyükanıt çok sert tepki göstermişti. Bir önceki belgede Talabani'nin açıklamasıyla birleşince hem ABD'nin, hem Kuzey Irak yönetiminin hem de bizzat hükümetin PKK'ya operasyona karşı olduğu anlaşılıyor. Operasyonun TSK'nın fikri olduğu ve bu konuda yalnız kaldığı düşünülebilir. Zira Erdoğan'ın MİT Müsteşarı'nı PKK ile görüşmek için görevlendirmesinin ardından gerçekleşen operasyonun bu konuda hükümeti de rahatsız ettiği Wikileaks belgeleriyle ortaya çıkmış durumda.

ANKARA-ERBİL-WASHINGTON HATTINDA PKK PAZARLIKLARI

Irak işgalinden sonra ortaya çıkan en önemli gerçek, artık ABD ile Türkiye'nin fiilen komşu olmasıydı. Irak'taki otorite boşluğu ise PKK için önemli bir örgütlenme alanı yaratmıştı. Askeri kamplarını İran-Irak sınırında, Kandil Dağı'nda konumlandıran PKK, böylece yeni siyasi denklem içerisinde tüm olası tehlikelere hazırlıklıydı. Gerektiğinde Irak ya da İran içlerine çekilebiliyor ya da kuzeyde Türkiye dağlarına kuvvetlerini kaydırabiliyordu. Siyasi olarak ise örgüt özellikle Kuzey Irak'taki siyasi boşluğu kendi lehine çevirdi. Yalnızca Irak'ta faaliyet yürütecek Kürdistan Demokratik Çözüm Partisi'ni (PÇDK) kuran PKK, bölgede yerel bürolar açtı. Hatta PKK adına Bağdat'ta bile faaliyet yürüten bürolar kurdu. Kendi varlığını bölgede meşrulaştırdı. 90'lı yıllar boyunca çatıştığı KDP ve KYB ile barışçı ilişkiler kurdu. Abdullah Öcalan'ın da talimatıyla PKK, Irak'ta federatif sistemi savundu. Kuzey Irak'ta günden güne büyüyen yeni Kürt otoritesini olumlu karşıladı. PKK'nın Kuzey Irak'ta günden güne büyüyen siyasi ve askeri varlığı doğal olarak bölgenin gerçek sahibi ABD ile Türkiye'yi, daha açık söylersek bölgeye ilişkin güvenlik algısı en yüksek kurum olan TSK'yı karşı karşıya getirdi. Türkiye'de hükümet her ne kadar ABD ve bölgedeki aktörler KDP-KYB ile iyi ilişkilere sahip olsa da Türkiye'nin PKK'ya ilişkin politikası bu uyumun bozulmasına sebep oldu. Türkiye'nin ABD'den beklentisi PKK'yı KDP ve KYB ile birlikte tesis ettiği Kuzey Irak'tan tasfiye etmesiydi. ABD'nin Türkiye'den beklentisi ise Türkiye'nin Kuzey Irak'taki

istikrarı desteklemesi ve bölgeye ekonomik, siyasi, sosyal olarak yardımcı olmasıydı. İki beklentinin çakışması ise ancak PKK'nın tasfiyesi ile mümkündü. Ancak ne ABD ne KYB-KDP bu konuda gönüllüydü. İşte bu durum TSK'nın PKK ile tansiyonun yükseldiği anlarda Kuzey Irak'a sarkma riskini beraberinde getiriyordu. ABD'yi yakından ilgilendiren bu gerginlikten elbette Wikileaks belgelerinde de bahsediliyordu.

Türk Askeri İstemiyoruz

ABD'nin Irak'a müdahale etmeye hazırlandığı günlerde, KDP lideri Mesut Barzani'nin Ankara'ya yaptığı ziyaretin değerlendirmesi 10 Ocak 2003 tarihli belgede görülebiliyor. Büyükelçi Robert Pearson'm onayıyla Washington'a gönderilen, Başmüsteşar Robert Deutsch'un kaleme aldığı kriptoda Barzani, Kuzey Irak'ta Türk askeri görmek istemediğini çok net olarak ifade ediyor: "Barzani bize Türkler ABD öncülüğündeki bir koalisyonun parçası olarak bile gelseler, KDP'nin buna itiraz edeceğini ve Türkleri ABD ile Birleşik Krallık gibi kurtarıcılar olarak değil, işgalciler olarak göreceğini söyledi. Barzani, Türk askeri mevcudiyetinin hedefinin Kürt heveslerini kırmak olacağını ve Türkler bir kez büyük sayılarla geldiler mi, bir daha ayrılmayacaklarını belirtti."

Barzani, söz konusu belgede 7-8 Ocak 2003 tarihinde MİT, Dışişleri Bakanlığı ve Genelkurmay ile yaptığı görüşmelerde kendisine "Kerkük ve Musul'u almak gibi bir niyetimizin olmadığına sizi temin ederiz. Biz sizinle birlikte çalışmak istiyoruz. Irak halkının iradesini saygılıyız. Türkiye ile KDP işbirliği yapmalıdır," dendiğini aktarıyor. Kendisinin de Türk makamlarına "bağımsız bir Kürt Devleti peşinde olmadığının güvencesini" verdiğini ifade ediyor.

Barzani, ABD'li diplomata Kuzey Irak'ta olası bir Türk askeri

varlığının daha büyük sorunlara yol açacağını söylerken böyle bir müdahaleyi asla hoş görmeyeceklerini anlatıyor ve ekliyor: "Türk askeri müdahalesi bizim için ölüm kalım meselesidir. Bu bizim Türk hükümranlığı altına girmemiz anlamına gelecektir. Eğer bunun olmasını önleyemezsek, ülkeyi terk ederiz."

ABD'yi Türkiye'nin müdahale dışında kalması için ikna etmeye çalışan Barzani, 1997 yılında KDP ile KYB arasındaki çatışmaları önlemek adına Türkiye'nin Kuzey Irak'a gönderdiği Barış Gözlem Gücü için şu ifadeleri kullanıyor: "Irak Türkmen Cephesi'ni eğitip silahlandırmaya çalıştılar, tarihi eserleri alıp götürdüler, uyuşturucu kaçakçılığı yaptılar ve hatta suikast girişimlerinde bulundular."

Barzani'nin bu sözlerine karşılık Başmüsteşar, Türkiye'nin Irak'ta rejim değişikliğine destek vermeye karar vermesi durumunda KDP'nin buna destek vermesini umduklarını söylüyor. Bu belgede Barzani'nin Türk askeri varlığına karşı çıkışındaki ısrar, tezkerenin AKP içindeki retçileri hakkında fikir veriyor.

PKK Hakkında Genelkurmay Raporu

19 Aralık 2003 tarihinde ABD Ankara Büyükelçiliği Siyasi Müsteşarı John Kunstadter, Eric Edelman'm onayıyla bir kripto yazdı. Belgeden Türk Dışişleri'nin elçiliğe bir rapor sunduğu ve bunu yaparken "İletmemizi Türk Genelkurmayı istedi" ifadesini kullandığı anlaşılıyor. Genelkurmay raporunun ABD, KDP ve KYB'ye karşı suçlamalar yönelttiğini söyleyebiliriz. Zira rapor söz konusu unsurlar ile PKK'nın arasındaki ilişkileri sorguluyor ve buna somut kanıtlar öne sürüyor.

Genelkurmay'ın 18 Aralık 2003 tarihli raporunda şu ifadeler dikkat çekiyor: "ABD yetkililerinin istekleri doğrultusunda Dr. Mahmut Osman (Irak Geçici Konsey Üyesi) Kongra-Gel'in (PKK) Irak'taki kolu PÇDK'nın (Kürdistan Demokratik Çözüm

Partisi) yöneticisi olarak görevlendirilmiştir." Genelkurmay tarafından PKK'nın Irak'taki siyasi temsilcisi olarak tanımlanan Mahmut Osman, halen Irak'ta etkili bir isim ve parlamento üyesi.

Raporun devamında KYB (Kürdistan Yurtseverler Birliği) ve Irak Geçici Konseyi Başkanı Celal Talabani'nin PÇDK'ya verdiği destek ele alınıyor. Buna göre Talabani'nin de oluru ile PÇDK büroları açılırken, PKK Irak'taki faaliyetlerini Kerkük'teki PÇDK ofisinden yönetiyor. Genelkurmay PKK'nın bu bölgeden eleman da kazandığını ifade ediyor.

Genelkurmay'a göre KYB yöneticileri ile PKK liderlerinden Murat Karayılan 21 Kasım 2003'te Kandil Dağı'nda bir görüşme yaptı. Bu görüşmede şu kararlar alındı:

a) Kongra-Gel (PKK) ile KYB arasında istihbarat paylaşımı artırılacak
b) KYB'nin sınır polisleri Kongra-Gel (PKK) tarafından desteklenecek
c) Kongra-Gel (PKK) Kandil Dağı/Dolakaya ve Kasr hattında İran sınırının güvenliğinden sorumlu olacak

Bu kararları Genelkurmay'ın ciddi bir tehdit ve Kuzey Irak'ta PKK'nın da dahil olduğu yeni bir siyasal yönetimin adımları olarak algıladığı aşikâr. Raporda PKK ile KDP arasındaki ilişkiler de ele alınıyor. Yazılanlara göre PKK, KDP'nin Musul tesislerinde bir büro açtı; ilerleyen günlerde ise Bağdat'ta büro açabilmek için KDP'den kendisini desteklemesini istedi.

Sonuç olarak 2003 yılının Eylül ayında CIA ve Pentagon üyelerinden oluşan ve başkanlığını Lynn Pascoe'nun yaptığı bir heyetin Ankara'ya gelerek Türkiye ile PKK'nın tasfiyesi konusunda anlaştığı haberleri hatırlanırsa bu görüşmelerin somut

bir sonuca dönüşemediği görülüyor. MİT ve Genelkurmay'ın da bulunduğu heyet, ABD'den verilen sözlerin kâğıt üzerinde kalmamasını istemişti. Heyetler arasındaki bu trafiğe Öcalan'ın cevabı "Eğer Kürt sorununda adım atılmaz ve benim durumum çözülmezse çatışma kaçınılmaz," şeklinde oluyordu.

PKK Kongresini Engelleyin

2004 yılının Ocak ayına gelindiğinde Türkiye'nin beklentilerinin daha da arttığı görülüyor. TSK'nın Kuzey Irak konusunda en duyarlı ismi dönemin Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral İlker Başbuğ'un "PKK'nm Kuzey Irak'tan tasfiyesi için ABD'den somut adım bekliyoruz," açıklaması bu günlerde geldi. KDP yöneticisi Neçirvan Barzani'nin Türk askeri temsilcilerinin Kuzey Irak'tan çıkmaması durumunda zor kullanacaklarını ilan etmesi de...

Wikileaks belgelerine yansıyan 23 Ocak 2004 tarihli ABD Ankara Büyükelçiliği Başmüsteşarı Robert S. Deutsch imzalı belge, yazıldığı tarihten üç gün önce Genelkurmay Başkanlığı'nın Savunma İşbirliği Ofisi'ne sunduğu bir başka raporu ele alıyor. Genelkurmay'ın sunduğu raporun başlığı "PÇDK'nın Kuzey Irak'taki Faaliyetleri". Raporu, bugün Balyoz Davası'nda tutuklu bulunun Korgeneral Metin Yavuz Yalçın kaleme aldı.

Yalçın, raporda iki noktada ABD'li yetkililerle istihbarat paylaşımına gidiyor. İlki PÇDK'nın Musul'da yaşayan bazı Arapları, Erbil ve Dohuk'taki Türk İrtibat Timleri binalarına saldırmaları için eğittiğine dair. Bir intihar bombalaması olasılığının olduğunu söyleyen Yalçın, bunun için binaların fotoğraflarının çekildiği bilgisini de veriyor. İkinci istihbarat ise PÇDK'nın 2004 yılının Ocak ayı sonunda Musul'da bir otelde toplayacağı üç günlük kongreyi ele alıyor. 285 PKK mensubunun katılacağı kongreye birçok ülkeden örgüt temsilcisinin katılacağı bilgisi

veriliyor. Bu belgenin gösterdiği bir durum var ki Türkiye ile ABD, etkin bir istihbarat paylaşımı ve buna dayanarak ortak hareket etme konusunda anlaşmış görünüyor. Zira Genelkurmay, bu istihbaratı sunduğu Amerikalı makamlardan hem suikastı hem de kongreyi engellemelerini istiyor. Bizzat kendisi hareket etmiyor.

Deutsch, bu belgeyi ilgili makamlara sunduktan sonra hem kongrenin engellenmesi hem de Türk İstihbarat Timi'ne saldırı planlayanların yakalanması talebinde bulunuyor. Bunun yanı sıra "Kuzey Irak'taki Türk personelini hedef alan terörist eyleme karşı koruma amaçlı adımların atılması" önerisini yapıyor.

PKK'ya Karşı Kuvvet Kaçınılmaz

7 Nisan 2004 tarihi belgeyi dönemin Ankara Büyükelçisi Eric Edelman kaleme aldı. Edelman kriptoda, Irak'taki geçici koalisyon yönetiminin Türk Özel Timleri'nin Irak'tan çekilmesi kararıyla aynı fikirde olduğunu belirtiyor. Ancak Büyükelçi, PKK tehdidi ortadan kalkmadan Türk Özel Timleri'nin geri çekilmesinin Türkiye'ye verilen vaatlerin gerçekleştirilmediği şikâyetine neden olacağını söylüyor. Türkiye'nin yapacağı bu tür bir eleştiriden kaçınmak için Irak Geçici Yönetim Konseyi'nin PKK'ya karşı açıklama yapması, PKK'nın Irak şehirlerindeki bürolarının kapatılması, ABD'nin atacağı sembolik bir askeri adım gibi seçenekler üzerinde duruyor.

Edelman, Türkiye'nin Kuzey Irak'ta özel tim bulundurma gerekçesini şöyle açıklıyor: "Türkler, KDP ve KYB' nin PKK/KGK'ya sempati beslediğine ve örgüte Kuzey Irak'ta bir ölçüde destek olduğuna inanıyorlar. Türk Genelkurmayı'nın Kuzey Irak'ta bağımsız istihbarat toplamaya ve sınırlı bir özel harekât gücüne ihtiyaç duymasının sebebi budur." Edelman, Kürk peşmergelerine sınır gücü üniforması giydirerek görev vermenin

Türkiye tarafından şüphe ile karşılanacağını söylüyor. Büyükelçi, PKK'ya sempati duyduklarına inanılan peşmergelerin kritik görevlere getirilmesi durumunda Türklerin ABD'nin Kürtleri kayırdığı, Kürtlerin Irak'taki nüfuzunu diğer topluluklardan daha çok desteklediği algısının güçleneceğini söylüyor.

Edelman, önemli bir tespit daha yapıyor. Gerçekten de Türkiye-Irak sınırını, Bağdat tarafından desteklenen peşmergelerden oluşmuş bir güvenlik gücü dürüstçe denetlese dahi sorunların bitmeyeceğini aktarıyor. Büyükelçi, PKK'nın Irak-Türkiye arasında çoğu zaman İran'ı transit olarak kullandığını ifade ediyor. Bu durumda ABD kuvvetlerinin de Irak-İran sınırını kontrol etmek durumunda kalacağını anlatıyor. Sonuçta Edelman, PKK ile barış içinde bir arada yaşamanın mümkün olmadığını, PKK'nın sınırı geçmek için bu güçlerle eninde sonunda çatışacağını iddia ediyor. Edelman'a göre PKK'ya karşı kuvvet kullanımı kaçınılmaz.

Osman Öcalan ABD'ye Yakın

Edelman, 6 Ekim 2004 tarihinde bir başka belge kaleme aldı. Edelman bir gün önce görüştüğü Türk Dışişleri Müsteşarı Nebi Şensoy'un kendisine, artan PKK eylemlerine rağmen ABD'nin izleyici kalmasının kamuoyunda ABD'ye karşı şüpheleri artırdığını söylediğini not ediyor. Şensoy, ABD'den PKK'ya karşı kamuoyunu tatmin edici eylem beklediklerini Büyükelçi'ye aktarıyor. Belgeye göre Edelman, beklentiyi anladıklarını söylerken Türk Genelkurmayı ile istihbarat birleştirme hücresi faaliyetlerinin devam ettiğinin ve etmesi için bir anlaşma yapıldığının altını çiziyor. Büyükelçi, ABD'nin PKK'yı havadan izlemesi önerisinin daha önce Türkiye tarafından reddedildiğini, istenirse bunun gerçekleştirilebileceğini hatırlatıyor. Bu retten, böyle bir izlemenin doğal olarak PKK ile sınırlı kalmayacağına dair

güçlü bir şüphe olduğu anlaşılıyor. Edelman, kriptoda Osman Öcalan'ı yakalamak için yapılan ve başarısız olan ortak girişimi de Şensoy'a hatırlatıyor. Osman Öcalan'ın, Nizamettin Taş ve Kani Yılmaz ile birlikte PKK'nm ABD'ye yakın kanadını oluşturduğu, ABD'ye bakış ve liberalleşme konularında PKK ile ters düştüğü ve ayrılarak yeni bir parti kurduğu (PWD-Yurtsever Demokrat Parti) hatırlanırsa bu başarısızlıktan ABD bile sorumlu tutulabilir. Zira Öcalan, PWD'yi dağıtıp Süleymaniye'de evlenerek ekmek fırını açtıktan sonra dahi Türkiye'ye teslim edilmedi ya da edilemedi. Osman Öcalan'ın PKK içindeyken dahi ABD ile görüşmeler yaptığı hatırlanırsa bu durum siyasi bir tercih gibi görünüyor.

Edelman, Şensoy'un kendisine somut öneri sunduğunu da kriptoda belirtiyor. KDP ve KYB'ye PKK'ya desteği kesmesi için baskı yapılması, PKK'nın komuta kademesinin ortadan kaldırılması bu önerilerden bazıları. Şensoy'un ikinci önerinin Genelkurmay'a ait olduğunu belirttiğini de söyleyelim.

20 Ekim 2004 tarihli belge yaklaşık 10 gün önce gerçekleşen KDP lideri Barzani'nin Ankara'yı ziyaretini ele alıyor. Başmüsteşar Robert Deutsch'un kaleme aldığı belge, Irak müdahalesi sonrasında Barzani'nin elinin güçlendiğini gösteriyor. Barzani, bu görüşmede "Kerkük bir Kürt şehridir ve Kürtlerin bu şehre dönüş hakkının herhangi bir şekilde kısıtlanmasını kabul etmeyiz," mesajını verdiğini Başmüsteşar'a iletiyor.

Sorun, Kuzey Irak'ta

Wikileaks kriptoları arasında 1 Ağustos 2006'da Türkiye'nin ABD'ye PKK/Kongra-Gel örgütüne karşı alınması gereken önlemlere dair değerlendirmesini sunduğu bir belge de var. Genelkurmay'ın kalem izlerinin hissedildiği belgede Kuzey Irak'ın örgütün hem askeri hem de lojistik olarak beslendiği bir

bölge olduğu anlatılıyor. Şu tespit yapılıyor: "Türkiye'ye karşı terör tehdidi, Kuzey Irak'taki PKK varlığı sona erdirilmedikçe ortadan kaldırılamaz." Belgede Türkiye ile ABD arasında yapılan pek çok ikili toplantıya rağmen bu tehdidin ortadan kaldırılması konusunda hiçbir sonuç elde edilemediği bilgisi de yer alıyor.

Yine belgede Türk tarafının Irak hükümetinin PKK'yı "terörist örgüt" ilan etmesi yönündeki beklentisi ifade ediliyor. Devamında ABD'li ve Iraklı makamlardan "PKK/Kongra-Gel'in Irak'taki mevcudiyetine karşı atılması düşünülen adımlardan kamuoyu önünde söz ederken askeri önlemleri dışlayan söylemden uzak durmalıdırlar," denilerek hassasiyet de isteniyor.

Metinde PKK'ya karşı alınacak somut önlemler de sıralanıyor. Bunlar Türkiye-Irak sınırındaki PKK kamplarının tasfiyesi; PKK'nın patlayıcı temin ettiği iddia edilen Mergaşiş ve Nazdur kamplarının tahrip edilmesi; Murat Karayılan, Duran Kalkan, Mustafa Karasu, Cemil Bayık ve Fehman Hüseyin'in Türkiye'ye teslim edilmesi; PKK kamplarına giden yolların Irak güvenlik güçleri tarafından denetlenmesi; ABD ve Iraklı yetkililerle istihbarat paylaşımı; PKK faaliyetleri için yapılan seyahatlerin önlenmesi şeklinde sıralanıyor.

Ahmet Türk'ün Öcalan'la Görüşmesine Onay

Bu belgenin ertesi günü, 2 Ağustos 2006'da ABD'nin Bağdat Büyükelçiliği Siyaset Müsteşarı Margaret Scobey'in, 30-31 Temmuz tarihlerinde Irak Cumhurbaşkanı Celal Talabani ve Dışişleri Bakanı Hoşyar Zebari ile ayrı ayrı yaptığı görüşmelerin notlarını Washington'a ilettiğini görüyoruz. Görüşmede Talabani, Irak hükümetinin PKK'nın paravan bürolarını kapatma yönünde adım attığını, kendisinin ve Kürdistan Bölgesel Yönetimi lideri Mesut Barzani'nin PKK liderlerine ateşkes çağ-

rısı yaptığını söylüyor. Talabani Scobey'e, doğruluğu tartışmalı bir bilgi de veriyor. PKK'nın ateşkes ilan etmek için Öcalan'ın talimatını beklediği, bu sebeple DTP lideri Ahmet Türk'ün Öcalan'la görüşme başvurusuna, AKP hükümetinin olur verdiğini söylüyor. Yasal Kürt partilerinden kamuoyuna yansıyan Öcalan'la görüşme talebinin ilk kez geçtiğimiz Ağustos ayında (2011) BDP lideri Selahaddin Demirtaş tarafından yapıldığı hatırlanırsa, Ahmet Türk'ün başvurusu ya kamuoyuna yansımadı ya da gizli gerçekleşti. Belki de Talabani iddiasında yanılıyor. Ancak verdiği bilgi kesinlikle önemli.

Talabani, PKK ateşkese uyduğu sürece örgüte askeri bir müdahalede bulunmayacaklarını da Müsteşar'a bildiriyor. Irak Cumhurbaşkanı üst düzey KDP'lilerden ve KYB'lilerden oluşan bir heyetin Ankara'ya doğru yola çıktığını söylerken çok ilginç bir ifade kullanıyor. Müsteşar Scobey bunu şöyle açıklıyor: "Talabani, Türklerin önkoşulsuz bir affa razı olmaları halinde PKK'nın silahlarını ABD yetkililerine teslim edecekleri konusundaki daha önceki aktarımlarını yineledi. PKK'nm artık ABD'ye Ortadoğu'ya demokrasi getiren kurtarıcılar gözüyle baktığını söyledi." Scobey, notlarının devamında şunu da aktarıyor: "Talabani, PKK'nm Washington'a bir mektup iletmesini de istediğini ama kendisinin PKK ateşkes uygulamadığı sürece aracılık rolünü oynamayı kabul etmediğini açıkladı." Talabani, ABD'li diplomata PKK'nın ABD'ye yanaştığını söylerken kuşkusuz kafasında PKK'nm da Irak'ın yeniden yapılanmasına dahil olduğu bir süreç var. Irak Cumhurbaşkanı'nın ABD'yi Türkiyesiz ama PKK'lı bir çözüme ikna etmeye çalıştığı anlaşılıyor.

Talabani görüşmede Erdoğan'ın Kürt politikasını övüyor. TSK'yı kastederek belli çevrelerin PKK ile Erdoğan arasında çatışma çıkarmaya çalıştığını söylüyor.

Müsteşarın Dışişleri Bakanı Zebari ile görüşmesindeki gündemlerden biri de PKK'nın Mahmur Kampı'ndaki etkinliğine karşı atılacak adımlar. Zebari, görüşmede kamptaki PKK'lılara dönük bir askeri müdahaleye taraftar olmadığını ortaya koyuyor. Zebari, kampa giriş çıkışların belli kurallara bağlanması, kamptaki silahların toplanması yoluyla rahatsızlığın giderilmesini öneriyor.

Ateşkes Terimi Yanlış

Bunun ardından gelen kripto 28 Ağustos 2006'da ABD'nin Bağdat Büyükelçiliği Maslahatgüzarı Daniel V. Speckhard tarafından kaleme alınmış. Speckhard, üç gün önce (25 Ağustos) Türkiye'nin Bağdat Büyükelçisi Ünal Çeviköz ve Maslahatgüzar Aydın Selcen ile yaptığı görüşmeyi Washington'a aktarıyor. Büyükelçi Çeviköz, PKK'nın Irak'taki varlığının bir dökümünü Speckhard'a sunuyor. Çeviköz'ün listesinde Irak'ta PKK ile bağlantılı görünen iki siyasi partinin adı var. Biri çok bilinen PÇDK (Demokratik Çözüm Partisi), diğeri DCB (Demokratik Yeniden Yapılanma Partisi). Büyükelçi, görüşmede bu partilerin bürolarının adreslerine kadar ABD'li diplomata sunuyor. Speckhard, PKK'nın 1 Eylül'den itibaren ateşkes ilan edeceğini Çeviköz'e bildirirken; Büyükelçi'den duymak istemeyeceği bir karşılık alıyor. Çeviköz, ABD'li diplomata "ateşkes" kavramını kabul etmediklerini, bunun savaşan iki eşit gücü düşündürdüğünü, oysa PKK'nın Türkiye'ye saldıran bir terörist örgüt olduğunu ifade ediyor. Çeviköz, ateşkesin bağlanacağı hiçbir şartı kabul etmeyeceklerini de sözlerine ekliyor.

PKK'yı Moral Olarak Destekliyoruz

PKK'nın ilan ettiği ateşkesin ardından 1 Ekim 2006 tarihinde ABD'nin Bağdat Büyükelçisi Zalmay Khalilzad, Irak

Ulusal Güvenlikten Sorumlu Devlet Bakanı Şirvan Waili ile yaptığı görüşmeyi Washington'a bildirdi. Khalilzad, Waili'ye kısa süre önce Kürdistan Bölgesel Yönetimi Lideri Mesut Barzani ile görüştüğünü, Barzani'ye Türkiye'nin Kürt sorununu çözmesi için önünde büyük bir fırsat olduğunu söylediğini aktarıyor. Barzani'nin Khalilzad'a söylediği oldukça önemli: "Barzani, Büyükelçi'ye, PKK lideri Cemil Bayık'la görüştüğünü ve Bayık'ı ateşkes ilan etmeye zorladığını, PKK'nın da bunu yaptığını anlattı." Barzani kısaca "PKK ateşkesi bizim ısrarımızla ilan etti," diyor. Gerçekten de Talabani de bunu doğruladı ve PKK'nm ateşkes ilan etmesine ilişkin adım atma talebinin Türkiye'den geldiğini söyledi. Belgeden anlaşılan bu tarihte ilan edilen ateşkes AKP hükümetinin, tıpkı Özal döneminde olduğu gibi, Iraklı Kürt liderleri aracı kılmasıyla gerçekleşmiş.

Khalilzad, kriptonun devamında Barzani ile görüşmesine dair şunları da ekliyor: "Barzani'ye göre, Türk tarafında bir 'esneklik' olması durumunda, PKK kalıcı olarak silah bırakmaya hazır. PKK, Türkiye'nin güneydoğusunda 'federal' bir yapı, kültürel-siyasi haklar ve Türk hükümetiyle olan anlaşmazlığın barışçı bir çözüme kavuşturulmasını istiyor." Khalilzad, süreçteki esas zorluğun PKK ile Türkiye'yi atılacak adımların sırası konusunda uzlaştırmak olduğunu söylüyor. ABD'li Büyükelçi, sürecin işlemesi için ABD'nin elinden geleni yapmaya hazır olduğunu Waili'ye ifade ediyor.

10 Ocak 2007 tarihinde ABD'nin Bağdat Büyükelçisi Zalmay Khalilzad'ın onayıyla Washington'a gönderilen belge, ABD'nin Irak'taki Bölgesel Yeniden İnşa Timi Koordinatörü James Yellin'in Mesut Barzani ile görüşmesini ele alıyor. Bu görüşmede Türkiye'nin askeri çözümde ısrar etmesi durumunda PKK ile Türkiye devleti arasında tarafsız kalacağını anlatan Barzani, Türkiye'nin Kürt sorununda "demokratik ve barışçı" çözümü

benimsemesi durumunda Türkiye ile işbirliğine açık olduğunu ifade ediyor.

Görüşmede Barzani, Türkiye'nin PKK'nın ilan ettiği ateşkese olumlu yanıt vermemesinden şikâyetçi oluyor ve Türk Ordusu'nun yaptığı operasyonlarda Kuzey Irak sınırındaki Kürt köylerini vurduğunu iddia ediyor. Bunun Türk Ordusu'nun bir provokasyonu olduğunu söyleyen Barzani, PKK'ya bakış açısını şu cümleyle özetliyor: "Biz PKK'yı barışçı bir yaklaşım içinde moral olarak destekliyoruz."

Bu kriptodan üç ay sonra 18 Ocak 2007'de yine Bağdat Büyükelçisi Zalmay Khalilzad'ın onayıyla Washington'a gönderilen telgraf, ABD'nin Irak'taki Bölgesel Yeniden İnşa Timi Koordinatörü James Yellin'in Irak Cumhurbaşkanı Celal Talabani ve oğlu Kubat Talabani ile yediği yemeği konu ediniyor. Yellin, Talabanilere PKK'nın bütün bürolarını kapatma çağrısı yaparken, Talabani "Süleymaniye'de PKK bürosu yok, biz PKK'ya dostça davranmıyoruz," cevabını veriyor. Talabani, görüşmede PKK'yı Türkiye'ye karşı silah kullanmaması için ikna etme sözü verirken, Türkiye'yi PKK ile sürdürdüğü mücadele konusunda şöyle eleştiriyor: "Talabani, Türklerin her zaman savaşacak birilerine ihtiyaç duyduklarını söyledi." Yellin, kriptoda Talabani'nin iddiasına rağmen Süleymaniye'de en az bir tane PÇDK bürosu olduğunu not ediyor. Ayrıca PKK'nın Süleymaniye vilayetinden Kandil Dağı boyunca Türkiye'ye geçiş yaptığını da kriptoya ekliyor.

PKK ABD ile İşbirliği İstiyor

23 Ocak 2007'de ABD Büyükelçiliği Başmüsteşarı Nancy McEldowney'in kaleme aldığı ve Büyükelçi Wilson'un onayladığı belge, Türk Ordusu'nun ABD'yi PKK ile ilişkileri konusunda sıkıştırdığını gösteriyor. Belgede ordu makamlarının

Büyükelçilik ile irtibatlarında PKK'ya karşı beraber hareket etmeyi önerdikleri, bunun olmaması durumunda Türkiye'nin İran ile PKK'ya karşı işbirliği yapacağı bildiriliyor. Genelkurmay, bu konuda İran'ın niyetli olduğunu, bunun için 24 Ocak'ta İran'dan dört askeri yetkiliyi Karargâh'ta kabul edeceklerini söylüyor. Belgede Genelkurmay'ın ABD'nin PKK'ya karşı harekete geçmemesi durumunda Türkiye'nin kendi başına Kuzey Irak'a operasyon düzenleyeceğini söylediği de yer alıyor. Öyle anlaşılıyor ki söz konusu tarihte TSK, ABD'yi PKK'ya karşı eyleme zorladı. Bunun olmaması durumunda ise kendisine Kuzey Irak'ta bir meşruiyet alanı yaratmaya çalıştı.

1 Şubat 2007 tarihinde Ross Wilson'un kaleme aldığı belgede, ABD'nin Türkiye ile kurduğu Teröre Karşı Eşgüdüm Komisyonu'nda yer alan Joseph Ralston'un Barzani ile görüşmesini, komisyonun diğer ismi Edip Başer'e nasıl aktardığı şöyle anlatılıyor: "Barzani, Türkiye'nin PKK savaşçılarına af çıkarması için ısrarcı oldu; Ralston ise bunun gerçekçi olmadığı cevabını verdi. Ralston, Başer'e PKK'nın Kürdistan Bölgesel Hükümeti için bir yük haline geldiğini Barzani'nin de anlamaya başladığını söyledi." Üçlü mekanizmanın Türkiye temsilcisi Edip Başer ise ABD'li Ralston'a ABD-PKK ilişkisini gösteren delilier sundu.

İddiasına göre PKK lideri Murat Karayılan ile ABD'li askeri yetkililer 2006 yılının Aralık ayında görüştü. Görüşmelerden 15 Ocak 2007 tarihinden itibaren 4 ayrı kampta 300 PKK'lının eğitilmesi kararı çıktı. Yine Edip Başer, görüşmede bir Amerikan askeri heyetinin PJAK'a silah, üniforma ve para verdiğini belirtiyor.

PKK'nın tasfiyesi için çözüm arayışlarına dair bir başka belge de 9 Şubat 2007 tarihini taşıyor. ABD'nin Bağdat Büyükelçisi Zalmay Khalilzad'ın kaleme aldığı belgede, Barzani'nin PKK'nın

tasfiyesine ilişkin şu ifadeleri yer alıyor: "Kürdistan Bölgesel Hükümeti Başkanı Barzani, Büyükelçi'ye kalıcı bir çözümün ancak Türklerin evlerine dönen Kürtlere yönelik af ve bu aftan yararlanmayı reddedenlere karşı Kürdistan Bölgesel Hükümeti'nin de desteği ile girişilecek askeri eylemin bir araya gelmesiyle sağlanacağını söyledi."

Belgede yer alan görüşme boyunca Barzani, yine Türkiye'yi Kuzey Irak'tan uzak tutmaya çalışıyor. Türkiye'nin sınırötesi operasyonu ancak ABD'nin izin vermesi durumunda gerçekleştirebileceğini söyleyen Barzani, buna izin verilmesi durumunda Kürtlerin ABD'ye tavrının olumsuz olacağını söylüyor. Barzani, Kürtlerin gözünde PKK'nın haklı bir savaş verdiğini, bu sebeple PKK'ya karşı çıkmasının kendisinin altını oyacağını ABD'li diplomata anlatıyor. Ancak PKK'yı ateşkesi uzatması için iknaya çalışacağına dair söz veriyor.

Barzani, söz konusu belgede ABD'nin PKK liderlerini yakalamak için gerçekleştireceği bir eyleme de karşı çıkıyor. Bu durumdan Kürtlerin ABD'ye karşı tavrının olumsuz bir şekilde etkileneceğini söylüyor. Üstelik ABD ile PKK'nm karşı karşıya gelmesinin, PKK'yı İran ile işbirliğine iteceği öngörüsünde bulunuyor. Bu öngörünün ABD'yi caydırmak için öne sürüldüğünü tahmin etmek zor değil. Barzani, ABD'li diplomata PKK'nın köşeye sıkıştırılmaması gerektiğini anlatırken, "PKK dağlarda siperlerine yerleşmiş durumdadır ve askeri olarak yenilgiye uğratılamaz," ifadesini kullanıyor.

Sözlerinin devamında Barzani şu ilginç öneride bulunuyor: "Barzani, partizan bir hareketin konvansiyonel güçle yenilemeyeceğini ama PKK'nın ABD'yle işbirliği yapmak istediğini sözlerine ekledi." Kuşkusuz bu ifadeler Barzani'nin PKK'nm ABD ile birlikte hareket edebilmesi için bir zemin aradığını gösteriyor.

Barzani'den Bush'a Mektup

16 Mayıs 2007 tarihinde yine McEldowney'in kaleme aldığı belgede KYB (Kürdistan Yurtseverler Birliği) Ankara Temsilcisi Bahros Galali'nin aktarımları var. Galali, DTP lideri Ahmet Türk'ün Talabani ile görüşerek PKK'yı ateşkese ikna etme konusunda ortak faaliyet gösterdiklerini söylüyor. Ahmet Türk'ün bunun için gizlice PKK lideri Murat Karayılan ile görüşmeye çalıştığını ancak sadece aracılarla mesaj gönderildiğini ifade ediyor. Galali, ateşkes konusunda Murat Karayılan ile Cemil Bayık arasında bir gerginlik olduğunu da iddia ediyor. Temsilcinin ifadelerinden asıl korku da anlaşılıyor. Galali, PKK saldırılarının Türk Ordusu'nu sınırötesi operasyona zorlayacağı endişesi taşıdığını ifade ediyor.

Wikileaks belgeleri arasında 10 Temmuz 2007 tarihinde Kürdistan Bölgesel Yönetimi Başkanı Mesut Barzani'nin ABD Başkanı George Bush'a yazdığı bir mektup da var. Mektup Türkiye'nin Kuzey Irak'a harekâta hazırlandığı ve ABD'li makamların da buna ışık yakan açıklamalar yaptığı bir dönemde yazıldı. Barzani, bu hazırlıktan rahatsızlığını "Türkiye, Kürdistan bölgesine müdahaleyi meşru göstermek için muhtelif gerekçeler aramaktadır ve PKK'nm mevcudiyeti de özel bir bahane oluşturmaktır," sözleriyle ifade ederken, Türkiye'nin sınıra asker yığdığını belirtiyor. Barzani, Türkiye'nin iç politikası üzerine "Türkiye'deki siyasi rekabete ve ordunun sivil yönetim üzerinde her zamankinden daha fazla baskı kurmasına tanıklık ettiğimizden, topyekûn bir askeri hareket tehdidi daha da bariz hale gelmektedir," tespitinde bulunuyor. Barzani, Bush'tan şunu istiyor: "Askeri bir maceraya girmelerini, Irak'ın egemenliğini ihlal etmelerini ve Kürdistan halkına yönelik husumetlerini engellemek için Türkiye'ye her türlü baskıyı yapmanızı size kuvvetle tavsiye ediyorum." Barzani, sınırötesi harekâtı ancak

ABD'nin engelleyebileceği düşüncesiyle bu mektubu kaleme aldı. Ancak mektubun bir yönü daha var ki Barzani, Türkiye'nin PKK ile diyalog kurması için de ABD'nin Türkiye'ye tavsiyede bulunmasını istiyor.

PKK Barzani'ye Haber Veriyor

21 Temmuz 2007 tarihli belge ABD'nin Bağdat Büyükelçisi Ryan Crocker ile Kürdistan Bölgesel Hükümeti Başkanı Mesut Barzani arasında 3 gün önce gerçekleşen görüşmeyi ele alıyor. Daha önce pek çok belgeye yansıdığı gibi Barzani, bu görüşmede de Türkiye'nin sınırın ötesine taşan operasyonlarından şikâyet ediyor. Türk uçaklarının sınırın Irak tarafından 30 km içerideki bölgeleri bombaladığını ve bu bombalamaların "provokatif" olduğunu söylüyor. Barzani'nin Büyükelçi'ye yaptığı tehdit ise belgeye şöyle yansımış: "Barzani Türkiye'nin yeniden saldırması halinde, Kürdistan Bölgesel Hükümeti'nin Kürdistan Bölgesel Yönetimi topraklarındaki Türk birliklerine saldırarak karşılık verebileceğini bildirdi." Bu tür bir saldırı bugüne kadar gerçekleşmedi. Ancak böylesi bir çatışmanın bölgede birçok dengeyi değiştireceği tartışılmaz.

Görüşmenin devamında Büyükelçi, Barzani'yi PKK'ya karşı etkisiz kalmakla itham ederken; Barzani, Türkiye'nin Kürt meselesindeki tutumunu eleştiriyor. Türkiye'nin saldırısı altındayken PKK'yı "terörist örgüt" olarak tanımlayamayacağını söyleyen Barzani, Irak hükümetinin de böyle bir tanımlama yapması durumunda hükümetten çekileceğini söylüyor. Türkiye'nin hava harekâtıyla ilgili sert bir açıklama yapmaya hazırlanan Barzani'yi ABD Elçisi'nin engellediği belgeden anlaşılıyor. Kriptonun devamında Barzani ile Crocker arasında gerçekleşen bir diyaloğun ipuçları yer alıyor: "Barzani ısrarla ABD hükümetinin Türk operasyonuna yeşil ışık yakıp yakmadığını

sordu. Büyükelçi, böyle bir şeyin olmadığını ve bu kadar yakın bir müttefikin böyle bir iddiada bulunmasına üzüldüğünü söyledi. ABD hükümetinin Türklere de Kürtlere de sınır bölgesindeki gerilimi düşürmelerini kuvvetle tavsiye etti."

Görüşmenin önemli bir yanı ise Türkiye'nin 22 Temmuz seçimlerine 4 gün kala gerçekleşmesi. Büyükelçi seçimlerdeki kritik ortamı Barzani'ye şöyle hatırlatıyor: "Büyükelçi, Barzani'ye yaklaşan Türk seçimleri nedeniyle hassasiyetin özellikle yüksek olduğunu hatırlattı. Kürdistan Bölgesel Hükümeti'nin durumun olumsuz yönde tırmanışa geçmemesinde büyük çıkarı olduğunu söyledi." Kuşkusuz, Kuzey Irak gündeminin seçimlere olumsuz etkisi milliyetçi tepkilerin artması şeklinde olabilirdi. Türkiye'de AKP karşıtlığının yükseldiği günlerde Büyükelçi, bizce Barzani'nin ters bir adımının AKP oylarını düşüreceğini hesap ediyordu. AKP dışında herhangi bir iktidarın (CHP ya da MHP) Kuzey Irak'taki Kürt varlığına daha çok zarar vereceğini kastediyordu. Nitekim Barzani de bu olasılık nedeniyle geri adım atmıştı.

Crocker, Irak Cumhurbaşkanı Celal Talabani'nin Özel Kalem Müdürü Kamuran Karadağı ile yaptığı görüşmeye de belgede yer veriyor. Karadağı'nın bu görüşmede verdiği çok önemli bir bilgi var. Crocker, bunu şöyle aktarıyor: "Barzani'nin PKK ile anlaşma yaptığına ve bu anlaşmaya göre, PKK'nın Kürdistan Bölgesel Hükümeti'ni zor durumda bırakacak planlı bir operasyon öncesinde Barzani'ye haber vereceğine inandığını söyledi." Kastedilen Türk Ordusu'nun operasyonu olamayacağına göre, PKK'nın önceden haber vereceği operasyonların örgütün Türkiye'de gerçekleştireceği saldırılar olduğu anlaşılıyor. İddia doğruysa Barzani, PKK'nın yaptığı Dağlıca, Aktütün gibi Türkiye'yi sınırötesine çağıran eylemlerden önceden haberdar oldu. Böylece kendi bölgesinde önlemini aldı.

Crocker, belgenin devamında Türkiye'nin PKK'ya karşı yapılacaklar konusunda Irak Hükümeti ile değil Kürdistan Bölgesel Yönetimi ile görüşmesi gerektiğini söylüyor. Büyükelçi, Barzani'ye PKK hakkında yapılacak uyarıların genel olmamasını, özel adımlar içermesini öneriyor.

Üç Önemli İddia

1 Kasım 2007 tarihinde yine ABD'nin Bağdat Büyükelçisi Ryan Crocker'ın onayıyla Washington'a gönderilen kriptoda Mesut Barzani'nin Özel Kalem Müdürü Fuad Hüseyin ile yapılmış bir görüşmenin notları yer alıyor. Görüşmenin ilginç detayları var. Hüseyin, Crocker'a " TSK'nın PKK'yı AKP'ye karşı kullandığını" iddia ediyor. Fuad Hüseyin'e göre, Ordu bu şekilde AKP karşıtlığını yükseltiyor. İkinci önemli açıklama ise AKP'nin Kuzey Irak'ta faaliyet yürüten Kürdistan İslami Birliği ile ilişkilerinin olduğuna ilişkin iddia. Hüseyin'e göre AKP'nin bu örgüt ile düzenli bir irtibatı var. Görüşmeden çıkan üçüncü ilginç detay daha da önemli. Buna göre Türkiye'nin Kuzey Irak'ı olası işgaline karşı Kürdistan Bölgesel Hükümeti savunma planları hazırladı. Fuad Hüseyin, ABD'li diplomat ile görüşmeden önce bu konunun konuşulduğu bir toplantıya katıldığını Crocker'a ifade ediyor.

13 Kasım 2007 tarihinde ABD'nin Bağdat Büyükelçisi Crocker'ın kaleme aldığı belge öncekilerden başka bir tonda kaleme alınmış. 22 Ekim 2007 tarihinde PKK'nın kaçırdığı 8 askerin serbest bırakılmasında Barzani'nin rolü olduğuna inanan Crocker, Barzani'yi tebrik ediyor. ABD'li diplomatın kriptoya not ettiğine göre Barzani'ye PKK'nm Kuzey Irak'ta etkisizleştirilmesi için bir eylem planı bizzat Crocker tarafından önerildi. Üç aşamalı plan şöyleydi:

a) PKK'nın tedarik yolları kesilecek ve denetlenecek.
b) PKK üyelerinin hareket yeteneğine son verilecek.
c) PKK ile ilişkili siyasi bürolar kapatılacak.

Bahsedilen süreç işletilmedi. Ya da işletilemedi. Kuzey Irak'ta PKK faaliyetleri devam etti. Türkiye'nin operasyonları da sürdü. Bu belgeden sadece iki ay sonra Türkiye, Kuzey Irak'ta büyük bir kara operasyonu gerçekleştirdi.

Zaten belgede Büyükelçi, Barzani'nin böyle bir planlamayı uygulamayacağının sinyalini veriyor. Barzani, PKK'nın Kuzey Irak'tan kovulması durumunda İran ile ittifak kuracağını ve Irak'ı istikrarsızlaştıracağını söylüyor. Bu ifadelerin ABD'ye geri adım attırma amacı taşıdığı aşikâr.

Belgede Barzani'nin ilginç bir benzetmesi ise şöyle yer alıyor: "Başkan Barzani ne KDP'nin ne de KYB'nin herhangi bir şekilde PKK ile müttefik olduğu cevabını verdi. 1992 ile 2000 arasında, beş bin adamlarını PKK saldırısında kaybetmişlerdi, 800 adamları da yaralanmıştı. PKK'yı Pol Pot ile kıyasladı ve camia içinde PKK'nm sözünün geçmesine izin verilmeyeceğini söyledi."

Kürt Açılımı'nın Fay Hatları

25 Mart 2009 tarihinde ABD'nin Adana Konsolosluğu Kâtibi Eric Green'in kaleme aldığı, Büyükelçi James Jeffrey'in onayıyla Washington'a gönderilen belge, Kürt Açılımı'nın Kürtler üzerindeki etkilerini tartışıyor. Kriptonun anafikri şu alıntıyla özetlenebilir: "Güneydoğu'da ilişkili olduğumuz kişilerle yakın zamanda yaptığımız görüşmeler, bu siyasi açılımların, Kürt kitlesinde giderek büyüyen ideolojik fay hatları yarattığını ortaya koymuştur."

Belgede Hazreti Muhammed'in doğum gününde okunan

Kürtçe mevlidden, Mazlum-Der'in mitingine katılan kalabalık kitlelere kadar bir dizi olgu sıralanarak dinin belirleyici etkisinin bölgede arttığı tespiti yapılıyor. Ardından bölgedeki önemli isimlerin konuya ilişkin görüşlerine yer veriliyor. Diyarbakır Gazeteciler Derneği Başkanı Faruk Balıkçı, AKP'nin dini oluşumları destekleyerek Kürt sorununu bastırmaya çalıştığını ve kendi üslubuyla asimilasyon yaptığını söylüyor. Yakın dönemde CHP'den milletvekili olan Sezgin Tanrıkulu ise AKP'nin solcu Kürtlere karşı İslamcı Kürtler politikasını sürdürdüğünü ve bunun bölgede bir fay hattını yüzeye çıkardığını ifade ediyor. Tanrıkulu'nun açılım sürecinde solcu Kürtlerin kendilerini kenara itilmiş hissettiğine ve İslamcı Kürtleri "satılmış" olarak gördüklerine ilişkin tespitleri de kriptoda yer buluyor.

Bu noktada, yine geçtiğimiz seçimlerde BDP'nin desteğiyle milletvekili seçilen Altan Tan bir başka önemli ayrışmaya işaret ediyor. Tan, Kürtler arasında bir hak arama yolu olarak şiddeti reddedenlerin günden güne arttığı bilgisini veriyor. Tan'ın belgede yer alan ifadelerine göre şiddet yanlısı Kürtler ise Abant Platformu gibi cemaat yanlısı oluşumların, TESEV gibi liberal yapıların çalışmalarını boykot ediyorlar. Altan Tan, AKP'nin süreci samimiyetle sürdürmediği tespitini yaparken, AKP'nin Kuzey Irak ilişkilerini ya istihbaratçılarla ya da dışişleri aracılığı ile sürdürdüğünü, gerçek politik aktörleri kullanmadığını söylüyor.

Belgede ABD'li diplomat Kürtlerin liderliğini kimin yapabileceğine ilişkin bir sorgulama da yapıyor. Bu konuda şunlar ifade ediliyor: "Kürtler, Türkiye'nin Kürtlerinin Atakürt'ünün kim olması gerektiği konusunda da anlaşmazlık halindeler. Kürtlerin lideri kim? Diyarbakırlı Avukat Tahir Elçi, bazılarının PKK lideri Abdullah Öcalan'ı, bazılarının da Mesut Barzani'yi işaret ettiklerini, kimilerinin siyasi lider ve insan hakları avukatı

Şerafettin Elçi'den, diğerlerinin de DTP lideri Ahmet Türk'ten söz ettiklerini anlattı. Barzani'yi Kürdistan TV'de kendi siyasi meclisine hitap ederken yerel giysiler içinde gördüklerinde, Türk Kürtleri büyük bir gurur ve saygı duyuyorlar. Peki ama Süleymaniye'ye taşınmak isterler mi? Elçi, 'asla olmaz' diye tepki veriyor. Diyarbakırlı bir işadamı bize Kuzey Iraklı Kürtlerle Türkiye Kürtlerinin on yaşında birbirinden ayrılıp elli yaşında tekrar birleşen erkek kardeşler gibi olduklarını anlattı. Dolayısıyla Barzani'nin Kürdistan Bölgesel Hükümeti'ndeki nüfuzunun, sınırın bu tarafına taşmayacağını söyledi ama Öcalan'ın çekim gücü de azalıyordu."

İşte bu tespitler ışığında bölgede Altan Tan'ın öyle bir tespiti yer alıyor ki "Atakürt" gibi bir göndermeden çok "Kürt Erdoğan" benzetmesi daha çok yakışıyor. Tan'ın tespiti şöyle: "Tan, bize yeni 'Atakürt'ün, solla iyi ilişkileri olan ılımlı İslamcı bir Kürt olması gerektiğini ve kendisinin hâlâ böyle birini aradığını bildirdi." Bugün bölgedeki kompozisyona bakılınca, kuşkusuz Kürtler adına ABD ile ilişki kurmak açısından oldukça işlevsel olacak "ılımlı, İslamcı ve solla iyi geçinen Kürt" tipi için aklımıza Altan Tan kadar uygun bir isim gelmiyor.

Açılım Başarısız Oldu

Bir başka bölümde Kürt Açılımı geniş olarak işlendi. Açılımın geri planındaki uluslararası dengeler ele alındı. 22 Temmuz 2009 tarihinde ABD Dışişleri Bakanlığı'nın İstanbul, Bağdat ve Erbil temsilciliklerine gönderdiği belge, açılımın ABD için önemini gösteriyor.

Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'u temsilen ABD Dışişleri Bakanlığı İstihbarat, Araştırma ve Operasyonlar Dairesi Başkanı Michael P. Owens'ın kaleme aldığı kriptoda şu satırlar dikkat çekiyor: "Washington'daki analistler halen ABD'nin

çıkarlarını 2009'da önemli ölçüde etkileyecek olan Ankara-Erbil ilişkisinin dönüşümünü takip etmektedirler." Kriptonun devamında açılımın hangi hat içinde ilerlediğine ilişkin mesajlar da var. Zira Dışişleri'nin sorularından o dönemde Ankara ile Erbil arasındaki trafiğin süreci önemli oranda belirlediği anlaşılıyor. "Hangi Türk liderler Ankara'nın Kürdistan Bölgesel Hükümeti ile doğrudan temasa geçmesi için bastırdı?", "Mesut Barzani niye şimdi Ankara'yla doğrudan konuşmaya istekli davranıyor?", "Ankara ile Kürdistan Bölgesel Hükümeti arasında süren görüşmelerdeki düzenli katılımcılar kimler?" gibi sorular bunu gösteriyor. ABD Dışişleri'nin PKK liderleri Cemil Bayık ile Murat Karayılan'ın arasının nasıl olduğunu merak etmesi de belgede dikkat çeken bir başka ayrıntı.

Karşılığını Alırlar

Kürt Açılımı'nın uluslararası temelini gösteren bir başka belge ise 17 Şubat 2010 tarihini taşıyor. ABD Elçisi James Jeffrey'in kaleme aldığı kriptoda, 4 Şubat günü Irak'taki Amerikan Kuvvetleri Komutanı General Raymond Odierno ile Dışişleri Bakanı Ahmed Davutoğlu'nun görüşmesi ele alınıyor.

Belgede Davutoğlu'nun talebinin yer aldığı bölüm şöyle: "Davutoğlu görüşme sırasında Odierno'dan PKK ile mücadele konusunda Barzani'yi ikna etmesini talep etti. Barzani ile Erbil'de yaptığı görüşmede Kürt liderin PKK ile mücadelede destek sözü verdiğini ancak bu alanda Amerika'nın teşvikine ihtiyaç duyduğunu belirterek, 'Bunu sizden duymaları gerek,' dedi ve ekledi: Eğer bize yardım ederlerse karşılığını 10 katıyla alırlar." Davutoğlu'nun bu ilginç ifadesi PKK'nın tasfiyesi halinde Kuzey Irak ile ilişkilerin gelişeceğinin ipuçlarını veriyor.

Odierno, sorunun yalnız silahla çözülemeyeceğini söylerken ABD'nin Kürt Açılımı'na destek verdiğini ifade ediyor.

Davutoğlu'nun bu açıklamalara verdiği yine ilginç bir cevap var. Türkiye'nin Dağlıca'da yaşadığı kayıpların ardından muhalefetin Kuzey Irak'a operasyon istediğim ancak hükümetin tam tersini yaptığını söyleyen Davutoğlu, "Erbil'i yerle bir edebilirdik ama yapmadık. Tersine Kürt yönetimiyle işbirliğini artırdık," ifadelerini kullanıyor. PKK'nın Avrupa temsilcilerinin Erbil Havaalanı'ndan Barzani'nin araçlarıyla ayrıldığını aktaran Davutoğlu, Barzani'nin PKK ile savaşmasa da desteğini kesmesini istiyor.

Aynı belgede Davutoğlu'nun ABD'nin PKK'ya operasyon yapması talebi Odierno tarafından reddediliyor. Odierno, ABD'nin PKK'ya doğrudan müdahale edemeyeceğini ancak istihbarat paylaşımı ve hedef belirleme konusunda yardımcı olabileceğini söylüyor.

Sonuç

Wikileaks belgeleri Ankara-Erbil-Bağdat-Washington arasındaki PKK trafiğinin görünmeyen yönlerini ortaya koydu. Bu belgeler ışığında sonuç olarak şunları söyleyebiliriz:

a) TSK, zaman zaman hükümeti aşan eylemlerle PKK'nın askeri tasfiyesinde ısrar etti.
b) Bu ısrar sık sık sınırötesi operasyonların yapılmasına neden oldu.
c) Sınırötesi operasyonlar, özellikle Kürdistan Bölgesel Yönetimi tarafından tepkiyle karşılandı
d) Bölgesel Yönetim, sınırötesi operasyona cevap verecek şekilde askeri hazırlık yaptı.
e) Türk Devleti, Kuzey Irak'ta PKK'nın ne olursa olsun tasfiye edilmesini isterken, Barzani yönetimi böyle bir adımı ancak Türkiye'de Kürt sorununa siyasi çözümün ardından meşru

kabul edeceğini gösterdi.

f) Bu sebeple PKK'ya yönelik bir operasyon olasılığının masaya gelmesini kabul etmedi.

g) ABD'li diplomatlar, bu süreçte ulusal çıkarlarına paralel olarak Erbil-Ankara uzlaşmasını sağlamaya çalıştı. Doğrudan görüşmeleri teşvik etti.

h) Kürt Açılımı ile bu uzlaşma imkânlı hale geldi. Erbil de açılıma destek verdi. Kasım 2008'den itibaren üçlü istihbarat paylaşımı (ABD-Türkiye-Erbil) gerçekleşti.

ı) Açılımın başarısız olması ve PKK'nın siyasi ve askeri olarak tasfiye edilememesi sürecin bugüne kadar devam etmesine neden oldu.

İLKER BAŞBUĞ FEDERASYONA KARŞI

İlker Başbuğ'un Kuzey Irak konusunda en hassas komutan olduğunu söyledik. Başbuğ, pek çok açıklamasında Irak'ın kuzeyinin siyasal geleceğinin Türkiye'deki Kürt meselesi ile irtibatlı olduğunu ifade etti. Eski Genelkurmay Başkanı, son yıllarda TSK'yı yönetenler bazı ithamlarla karşı karşıya kalsa da tavizsiz bir PKK karşıtıydı. Ancak Kürt meselesinde sosyal ve kültürel haklar ile çözüme saygı duyuyordu. Bu nedenle Kürt Açılımı'nı oldukça kolaylaştıracak adımlar attı. Nisan 2009'da Harp Akademileri'nde Kürt sorununun kültürel ve sosyal çözümünü destekleyen bir konuşma yaparken, aynı günlerde Başbuğ'un izniyle komutanlar Güneydoğu'da polis dipçiği ile yaralanan bir çocuğu hastanede ziyaret etti.

Başbuğ, TSK içinde sorunları ABD ile birlikte çözmeye en eğilimli komutanlardan da biriydi. ABD inisiyatifiyle başlayan Kürt açılımına direnç göstermemesinin nedenlerinden biri de buydu. Ancak İlker Başbuğ, ABD'nin de takipçisi olduğu kültürel ve sosyal hakların siyasal temelli bir ayrışmaya doğru gitmesinden de endişe duyuyordu. Bu nedenle ABD'li müttefikleriyle hem Kuzey Irak'ta hem Türkiye'de Kürt sorununun Kürtlerin siyasal alanını sürekli genişleten bir eksene oturmaması için istişareler yaptığı biliniyordu. Kuzey Irak'ın Kürt egemenlik alanı haline gelmemesini özellikle 2003 sonrasında Amerikalılara önerirken, Güneydoğu'da AB'nin reform takviminin Kürt siyasallaşmasına benzin dökmemesi konusunda özen talep ediyordu. İşte Başbuğ'un bu görüşmelerinin bir bölümü Amerikan kriptoları arasında yer aldı.

ABD ile PKK Karşı Karşıya Gelsin

6 Ekim 2003 tarihinde dönemin Genelkurmay İkinci Başkanı Başbuğ ile ABD Büyükelçisi Eric Edelman arasındaki görüşme, aynı gün Edelman tarafından Washington'a aktarıldı. Görüşmenin, tezkere sonrasında gerilen ABD ile ilişkiler düşünüldüğünde zor geçtiği düşünülebilir. Zira ABD, tezkerenin geçmemesinden AKP'yi değil TSK'yı sorumlu tutuyordu. Bunun cezası ise çuval krizinde olduğu gibi Türkiye'nin Kuzey Irak'taki hareket alanının daralmasıydı.

İlker Başbuğ, Edelman ile görüşmesinde Türkiye'nin PKK'ya karşı Kuzey Irak'taki harekâtlarının, Irak'ta ABD'ye asker katkısı koşuluna bağlanmamasını istedi. Belgede yer alan bilgilere göre Başbuğ, PKK'nın ABD harekâtı başlamadan önce gelecek konusunda endişeli olmasına rağmen harekâttan sonra bu endişeyi taşımadığı tespitinde bulunuyordu. Eğer PKK üyeleri, Kuzey Irak'ta kalamayacağına ikna olursa, birçoğu Türkiye'de çıkacak bir pişmanlık yasasından faydalanarak dağdan inebilirdi. Edelman, İlker Başbuğ'un PKK'ya yönelik bir ABD eyleminin örgütte bu etkiyi yaratacağını söylediğini not ediyor. Buna göre Başbuğ, ABD'nin PKK'ya karşı büyük bir operasyon yapamayacağının farkındaydı. ABD'nin bir ya da iki PKK liderini Türkiye'ye teslim etmesi ya da PKK kamplarını havadan bombalaması önerisinde bulundu.

Edelman'ın notları gösteriyor ki İlker Başbuğ, Türkiye'nin müttefiki olarak gördüğü ABD ile Türkiye'nin düşmanı PKK'yı herkesi ikna edecek bir eylemle karşı karşıya getirmeye çalışıyordu. Bu hem PKK'ya büyük bir darbe vuracaktı hem de Türkiye'yi ABD ile yeniden yakınlaştıracaktı. ABD istihbaratı ile PKK liderini aynı fotoğrafta gören kamuoyu rahatlayacaktı. Tezkerenin reddi sonrası yaşanan kriz aşılacaktı. Ancak Başbuğ, askeri diplomasisinde başarısız oldu. Önerisi karşılıksız

kaldı. ABD böyle bir eylem yapmadığı gibi, belgede de aktarıldığı üzere Türk kuvvetlerinin Kuzey Irak'ta askeri eylem içeren bir hareketini görmek istemediğini Dışişleri Bakan Yardımcısı Lynn Pescoe'nin ağzından ifade etti.

Daha Verecek Bir Şey Yok

21 Ocak 2004 tarihli belge ise, Erdoğan'ın Washington ziyareti öncesinde Edelman ile Başbuğ'un görüşmesini ele alıyor. Belgeye göre İlker Başbuğ, Irak'ta federalizme karşı olduklarını Edelman'a söyledi. Eğer federalizm zorunlu ise de bu etnik ya da inanç temelli olmamalıydı, coğrafi ya da idari bölünmelere dayanmalıydı. Ancak Başbuğ, Irak'ta etnik yapıyla coğrafi yapının örtüştüğünü hatırlatarak, federasyonun Türkiye'nin çıkarlarını tehdit edecek sonuçları olabileceğini ve bunu istemediklerini Edelman'a belirtti.

Başbuğ'un düşüncesini yorumlarsak, esasında bir yönetim şekli olarak federasyona karşı olmadığını söylüyordu. Ancak Irak'ın kuzeyinde Kürtlerin, güneyinde Şiilerin kalabalık olması, Irak'ta oluşacak bir federasyonun kaçınılmaz olarak mezhep ve etnik temele oturması demekti. Irak, fiilen üçe bölünecekti. Kuzeyde Körfez Savaşı'ndan sonra fiilen esnek olan yapı, resmen Kürt egemenlik alanı haline gelecekti. PKK'nın bu oluşacak yapıdan faydalanacağına inanan Başbuğ, Kuzey Irak'ta bir Kürt oluşumunu tehdit unsuru sayıyordu. Uzun vadede ise Türkiye Kürtlerini siyasal olarak etkileyeceğini düşündüğü federatif bir Kürdistan'a karşı çıkıyordu.

10 Eylül 2004 tarihli belgede ise konu Türkiye Kürtlerinin AB ve ABD ile ilişkisiydi. Yine Büyükelçi Edelman'ın kaleme aldığı telgrafta Başbuğ, AB reformları sayesinde Türkiye'nin Kürtlerin kültürel haklarını garanti altına aldığını ifade ediyor ve "Artık yapılacak ya da talep edilecek bir şey kalmadı,"

diyerek konuya ilişkin görüşünü açıklıyordu. AB'nin yine de daha fazla reform istediğini söyleyen Başbuğ, sürecin gittiği yer konusunda endişelerini de Edelman'a aktarıyordu.

Kürt siyasetçilerin sık sık AB ve ABD temsilcileriyle bir araya gelmesinden duyulan rahatsızlık da söz konusu belgede yer alıyor. Başbuğ'a göre başta Leyla Zana olmak üzere Kürt siyasetçiler, AB'yi Türkiye'yi bölmek için araç olarak görüyor. Başbuğ'un görüşleri Edelman'ın yazdığı belgeye şöyle yansıdı: "Başbuğ, Zana'nın hapisteki PKK/Kongra-Gel lideri Abdullah Öcalan'a 'siyasi, toplumsal ve kültürel haklarımızı AB üyeliği yoluyla alacağız' diyen bir mektup yazdığını kaydetti. Eğer AB, Zana'nın destekçilerinin hedeflerine ulaşması için bir araçsa, daha fazla ne istiyorlar, diye sordu." Edelman'ın kaleme aldığı aynı kriptoda Başbuğ'un şu sözleri de yer alıyor: "Daha fazla verecek bir şeyimiz yok ve biz gereğinden fazlasını verdik."

Başbuğ'un sözleri, onun AB'nin Türkiye'de etnik temelli siyaseti beslediğine dair inancını gösteriyor. Nitekim belgede özellikle AB'nin Genişlemeden Sorumlu Komitesi Gunter Verheugen'in Kürt meselesinde yaptığı açıklamalardan Başbuğ'un rahatsızlıkları da yer alıyor. Anlaşıldığı üzere İlker Başbuğ, Kuzey Irak'ta bir federal yapıyla, Türkiye'nin güneydoğusundaki siyasal reformların bir arada Türkiye'yi parçalanmaya götürdüğü kanısında. Reform sürecinin AB tarafından ucu açık bir süreç olarak işlemesinden rahatsızlık duyuyor. Başbuğ, Kürt meselesinin çözümünde sınırları görmek istiyor.

AKP'NİN OYLARI YÜKSELSİN DİYE ABD OPERASYON YAPSIN

Türkiye'de hükümete yakın liberallerin Ergenekon Davası ile beraber neredeyse her analizlerinde kullandıkları bir tez var. Bu teze göre, TSK ile PKK arasında organik bir ilişki bulunuyor. Neredeyse iki yüz yıldır aralıklarla yaşanan Kürt isyanlarını, Kürt sorununu, son 30 yıldır ölen binlerce insanı yok sayarak, Türkiye'nin doğusunda yaşanan her şeyi bu basit tezle açıklamanın ilkellik olduğu muhakkak. İki "kötü"yü yan yana getirerek ruhunu hafifletmeye dayalı bu bakış açısının kolaycı bir sığlığı var. Başbakan Erdoğan da dünyaya bu yaklaşımla bakıyor. Çoğu zaman konuşmalarında, AKP karşıtı olan her oluşumun ittifak yaptığını iddia ediyor.

Bu konuya ilişkin ilginç bir Wikileaks belgesi var. 18 Haziran 2007 tarihli telgraf Büyükelçi Ross Wilson'un onayıyla ABD Büyükelçiliği'nden Janice G. Weiner tarafından kaleme alındı. 22 Temmuz 2007 seçimleri arifesinde yazılan belgenin içeriğinde, Ahmet Davutoğlu'ndan nefret ettiğini, Abdullah Gül'e ise hayranlık duyduğunu söyleyen üst düzey bir Dışişleri Bakanlığı yetkilisi ile ABD Büyükelçiliği arasındaki bir görüşmenin notları var. Irak konularında çalışan yetkili, kendi ülkesinin kurumları hakkında o kadar açık konuşuyor ki, Ross Wilson belgeye şöyle bir not düşmüş: "Bu, tek bir kişinin görüşünü yansıtsa da bir Dışişleri Bakanlığı yetkilisinin bize kendi endişelerini bu denli çıplak biçimde ifade etmesi şaşırtıcı."

Dışişleri yetkilisi, TSK'nın hem Irak politikasını, hem de dış politikayı yönlendirmek için PKK'yı kullandığını söyleyerek

orduyu ABD'li diplomatlara şikâyet ediyor. Görüşmenin devamında Dışişleri yetkilisi, ABD'li diplomatlara 22 Temmuz'da sandıktan CHP-MHP Koalisyonu çıkması durumunda neler olacağını şöyle anlatıyor: "Sizin için de bizim için de felaket olur." CHP-MHP koalisyonunun, ABD'ye Irak'ta AKP'nin verdiği desteği vermeyeceğini söylüyor.

Dışişleri yetkilisi, ordunun sınırötesi harekât konusunda hevesli olduğunu, böyle bir harekâtın ise AKP'ye oy kaybettirerek CHP-MHP koalisyonunu hazırlayacağı tespitinde bulunuyor. Bürokrat, ABD'ye bu senaryonun gerçekleşmemesi ve konjonktürün AKP lehine dönmesi için garip bir öneride bulunuyor. Buna göre, ABD, PKK'ya karşı Kuzey Irak'ta eylem yapmalı; böyle bir eyleme Barzani de katılmalıdır. Elbette, bir devlet bürokratı, ABD'den PKK'ya karşı harekete geçmesini isteyebilir; ancak AKP'nin oylarının yükselmesi için bunu istemesi şaşırtıcı. Belgede bu senaryo şöyle anlatılıyor: "Ona göre (Dışişleri yetkilisi), 22 Temmuz seçimlerinin sonucu bir CHP-MHP koalisyon hükümeti olabilir ki, bunun özellikle Irak söz konusu olduğunda 'sizin için de bizim için de felaket' olacağına inanıyor. İrtibatta olduğumuz yetkili, sınırötesi bir operasyonu önleyerek, durumun AKP lehine değişmesini ve rasyonel Irak politikasının devamını sağlayabilecek yegâne şeyin Kuzey Irak'ta PKK'ya karşı Amerikan eylemi olduğu görüşünü açıkladı. Bu yetkili, bir CHP-MHP koalisyonun Barzani'nin çıkarlarına sadece zarar verebilecekken Barzani'nin neden PKK konusunda yardımcı olmakta bu kadar isteksiz davrandığını anlayamadığını da sözlerine ekledi." Devlet adamlığı ile parti adamlığı ayrımı, herhalde, burada kendisini gösteriyor. İktidar adına buzdolabı, kömür dağıtan, oy isteyen valilere alışmıştık ki, dünya diplomasi tarihine geçecek şekilde, bir diplomatın partisinin oylarını yükselmesi için başka bir devletten

operasyon istediğine şahit olduk. Dışişleri bürokratı görüşmenin devamında, Tahran'daki büyük bir müzeyi gezdiği sırada, İranlı rehberin bazı sanat eserleri için "Bunlar bizim Kürdistan bölgemizden," dediğini anlatıyor. Devamı belgede şöyle geçiyor: "Yetkili, böyle bir cümlenin İran gibi otoriter bir devlette kabul görürken Türkiye gibi bir demokraside niye kabul görmediğini merak ediyordu."

HABUR MAHKEMESİ: BİR AF MODELİ

Kürt Açılımı'na ilişkin değerlendirmeleri önceki bölümde ele aldık. ABD'nin Irak'tan çekilmesinin gündeme gelmesiyle beraber uluslararası koşullar Türkiye hükümetine bir fırsat sundu. Türkiye, ABD'nin yerine Kuzey Irak'ın güvenliğini sağlayabilir, bunun karşılığında bölgenin enerji kaynaklarının dünyaya açılmasına aracı olmak gibi ekonomik kazanımlar elde edebilirdi. Ortaya çıkan siyasal fırsat Ahmet Davutoğlu'nun neo-Osmanlı tezleriyle de uyumlu idi. Esası Kuzey Irak'ın Türkiye'nin garantörlüğüne girmesi anlamında "Kuzey Irak Açılımı", sonra "Demokratik Açılım", nihayetinde "Milli Birlik Projesi" gündeme geldi. Türkiye'nin Kuzey Irak ile ilgili hayallerinin önündeki engel, kendi Kürt sorunu idi. Hakkâri'de Kürt sorunu yaşayan devlet Erbil'de Kürt siyasetinin garantörü olabilir miydi? Elbette hayır. Bu nedenle Türkiye'de Kürt sorununun çözümüne ilişkin adımlar bu süreçte gündeme geldi.

Açılımın sonuç almasının tek bir göstergesi vardı: PKK'nın dağdan indirilmesi. Böylece enerji hatlarının güvenliği sağlanacak, Türkiye-Kuzey Irak ilişkisi PKK ile çatışmanın geriliminden kurtulacaktı. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül 10 Mart 2008'de "Kürt sorununda iyi şeyler olacak," derken Başbakan Erdoğan "Artık analar ağlamasın," diyordu. Ancak AKP, vaat ettiği reformları gerçekleştirecek siyasal cesareti gösteremeyince birer birer vites küçülttü. Sonunda Başbakan Erdoğan, Nisan 2011'de "Kürt sorunu yoktur" noktasına geldi. Oysa dönemin Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ dahi açılıma soğuk

bakmadığını, açılımın taze olduğu 14 Nisan 2009 tarihinde yaptığı Harp Akademileri konuşması ile gösteriyor, ardından komutanlar sokakta polis dipçiği ile yaralanan bir çocuğu hastanede ziyaret ediyordu.

Habur Krizi

Ancak süreç başarısız oldu. Kuşkusuz başarısızlığın dönüm noktası, 19 Ekim 2009'da gerçekleşen Habur Mahkemesi'ydi. Başbakan Erdoğan, varılan mutabakatla Türkiye'ye Mahmur Kampı'ndan, Avrupa'dan ve Kandil'den PKK'lı grupların geleceğini kabul etti. Ancak ortada unuttuğu bir Abdullah Öcalan faktörü vardı. Öcalan, tüm sürecin kendi kontrolünde gerçekleşmesini sağlayacak kadar harekete hâkimdi.

Hükümet ile Öcalan'ın dolaylı görüşmelerinin sağladığı mutabakatla Öcalan ilk grubun Habur'dan gelmesini istedi. Gelen gruba devletin göstereceği davranış, PKK'nın dağdan iniş sürecini de belirleyecekti. 19 Ekim 2009'da Kandil ve Mahmur Kampı'ndan gelen grubun üzerinde PKK üniformaları vardı. Gelen grup Habur'da kurulan bir çadırda yargılanırken, PKK'lılar ile bir gerilim oluşmaması için mahkemeye Türk bayrağı dahi asılmamıştı. Gelen PKK'lılar Abdullah Öcalan'ın çağrısına uyarak geldiklerini, Pişmanlık Yasası'ndan faydalanmak istemediklerini söylüyorlardı. Ancak varılan mutabakat sonucu Pişmanlık Yasası'ndan faydalandılar. Mahkemede serbest bırakıldılar. Sınırda binlerce kişi tarafından kahraman gibi karşılandılar. Olanlar AKP adına ürkütücüydü. Tüm süreci kontrol edenin Abdullah Öcalan olduğu bir kez daha kanıtlanırken ortaya çıkan manzara Batı'da infiale neden oluyordu. İşte o gün Kürt Açılımı darbe aldı. Erdoğan, Habur'da olanlardan sonra geri adım atarak Avrupa'dan gelen grubun Türkiye'ye dönüşünü reddetti.

Habur Mahkemesi, esasında fiili bir af mahkemesi idi. Mahkeme sembolikti, sanıklar serbest kalacaktı. Hem de pişman olduklarını söyleyerek bir mağlubiyet psikolojisine sokulmayacaklardı. Yasal değişiklik yapmadan, Meclis'te konuyu tartışmadan PKK'lılar engelsiz olarak topluma katılacaktı. Habur modeli af konseptinin ABD'nin de dahil olduğu bir süreçle oluşturulduğu, 27 Mart 2009'da, yani Habur'dan 6 ay önce, ABD Büyükelçisi James Jeffrey'in Washington'a gönderdiği kriptoya bakıldığında anlaşılacaktır.

Belge PKK'ya ilişkin affın nasıl gerçekleşebileceğine ilişkin görüş ve öneriler içeriyor. Çalışma ABD'nin Ankara ve Adana temsilcilikleri tarafından birlikte yapılmış. Belgede PKK'ya affın gerekçesi şöyle anlatılıyor: "Eğer Türk hükümeti onyıllardır süren bu isyanı bir çözüme kavuşturmak istiyorsa, 3 bin 500 PKK militanının silah bırakmasına imkân sağlaması ve bunların en azından bir kısmının topluma yeniden karışmalarına izin vermesi gerekli. Türkiye'nin güneydoğusundaki Kürtler için 'af', çatışmayı sona erdirmenin olmazsa olmazıdır ve Türk kurulu düzeninde pek çok kişi de bunu kaçınılmaz bir kötülük gibi görmektedir." ABD Büyükelçisi'ne göre Türkiye yönetimi PKK ile çatışmanın sonlanması için af ilan etmek zorunda. Kulağa hoş gelmese de bu bir zorunluluk olarak hükümetin önünde duruyor.

Belgede PKK'ya affın hem Talabani'nin Türkiye ziyaretinde hem de Cumhurbaşkanı Gül'ün Irak ziyaretinde Kürt liderleri tarafından dile getirildiği ve Gül tarafından olumsuz karşılanmadığı anlatılıyor. Gül, bu konuyu Türkiye'nin kendi içinde tartışması gerektiğini söylüyor.

Affın Üç Belirleyeni

Büyükelçi, kriptoda daha önceki af çabalarının başarısızlığının nedenlerini sorguluyor. Jeffrey'e göre bunun iki temel nede-

ni vardı. Af gündemi, Kürt gündeminin diğer bileşenleri olan sosyal, kültürel ekonomik bileşenleriyle birlikte ele alınmamıştı. Tek başına "af" bir anlam ifade etmiyordu. İkinci nedense bu, PKK'nın topluma nasıl karışacağına dair düzenlemeler olmadan ele alınıyor ve bu da PKK tarafından kabul görmüyordu.

Jeffrey, af isteyen kesimleri üç gruba ayırıyor. Birincisi PKK'nın mücadelesine meşruiyet kazandırmak isteyen örgüt militanları ve sempatizanları. İkinci gruptaysa PKK'nm ortadan kalkması için örgüt üyelerinin ailelerinin yanına dönmelerini sağlayacak bir çözümü destekleyen pragmatik Kürtler var. Büyükelçi, AKP'yi destekleyen Kürtleri ve Kürt işadamlarını bu kategoride kabul ediyor. Üçüncü kesim ise PKK'nın başlattığı isyanı bitirmek için affı doğru bir strateji olarak gören pragmatik Türkler. Jeffrey, DYP lideri Mehmet Ağar'ın 2007 yılındaki "düz ovada siyaset yapsınlar" çıkışını bu anlamda değerlendiriyor.

Jeffrey'in oldukça analitik değerlendirmesi af gündeminin üç kuruma bağlı olduğu tezi üzerinde yükseliyor. Birincisi, Kürt meselesini çözmek isteyen ancak bunun kaybettireceği riskleri üstlenmeyen güçlü ama güvensiz AKP. İkincisi, PKK'nın siyasallaşmasını istemeyen, Kürtlerin politik çizgisine karşı olan ancak askeri düzlemde PKK'yı ortadan kaldıramayan ordu. Üçüncüsü ise halen şiddete dayalı bir politika çizgisini sürdüren PKK. Büyükelçi'ye göre, bu üç belirleyenin Türkiye'nin toprak bütünlüğüne zarar vermeyen ve PKK'ya boyun eğildiği algılamasına neden olmayacak çözümünü Türklerin çoğunluğu yüksek olasılıkla destekler. İlginçtir, A/G Araştırma Şirketi'nin 6-7 Haziran'da yaptığı ankette Kürt Açılımı'na destek %69,3 iken 22-23 Ağustos'ta oran %45,6'ya kadar düşüyordu. Büyükelçi Jeffrey'in öngörüsü doğruydu ancak halkın açılım süreci uzadıkça çözüme ilişkin şüpheleri arttı. Sürecin uzaması, inisiyatifin PKK'da olduğu algısını kolaylaştırdı.

Başbuğ Affa Karşı Değil

Jeffrey'in önemli bir tespiti ise Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ'a ilişkin. Buna göre Başbuğ da affa karşı değil. Bu izlenimin kaynağı ise hem Başbuğ'un açıklamaları hem de Genelkurmay'dan üst düzey bir yetkilinin kendilerine verdiği brifing. Jeffrey, bunun Genelkurmay'ın geleneksel bakışında bir değişime işaret ettiğini düşünüyor. "Af" ve "pişmanlık" gibi kelimelere süreci hapsetmenin süreci sekteye uğratacağını, PKK'yı kızdıracağını söyleyen Jeffrey, bu kelimelerle sürecin vurgulanmaması gerektiğini söylüyor. Büyükelçi, affın nasıl olabileceğine ilişkin ise üç proje üzerinde duruyor. İlki eski *Washington Post* muhabiri Jonathan Randall'a göre Turgut Özal'ın geliştirdiği "aşamalı af". Buna göre şiddete karışmayan militanları hemen, orta kademedekileri iki yıl sonra, örgütün üst düzey yöneticilerini beş sene sonra kapsayacak bir af projesi ile süreç adım adım ilerleyecek. İkincisi adli inceleme ve denetimli serbestlik içeren proje. İlk projedeki aşamalar bu kez hukuk sürecinde işletiliyor. Affa uğrayan militanın örgüt içindeki konumuna göre vatandaşlık haklarının bazılarından mahrum bırakılmasını içeriyor. Örneğin, bu ikinci projede üst kademe yöneticiler, affa rağmen siyaset yasaklısı olabiliyor. Üçüncü proje ise örgüt yöneticilerinin Irak ya da bir İskandinav ülkesine gönderilirken sıradan militanların affedilmesi. Bu proje, Elçi'ye, asıl sorun yaratan yönetici kesimi Türkiye'den uzak tutacağı için cazip görünüyor. Büyükelçi, Öcalan'ın özel durum nedeniyle af dışında tutulması konusunda PKK'nm ikna edilmesini, ancak Öcalan'ın "ev hapsi" ya da PKK'lılarla birlikte koğuşta kalmasını öneriyor.

Büyükelçi Kürt sorunun çözümü için PKK'nın kalıcı silah bırakmasının kilit öneme sahip olduğunu düşünüyor. Bunun için önerilecek projenin, ne olursa olsun PKK'nın da desteğini alması gerektiğini ifade ediyor.

PKK'ya affı konu alan kriptodan 6 ay sonra gerçekleşen Habur Mahkemesi, kriptoda tarif edilen sürecin başladığını gösteriyor. Jeffrey'in sözünü ettiği af projeleri informel bir süreci dışlamıyor. Bu açıdan Habur Mahkemesi bir model af mahkemesi olarak ele alınabilir. Ancak "güçlü ama güvensiz" olarak adlandırılan AKP'nin Habur'dan ürktüğü ve projeden bu adımdan sonra şimdilik vazgeçtiği anlaşılıyor.

ANKARA'DA GİZLİ ABD HÜCRESİ

Wikileaks belgeleri içerisinde ABD ile Türkiye arasında sıkça sözü edilen istihbarat paylaşımına ilişkin belgeler de var. 5 Kasım 2007 tarihinde Beyaz Saray'da gerçekleşen Erdoğan-Bush görüşmesinin ardından aynı ay içinde Ankara Koordinasyon Direktörlüğü ve Ortak İstihbarat Füzyon Hücresi'nin kuruluşu belgelere de yansıdı. Ankara'da kurulan istihbarat hücresi, Irak'tan havalanan insansız casus uçağı Predator'un topladığı istihbaratları ve görüntüleri Genelkurmay'a iletiyor.

MQ-1 Predator, RC -135 Rivet Joint, EP-3 Aircraft, RQ-4 Global Hawk, U-2 İmagery tipi uçaklar Kuzey Irak'taki PKK varlığı hakkında topladığı istihbaratı TSK ile paylaşıyor. Türk Hava Kuvvetleri ise bu istihbarata dayanarak PKK'ya operasyon düzenliyor. 2008 yılında Washington'a gönderilen kriptolarda dönemin Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ'un sistemden oldukça memnun olduğu anlatılıyor.

4 Ocak 2008 tarihli kriptoda, 16-26 Aralık 2007 tarihinde istihbarat desteğiyle gerçekleşen sınırötesi operasyon ele alınıyor. 33 PKK hedefine 4 hava saldırısının düzenlendiği bilgisi verilirken, Türkiye'nin 150 PKK'lının öldürüldüğünü söylemesine rağmen "gerçek rakamın 10 civarında olduğunu düşünüyoruz" ifadeleriyle elçiliğin iddiası yer alıyor.

Kriptoları yayınlayan *Washington Post* gazetesi, Amerikalı askeri kaynaklara dayanarak Türkiye'nin Predator insansız uçaklarından satın almak istediği bilgisini verdi. Türkiye'nin bu çabası, 31 Aralık 2011'de ABD'nin Irak'tan çekilmesiyle

istihbarat paylaşımını sonlandıracak olmasından kaynaklanıyor. 20 Temmuz 2009 tarihli belgede Obama'nın buna sıcak bakmasına rağmen, Kongre'nin bu satışı engellediği bilgisi yer alıyor. ABD, Türkiye'nin PKK'ya karşı operasyonlarının parçası olmak istemiyor.

Bu durum, 2 Şubat 2010 tarihli belgede yer alan, Murat Karayılan'ın "ABD, uçakları Türkiye'ye satar ve biz o uçaklar tarafından vurulursak, ABD'yi sorumlu tutarız. Bu, ABD'nin doğrudan savaşa dahil olması anlamına gelir," ifadelerinin dikkate alınmasından anlaşılıyor. Nihayetinde ABD, uçakları Türkiye'ye satmıyor. Türkiye'nin bir diğer seçenek olarak, ABD Irak'tan çekilirken Türkiye'ye Predator üssü kurmayı teklif ettiği bilgisi de ABD askeri kaynaklarına dayanarak *Washington Post*'ta yer aldı.

Bizce bu konuda en önemli ayrıntı, 2 Aralık 2008 tarihli belgede yer alıyor. Kriptoda istihbarat paylaşımı için şu ifadeler kullanılıyor: "En önemlisi, ortaklığımız Amerikan hükümetine Türkiye'nin Kuzey Irak'taki faaliyetleri konusunda yepyeni bir seviyede görüş ve bizim Türkiye'nin sınırötesi operasyonlarını şekillendirmemizi sağladı." Bu ifadeler, söz konusu istihbarat paylaşımının bir diğer sonucunu ortaya koyuyor. ABD, bu yolla Türkiye'nin sınırötesi operasyonunda müdahale edeceği alanın sınırlarını çiziyor. Bu yolla Kuzey Irak'la bir siyasi kriz potansiyeli taşıyan operasyonları kontrol altında tutuyor.

Predatorlar ile ilgili son gelişmeler 2011 yılının Eylül ayında New York'ta gerçekleşen BM Toplantısı öncesinde Obama-Erdoğan görüşmesinde yaşandı. Erdoğan'ın Obama'dan talebi söz konusu uçaklar satılmasa da ABD'nin Irak'tan çekilirken Predator üslerini İncirlik'e taşınması yönündeydi. Obama'nın öneriyi dikkate aldığı basına yansıdı. Erdoğan'ın bunu İsrail kaynaklı Heronların yerine Predatorları ikame etme niyetiyle yaptığını tahmin etmek zor değil.

7. BÖLÜM

AKP-ABD ARASINDA IRAK PAZARLIĞI

ABD'nin Irak'a müdahalesi sürecinde AKP hükümeti ile yaptığı pazarlık, 20 Aralık 2002 tarihinde ABD Ankara Büyükelçisi Robert Pearson'ın yazdığı belgeye yansıdı. Pearson, Washington'a yazdığı telgrafta 3 Aralık 2002 tarihinde Türkiye'yi ziyaret eden ABD Savunma Bakan Yardımcısı ve Neoconların önemli isimlerinden Paul Wolfowitz ile ABD Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Marc Grossman'ın görüşmelerini ele alıyor. Ziyaretin AKP'nin Abdullah Gül liderliğindeki hükümetinin güvenoyu almasından sadece beş gün sonra gerçekleştiği hatırlanırsa, yeni hükümetten beklentilerin büyüklüğü daha iyi anlaşılabilir. Zira ABD'li diplomatlar, çiçeği burnunda Başbakan Abdullah Gül'den üç gün içinde Irak'a operasyon konusunda Türkiye'nin katılımını netleştirmesini açıkça istiyor. Başbakan Gül ise "Hafta sonuna kadar mı?!" diyerek Amerikalılara hayretini bildiriyor.

Wolfowitz görüşmede Gül'e, ABD'nin Irak'a muhtemel operasyonunda Türkiye'den kuvvet kullanımının planlanmasına ve hazırlıklarına katılmasını istediklerini, bunun için verilecek kararın aciliyet arz ettiğini söylüyor. Wolfowitz, Irak'a karşı "kararlı bir güç gösterisinin" her halükârda gerekliliğinin altını çizerken, "Askeri güç, diplomasimizin dayanağıdır," ifadesini kullanıyor. Wolfowitz taleplerini şöyle sıralıyor:

- Asker-askere planlama görüşmelerinin başlaması (TSK ve ABD Ordusu arasında Irak konulu toplantılar)

- Bazı Türk askeri tesislerinin incelenmesine ve tesislerin hazırlanmaya başlamasına izin verilmesi
- Kuzey Opsiyonu'nun geliştirilmesine Türk katılımının sağlanması (Irak'a kuzeyden gerçekleşecek operasyon kastediliyor)
- Koalisyon güçlerinin rolü ve askeri birlik listesinin oluşturulması
- Operation Northern Watch (Operasyon Kuzey İzleme – 1 Ocak 1997'den itibaren ABD, İngiltere ve Türkiye kuvvetlerinin 36. paralelin kuzeyini kontrol ettiği organizasyon)
- Türk hava sahasının ABD uçaklarına açılması
- Gerekirse Kuzey Irak'taki El-Kaide üyelerine karşı Türkiye'nin desteği

At Pazarlığı

Wolfowitz, Başbakan Gül'e taleplerini bu şekilde sıralarken bir B planları olduğunu da gösteriyor. Türkiye'nin hemen karar vermemesi durumunda Kuzey ve Güney'den yapılacak bir operasyon yerine yalnızca Güney'den gerçekleşecek bir operasyon seçeneğini de düşündüklerini Gül'e bildiriyor.

Belgede Wolfowitz'in taleplerine karşı Türk tarafının kırmızı çizgilerini tekrarladığı ve operasyonun Türkiye için ekonomik maliyetini gündeme getirdiği ifade ediliyor. Türkiye'nin kırmızı çizgilerini şu başlıklar altında toparlamak mümkün:

- Irak'ın toprak bütünlüğü
- Bağımsız bir Kürt devletinin engellenmesi
- Türkmen halkının haklarının garantisi
- Musul ve Kerkük'ün Irak'ın ulusal denetiminde olması
- Irak petrollerinin Irak'ın ulusal kontrolünde kalması ABD'li diplomatlar bu kırmızı çizgileri ABD'nin de paylaştığını ifade

ediyorlar. Savaşın Türkiye'ye ekonomik maliyetine karşılık olarak ise ekonomik bir paketi gündeme getiriyorlar. Buna göre;

- İki yıl için yılda iki milyar dolarlık bir tür karma Dış Askeri Finansman ve Ekonomik Destek Fonu (IMF ve Dünya Bankası kredileri ile eşzamanlı)
- Diğer ülkelerin bir milyar dolarlık petrol hibesi (operasyona destek veren Arap ülkeleri kastediliyor)
- Türkiye katılmayı taahhüt eder ancak savaş seçeneği gereksiz olursa ABD Kongresi'nden 2004 yılında 250-355 milyon dolar arası yardım. Ayrıca füze savunma işbirliği, ihtiyaç fazlası savunma malzemelerine Türkiye'nin erişimi, İncirlik ve Konya üslerinin iyileştirilmesi.

Kısacası Türkiye'ye savaş çıkması durumunda 5 milyar dolara varan kredi + hibe, çıkmaması durumunda ise 250 ile 355 milyon dolar arası yardım önerildi. Türkiye'nin bu yardım miktarını yukarı çekmek için pazarlık yaptığı ve bunun Washington'da "at pazarlığı" diye tanımlandığı basma yansımıştı.

Wolfowitz, Gül'e Türkiye'nin destek vermemesi durumunda Güney seçeneğinin devreye gireceğini ancak bunun savaşı daha uzun, maliyetli ve belirsiz hale getireceğini söylüyor. Gül'den 6 Aralık'a kadar karar vermesi isteniyor. Gül'ün yanıtı ise belgede şöyle yer alıyor: "Başbakan Gül, 'Hafta sonuna kadar mı?!' diye hayret etti. Türkiye'nin ve ABD'nin onyıllardır stratejik ortak olduklarını belirterek, Türkiye'nin bu ilişkiyi sürdürmek ve derinleştirmek istediğini söyledi. Ancak hükümet güvenoyunu yeni almıştı ve bu konuda sadece iki brifing verilmişti. Gül, 'Bu konuyu takip ediyorduk ama tabii ki görev başında olunca iş farklı,' diye ekledi. Dahası hükümetin gündeminde yaklaşan AB Kopenhag Zirvesi ve Kıbrıs gibi ivedi meseleler vardı."

Belgede Gül'ün asker-askere planlamanın başlamasını ve

Türk askeri tesislerinin incelenmesi için ABD'ye izin verilmesini kabul ettiği yer alıyor. Ancak Gül, diğer talepler ve kamuoyunun operasyona hazırlanması için ek süre istiyor.

ABD'li heyet Gül dışında dönemin CHP lideri Deniz Baykal, Hazine Müsteşarı Faik Öztrak, Genelkurmay ikinci Başkanı Yaşar Büyükanıt, Genelkurmay Harekât Başkan Yardımcısı Bekir Kalyoncu ile de görüştü. Bu görüşmelerin gündemi de Irak'a yapılacak operasyona Türkiye'nin katılımı konusuydu.

Belgenin *Taraf* gazetesinde yayınlanmasının ardından 18 Mart 2011'de Çanakkale'de konuşan Abdullah Gül, "Siz burada yaşıyorsunuz, o dönemi yaşadınız, hep beraber yaşadık. Dolayısı ile neticelere bakarsanız ona göre karar verirsiniz. Bunların bazıları doğru, bazıları yanlıştır. Bunlar rapor eden diplomatların bilgileri, anlayışları, algılamaları ve çaplarıyla ilgilidir," dedi.

Erdoğan Anahtar Niteliğinde

Bu belgenin yazıldığı tarihten bir gün sonra Pearson Washington'a bir başka telgraf çekti. 4 Aralık 2002 tarihli belge, AKP lideri Erdoğan'ın 10 Aralık'ta yapacağı Washington ziyaretinden önce Pearson'ın Beyaz Saray'a yaptığı uyarıları içeriyor. Pearson, Bush yönetimine bir Erdoğan portresi sunuyor.

Tayyip Erdoğan'ın ABD açısından önemi belgede şöyle vurgulanıyor: "Tayyip Erdoğan, bizim AKP hükümetini ve kamuoyunu, Irak ve ABD'nin diğer stratejik çıkarları konusunda etkileyebilme imkânımız açısından anahtar nitelikte." Pearson, AKP liderinin resmen değil ama fiilen AKP hükümetinin başı olduğunu anlatarak, Erdoğan'a Başbakan muamelesi yapılmasını istiyor.

Bu belgede Erdoğan'a fazlasıyla övgü var. 3 Kasım'da AKP'nin seçim zaferini kazandıran şeyin, Erdoğan'ın belediye başkanlığı

dönemindeki icraatları, reformcu görüşleri, Anadolu'daki siyasi çekim gücü ve devlet bürokrasisiyle yaşadığı gerilim olduğu iddia ediliyor. Erdoğan ile ilgili olarak şu ifadeler kullanılıyor: "Kurulu düzen onu, vasat düzeyde eğitim görmüş, yolunu fazlasıyla bulmuş bir mahalle kabadayısı, Türkiye'yi şeriata götürecek karizmatik ama tehlikeli bir vaiz-politikacı olarak tanımlamayı tercih ediyor."

Pearson, Erdoğan'ın ziyaretinin; AKP hükümetine ve reformlarına destek vermek, Erdoğan üzerinde ABD etkisini güçlendirmek, Erdoğan'ı Irak ve Kıbrıs başta olmak üzere ABD çıkarları ile uyumlu siyasi adımlar konusunda ikna etmek için önemli bir fırsat olduğunu Washington'a iletiyor. Pearson'ın çizdiği Erdoğan portresinde şu ifadeler kullanılıyor: "Erdoğan'ın karizması; defansif tavrı, güçlü sezgileri, hükümran duruşu, sempatikliği (bu Türk siyasetçileri arasında enderdir), hafif cakalı hareketleri, İstanbul'un sert mahallelerinden Kasımpaşa'da gençliğini geçirmesi, imam-hatip okulunda okuması ve profesyonel futbol oynamasından kaynaklanıyor." Pearson, Erdoğan'ın kendini çok büyük gören, aşırı gururlu, eleştiriye tahammül göstermeyen özelliklerini de sıralıyor. Erdoğan'ın "yabancı dil bilmediğinden ve kuvvetli, kapsamlı bir eğitimden yoksun olduğundan" söz edilen belgede, onun yabancılarla görüşmelerinde sezgilerini, ağırlığını ve ilişki kurma yeteneğini kullandığı anlatılıyor. Pearson, Erdoğan'ın şakaya ve hafif konularda konuşmaya açık bir kişi olduğunu söylerken, Fenerbahçeliliğini hatırlatarak ona sarı-lacivert bir hediye vermenin uygun olacağını aktarıyor ve "Hele bir de Erdoğan'ın futbol tutkusuna ilişkin bir sözle beraber sunulursa..." diyerek eklemede bulunuyor. Erdoğan'la en iyi konuşma üslubuna ilişkin ise şu değerlendirmelere yer veriliyor: "Açıktan açığa yapılan baskıya ya da tehdit imalarına kötü tepki gösterir. Onu

zor bir karar almaya ikna etmenin en iyi yolu, sakin ama erkek-erkeğe bir üslupla onun Türkiye'nin lideri olarak ülkenin kaderini elinde tuttuğu duygusuna hitap etmektir."

Milliyetçi Bir Paketle Sunulmalı

Erdoğan'a karşı takınılacak bu üslubun en çok Irak konusunda kullanılacağını söylemek sürpriz olmaz. Pearson belgede buna ilişkin şöyle bir dil öneriyor: "Koalisyon güçlerinin muhtemel bir askeri operasyona dönük hazırlıklarına tam destek vermesinin Türkiye için sağlayacağı avantajları vurgulayın ve Erdoğan'ı bu alanda azami işbirliğini, yabancıların Türkiye'nin geleceğini kontrol etmesine izin vermemek şeklinde kendi halkına satması için ikna edin: 'Oyunu oynamazsan kuralları da belirleyemezsin'." Pearson, ABD'nin Irak operasyonuna Türkiye'nin katılımının Türk halkına milliyetçi bir paket içinde nasıl sunulacağını dahi tarif ediyor. Üstelik bu öneriyi Washington'un Erdoğan'a bir strateji olarak öğretmesini de öneriyor.

Pearson, Erdoğan'ın Türk bürokrasisiyle yaşadığı gerilimi hatırlatarak, onun gerçek fikrini öğrenmek için baş başa olmanın önemine işaret ediyor. Beyaz Saray'da bürokratların kapıda bırakıldığı görüşmeler anımsanırsa, bu tablonun ardında söz konusu stratejinin olduğu anlaşılıyor. Pearson, ABD'de Erdoğan'ın danışmanlarına yapılacak bir etkiyle de Erdoğan'a mesaj verilebileceğini söylerken özellikle Ömer Çelik'in adını veriyor. Türk devlet yapısında bürokratların yerine danışmanların almaya başladığı anlaşılıyor. Elbette bu özel koşulun nedeni, AKP ile devlet bürokrasisinin yaşadığı çelişkiler.

Telgrafta sadece Erdoğan'a Washington'da yapılacak muamele yok. Bunun dışında da ilgi çekici ayrıntılar mevcut. Söz konusu ayrıntılardan ilki henüz yeni iktidara gelmiş AKP'nin istikbaline dair öngörüler. Pearson, partinin dindar ve

muhafazakâr grubu ile pragmatik liderliği arasında çelişki olduğunu iddia ediyor. İkinci çelişkinin ise partiiçi alternatifler olan Başbakan Gül ile Meclis Başkanı Bülent Arınç arasında olduğu yine aynı belgede anlatılıyor. Büyükelçi'ye göre bu çelişkiler ilerleyen günlerde partinin önüne büyük bir iç gerilim olarak çıkma potansiyeli taşıyor. Bunun esasında yanlış bir öngörü olmadığını söyleyebiliriz. Çünkü bu kriptodan sadece üç ay sonra AKP, kendi içinde bir tezkere krizi yaşadı. Irak tezkeresi bir grup AKP'linin de oyuyla reddedildi. Diğer kriptolarda görüleceği üzere bu durum parti içinde Arınç'ın ve dindar-muhafazakâr grubun etkisine bağlandı. Büyükelçi, görüşmelerinde edindiği bir izlenimi ise şu cümlelerle aktardı: "Soldan merkez sağa kadar irtibatta olduğumuz birçok kişi, AKP'nin bir yıl içinde bölüneceği öngörüsünde bulunuyor." Kuşkusuz parti liderliğinde Erdoğan gibi grupları bir arada tutan bir figür olmasaydı bu öngörü gerçek olabilirdi.

Yine aynı telgrafta dikkat çeken bir diğer nokta da Kıbrıs'a ilişkin. Pearson, Washington'a şöyle sesleniyor: "Denktaş'ı en kısa zamanda çözüme ulaşmaya zorlamasını Erdoğan'dan talep edin." Bir başka kriptoda ele aldığımız gibi bu ikna süreci için Erdoğan fazlasıyla gayret gösterdi. Nihayetinde Kıbrıs'ta Annan Planı referanduma, Erdoğan'ın çabalarıyla gitti. İkinci ayrıntı ise bankacılık düzenlemelerine ilişkin. Bankacılık sistemindeki düzenlemeleri Erdoğan'ın devam ettirmesini isteyen Pearson, Erdoğan için şu tespiti yapıyor: "Erdoğan, yolsuzluğa bulaşmış ve batmış banka sahiplerinin tesiri altına giriyor." Bir başka belgede ele alınacağı gibi burada kastedilen Mehmet Emin Karamehmet. Büyükelçi, Pamukbank'a el koyulma sürecinde Karamehmet ile AKP arasındaki yakınlaşmadan söz ediyor.

Nihayetinde Wikileaks kriptoları, AKP hükümetlerinin, ABD'nin Irak politikası için önemli bir fırsat olarak algılandı-

ğını gösteriyor. Bir dönem önceki Başbakan Ecevit'in böyle bir müdahaleye ne kadar soğuk baktığı hatırlanırsa Amerikalıların yaklaşımı daha iyi anlaşılabilir.

AKP, ÇUVAL KRİZİNDEN KÂRLI ÇIKTI

22 Nisan 2003 günü Türk Özel Kuvvetleri Komutanlığı üyelerinin Türkiye'den giden insani yardıma eşlik ettikleri sırada gözaltına alınarak sınırdışı edilmelerini ve bunun ardından Türkiye'ye verilen ültimatomu daha önce ele almıştık. Bu olaydan sadece iki buçuk ay sonra yaşanan bir başka kriz çok daha fazla akıllarda kaldı. Tarihe çuval krizi olarak geçen, 4 Temmuz 2003 tarihinde Türk Özel Kuvvetleri üyesi üç subay ve sekiz astsubayın Süleymaniye'de karargâhları basılarak gözaltına alınması, Türk-Amerikan ilişkilerinde büyük bir krize neden olmuştu ya da biz öyle sanıyorduk. Gelin Wikileaks belgelerinde olayın içyüzünü soruşturalım.

Baskının İçyüzü

4 Temmuz 2003 tarihli Büyükelçi Robert Pearson onaylı belgede Dışişleri Bakanlığı Müsteşar Vekili Baki İlkin'in ABD Büyükelçiliği Başmüsteşarı Robert Deutsch ile yaptığı görüşmenin notları var. 5 Temmuz tarihli belgede de aynı görüşmeye dair bilgiler yer alıyor. İlkin'in anlatımlarından baskının gerçekleştiği sabah Amerikan askerlerinin Kerkük'te bina baskın tatbikatı yaptıkları, ardından yanlarına KYB peşmergelerini de alarak kırk araçlık bir konvoyla Süleymaniye baskınına gittikleri anlaşılıyor. Saat 14:30 civarında 150 ABD askeri Süleymaniye'de Türk Özel Kuvvetleri'nin olduğu binaya iki sis bombası atarak girdiler. Türk askerlerinin iletişimleri engellendi, kelepçelendiler, kafalarına çuval geçirildi. Özel Kuvvetler binasındaki Türk bayrağı

yırtılarak indirildi. Bina didik didik arandı. İlkin'in verdiği ayrıntılar böyle ancak İlkin askerlerin kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin duyumlarını da Amerikalılara aktardı. Gözaltına alınanlar Kerkük'te bir cezaevine götürüldüler. Bundan sonra ABD askerleri Süleymaniye'de Irak Türkmen Cephesi Ofisi'ni bastılar. Oradaki Türkmenleri de gözaltına aldılar. Süleymaniye'den yayın yapan radyo istasyonunun yayınını durdurdular. İlkin, Amerikalılara bu gelişmeler ile beraber Kerkük'te baskını destekleyenlerin "Kerkük bugün kurtarıldı" yorumu yaptıklarını da söylüyor. Baki İlkin'in açıklamalarından Dışişleri'nin yaşanan baskının 101. Hava İndirme Tümen Komutanı Albay William Mayville'in inisiyatifi ile mi, yoksa Washington'dan gelen emirle mi gerçekleştiğini anlama çabasında olduğu görülüyor. Baskının ABD'de resmi tatil olan 4 Temmuz günü gerçekleşmiş olmasının Washington ile iletişimin zayıflayacağı öngörüsüyle yapıldığına dair şüpheye dikkat çekiliyor.

4 Temmuz tarihli telgraf İlkin ile yapılan görüşmelerin yanı sıra olan bitenler hakkında Washington'dan bilgi talebini içeriyor.

5 Temmuz tarihli telgraf, ise Bağdat'ta bulunan Irak Geçici Koalisyon İdaresi ile görüşen Büyükelçi'nin yaşanan baskının Kerkük Valisi'ne karşı planlanan suikast soruşturması kapsamında gerçekleştiği bilgisini aldığını gösteriyor. Belgede Türklerin Habur Sınır Kapısı'nı kapattığı, sınıra ise asker takviyesi yaptığı bilgisi yer alıyor. Genelkurmay İkinci Başkanı Yaşar Büyükanıt'ın Kerkük Valisi'ne suikast iddialarını "saçmalık" olarak değerlendirdiği de Washington'a iletiliyor.

7 Temmuz tarihli belgede Türk basınının yaşananlara tepkisi ele alınıyor. Öfkenin Washington'dan çok operasyonu yöneten ABD'li Albay Mayville'e yöneldiği tespiti yapılıyor. Dönemin Dışişleri Bakanı'nın baskından "yerel bir olay" diye söz etmesi, Washington'un görüşünü yansıtmadığını söylemesi ve

ABD'ye yapacağı ziyareti engellemeyeceği yönünde tespiti de ABD Büyükelçisi tarafından olumlu karşılanıyor. Belgede "sorun yaratıcısı solcu İşçi Partisi Başkanı" olarak nitelenen Doğu Perinçek'in, Türkiye'nin de ABD'li subayları tutuklaması gerektiğini söylemesinden kızgınlıkla bahsediliyor.

AKP'liler TSK'yı ABD'ye Şikâyet Ediyor

Belgelerde 8 Temmuz'dan itibaren Türkiye'de yaşananlara yönelik tepkiler ele alınıyor. Wikileaks belgeleri, Türkiye'nin çuval krizi konusunda ikiye bölündüğünü gösteriyor. Bir kesim Türkiye'nin ABD'ye tepki göstermesini isterken, başını AKP'nin çektiği diğer grup böyle düşünmüyor. AKP'nin parti olarak çuval krizinde ABD ile birlikte davrandığı görülüyor. Birazdan aktaracağımız değerlendirmelerde görüleceği gibi, AKP yöneticileri Amerikalılara çuval krizini TSK'nın ve bürokrasinin Türkiye-ABD ilişkisini bozma girişimi olarak sunuyorlar. Bu konuda parti olarak ABD'nin yanında oldukları izlenimini veriyorlar. Wikileaks belgeleri, çuval krizinin en azından AKP için bir kriz değil fırsat olduğunu gösteriyor. Kriz sayesinde parti, içerideki kavgasına dışarıdan su taşıyor.

8 Temmuz 2003 tarihinde ABD Büyükelçiliği Başmüsteşarı Robert Deutsch, "AKP ölçülü bir tepkide ısrar ederken, ordunun siyasetteki ve medyadaki müttefikleri, ABD hükümetine karşı açıkça çatışma yanlısı bir çizgi izliyorlar ve AKP'yi 'teslimiyetçilik' ile suçluyorlar," telgrafını kaleme alıyor.

Deutsch'un telgrafında AKP Hükümeti Sözcüsü Cemil Çiçek'in hükümetin "gerçekçi ve sorumlu" davranacağına ilişkin açıklaması yer alırken, belgede AKP Genel Başkan Yardımcısı Şaban Dişli'nin Amerikalılara yaptığı değerlendirme de var. Dişli, ordunun AKP'ye zarar vermek için çuval krizini kullandığını söylerken, ABD ile Türkiye'nin stratejik

ortaklığını devam ettirmek için ülkede teslimiyetçi olmakla itham edilmeyi göze alan AKP hükümetine Amerikalıların moral destek vermesini istiyor.

Belgelerde 7 Temmuz'da TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın ABD Büyükelçisi Pearson'a TSK'yı şikâyet eden açıklaması da yer alıyor. Arınç, TSK'nın Kuzey Irak'taki faaliyetlerinden rahatsızlığını ileten ve Süleymaniye Baskını'nı savunan Pearson'a süreci Türk halkına anlatmak gerektiğini söyleyerek şöyle bir uyarıda bulunuyor: "Aksi takdirde basında ve diğer yerlerdeki 'anti-Amerikancılar' kriz kışkırtıcılığı yapma gayretlerini sürdürecekler." Belgede konuya ilişkin Arınç'ın Pearson'a yaptığı şu değerlendirme de yer alıyor: "AKP hükümetinin ABD'ye karşı yaklaşımının, AKP'nin yıprandığını ve devrildiğini görme hevesiyle hareket eden 'belirli çevrelerden' –Türk Ordusu'nu kastediyor– güçlü ve ciddi bir muhalefetle karşılandıgını da savundu." Arınç Pearson'a, AKP'nin Süleymaniye Baskını'na rağmen ABD'ye karşı yapıcı yaklaştığını ancak bu konuda ordu ve bürokrasiden baskı gördüklerini söylüyor. Arınç, ABD'lileri memnun eden ve yaşananlarda TSK'nın hatası olabileceğini kabul eden yaklaşımı şu sözlerle tamamlıyor: "Birileri ABD ile Türkiye'nin düşman olacağını beklemesin. Sağduyu galip gelecektir."

Ordu Puan Kaybedecek

9 Temmuz tarihli belgede, Ertuğrul Özkök ve Muharrem Sarıkaya'dan yapılan alıntılarla Türk basınının, ordunun Kuzey Irak'taki faaliyetlerini sorgulaması aktarılıyor. Aynı belgede Büyükelçilik ile görüşerek TSK'dan şikâyetçi olan iki AKP'linin de ifadeleri var. Buna ilişkin bölüm şöyle: "AKP yetkilileri bizle yaptıkları özel görüşmelerde ABD hükümetinden moral destek istemeyi sürdürdüler ve ikili ilişkileri geliştirme ihtiyacının altını çizdiler. AKP Diyarbakır Milletvekili Cavit Torun 9

Temmuz'da bize gelerek, AKP ve ABD hükümetlerinin Türk Ordusu konusunda ne yapabileceğini sordu. Başka bir görüşmede ise Gül'ün yakın dostu ve hemşerisi olan AKP Kayseri Milletvekili İrfan Gündüz, Türk Ordusu'nun Irak'ta yaptıkları nedeniyle kamuoyunda puan kaybedeceğini iddia etti. Ayrıca, son olaylar AKP'nin reform sürecinin takipçisi olmasını ve orduyu sivillerin denetimine sokarak ordunun Türk devleti üzerindeki denetimsiz egemenliğini sonlandırmasını daha da gerekli hale getirmiştir, diyerek ekledi."

21 Temmuz 2003 tarihli belgede ise Avrupa Müttefik Kuvvetler Komutanı Jones ile Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök'ün 18 Temmuz'da yaptığı görüşmeye ilişkin değerlendirme var. Özkök'ün olaylardan rahatsız olmakla birlikte Türk Özel Kuvvetleri üyelerinden hatası olanları cezalandıracaklarını da söylediği belgede yer alıyor. Belgeye göre Özkök, her şeye rağmen işbirliği yapmanın süreci ilerleteceği tespitinde bulunuyor. Zira Amerikalılar, Türk Özel Kuvvetleri'nin daha önce yapılan anlaşmaya rağmen sivil kıyafetle ve kimliksiz dolaştıklarını, ofislerinde de patlayıcı olduğunu iddia ediyorlar. Özkök'ün bu iddialara tepkisel yaklaşmadığı, meseleyi uzlaşmayla sonlandırma kararlılığında olduğunu söyleyebiliriz. Bu telgraftan bir gün sonra Dışişleri Bakanı Abdullah Gül, Washington'u ziyaret ediyor ve Amerika'da süreç tekrar rayına oturuyor.

Wikileaks belgeleri, AKP'nin Türkiye bürokrasisi ve ordusuyla yürüttüğü tartışmada çuval krizini ABD'den destek almak için kullandığını gösteriyor. Yaşanan kriz ile AKP, ordunun ve bürokrasinin ABD ile uyumlu politikalar konusunda isteksizliğini Amerikalılara bir kez daha gösteriyor. Amerikalıları hükümetin hâkimiyet alanının genişlemesinin, ABD'nin Türkiye'deki çıkarlarıyla örtüştüğüne ikna etme sürecinde yeni adımlar atıyorlar.

ARAPLARLA GÖRÜŞMEYEN İSLAMCI POLİTİKA

Wikileaks belgeleri arasında bulunan ve ABD Ankara Büyükelçilik Müsteşarı Robert Deutsch'un kaleme aldığı 11 Mart 2003 tarihli belge, yabancı ülkelerin Türk dış politikasına ilişkin değerlendirmelerini içeriyor.

Bu belgede özellikle dikkat çeken nokta, Türkiye'nin Irak politikasına ilişkin önemli bir ayrıntıya yer verilmesi. Belgede şöyle deniyor: "Dışişleri'nde irtibat kurduğumuz kişiler, son haftalarda özellikle Irak'ı ilgilendiren meselelerle meşgul olduklarını söylediler. Bununla birlikte, Ortadoğu ülkelerinin büyükelçiliklerinde irtibatta olduğumuz kişiler, Türk Dışişleri ile Irak konusunda hiçbir görüşme yapmadıklarını bildirdiler." Bu ifadeler şaşırtıcı. Zira Irak'a müdahale konusunda politika belirlemeye çalışan İslamcı (hatta Osmanlıcı) hükümet Irak politikasını bölge ülkelerinden hiçbiriyle müzakere etmiyor. Politikasını yalnızca ABD ile kurduğu ilişkiye göre tayin ediyor. Bu durum, İslam ve Osmanlıcılık konularında bir tutarlık sorgulamasını da beraberinde getiriyor.

Peki, diğer ülkeler Türk dış politikasını nasıl tanımlıyor?

ABD'li müsteşarın kaleme aldığı belgede adı gizlenen Suudi Siyasi Müsteşar, Türklerin inatçılığını, "Türkler kuş beyinli," sözleriyle anlatıyor. İsrail Büyükelçiliği'nin adı gizlenen iki numaralı ismi ise, "Türklerle çalışmak, işler iyi giderken kolay, kötü giderken zordur," ifadesiyle bakış açısını aktarıyor. Pakistan Büyükelçiliği'nin iki numaralı ismi, Türkleri "kavgacı" diye anlatırken, Fas Büyükelçiliği'nin iki numaralı ismi, Türkler ile

yaptığı uzun müzakereleri hatırlatarak, "Hâlâ Osmanlı gibi davranıyorlar," diyor. Hindistan Büyükelçiliği'nin ikinci kâtibi tarihsel bir gönderme yaparak, Türkiye'yi saldırgan diye tanımlarken, Amerikalılara konuşan iki Batılı misyon şefi, Türkler ile ilişkilerini tarif etmeleri istendiğinde önce iç çekiyorlar, sonra gözlerini döndürüyorlar, başlarını iki yana sallayarak, sağ elleriyle kavisli bir nehri anlatır gibi dalgalanma hareketi yapıyorlar. ABD'li müsteşar şu yorumda bulunuyor: "Türkiye'nin ABD ve diğer ülkelerle mevcut pazarlıklarının pekiştirdiği kuvvetli önyargılar, Türk usulü diplomasiye duyulan nefretin hâlâ sürdüğünü gösteriyor."

Nihai yorum AKP döneminde değişti mi bilinmez ancak bölge ülkelerinin Türk dış politikasına ilişkin hoşnutsuzluğu aşikâr.

TÜRK DIŞ POLİTİKASI VE İRAN

Wikileaks belgelerinin aydınlattığı konulardan biri de Türkiye'nin İran ile ilişkileriydi. Türkiye, AKP iktidarının dış politikası çerçevesinde İran ile geçmiş yıllara oranla daha yakın ilişki kurmayı tercih ediyordu. Özellikle Türkiye-İsrail ilişkilerinin gerilimli hale gelmesi, Türkiye-İran ilişkilerinin daha da yakınlaşmasını sağladı. Bunda elbette son yıllarda Türk dış politikasına damga vuran "komşularla sıfır sorun" politikasının da payı vardı. Ancak Türkiye'nin neo-Osmanlı olarak tarif edilen dış politikasının İran tarafından ne ölçüde güvenilir bulunacağı tartışmalıydı. Zira Osmanlı Devleti yükseliş döneminde, İran ile gerilimli bir ilişki kurmuştu. Arap dünyasında da İran hep şüphe ile karşılanıyordu. Türkiye, İran ve Arap devletleri ile aynı anda yakın ilişkilerde bulunmayı tercih ediyordu. Türkiye, hem İran ile hem de Batı dünyası ile yakın ilişkilere sahip olabilecek miydi?

Önce AKP döneminde Türkiye-İran ilişkilerine bakalım...

AKP Dönemi Türk-İran ilişkileri

2002 yılında 1 milyar dolar olan Türkiye ile İran arasındaki ticaret hacmi 2008 itibarıyla yılda 10 milyar dolara yükseldi. David Pupkin'in İran-Türkiye ilişkilerine dair "Economic Relations: What Their Rapid Growth Means for Iran's Nuclear Program" makalesine göre, artan ticaret hacmi ve yoğunlaşan ekonomik ilişkilerin siyasi yansımaları da vardı. Buna göre Türkiye, İran'ın desteği olmadan, bölgede bir süper güç

haline gelemeyeceğinin farkındaydı; İran ise nükleer program gibi siyasi konular dışında da Türkiye'ye ihtiyaç duymaktaydı. Burada özellikle İran'ın bölgesel ekonomik amaçlarından bahsetmek gerekiyor.

2000 yılında 1 milyar dolar civarında olan sınır ticaret hacmi hızla artarak 2005 yılında 4 milyar dolara, 2010 yılında ise 10 milyar dolara ulaştı. Türkiye'nin artan enerji ihtiyacı da iki ülke ilişkilerini artırdı. Türkiye'nin toplam enerji ihtiyacının %12'sinin kaynağı İran'dı. Türkiye sadece 2009 yılında İran'dan 5.1 milyar metreküp doğalgaz ithal etti; bu oran bir yıl öncesiyle kıyaslandığında %35 daha fazlaydı. 2010 yılının Mart ayı ile Mayıs ayı içerisinde İran'ın Türkiye'ye olan doğalgaz ihracı bir yıl öncesine göre %98 arttı. İran'ın Ekonomi ve Finans Bakanı Shamseddin Hosseini, iki devletin 2010 yılındaki ekonomik ilişkilerini "şimdiye dek gelinen en yüksek seviye" olarak tanımladı; Tahran ve Ankara, bu dış ticaret hacmini 2015 itibarıyla üç katına çıkarmayı hedeflediklerini ilan ettiler.

İran açısından Türkiye ile ekonomik ilişki yaşamsal öneme sahip. İran, piyasalara ulaşmak için Türkiye topraklarına ihtiyaç duymakta. Türkiye, İran için Avrupa'ya giden en önemli enerji geçidi. İran yakın zamanda İsviçre ile olan anlaşmasını Türkiye üzerinden gerçekleştireceğini açıkladı. Türkmenistan'dan Türkiye'ye gelen doğalgaz da İran topraklarından geçecek.

Türkiye, Kuzey Irak'ta petrol rafinerisi kurmak üzere 2 milyar dolarlık bir anlaşma imzaladı. Bu proje, İran enerji kaynaklarının Türkiye enerji firmaları aracılığıyla Avrupa'ya taşınmasını hedefliyor. 2010 yılının Şubat ayında İran, Türkiye ile bir gümrük anlaşması imzalayarak Bazergan, Khoy, Sari ve Mako sınır bölgelerini ticarete açtı. Böylelikle Türkiye, İran'ın özel ticaret anlaşmalar imzaladığı 12 ülkeden biri haline geldi.

Kısacası Türkiye ile İran ekonomik ilişkileri, son yıllarda bir

bahar yaşıyor. Bu ilişkiler iki ülke açısından da rasyonel bir temele oturuyor. Zira önemli bir enerji kaynağı olan İran dünya pazarları ile Türkiye üzerinden ilişki kurarken, Türkiye de İran üzerinden enerji ihtiyacını karşılıyor. Aynı zamanda İran pazarında var olmaya çalışıyor.

Peki, iki ülke ilişkileri Pupkin'in dediği gibi siyasi bir temele oturdu mu? Bu durumu özellikle Ahmedinejad dönemiyle beraber İran-ABD ilişkilerinde yaşanan gerilim ile açıklamak mümkün. İran, ABD tarafından tehdit olarak görülürken, kamuoyunda sıkça İran'ın ABD tarafından vurulabileceği tartışılıyordu. Özellikle İran'ın nükleer güç olma çabası; Ortadoğu'da İran tarafından desteklenen İsrail ve ABD karşıtı örgütlenmeler; NATO'nun füze kalkanı projesi; Batı kampı ile İran arasında yaşanan gerilimi artıran önemli başlıklar. Türkiye AKP döneminde kendisine bu iki güç arasında arabuluculuk rolü biçti. Siyasal olarak Türkiye ile İran arasındaki ilişkiler şüpheyle karşılansa da Türkiye İran ile Batı arasındaki sorunların çözümü yolunda görev talep etti. Bu konudaki çabalarını bir başka bölümde ele alacağımız füze kalkanı ve nükleer güç meselelerine yoğunlaştırdı.

Peki, Türkiye'nin İran ile kurduğu ilişkiler ABD tarafından nasıl karşılanıyor?

Türkiye'nin İran'a yaptırımlar söz konusu olduğunda ABD ile zaman zaman ayrı düştüğü, Wikileaks belgelerinde görülüyor. Türkiye, İran ile sorunların silaha başvurmadan çözülmesi görüşünü ortaya atıyor. İşte Türkiye kendi pozisyonunu bu noktada tarif ediyor. Türkiye, İran'ı Batılı kampa ikna ederek dahil etme tezini savunuyor. Kısacası Türkiye'nin dış politikasını Batılı kampa dahil olma, sırtını Batı ile kurduğu ilişkilere dayama ve Batı yararına ABD karşıtı unsurlardan parçalar koparma olarak özetlemek mümkün. Türkiye ABD'ye İran, Suriye, Afganistan ve Pakistan gibi ülkelerle ilişkilerini böyle açıklamaya çalışıyor.

ABD'nin bu siyasi duruşa destek verdiği ve kendisinin çıkarına gördüğü Wikileaks belgelerinde açıkça göze çarpıyor.

"Sıfır Sorun" Politikası ABD'nin Çıkarına

Ve başlayalım...

20 Ocak 2010 tarihli ve ABD Ankara Büyükelçiliği kaynaklı belge Türkiye'nin dış politikasını şöyle anlatıyor: "Son zamanlarda yüksek mevkilerde ve dış basında Türkiye'nin yeni ve bir hayli hareketli dış politikası konuşuluyor. Bu politika nitelikleri itibarıyla hem daha önceki hükümetlerin deneyimleriyle, hem bizzat AKP'nin Gazze ve Davos tecrübeleriyle, hem de Davutoğlu'nun geçtiğimiz Nisan ayında Dışişleri Bakanı olmasından önceki yaklaşımına göre büyük farklılıklar arz etmektedir. Bazı yorumcular bu konuda umutlu görünüyor fakat ABD'deki pek çok uzman ve gazeteci/köşe yazarı endişelerini dile getiriyor. AKP'nin dış politikası hem bağımsız bir hareketlilik arzusu hem de daha İslami bir eğilim tarafından şekillendiriliyor."

Belgede Türk dış politikasını İslami eğilimlerin şekillendirdiği kabul edildikten sonra ABD Büyükelçisi, rasyonel bir maliyet analizine başvuruyor: "Bütün bu gelişmeler Türkiye'nin dış politika bağlamında İslam dünyasına ve onun dış politika bağlamındaki Müslüman geleneklerine daha fazla odaklandığı anlamına gelir mi? Kesinlikle. Peki, bütün bunlar Türkiye'nin Batı yanlısı geleneksel dış politikasını ve ABD ile yakın işbirliğini terk ettiği yahut terk etmek istediği anlamına gelir mi? Kesinlikle hayır."

Kısacası Büyükelçi'ye göre Türkiye'nin daha İslamileşmesi ABD ekseninden çıkmadığı sürece ABD'nin çıkarına. Yine belgede Türk dış politikasının önümüzdeki dönemi için şu tespitlerde bulunuluyor: "Türkiye'nin dünya standartlarında

Batılı kurumlar ile Ortadoğulu kültürel ve dinsel kurumların karmaşık bir harmanı olmaya devam edeceğini söyleyebiliriz." ABD Büyükelçisi'ne göre önümüzdeki dönem Türk dış politikası hem Batılı hem de Ortadoğulu olacak gibi görünüyor. Türkiye'de bir eksen tartışmasının büyük oranda kamuoyunda tartışıldığı günlerde ABD Büyükelçisi, Türk dış politikasının fikir değil yalnızca şekil değiştirdiğini ifade ediyor. Büyükelçi, Türkiye'de eksen tartışmasını sonlandıracak kadar önemli şu tespitte bulunuyor: "AKP liderleri ayrıca Ortadoğu ve benzeri coğrafyalardaki etkinlik ve nüfuzlarının büyük oranda Batı kulübüne üye olmalarına bağlı olduğunu çok iyi bilmektedir." ABD'ye göre, Türkiye'nin Doğu'daki hareket alanı ve bu alandaki başarısı, Batılı kurumlar ile entegrasyonundaki başarısına doğrudan bağlı.

Aynı belgede Türk dış politikasının son dönem çizgisine ilişkin önemli bir tespit daha var. Son dönem Ermeni protokollerinin, Kıbrıs'ta Annan Planı'nın, Kuzey Irak'ta federal yönetim başarısının anlatıldığı belgede, bu açılımların başarısızlığı ile beraber şöyle kritik bir tespitte bulunuluyor: "AKP'nin sergilediği çabaların odak noktalarından bir tanesi, Türkiye'nin yakın çevresinde yaşanan problemlerin çözülmesi. Bu çaba Türkiye'nin geleneksel 'donmuş sorunları olduğu gibi bırakma' alışkanlığı ile çelişmekle beraber ABD ile Avrupa'nın çıkarlarına daha çok hizmet etmektedir." Dış politikanın çıkar çatışması olduğunun hatırlatıldığı metinde söz konusu politikanın başarısızlığı şöyle anlatılıyor: "Evet doğru, Türkiye dünyanın en zorlu meselelerinden bazılarıyla uğraşıyor ve içte sert bir muhalefetle karşılaşıyor ancak bunun somut neticeleriyle henüz karşılaşılmamıştır." Belgelerde ayrıca Türkiye'nin Suriye'yi ABD'nin kampına kazanmak için çaba sarf ettiği anlatılıyor. Bu konuya ilişkin ise şunlar ekleniyor: "Eğer Suriye'yi İran ekseninden çekip almak

konusunda Türkler ciddiyse ve eğer bu konuda başarı kaydetmeye başlarlarsa bu, hiç kuşkusuz hepimizin yararına olacaktır." Bu sözlerden, Türkiye'nin ABD'ye Suriye'yi İran ekseninden çekip almak konusunda taahhütlerde bulunduğu anlaşılıyor.

Daha İslami ve Daha Batıcı Bir Türkiye

Bu çok önemli belgenin Türkiye'ye biçtiği rol, daha İslami ancak Batı'ya daha yakın bir Türkiye. Öyle ki ABD Büyükelçisi, Ahmet Davutoğlu'nun "komşularla sıfır sorun" politikası için şunları söylüyor: "... Habur Sınır Kapısı'ndan ve özellikle Irak ve Afganistan konusunda İncirlik Hava Üssü aracılığıyla Türk hava sahasını kullanma hakkından feragat edilmeyecek olmasıdır. Ayrıca takip edilen komşularla sıfır sorun politikası Kıbrıs, Ermenistan, Kürtler, Kuzey Irak gibi konularda aynı zamanda ABD çıkarlarına da hizmet etmektedir." Ancak bunun ötesinde İran'a yaptırımlar konusunda Türkiye ile ABD arasında farklılık olduğu da vurgulanıyor. Kısacası, Türkiye İran'ın Batı kampına dahil edilmesini savunurken, bunun yönetimi konusunda ABD ile farklı şeyler düşünüyor.

26 Ocak 2010 tarihli belgede Türkiye'nin yukarıda özetlemeye çalıştığımız pozisyonunu ABD'ye nasıl anlattığı Savunma Bakanı Vecdi Gönül'ün ağzından şöyle ifade ediliyordu: "Gönül, aradaki ortak İslami payda gereği Türklerle Afganlılar arasında özel bir bağ olduğunu dile getirmiştir. Türkiye'nin bir Müslüman ülke olarak ISAF'ta yer almasının, burada verilen savaşın 'İslam'a karşı değil, onu aslından saptırma gayreti içinde olanlara, teröristlere karşı verildiği' tezinin güçlenmesine hizmet ettiğini dile getirmiştir."

25 Şubat 2010 tarihli Wikileaks belgesinde ise Türkiye'nin Dışişleri Müsteşarı Feridun Sinirlioğlu'na dayanarak Türkiye'nin bölge ülkeleriyle beraber İran'ı tehdit olarak gördüğü şöyle

anlatılıyordu: "Sinirlioğlu, İran konusunda ortak bir mesaj vermenin önemli olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca bölgenin diğer ülkelerinin de İran'ı büyüyen bir nükleer tehdit olarak gördüğünü sözlerine eklemiş ve 'Şam'da dahi alarm zilleri çalıyor' demiştir." Aslında Sinirlioğlu'nun sözleri Türkiye'nin İran'a ilişkin içeride ve dışarıda ortaya koyduğu ikili dış politikayı anlattığı gibi aynı zamanda Suriye'nin kimden koparıldığını da özetliyordu.

Amaç İran'ı Yalnızlaştırmak

Yine aynı belgede bir kez daha Suriye'nin İran'dan koparılması ifadesi Sinirlioğlu'nun ağzından şöyle dile getiriliyordu: "Sinirlioğlu, Türkiye'nin diplomatik faaliyetlerinin Suriye'yi İran'ın yörüngesinden çıkarmaya başladığını söylemiştir. Ayrıca iki ülke arasındaki ittifakın, ortak 'Saddam nefretinden' kaynaklandığını ifade etmiş, 'Artık iki ülkenin menfaatleri ayrı düşmektedir,' demiştir. Bir kez daha lafı İsrail-Suriye görüşmelerine getiren Sinirlioğlu, İsrail'in Türkiye'nin arabuluculuğunu kabul etmesi halinde Suriye'nin İran yörüngesinden tamamen çıkmasını sağlayacağını, bunun da İran'ı bölgede tamamen yalnızlaştıracağını ifade etmiştir." Belgede Sinirlioğlu, Türkiye'nin bölgedeki çabaları sayesinde İran'ın bölgede yalnızlaştığını anlatıyordu. Sinirlioğlu'nun ifadeleri, Büyükelçi'nin anlattığı Türkiye'nin Ortadoğulu dış politikasının neden ABD çıkarlarına uygun olduğunu da özetliyordu. Sinirlioğlu'na göre Türkiye'nin Arap coğrafyasındaki etkisi İran'dan parçaların kopmasına ve İran'ın yalnızlaşmasına yarıyordu.

Türkiye'nin Suriye'yi İran'dan koparmaya dönük politikasının arka planına ilişkin bir belge 2 Aralık 2010 tarihinde İsrail'de *Haaretz* gazetesi tarafından yayınlandı. Belgede Katar Emiri Şeyh Hamad bin Halife'nin İsrail ile Suriye arasında Türkiye'nin arabuluculuk görevi yapması konusunda Amerikan

Senatörü John Kerry ile yaptığı görüşmeden bilgiler aktarılıyor. Katar'daki Amerikan elçisinin Washington'a gönderdiği bilgi notunda, Katar Emiri'nin İsrail'in uzun yıllar boyunca bölgede tehdit altında yaşamak durumunda kalması nedeniyle Araplara güvenmemekle suçlanmasının mantıklı olmadığını söylediği iddia ediliyor. Emir'in Senatör Kerry'ye artık İsrail-Arap barışını sağlamanın zamanının geldiğini, bunun ilk adımı olarak İsrail ile Suriye'nin anlaşma masasına oturmasının sağlanmasını, bunun için de Türkiye'nin arabulucu olarak görev alması gerektiğini söylediği aktarılıyor. Emir'e göre, "Barışın sağlanması aynı zamanda Suriye'nin de İran eksenine bağlı kalmasını engelleyecek. Yoksa barışın sağlanmadığı, İsrail ile sorunların devam ettiği bir ortamda gidecek başka bir sığınağı olmayan Suriye, dün olduğu gibi yarın da İran şemsiyesini tercih edecektir..." ifadeleriyle bölgede Türkiye'nin rolü tarif edildi.

Ortadoğu'da İran ile Türkiye arasında başta ekonomi olmak üzere yaşanan rekabet, 13 Kasım 2009 tarihinde ABD'nin Bağdat Büyükelçiliği'nden Washington'a gönderilen belgede şöyle yer alıyordu: "İran, Irak pazarında önemli bir pay sahibi. Diğer sanayileşmiş ülkeler için çok çekici olmayan ve bunların kolayca da giremedikleri bu pazara, İran, coğrafi yakınlığı nedeniyle de çok kolayca girebiliyor. Türkiye burada İran'a rakip bir ekonomik güç olarak duruyor. Özellikle Kuzey Irak'ta Türkiye bu rolde görünüyor."

İran konusunda çok ilginç bir belge ise 3 Kasım 2009 tarihine ait. Belgeye göre Başbakan Erdoğan'ın "Batı'nın İran endişeleri dedikodu," ifadesini kullanmasının ardından ABD Büyükelçisi ile Sinirlioğlu arasında gerçekleşen görüşmede ABD Büyükelçisi, Obama'nın Pittsburgh Zirvesi'nde İran'ın nükleer amaçlarını kınadığı açıklamasının bir kopyasını göstererek "Dedikodu dedikleriniz bu mu?" diye soruyordu. Belgede Sinirlioğlu'nun,

Başbakan'ın aslında böyle düşünmediğini, sadece taktik yaptığını söylediği şöyle anlatılıyordu: "Erdoğan'ın bu konuda kullandığı üslubu ise Ortadoğu sokaklarında kendisine yönelik güveni artırmak ve bu yolla nükleer silahlar konusunda daha net bir mesaj verebilmek amacıyla kullandığı bir taktik olarak nitelenmiştir." Kısacası Başbakan'ın sözlerinin anlamı Sinirlioğlu'na göre "Ortadoğu sokaklarında içi boş bir güven yaratmak".

Gül ile Erdoğan'ın Farkı

Aynı belgede önemli bir değerlendirmede daha bulunuluyordu. Buna göre Erdoğan'ın söylemleriyle Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün söylemleri arasında açık bir fark vardı. Gül, İran'a karşı daha uyarıcı bir dil kullanırken, Erdoğan İran'ı daha çok cesaretlendirmeyi tercih ediyordu. Büyükelçi, söz konusu belgede şu ilginç cümleleri kullanıyordu: "Erdoğan'ın iyi bir şekilde geçirmeyi umduğu Washington seyahati, Erdoğan'ı uluslararası kamuoyunun İran konusundaki ortak fikrine çekebilmek için kullanılacak en iyi şanstır. Gerek Erdoğan'ın etrafındaki üst düzey diplomatlarıyla gerekse de ilk fırsatta Cumhurbaşkanı Gül ile konuşurken, İran konusunda Erdoğan'ı dizginlemenin Türkiye'nin çıkarına olacağının altını çizeceğiz." Kısacası Başbakan Erdoğan'ın İran konusunda ABD tarafından uyarılacağı beyan edilirken, Erdoğan'ın Aralık 2009'da ABD'ye yapacağı ziyarette de bu konunun önüne getirileceğinin bizzat Sinirlioğlu'na söylendiği belgelerde yer alıyordu. Bir başka bölümde ele alacağımız gibi füze kalkanının görüşüleceği kritik zirveye Erdoğan değil bizzat Gül katılıyordu.

26 Ocak 2010 tarihli belgede ise Türkiye'nin İran konusunda ABD ile benzer düşünmesine rağmen neden açık bir dil kullanmayı tercih etmediği şöyle anlatılıyordu: "Türkiye İran'ın nükleer emelleri konusunda ABD ve uluslararası kamuoyunun

endişelerini anlıyor, kısmen de paylaşıyor. Ancak resmi açıklamalarında sert bir üslup takınmaktan imtina ediyor. Bunun temel sebebi, enerji tedarikçisi ve Orta Asya pazarlarına giden bir ticari nokta olarak İran'a bağımlı olmasıdır." 4 Aralık 2009 tarihli belgede ise Türk dış politikasının İran'a karşı neden sert bir söylemi tercih etmediği Başbakanlığa yakın bir ismin ağzından Feridun Sinirlioğlu'nun tezine benzer şekilde şöyle anlatılıyordu: "Ankara'dan Başbakanlığa yakın bir uluslararası ilişkiler profesörüne göre, Türkiye gelecekte bölgede oluşması muhtemel bir güç boşluğunu öngörerek İran ile olan ilişkilerini geliştirmektedir. Şu an itibarıyla bu bölgede askeri ve ekonomik güç bakımından İran'ı dengeleyebilecek (Mısır, Suudi Arabistan gibi) başka bir ülke bulunmamaktadır. Türkiye bu noktada oluşan boşluğu, İran'ın güç kazanmasından endişe duyan Körfez ülkeleri ve hatta bir dereceye kadar Suriye gibi İran'a yakınlığıyla bilinen bölge devletleri adına doldurmaktadır. Aynı akademisyene göre, Türkiye İran ile ilişkilerinin gelişmesini, kendisini Batı için vazgeçilmez bir ortak haline getirecek bölgesel liderlik pozisyonu için de istemektedir. Profesör, bu durumun Türkiye'yi bazen ABD'nin duruşundan uzaklaşmak zorunda bıraktığını ancak bunun Washington'dan stratejik manada bir uzaklaşma olmadığını kaydetmektedir."

Aynı tarihli belgede, Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun İran'ı Batı ile ilişki kurma konusunda ikna edebileceğine ilişkin inancı ise şöyle anlatılıyordu: "Bağlantılarımızın aktardığına göre, Bakan Davutoğlu kendisinden önceki meslektaşlarına oranla, bölgesel örgütlerin İran'ı bölgesel ve uluslararası işbirliğine yönlendirebileceğine çok daha fazla inanmaktadır."

Tüm bunlar bir araya geldiğinde Türkiye'nin İran ile ilişkilerini ABD'ye "İran'ı Batılı kurumlara entegre etmek" olarak açıkladığı anlaşılıyor. ABD ise kendi stratejisi ile çatışmadığı

sürece Türkiye'nin bu çabalarına olumlu bir rol atfediyor. Ancak Erdoğan'ın alışılagelmiş çıkışları zaman zaman ABD'lileri şüpheye sevk ediyor. Bu durumda ise Gül, Davutoğlu, Gönül ve Sinirlioğlu gibi isimler devreye girerek ilişkileri yeniden yoluna sokuyor.

ABD'yi Kandırmışlar

Aynı belgede Türkiye'nin İran politikasını ABD'ye anlatırken bir kandırmacaya başvurması da Büyükelçi tarafından dile getiriliyordu. Söz konusu olay şöyleydi: *Global Post* ve *Washington Times*'ın Türkiye muhabiri olan Iason Athanasiadis İran'da seçimleri izledikten sonra 5 Temmuz 2009 günü ülkesi Yunanistan'a dönerken gözaltına alındı. İran yetkilileri Iason'un "halkı kışkırtmak için Tahran'a gönderilmiş bir Batı ajanı" olduğunu iddia ediyordu. ABD'li yetkililere bir diplomatik krize neden olan tutuklamanın son bulması için Türkiye'nin devreye girdiği ve gazeteciyi kurtarmaya çalıştığı söyleniyordu. Nitekim gazeteci serbest bırakılırken, Dışişleri Bakanlığı sonucu kendi başarısı olarak açıklıyordu. Böylece Türkiye'nin İran üzerindeki yaptırım gücü ABD Büyükelçisi tarafından şöyle dile getiriliyordu: "Davutoğlu'na danışmanlık hizmeti veren bağlantımız ayrıca İran'da tutuklu bulunan –ki aralarında Rum-İngiliz gazeteci Iason Athanasiadis'in de yer aldığı– birçok kimsenin salıverilmesinde Türkiye'nin büyük rol oynadığını kaydetmektedir. Fakat gazeteci Athanasiadis kendisinin serbest bırakılmasında Türkiye'nin aracı olduğunun söylendiğini ancak bunun doğru olmadığını, kendisinin salıverilmesinde Patrikhane'nin bir mektup aracılığıyla İran dini lideri Hamaney'den özel istekte bulunmasımn önemli rol oynadığını söylemektedir." Kısacası Wikileaks belgeleri, Türkiye'nin İran politikasının göründüğü gibi olmadığını ortaya çıkarıyordu.

FÜZE KALKANI

Wikileaks belgeleri, hükümetin dış politika alanında ikili oynadığı gerçeğini ortaya koyuyordu. AKP hükümeti, Türkiye içinde kendisine yöneltilen İslamcılık eleştirisine rağmen, ilk yıllarından itibaren Batı ile uyumlu bir dış politika izledi. Kasım 2002'de iktidara gelen hükümet, 2003 yılında Irak'a müdahale sırasında, Türkiye topraklarının kullanılmasına izin veren tezkereyi Meclis'ten geçirmeye çalıştı ancak Meclis'teki muhalefet sayesinde başarısız oldu. Sadece Irak da değil; Türkiye, AKP iktidarı döneminde NATO'nun uluslararası projelerinin aktif katılımcısıydı. Lübnan ve Afganistan'a asker gönderilmesi bir yana, İsrail ile ilişkilerinde dahi hükümet ikili bir tutum sergiliyordu. Türkiye ile İsrail ilişkilerinin en gerilimli olduğu dönemde, Suriye sınırındaki mayınlı arazinin İsrailli şirketlere verilmesine yeşil ışık yakan hükümet, çok değil, 2010'da İsrail'in OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) üyeliğinin önünü açarak tarihe geçiyordu. İşte bu ikili politika muhalefet tarafından sık sık eleştirildi.

Bunlardan birini de füze kalkanına ilişkin belgelerle Wikileaks ortaya koydu.

Füze Kalkanı Nedir?

Füze kalkanı, ABD'nin kendisine düşman ülkelerden gelebilecek füzelere karşı oluşturduğu bir projeydi. Bir ülkeden ABD'ye ya da müttefiklerine füze atılması durumunda bir dizi sensör ve radar, düşman füzeyi havada saptayacak ve yerden

havalanan bir avcı füze, saatte 24 bin kilometre hızla düşman füzeye çarpıp onu havada yok edecekti. Böylece kalkan, söz konusu füzelere karşı ABD'ye ve müttefiklerine koruma sağlayacaktı.

Füze kalkanı projesi ilk olarak Polonya ve Çek Cumhuriyeti için gündeme geldi. 15 Ağustos 2008 tarihinde ABD ile Polonya yönetimleri, Rusya'nın Kafkaslar'da gerilim yaşadığı dönemde, Polonya'ya füze kalkanı yerleştirilmesi için anlaşmaya vardı. Anlaşma, Polonya Dışişleri Bakanı Andrzej Kremer ve ABD heyetinin başkanı John Rood tarafından imzalandı. Proje kapsamında, Çek Cumhuriyeti ile de başkent Prag yakınlarında bir radar istasyonu kurmak üzere anlaşmaya varılmıştı. Alaska ve California ile İngiltere'deki Fylingdales üssüne yerleştirilen radarlar sayesinde tamamlanan projenin amacı İran, Kuzey Kore gibi ülkelerden gelecek füzelere karşı koruma sistemi oluşturmaktı.

Rusya Tepki Gösterdi

Söz konusu anlaşma, Rusya tarafından tepki ile karşılandı. Zira İran'ın füze menziline giren ülkelerin Türkiye, Yunanistan, Bulgaristan ve Romanya'dan ibaret olduğu düşünüldüğünde, söz konusu füzelerin amacı tartışmalı hale geliyordu. Rusya, ABD'nin söz konusu füzeler ile kendisini hedef aldığını iddia ediyordu. Rusya, bu proje gerçekleşirse, kendi "İskender" füzelerini de Kaliningrad'a yerleştireceğini açıkladı.

2008 yılında fiilen Doğu Avrupa'ya kadar gelen sistem, Bush döneminin önleyici savaş konsepti ile tutarlıydı. Zira Neo-con ağırlıklı Bush yönetimi, uluslararası ilişkilerde tek yanlılığı esas alıyor, gerilim siyasetini devam ettiriyordu. 2009 Şubat'ından sonra gelen yeni yönetim bu stratejiyi devam ettirecek miydi?

28 Ağustos 2009 tarihinde, Polonya'da yayınlanan *Wyborcza* gazetesi, Amerikan yönetiminin Polonya ve Çek Cumhuriyeti'nde

füze kalkanı sistemi kurmaktan vazgeçtiğini, bunun yerine, Türkiye veya İsrail'i düşündüğünü iddia etti. Bu haber, Amerikan yönetiminde yaşanan değişimin habercisiydi. 29 Eylül 2009 günü, ABD Başkanı Barack Obama'nın, Polonya ve Çek Cumhuriyeti'ne konuşlandırılması planlanan "füze kalkanı" projesini rafa kaldırdığı basına yansıdı. Obama yönetimi daha güçlü, etkili ve ucuz bir savunma sistemi kuracağını ilan etti.

Obama Vazgeçti

ABD Başkanı Barack Obama, Polonya'ya avcı füzeler ve Çek Cumhuriyeti'ne radar konuşlandırılmasını öngören sistemden vazgeçtiklerini ifade ederken, ABD Savunma Bakanlığı Pentagon sözcüsü Geoff Morrell, füze kalkanı yerine "daha uygun bir sistem" üzerinde çalıştıklarım ve savunma sisteminin büyük ölçüde değişeceğini söyledi. Yeni savunma sisteminde, önce devreye Aegis savunma sistemi donanımlı gemiler giriyor, ardından karada bulunan kalkan sisteme dahil oluyordu.

Söz konusu sistemin Türkiye'yi ilgilendiren yanı, kalkanın kara ayağında Türkiye'nin de bulunmasıydı. Buna göre kalkan projesini, Polonya yerine Türkiye'ye yerleştirmekle ABD, hedefin Rusya değil İran ve Kore olduğunu gösterecek, böylece iki ülke arasındaki ilişkiler gerilmeyecekti. İşte Türkiye'nin adı kalkana bu şekilde dahil oldu.

Türkiye, yaptığı müzakerelerle, Batı ile İran arasında uzlaştırıcı rol oynamaya çalışırken, 9 Haziran 2010 günü BM Güvenlik Konseyi, İran'a nükleer programı nedeniyle yeni ve sıkı yaptırımlar getiren karar tasarısını kabul etti. Tasarı, 15 üyeli Güvenlik Konseyi'nde Türkiye ve Brezilya'nın "hayır" oyuna karşın, 12 "evet" oyuyla kabul edildi. Tasarının en dikkat çekici yanı, Rusya ve Çin'in de yaptırımlara "evet" oyu vermesiydi. Türkiye ve Brezilya'nın ise, İran ile nükleer uranyum takasını öngö-

ren Tahran Mutabakatı'nı imzalamış ülkeler olarak "hayır" oyu vermeleri kaçınılmazdı. Ancak söz konusu karar, İran'a karşı BM'nin tüm unsurlarının bir arada davrandığını gösteriyor, İran'a çok ağır yaptırımlar uygulamayı vaat ediyordu.

Söz konusu karardan iki gün sonra, yarı resmi Rus Haber Ajansı Ria Novosti'de önemli bir iddia gündeme geldi. Ajansın haberinde, Rusya'nın BM Güvenlik Konseyi'nin İran'a karşı yaptırım karar tasarısına onay vermesinden dolayı ABD'nin füze kalkanı konusunda Rusya'ya taviz vereceği iddia ediliyordu. Kısacası füze kalkanı adım adım Türkiye'ye doğru geliyordu.

Peki, Türkiye füze kalkanına nasıl bakıyordu?

Nihai Yol Ayrımı

Projenin henüz gündeme geldiği günlerde, *Yeni Şafak* gazetesinden İbrahim Karagül, "ABD-İsrail füzeleri İran sınırına neden gelecek?" başlıklı yazısında projeye ilişkin şunları söylüyordu:

"Dostları, müttefikleri bu çıkışla Türkiye'ye feci bir tuzak kuruyor. On yıldır inşa ettiği her şeyi, komşuluk ilişkilerini yok etmek üzere kurgulanmış bir tuzak bu. Türkiye'nin; İran, Suriye, Rusya ve diğer ülkelerle karşı karşıya gelmesi ve başına buyruk hareketinin önüne geçilmesi arzulanıyor. Türkiye buna razı gelemez, gelmemeli."

Karagül'ün deyimiyle Türkiye buna razı gelecek miydi?

Konu, 19-20 Kasım 2010'da Portekiz'in başkenti Lizbon'da yapılan NATO zirvesinde gündeme gelecekti. NATO'nun önümüzdeki 10 yıl için savunma hattını çizecek toplantıda füze kalkanının Türkiye'ye yerleştirilmesi konuşulacaktı. Proje, aynı zamanda Türkiye'nin İran-ABD geriliminde bulunduğu saffı nihai olarak tespit edecekti. Türkiye, eğer füze kalkanının kendi topraklarında olmasını kabul ederse, adı geçsin ya da geçme-

sin, İran'a karşı planlanan füze sistemine evini açmış olacaktı. Bu durum iki ülke arasında bir süredir devam eden olumlu ilişkileri bozacaktı. Kalkana hayır demesiyse Türkiye'nin fiili olarak NATO'dan çıkması anlamına gelecekti. Böylelikle Türkiye, Batı ile tarihi ittifakına sembolik de olsa son vermiş olacaktı. AKP hükümeti nihai yol ayrımına gelmişti.

Hürriyet yazarı Cüneyt Ülsever, yaşanan yol ayrımını 26 Ekim 2010 tarihinde şöyle anlatıyordu: "Davutoğlu'nun: i) ortak hedef olarak İran veya Suriye'nin adı belirtilmesin veya ii) diğer NATO ülkelerine de füze kalkanı konsun mealli teklifleri de meseleyi sulandırmaya yetmez. Adları belirtilmese de, füze kalkanının hedeflerinin önce İran, sonra Suriye olduğunu sağır sultan bile biliyor. Başka ülke veya ülkeler de topraklarına füze kalkanı yerleştirilmesini kabul etseler bile Türkiye başka bir Müslüman ülkeyi açıkça karşısına alan tek Müslüman ülke olacak. 1 Mart Tezkeresi'nin reddi 'Müslüman Türkiye Müslümanlara silah çekmez' jargonu ile takdim edilmemiş miydi? Bu jargon değil miydi, Erdoğan'ı Ortadoğu'da kahraman yapan? Müslüman Türkiye, Müslüman İran'a doğru füzeleri nasıl doğrultacak? Bu tavrını Ortadoğu sokaklarına nasıl izah edecek?"

Erdoğan Fikir mi Değiştirdi?

5 Kasım 2010 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Köşkü'nde Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün yanı sıra, Başbakan Tayyip Erdoğan, Genelkurmay Başkanı Org. Işık Koşaner, Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu ve Milli Savunma Bakanı Vecdi Gönül'ün katıldığı bir zirve düzenlendi. Zirvede füze kalkanı konusunda NATO zirvesinde gösterilecek tavır ele alındı. Çok değil, 3 hafta önce, 15 Ekim 2010 tarihinde Başbakan Erdoğan Ankara Lojistik Üssü ve Gümrük İdare birimlerinin açılış töreninin ardından füze kalkanına ilişkin şunları söylemişti: "Tartışılması bizi

ilgilendirmez. Bizden böyle bir talepte bulunulmadı. Lizbon Zirvesi'nde de böyle bir emrivakiyle karşı karşıya olmamız söz konusu değil..." Erdoğan eğer söz konusu görüşü konusunda ısrarcı ise, zirveden füze kalkanına ret yanıtı çıkacaktı. Ancak beklenen olmadı. Hükümete yakın *Sabah* gazetesine Çankaya Zirvesi'nin ertesi günü düşen habere göre, zirvede kalkan projesi kabul edilmişti. Üç hafta önceki tavır değişmişti.

Başbakan Erdoğan, zirve sonrası Reuters'e artık füze kalkanının kabul edildiğini, meselenin teknik boyutlarının tartışıldığını gösteren şu sözleri söylüyordu: "Füze Kalkanı Projesi'nde netleşmesi gereken teknik bazı konular var. Buna kim komuta edecek, butona kim basacak? Bu tür konular netleştiğinde, bu konudaki nihai kararımızı vereceğiz." Erdoğan, bu sözleri söylese de, Cumhurbaşkanı Gül, Türkmenistan gezisinden dönerken kalkan için şöyle konuşuyordu: "Türkiye, NATO'nun parçası olan bir ülke. Amerikalılar, İngilizler kadar o işin içinde olan, fedakârlık yapan bir ülke. Bunlar teknik konular. Teknik detaylarına sahip olunmazsa farklı şeyler çıkar ortaya. Savunma sisteminde, sistemin bölünmezliğinden bahsediyoruz..."

Yine Cumhurbaşkanı Gül, NATO üyesi ülkelerin liderlerine, Çankaya Zirvesi'nde alınan kararı içerdiği belirtilen bir mektup göndererek, kalkanın bir ülke adı zikredilmeden devreye girmesi durumunda Türkiye'nin yeşil ışık yakacağını işaret ediyordu. Kısacası füze kalkanının kabul edileceği o tarihlerde netleşmişti.

Zaman gazetesinin haberine göre, ABD Başkanı Barack Obama, Türkiye'den Lizbon Zirvesi öncesi kararını iletmesini ve zirvede Türkiye'yi kimin temsil edeceğinin belirlenmesini istiyordu. Başbakan Erdoğan 12 Kasım'da başlayan Seul'deki G-20 zirvesinde Lizbon'a, Cumhurbaşkanı Gül'ün gideceğini bizzat duyurdu. Gül'ün zirveye gitmesinin anlamı açıktı. Türkiye,

füze kalkanı projesine evet demişti. Başbakan Erdoğan, zirvede füze kalkanına ilişkin bir teknik detay daha veriyor, füze kalkanının yönetiminin Türkiye'nin elinde bulunması gerektiğini söylüyordu. Başbakan'ın bu sözleri Washington'da espri konusu yapılıyordu. Zira NATO projelerinde söz konusu yönetimin bir ülkeye bırakılması söz konusu değildi. NATO Sözcüsü James Appathurai "NATO operasyonu söz konusuysa butona NATO basar," diyerek Erdoğan'ın açıklamalarını reddetti.

Kediye Kedi

Nihayetinde NATO zirvesine gelindiğinde, artık Türkiye'nin füze kalkanına "evet" diyeceği belli olmuştu. Kalkanın yönetiminin kimde olacağı tartışma konusu dahi olmazken, füze kalkanının hedef ülkesinin ismi zikredilmedi. Zira ismi zikredilmese dahi, hemen herkesin ortak görüşüne göre, hedef İran'dan başkası değildi. Türkiye, zirvede füze kalkanına "evet" diyerek, ne kadar reddederse etsin, İsrail'in savunmasına katkı sağlayan bir karar veriyordu. Zira İran'ın birincil düşmanı olan ülke İsrail'di. NATO'nun İran'ın adını telaffuz etmemesi ise önemsiz bir ayrıntıdan ibaretti. Bunun iç politikaya dönük bir hamle olduğu tartışmasız bir gerçekti. İmzaların atılmasının ardından Sarkozy gerçeği net olarak dile getiriyordu: "Tehdit İran'dır. Füze rampası İran için kurulacak, biz kediye kedi deriz."

İran da "kediye kedi" diyor olacak ki, Lizbon'da NATO konuyu görüşürken, İran Devrim Muhafızları Komutanı General Amir Ali Hacizade, "Topraklarını bize karşı füze fırlatma rampası olarak kullandıracak her ülke düşman ülke muamelesi görecektir," diyerek Türkiye'ye mesaj veriyordu.

Davutoğlu Tezleri Çöktü

Zirvenin tartışmasız kaybedenlerinden biri ise Dışişleri

Bakanı Ahmet Davutoğlu idi. "Komşularla sıfır sorun" politikasını teorileştiren Davutoğlu'nun akademi yıllarından beri savunduğu görüşleri bizzat kendi bakanlığında çöküyordu. İran'a karşı Batı'nın ve İsrail'in savunmasını üstlenen Türkiye'nin Dışişleri Bakanı söz konusu durumu nasıl açıklayacaktı? *Milliyet* yazarı Kadri Gürsel 21 Kasım 2010'da, zirveye ilişkin değerlendirmelerinde söz konusu durumu şöyle anlatacaktı: "Türkiye o radarları kabul etmekle İran'ın elindeki en büyük caydırıcılık unsuru olan, ileride nükleer başlık da taşıyabilecek balistik füzelerini etkisizleştirecek bir operasyonun ön cephe ortağı haline gelmişse... 'İran'la sorunum yok' diyenlere artık bu saatten sonra önce İran'daki kargalar güler. Gerçeğin saati Lizbon'da gelip çatmış, 'sıfır sorun' adlı Ortadoğululaştırmacı mefkûre zail olmuştur. Artık AKP iktidarının öncelikli meselesi, kendi ideolojik dış politikası doğrultusunda koşullandırdığı İslamcı/muhafazakâr/milliyetçi kamuoyuna, 'NATO radarlarını' benimsetmenin yollarını aramaktır."

Muhafazakârlar Bozuldu

Gerçekten de olay muhafazakâr çevrelerde tartışılıyordu. En çok ses getireninden bahsedelim. Muhafazakâr şair İsmet Özel, katıldığı bir televizyon programında, karşısında oturan bir diğer muhafazakâr yazar Hilmi Yavuz'a şöyle sesleniyordu: "Önce Hilmi Yavuz nereden emir alıyor da bu tartışmayı başlattı? Türkiye son günlerde füze kalkanı meselesi ile beraber dünya Müslüman halkları aleyhine bir tavrın yürütücüsü oldu. Füze kalkanı meselesi dünya Müslümanlığına karşı bir meseleydi. Türkiye onun için burada bir zafer diyor. İran'ın adı anılmamış da filan. Şu anda Hilmi Yavuz'un emir aldığı çevreler Müslümanlardan yana insanlar oldukları izlenimini vermek isteyen çevrelerdir. Türkiye'de hâlâ Müslümanlığın önemli ve

korunmaya değer bir şey olduğunu söyleyen insanlar var. Şu anda İslam dünyasına büyük bir saldırı vuku bulmuştur; bu Naipaul'la filan idare edilmeye çalışılıyor."

Peki, tüm bu sorulardan hareketle acaba hükümet zirveden çok önce füze kalkanı konusunda ABD'ye güvence vermiş olabilir miydi? Füze kalkanı bir oldubitti ile mi Türkiye'nin önüne konmuştu, yoksa kapalı kapılar ardında bir mutabakat var mıydı?

Önce açık kaynaklardan söz edelim...

Washington Post'un Kehaneti

Füze Kalkanı Projesi'nin konuşulduğu Lizbon Zirvesi'nden bir ay önce *Washington Post*, "Türk yetkililer füze kalkanının, İran'a sınırı olan Doğu bölgesini de kaplayacağı konusunda garanti temin etmek istiyor," şeklinde yazıyordu. Bu cümle, ABD nezdinde Türkiye'nin füze kalkanını kabul ettiğinin kanıtıydı. Gazetenin iddiasına göre, Türkiye füzenin kendisini de içermesini istiyordu.

Abdullah Gül, 3 Mart 2010 tarihinde aralarında eski Türkiye Büyükelçisi Morton Abramowitz'in de olduğu öne sürülen ABD'li bir grupla yaptığı "çay sohbeti"nde, füze kalkanı konusunda mesaj veriyordu. Grupta bulunan *Forbes* dergisinin yazarı Claudia Rosett'in aktardığına göre Gül, İran'ın nükleer bomba elde etmeyi amaçladığı yönündeki kuşkulara katıldığını, hatta İran'ın atom bombası istediğine dair hiç şüphesi bulunmadığını söylemişti. Gül'e atfedilen sözler Cumhurbaşkanlığı tarafından yalanlandı.

İşte Türkiye'nin füze kalkanını çok daha önceden kabul ettiğine ya da iktidar içinde belirli isimlerin bu konuda olumlu görüş belirttiğine dair şüpheler Wikileaks belgeleri sayesinde doğrulandı.

Vecdi Gönül 9 Ay Önce Kabul Etmiş

26 Ocak 2010 tarihinde ABD Ankara Büyükelçiliği kaynaklı belgede, Vecdi Gönül ile ABD Savunma Bakanı Robert Gates görüşmesi ele alınıyordu. Belgede Gönül'ün konuşmalarına dayanılarak, Gönül'ün füze kalkanını Türkiye'de görmek istediği, yalnız Doğu Avrupa'yı kapsayan projeden ise rahatsız olduğu anlatılıyordu. Gönül'ün sözleri belgede şöyle geçiyordu:

> "Türkiye Savunma Bakanı Gönül, eski Amerikan yönetimi tarafından kullanılan ve Türkiye'yi içermeyen politikanın yerine, yenilikçi bir tutumla, Aşamalı Uyarlanabilir yaklaşımın daha iyi olduğunu belirtmiştir. Gönül'ün bu fikrine katılan Gates, Polonya ve Romanya'nın SM-3 füzelerini bulundurma anlaşmasını hatırlatmıştır. Buna ek olarak da, burada bir radar sistemi bulunmadığı sürece Türkiye'nin doğusundaki bazı önemli bölgelerin sistemin kapsama alanı dışında kalacağını söylemiştir.
>
> Radar konusundaki müzakerelerin hükümet içinde devam ettiğini Gates'e bildiren Gönül, ABD'nin değerlendirdiği alternatif bölgeleri sormuş, Güneydoğu Avrupa'daki bazı ülkelerin de konuya istekli yaklaşabileceğini ancak Türkiye'nin radar yerleştirilmesi için en uygun yer olduğunu sözlerine eklemiştir. Bakan Gates yeni yönetimin yaklaşımının eskisine oranla, Amerika'nın savunmasını zaafa uğratmayacak şekilde, müttefiklerinin ve ordularının korunmasını çok daha erken sağlayabildiğini söylemiştir."

Gönül'ün aynı gün söylediği ve İran'ın tehdit olduğuna ilişkin sözleri ise, ABD Büyükelçisi tarafından özellikle dikkat çekilen bir diğer noktaydı. Büyükelçi, Gönül'ün konuşmasını şöyle aktarıyordu: "İran konusuna tekrar gelindiğinde ise, Gönül bu ülkenin uranyum zenginleştirme programına değinmiş,

Ankara'nın İran'ın arz ettiği tehditten endişe duyduğunu ancak İran'ın nükleer silah ürettiğine dair uluslararası kamuoyunun kesin delil sahibi olmadığını da belirtmiştir. Türkiye'nin İran'dan herhangi bir saldırı beklemediğini söyleyen Bakan Gönül, bir hava savunma sahasının oluşturulmasının İran'ın Ankara ve Avrupalı müttefiklerine karşı oluşturduğu tehdit adına son derece önemli olduğunu söylemiştir. (Yorum: İran'ın Avrupa için bir tehdit arz ettiğinin Bakan Gönül tarafından dile getirilmesi, Türkiye'nin böyle bir tehdidi reddeden eski açıklamalarından farklıdır.) Bakan Gönül, füze savunma sisteminin sadece Türkiye'yi değil, Avrupa'yı savunacak bir şekilde tasarlanabileceğini de ifade etmiştir."

16 Şubat 2010 tarihinde ABD Büyükelçiliği'nden gönderilen belgede, füze kalkanı projesi, Savunma Bakanı Vecdi Gönül ile ABD Savunma Sekreteri Robert Gates görüşmelerine dayanılarak 13.-16. maddelerde ele alınıyordu. Belgeye göre, NATO toplantısında karara bağlanan füze kalkanı projesinin, NATO toplantısından 9 ay önce hükümet tarafından büyük oranda kabul edildiği anlaşılıyordu. ABD Büyükelçisi James Jeffrey'in ABD'ye ilettiğine göre, Milli Savunma Bakanı Vecdi Gönül, Türkiye'yi de kapsayan yeni kalkan projesinin memnuniyet verici olduğunu söyleyerek şunları ifade ediyordu:

> "13. (S/NF) Milli Savunma Bakanı Gönül bir önceki anlaşma Türkiye'yi içine almadığı için, ABD'nin yeni Aşamalı Uyarlama Yaklaşımı'nın önceki yönetimin yaklaşımından daha iyi olduğunu söyledi. Savunma Sekreteri, Romanya ve Polonya'nın da SM 3 füzelerine ev sahipliği yapmak konusunda anlaştığını belirterek hemfikir olduğunu gösterdi. Ayrıca Türkiye'ye bağlı bir radar olmadıkça, ülkenin doğu kısmındaki belirli bölgelerin sistem tarafından kapsanmayacağını vurguladı.

14. (S/NF) Gönül, Savunma Sekreteri'ne radar konusundaki tartışmaların Türk hükümeti içerisinde sürmekte olduğunu ve ABD'nin ne gibi alternatifler üzerinde durduğunun soruşturulduğunu belirtti. Savunma Sekreteri ise, Güneydoğu Avrupa'daki diğer ülkelerin radara ev sahipliği yapmakla ilgilenebileceği şeklinde yanıt verdi, ancak en iyi konumdakinin Türkiye olduğunu tekrarladı. Savunma Sekreteri, yeni yönetimin yaklaşımını memnuniyetle kabul etme nedenlerinden birinin ise, yeni yaklaşımın ABD'nin de emniyetine de gölge düşürmeden, müttefikler ve askeri birlikler adına bir önceki programa nazaran daha erken koruma sağlaması olduğunu belirtti.

15. (S/NF) İran'a dönersek, Gönül zenginleştirme programına atıfta bulunarak, Ankara'nın "İran tehdidi konusunda kaygılı" olduğunu kabul etti ancak uluslararası çevrelerin bir silahlanma programının var olduğuna ilişkin herhangi bir kanıtı olmadığını da sözlerine ekledi. Gönül, Türkiye'nin İran'dan herhangi bir saldırı beklememesine karşın, İran'dan Türkiye'nin Avrupa'daki müttefiklerine yönelik herhangi bir tehdidin hava savunma kapasitesini önemli kıldığını söyledi. (Yorum: İran'ın Avrupa için bir tehdit olabileceğini kabul etmesi, söz konusu tehdidi hafife alan daha önceki Türk söylemlerinden ayrılmaktadır.) Sistemin yalnızca Türkiye değil, tüm Avrupa'nın güvenliği için tasarlanacağını yineledi.

16. (S/NF) Savunma Sekreteri, İran'ın nükleer silahlanma programını ilerletmesi halinde bölgedeki diğer ülkelerin de aynı şekilde hızla silahlanabileceği konusunda uyardı. Ek olarak, kimi noktada İsrail'in askeri harekâtın gerekli olduğuna karar vermesinin iyi bir şans olduğunu belirtti. Türkiye kaçınılmaz olarak, bölgedeki herhangi bir çatışmanın dışında

kalamayacağı için, uluslararası çevreler İran'ın çalışmalarını durdurma çabası içinde olsalar da, askeri açıdan hazırlıklı olmalı ve Ankara savunma sistemleri edinmek konusunda tereddüte düşmemelidir."

Wikileaks belgeleri *Washington Post*'un tespitleriyle tamamen örtüşüyordu.

İran Tehdidini Öne Çıkarmayın

Yine 25 Şubat 2010 tarihinde William Burns ile Feridun Sinirlioğlu görüşmesinde, konuya ilişkin önemli bir detay daha vardı. Feridun Sinirlioğlu'na dayanılarak füze kalkanına ilişkin belgede verilen ayrıntı şöyleydi:

"***Füze savunma sistemi:*** Sinirlioğlu projeyle ilgili Rusya'nın tepkisini sordu; Burns, Rusların çok daha rahat olduğunu ve önce ikili, sonra Rusya-NATO arasında görüşmeler yapmayı beklediklerini söyledi. Sinirlioğlu, Erdoğan'ın Gates'le yaptığı görüşmede dile getirdiği İran tehdidinin öne çıkarılmaması talebini yineledi." Kısacası İran tehdit idi. Füze kalkanı İran içindi. Ancak bu ifade çok fazla öne çıkarılmamalıydı. Türkiye dış politikasının ikili karakterini gösteren önemli satırlar bu şekildeydi.

Sıkıştırılırsa Bizim Tarafımıza Geçecek

Bu konuda bir belge daha vardı. 13 Ekim 2009 tarihli 09ANKARA1472 kodlu belgede, Türk yetkililerle "ilkin ve her şeyden önce füze savunma sistemi" konusunda görüşecek bir diplomata, ön bilgiler veriliyor. Füze kalkanının, ABD için öncelikli gündem olduğunu vurgulanıyor. Değerlendirmeye göre, "Türkler ABD füze savunma planlarının güncelleşmesinden çok memnun olacaklar." Ama "füzeleri Türkiye'ye yerleştir-

me talebi için siyasal ortam karışık" çünkü Türkiye hükümeti "ABD'yle güçlü ilişkilerini sürdürürken hem İslam dünyasıyla hem de Rusya'yla bağlarını korumak gibi ince bir çizgi tutturmayı sürdürüyor." Ardından Büyükelçilik, füze kalkanı kulisi yapmak üzere gelen diplomatına şunu tembihliyor: "Hükümet, herhangi bir füze savunma programının özel olarak İran'a karşı ve bariz biçimde İsrai'i destekleme amaçlı olmadığını açıkça gösterebilmeli." Çok açık olarak, ABD, Türkiye'nin Ortadoğu'daki ikili diplomasisini sürdürebilmesi için, böyle bir esnekliğe ihtiyacı olduğunu biliyor ve bunu bir anlamda anlayışla karşılıyor. NATO belgelerinde "İran" adının geçmemesinin bu politik esneklik ile ABD tarafından da anlaşıldığı belgelerde görülüyor. Belgede, aynı zamanda, "sistemin NATO kumanda ve denetiminde bir NATO sistemi olduğunun açıklıkla Türk yetkililere belirtilmesi gerektiği" söyleniyor. Bu bağlamda, "Türkiye'de nüfusun yoğun olduğu merkezleri koruyacak bir iç füze kalkanı kurma çabalarının" da destekleneceğini ekliyor. "Sistemin, NATO'nun gelecekteki herhangi bir kumanda ve denetim yapısıyla işleyebilecek biçimde olacağını vurgulayın," deniyor. Başka deyişle, füze kalkanı, Başbakan'ın önce söyleyip sonra geri aldığı sözleri yalanlıyor. Kalkanın komutasının kesinlikle NATO'nun elinde olacağının bir yıl önceden Türkiye'ye aktarıldığı belgelerden açıkça anlaşılıyor.

Belgede Türkiye'nin pozisyonu için şu inanılmaz ifadeler yer alıyor: "Türk hükümeti, bazı önemli sonuçlar aldığımız, nükleer silahların yayılmasını önleme çabalarımızda güçlü bir ortaktır. Politik olarak Türkiye İran konusunda kendini Rusya ile bizim aramızda konumlandıracak. Sıkıştırılır ve zorlanırsa, bizim yanımıza kayacak."

Nitekim sıkıştırılan Türkiye, ABD'nin yanında yerini alıyordu.

NATO Şemsiyesine Alınmalı

26 Ocak 2010 tarihli belgede ise, Erdoğan ile Obama görüşmesi anlatılıyor. Erdoğan'ın "Hem iç politika hem de İran politikasındaki maliyetlerin azaltılmasında füze kalkanı NATO şemsiyesi altına alınmalı," dediği belirtiliyor. Kısacası, füze kalkanı projesinin NATO toplantısında görüşülmesinden neredeyse bir yıl önce, Başbakan Erdoğan'ın projenin NATO şemsiyesi altına alınmasını istediği anlaşılıyor. Bu haliyle bakıldığında hükümetin iç politikada NATO toplantısında direniyor görüntüsünün gerçekçi olmadığı görülüyor.

Wikileaks belgeleri, füze kalkanı projesinin AKP'nin hassasiyetleri de dikkate alınarak 2010 ayının Şubat ayı içerisinde mutabakatla çözüldüğünü gösteriyor. Kalkanın Malatya Kürecik'e yerleştirileceği kesinleşti.

TÜRKİYE'DE NÜKLEER SİLAHLAR

Wikileaks belgelerinde İran meselesinde taraf olan Türkiye'deki nükleer silahlarla ilgili de önemli bilgiler verilmekteydi.

Önce İran nükleer krizini anlatalım...

Soğuk Savaş süresince Sovyetler Birliği ile ABD arasında en büyük tehdit, kuşkusuz nükleer silahlardı. Nükleer silahlar, iki ülkenin de birbirini nihai olarak ortadan kaldıramayacağının garantisi idi. Bu yüzden nükleer silahlanma yoluyla oluşturulan güvenlik bölgeleri Soğuk Savaş boyunca bir politika olarak benimsendi. İran da Sovyetler Birliği'nin periferisinde yer alan bir ülke olarak hem Soğuk Savaş'ın hem de iki ülkenin politik iktidar savaşının mücadele alanlarından biriydi.

Bu çerçevede İran, Batı ile iyi ilişkilere sahip Şah Rıza Pehlevi döneminde, ABD'nin geliştirdiği "Barış İçin Atom Programı"nın parçası oldu. 1967'de İran Atom Enerjisi Kurumu (İAEK) tarafından yönetilen Tahran Nükleer Araştırma Merkezi (TNAM) ABD'nin lojistik desteğiyle kuruldu. TNAM, ABD tarafından sağlanan, 5 megawatlık nükleer araştırma reaktörü ile çalışmalara başladı ve ABD tarafından yüksek oranda zenginleştirilmiş uranyum yakıtı sağlandı. İran, 1968 yılında Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Anlaşması'nı imzalayan ülkeler arasındaydı. Bundan sonra ABD ile birlikte nükleer santralların yapılması hakkında politika belirledi. Yapılacak santrallar enerji elde etme amaçlıydı. Kısacası Batı, İslami Devrim'e kadar İran'da nükleer santrallara destek veren bir politika izliyordu.

İran'ın uranyum zenginleştirme çalışmaları yürüttüğüne dair iddialar 2002 yılından itibaren krize neden oldu. Zira İran'ın Irak Krizi ile beraber Ortadoğu'da artan nüfuzu ve bu nüfuzun ABD ve İsrail aleyhine genişlemesi endişe yaratıyordu. İran, İsrail'e karşı nükleer silah kullanabilirdi.

Son 10 Yıldaki Gelişmeler

2002 sonrasında gelişmeleri şöyle sıralayabiliriz:

- İran rejimine muhalif İran Ulusal Direniş Konseyi, İran'ın Natanz'da uranyum zenginleştirme çalışmaları yaptığını iddia etti.
- Haziran 2003'te Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı, İran'ın Nükleer Silahların Yayılma Anlaşması'na uymadığını ilan etti.
- İran, Kasım 2004'te Avrupa Birliği'ne her türlü uranyum zenginleştirme çalışmasını durduracağı sözünü verdi. Bu dönemde Cumhurbaşkanı Hatemi yönetimindeki İran, ABD'ye karşı AB ile yakınlaşarak Batı ile gerilen ilişkilerini dengelemeye çalışıyordu.
- Ancak Mahmut Ahmedinejad'ın 2005 yılında cumhurbaşkanı seçilmesiyle beraber süreç tersine döndü. Bu dönemde İran, uranyum zenginleştirme programında ısrarcı olurken, 11 Eylül 2006 tarihinde Ahmedinejad, İran'ın ilk toplu uranyum zenginleştirme tesisini yaptırdığını duyurdu. Ahmedinejad, Nükleer Silahlarm Yayılmasını Önleme Anlaşması'ndan da çekilebileceklerini söyledi.
- Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı, 18 Nisan 2007 tarihinde İran'ın Natanz tesislerinde 1300'den fazla santrifüj makinesini kullanmaya başladığını duyurdu.
- İran Ulusal Direniş Konseyi, 11 Aralık 2007 tarihinde yap-

tığı açıklamada, İran'ın 2003 yılında uranyum zenginleştirme programını durdurduğunu, ancak programın bir yıl sonra yeniden başladığını açıkladı.

- 26 Mayıs 2008'de Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı, İran'ın atom bombası ürettiğine dair iddialara dair kaygılarını dile getirdi.
- 19 Temmuz 2008'de İran yönetimi uranyum zenginleştirme çalışmalarında herhangi bir duraklama olasılığını reddetti.
- Eylül 2009'da İran, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'na ikinci uranyum zenginleştirme tesisini inşa ettiğini bildirdi. Bu durum Batı'da tepki ile karşılandı. İngiltere Başbakanı Gordon Brown, BM'de 24 Eylül 2009'da yaptığı konuşmada nükleer çalışmalara devam etmesi durumunda İran'ın daha ağır yaptırımlarla karşılaşması gerektiğini söyledi. 25 Eylül'de ise Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı, İran'ın ikinci tesis ile ilgili olarak kendisine bilgi verdiğini açıkladı.

Tüm bunların ardından ortaya çıkan durum, Batı'nın İran'ın nükleer silahlanma politikası karşısında nasıl davranacağını gösteriyordu.

Türkiye'nin Rolü

İşte Türkiye'nin Ahmet Davutoğlu yönetiminde kendisi için tanımladığı dış politika alanı bu gerilim içinde ortaya çıktı. Türkiye Batı ile İran'ı uzlaştırma, daha doğrusu İran'ı nükleer programı konusunda ikna ederek bir savaş seçeneğini ortadan kaldırma rolüne soyunuyordu.

20 Nisan 2010 günü, ABD Başkanı Barack Obama, İran'ın uranyum zenginleştirme programı konusunda arabuluculuk rolüne soyunan Başbakan Erdoğan ve Brezilya Devlet Başka-

nı Lula'ya İran'ı takasa ikna etmelerini salık veren bir mektup yazıyordu. Mektupta takas edilecek uranyumun 1200 kilogram olması da açıkça dile geliyordu. Lula'nın açıkladığı mektup şöyleydi: "Tahran Araştırma Reaktörü'ne yakıt tedarikinin uluslararası toplumun İran'ın nükleer programıyla ilgili daha temel kaygılarını ele alacak daha kapsamlı bir diyaloğun yolunu döşemek açısından fırsat sunduğu konusunda sizinle hemfikirim. İran'ın talebini başından beri, karşılıklı güven inşası, böylece yapıcı diplomatik süreç için vakit ve alan yaratmak yönünde açık ve somut bir fırsat olarak gördüm... UAEK'nın önerisi adil ve dengeli biçimde, iki tarafın da güven duyması amacıyla tasarlanmıştı. Bizim açımızdan, İran'ın düşük düzeyde zenginleştirilmiş uranyumunun 1200 kilogramını ülke dışına göndermeyi kabulü güven inşa edecekti ve uranyum stokunu gözle görülür ölçüde azaltarak bölgesel gerilimleri hafifletecekti. İran ise ihtiyaç duyulan tıbbi izotopları üretmesi için Tahran'daki tesisinin operasyonlarının sürmesini garanti etmek amacıyla istediği yakıtı alacak ve kendi materyalini kullanarak barışçıl nükleer niyetlerini ortaya koymaya başlayabilir."

Obama'nın teklifi, İran'ın zenginleştirilmiş uranyumu verip karşılığında savaş amaçlı olmayan uranyumu alması yönündeydi. Obama, Bush yönetiminden farklı olarak İran ile dolaylı görüşme yolunu açık tutuyordu.

Deklarasyon Başarısız Oldu

İşte ABD'nin açtığı bu kapıdan AKP yönetimi geçmeye çalıştı. Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, İran'ı günlerce bu projeye ikna etmek için çalıştı. Ve nihayetinde BM'de İran aleyhine yaptırım taslağının ortaya çıkmasına üç gün kala, 15 Mayıs'ta Tahran tarafından teklif görüşülebilir bulundu. 17 Mayıs'ta Tahran'da Brezilya Devlet Başkanı Lula ve Dışişleri Bakanı

Ahmet Davutoğlu'nun katılımıyla Tahran Deklarasyonu imzalandı. Deklarasyon ile İran, uranyum takasını kabul ediyordu. Davutoğlu'na göre imzalanan deklarasyon AKP'nin dış politika zaferiydi. 18 Mayıs günü öğlen saatlerinde Davutoğlu, gazetecilere "Artık yaptırımların psikolojik zemini kalmamıştır," derken aynı gün öğleden sonra ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, BM'ye sunulacak yaptırım kararı konusunda Güvenlik Konseyi'nde anlaşmaya vardıklarını ilan ediyordu. Kısacası AKP'nin İran politikasına ilişkin zaferi sadece 1 gün sürmüştü. ABD'nin açtığı uzlaşma önerisiyle son ana kadar İran'ı ikna etmeye çalışan Davutoğlu, İran'ın BM'ye gelecek tasarıya beş kala kabul ettiği anlaşmayla başarısız oluyordu.

ABD yapılan uzlaşmaya rağmen tasarıyı BM gündemine getirmesine gerekçe olarak 1200 kilogram uranyumun nükleer yakıt çubuklarıyla değişimini içeren önerinin İran'a sonbaharda yapılmasını gösteriyordu. ABD'ye göre Tahran'ın zenginleştirdiği uranyum miktarı 2300 kilograma yükselmişti. Bu yüzden İran ile imzalanan deklarasyon artık bir "kâğıt parçası" ve ölü doğmuş bir sözleşmeydi.

6 Haziran'da BM Güvenlik Konseyi, İran'a nükleer programı nedeniyle yeni ve sıkı yaptırımlar getiren karar tasarısını kabul etti. Tasarı, 15 üyeli Güvenlik Konseyi'nde Türkiye ve Brezilya'nın "hayır" oyuna karşı 12 "evet" oyuyla kabul edildi. Lübnan ise çekimser kaldı.

Karara göre İran'a uygulanan BM silah ambargosu oldukça genişletiliyor, nükleer programla ilgili olan İran bankalarına yönelik sıkı denetim ve yaptırım getiriliyordu. Ayrıca kararda, uluslararası alanda tüm İran bankalarıyla olan alım-satım işlemlerinin sıkı denetimi ile İran'a giden ve İran'dan gelen gemilerin yasaklanan kargo taşıdıkları yönünde ciddi şüphe duyulması durumunda açık sularda sıkı kontrolü de öngörülüyordu.

Karar, Türkiye için büyük bir itibar kaybı demekti. Zira İran ile uzlaşma için çalışan AKP hükümeti hem başarısız olmuştu hem de sürecin sonunda kaçınılmaz olarak BM'de uluslararası ittifakları ile karşı karşıya gelmişti.

Hükümet Çark Etti

ABD-Türkiye ilişkileri ise kısa bir süre sonra eski görünümüne kavuştu. 11 Haziran 2010 tarihinde *Yeni Şafak* gazetesinin yaptığı habere göre ABD'nin BM Daimi Temsilcisi Susan Rice, Türkiye'nin "hayır" kararını soran muhabire şu yanıtı verdi: "Sanırım çok talihsiz bir karardı. Ama Türkiye'nin ve Brezilya'nın karşı oy kullanmakla ayrı bir sonuca ulaşmayı hedefledikleri söylenemez. Sadece taktik ve zamanlama farklılığı." 28 Haziran tarihinde *Hürriyet*'in haberine göre Başbakan Erdoğan, Toronto'da G-20 zirvesi sırasında Obama ile yaptığı görüşmede "İran konusunda amaçlarımız aynı, sadece yöntemlerimiz farklıdır. Türkiye elbette BM Güvenlik Konseyi'nin İran'a yaptırım kararının yükümlülüklerine uyacaktır," diyerek ABD ile ittifakına sadık kaldığını ve "hayır" oyunun sembolik olduğunu gösteriyordu. Temmuz ayında ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton ile görüşen Ahmet Davutoğlu da benzer bir tepki veriyordu. İsrail'de yayın yapan *Haaretz* Gazetesi'nden Natasha Mozgovaya'nın haberinde Davutoğlu-Clinton görüşmesi için şunlar söyleniyordu: "Üst düzey bir Amerikan yetkilisi gazetecilere, ikili görüşmede Davutoğlu'nun İran'ın nükleer programı konusunu Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi güçlerine ve Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu'na bırakmayı kabul ettiğini açıkladı." Davutoğlu şahsında Türk dış politikası bir kez daha geri adım atmış, ABD'nin açtığı yolda İran ile Batı ittifakını sağlayabileceğini düşünürken başarısız olmuş ve çark ederek yeniden tarihi ittifakına mahcubiyetle sarılmıştı.

Başbakanın Nükleer Silah Açıklaması

İşte bu çelişkili durum AKP'nin iç ve dış söylemine de yansıyordu. İçeride İsrail ile gerilimli bir siyaset izleyen AKP yönetimi, dolaylı olarak İsrail ile uluslararası uyumu sağlayacak ittifaklarından vazgeçmiyordu.

Wikileaks belgeleri, bu konuda önemli bir gerçeği daha ortaya çıkardı.

Başbakan Erdoğan, 11 Ocak 2010 günü, İsrail'in nükleer gücünü eleştiren bir açıklamada bulunmuştu. Erdoğan, İran'ın nükleer silah kapasitesi eleştirilirken, İsrail'in neden eleştirilmediğini uluslararası camiaya sormuştu. Erdoğan'ın sorusu tutarlı bir soruydu.

Başbakan Erdoğan, aynı açıklamasında, Ortadoğu'da nükleer silah istemediklerini, Ortadoğu'nun nükleer silahlardan arındırılması gerektiğini de söylüyordu. Erdoğan bu konuda İran'ı da uyardıklarını ve İsrail'in de uyarılması gerektiğini, söyledi. Peki, Başbakan Erdoğan bu sözlerin ardından ne ortaya çıksa mahcup olurdu? Elbette Türkiye topraklarında nükleer silah bulunsa.

2005 Tarihli Rapor

Natural Resources Defence Council'in hazırladığı 2005 tarihli raporda belge ve fotoğraflarla Türkiye'de ABD'nin nükleer silahlarının olduğu kanıtlanıyordu. Rapora göre, Avrupa'da 4'ü her an aktifleşebilir, 8'i ise aktif olmak üzere 12 nükleer üs ve bu üslerde 480 adet ABD'ye ait nükleer silah var. Bu üslerden biri de İncirlik Üssü ve bu üsteki nükleer silahlar Türkiye'yi, Almanya ve İngiltere'den sonra Avrupa'nın 3. nükleer silahlı ülkesi haline getiriyor. Kısacası Türkiye'nin sınırları dahilinde de nükleer silah bulunuyor; bulunmayan ise onları kullanma yetkisi. O yüzden bu bölgede nükleer silaha sahip tek ülke

İsrail demek yetersiz kalıyor, onları kullanma yetkisi olan tek ülke İsrail demek daha doğru oluyordu.

Wikileaks Belgeleri

Wikileaks'in yayınladığı belgeler de Türkiye'de ABD'nin nükleer silahları olduğunu doğruluyordu. ABD'nin Avrupa'da bıraktığı 200 civarında taktik nükleer silahın çoğunun, Türkiye, Belçika, Hollanda ve Almanya'da bulunduğu Wikileaks belgeleriyle ortaya çıktı.

Türkiye ve diğer üç Avrupa ülkesi uzun süredir bu iddiaların hedefi olmuştu ancak NATO ve hükümetler bunu teyit etmemişti. İtalya ve İngiltere'de de düzinelerce B-61 tipi atom bombasının olduğuna inanılıyor, ancak onların isimleri Wikileaks belgelerinde geçmiyordu. Ancak ABD belgelerinin gösterdiği net bir şey vardı ki o da ABD'nin nükleer silahlarının Türkiye'de İncirlik Üssü'nde bulunduğu idi. Türkiye Başbakanı'nın dahi bu silahlardan haberi yoktu.

Köşe yazarları Wikileaks belgelerindeki iddiaya ilişkin hükümetten açıklama bekledi. Ancak hükümetten bir yalanlama gelmedi. Yalnızca NATO'dan yapılan açıklamada, belgelerin yayınlanması kınanarak, olayın "yasadışı ve tehlikeli" olduğu ileri sürüldü.

Wikileaks belgeleri sayesinde Türkiye, sınırları dahilinde ABD'nin nükleer silahlarının olduğunu resmi olarak öğrenmiş oldu.

İSRAİL-AKP İLİŞKİLERİ

Türkiye-İsrail ilişkileri, İsrail'in kuruluşuyla başladı. İsrail'i kurulduğu gün tanıyan az sayıda ülkeden biri olan Türkiye, İsrail ile 1990'lı yıllara kadar bir tür gizli ilişki yaşadı. İsrail'in kurucusu Ben Gurion buna "metres ilişkisi" tanımını yapmıştı. Son yıllara kadar Türkiye, İsrail'in Ortadoğu'daki sadık müttefiki oldu.

AKP'nin iktidar olduğu ilk yıllarda da ilişkiler olağan seyrinde devam etti. AKP kendisine İsrail'in bölgesel sorunlarında arabuluculuk rolü biçmişti. İsrail-Suriye, İsrail-Lübnan gerilimlerinde, İsrail-Filistin barış görüşmelerinde Türkiye kolaylaştırıcı oldu.

Ancak İsrail'in Gazze operasyonu ve 29 Ocak 2009'da Davos'ta Başbakan Erdoğan ile İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Peres arasında yaşanan kriz iki ülke arasındaki ilişkilerde kırılma noktası oldu. Son olarak geçtiğimiz yıl Gazze ambargosunu delmek amacı ile yola çıkan İHH gemisine İsrail komandolarının müdahalesi ve 9 eylemcinin ölümü ilişkileri sıfır noktasına çekti. Başbakan Erdoğan, İsrail ile yeniden ilişki kurmak için özür ve tazminat beklediklerini söylerken bu konuda da tutarlılık göstermedi. 1 Temmuz 2010'da Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu ile İsrail Ticaret Bakanı Binyamin Ben-Eliezer bir otelde görüşürken yakalandı. İki ülke arasında daha önce yaşananlarla kıyaslanmayacak kadar büyük bir gerilim var. Erdoğan, Hamas'ı terörist kabul etmediğini söyledi. İHH ise Gazze'ye yeni bir gemi göndermeye hazırlanıyor. BM'nin hazırladığı

Palmer Raporu'nun ardından ise üslup daha da sertleşti.

Peki, İsrail-Türkiye ilişkileri Wikileaks belgelerinde nasıl yer aldı?

Türkiye'nin dış politikasında İsrail ile yaşadığı çelişki Wikileaks belgelerine de yansıdı. Türkiye'nin İsrail'i doğrudan ilgilendiren İran'ın nükleer gücü, füze kalkanı gibi konulardaki tutumunu daha önce irdeledik. İsrail ile ilişkiler AKP hükümetleri döneminde yazdan kışa dönüyor gibi görünse de Türk dış politikası bölgesel tehdit sayılabilecek konularda İran-Suriye ekseninden İsrail ve Batı adına parçalar koparmaya devam etti. Ancak AKP yönetimi Obama ile İsrail yönetimi arasındaki görüş ayrılıklarının yarattığı alanda İsrail ile kontrollü bir gerilim siyaseti izlemeye başladı. Davos'ta Erdoğan ile Şimon Peres arasında yaşanan açık tartışma Mavi Marmara Operasyonu ile zirve yaptı. İlişkiler bugün adeta dondurulmuş durumda. Ancak buna rağmen ABD yönetimiyle uyumunu bozmayan AKP hükümeti, bölgesel meselelerde attığı adımlarda kendisi için İsrail'in güvenliğinin halen önemli bir parametre olduğunu gösterdi. Bölgede Tunus'tan başlayan yönetim değişiklikleri son olarak Suriye'ye ulaştı ve AKP hükümeti ABD ile paralel bir çizgi izledi. Yemen ve Bahreyn gibi ülkelerde yaşanan ayaklanmalara duyarsız kalırken, Suriye, Mısır, Tunus ve Libya'da yönetimlere çekil çağrısı yaptı. İsrail'i koruyacağı aşikâr olan füze kalkanına evet dedi.

Türkiye'nin İsrail'le bu ikili ilişkisine Wikileaks belgelerinde nasıl değinildiğine bakalım.

Ordu Konusunda Endişeli

16 Kasım 2009 tarihli ABD'nin Tel Aviv Büyükelçiliği'nden gönderilen belgelerin içeriğinde ABD Savunma Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Alexander Vershbow ile üst düzey İsrailli

savunma yetkililerinin görüşmesi ele alınıyor. Belgede İsrailli yetkililer Türkiye ile ilişkilerin geleceğine ilişkin endişelerini dile getiriyor. İsrailli yetkililer Türkiye'nin İsrail'in Anadolu Kartalı Tatbikatı'na katılmasına izin vermemesinden duydukları rahatsızlığı dile getiriyorlar. Bu durumu önemli bulan İsrailli yetkililer, geçmişte İsrail-Türkiye ilişkileri ne durumda olursa olsun, iki ülkenin savunma işbirliğinin hep istikrarlı bir seyir izlediğine dikkat çekiyorlar. Bunda elbette TSK'nın da payı olduğu muhakkak. İsrail'in Anadolu Kartalı Tatbikatı'ndan çıkarılması savunma işbirliğinin bozulabileceği kaygılarına neden olmuş görünüyor. Zira İsrailli yetkililerin konuya ilişkin tespiti şöyle: "Türkiye'yle stratejik ilişkilerin önemine inançlarını belirten yetkililer Erdoğan'ın görüşlerinin günden güne orduyu daha fazla etkisi altına aldığını ve Türkiye'nin Batı'dan çok Doğu'ya bakmasının ilişkilerin bozulmasının bir nedeni olduğunu söyledi." Bu konuda İsrailli Müsteşar Gilad'ın aynı belgede yer alan değerlendirmesi ayrıca dikkat çekiciydi: "Gilad, yakın zamanda İsrail ve Türkiye arasında herhangi bir yakınlaşma olacağından şüphe duyduğunu, ancak Türkiye'nin önemi dolayısıyla İsrail'in ordular arasındaki ilişkileri sürdürmeye devam edeceğini belirtti." Aynı belgede ABD'li Müsteşar Yardımcısı Vershbow'un Türk dış politikasında İsrail parametresine ilişkin yaptığı tespit de dikkat çekiyor: "Vershbow, Türkiye'nin bölgede etkili olmak istediğini ve eğer İsrail'le ilişkilerini tehlikeye atarsa konumunu ve tarafsız arabulucu olarak etkinliğini riske atacağını belirti. Erdoğan'ın ideolojik görüşlerinin Türkiye'nin Müslüman komşularına odaklanmasına neden olabileceğini de belirten Vershbow, Başbakan'ın bir realist olduğunu, dolayısıyla ABD ya da NATO'yla ilişkileri riske atmayacağını ifade etti." Gerçekten de Erdoğan ne durumda olursa olsun ABD ve NATO ekseninin dışına adım atmadı. Örneğin Libya krizinde

NATO'nun Libya'ya müdahale kararına destek verdi.

18 Kasım 2009 tarihinde yine Tel Aviv'den gönderilen belge, ABD-İsrail makamları arasında 40. Ortak-Siyasi Grup toplantısının notlarından oluşuyordu. Bu belgede de İsrail'in temel kaygısının Türk Ordusu'nun Erdoğan'ın eksenine kayması olduğu görülüyordu. TSK'ya ilişkin endişe şöyle dile geliyordu: "İsrail hükümeti, Türk Ordusu'nun hükümet kararlarını ve stratejik yönlendirmeyi etkileme yeteneğini kaybettiğini belirtti. Geçen yılın ardından, İsrail hükümeti katılımcıları Türkiye'yle ilgili içlerinde 'kötü bir his' olduğunu söyledi. İsrail hükümeti, İsrail Hava Kuvvetleri Komutanı'nın geçmişte Türk mevkidaşıyla görüşmek istediğini ancak Türk tarafının bu teklifi reddettiğini söyledi." Erdoğan'ın TSK'ya kendi çizgisini kabul ettirmesinde Ağır Ceza Mahkemeleri'nde görülen davaların katkısı olduğunu söyleyebiliriz.

26 Ocak 2010 tarihinde ABD Ankara Büyükelçiliği'nden gönderilen bölgede de Türk-İsrail ilişkileri ele alınıyordu. Belgede Türk Dışişleri ve Genelkurmayı'nın İsrail konusunda Başbakan Erdoğan'dan farklı düşünmesi şöyle değerlendiriliyor: "Her ne kadar Türk Dışişleri ve Genelkurmayı Türkiye-İsrail ilişkilerinin bölgenin istikrarı için vazgeçilmez bir unsur olduğu hakkında bizimle hemfikir olsa da, Başbakan Erdoğan İsrail'e ve 2008 tarihli Gazze Operasyonu'na karşı popülist bir retorik üzerinden ülkesindeki popülaritesini artırmaya çalışmaktadır. Davos çıkışı, 2009 Sonbaharı'ndaki Anadolu Tatbikatı'na (bu çok taraflı hava kuvvetleri tatbikatında ABD, Türkiye, İtalya ve İsrail katılımcı ülkeler arasında yer almaktaydı) İsrail'in katılımının son anda iptal edilmesi bu retoriğin dikkat çeken en önemli örneğiydi. Erdoğan'ın ekibi ve biz, bu durumu dizginleme çabası içindeyiz." ABD ve İsrail elçilerinin Erdoğan'ın açıklamalarının iç politikaya dönük retorikler olduğu konusunda

fikir birliği yapması dikkat çekici. Aynı zamanda Türk Dışişleri ve Erdoğan'ın ekibinin Başbakan'ı dizginlemeye çalışması ve İsrail'e Erdoğan'dan farklı mesajlar vermesi de altı çizilmesi gereken bir başka konu. Bu durum, İsrail'in Türk dış politikasına düşen Erdoğan gölgesinden rahatsız olduğunu, diğer aktörler adına aynı rahatsızlığı duymadığını gösteriyor.

Gazze'den Haberdar

Bu tezi doğrulayan bir başka Wikileaks belgesi haberi ilk kez Rafael Sadi'nin kaleminden Odatv'de yayınlandı. Tel Aviv kaynaklı belge İsrail'in Gazze'ye gerçekleştirdiği Dökme Kurşun Operasyonu öncesinde Türk Büyükelçiliği'nin bilgilendirildiğini gösteriyordu. Elçiliğin görüşü İsrail'in terörle mücadelesini Türkiye'nin desteklediği şeklindeydi. Oysa Erdoğan'ın İsrail'e yönelik en sert çıkışı Gazze'ye yapılan operasyon sonrasındaydı.

19 Kasım 2009 tarihinde ABD'nin İsrail Büyükelçisi James Cunningham, İsrail kaynaklarına dayanarak ABD'ye önemli bir bilgi veriyordu. Cunnigham'ın İsrail Dışişleri'nden Nimrod Barkan'a dayanarak verdiği bilgiye göre, Türkiye BM'nin İran'a ilişkin yaptırımlarını üç noktada çiğniyordu. Barkan'ın ifadeleri belgede şu şekilde yer aldı: "Türkiye, İran'a yönelik BM Güvenlik Konseyi veya tek taraflı Amerika yaptırımlarını üç alanda çiğniyor. Bunlar, ABD Hazine Bakanlığı'nın yaptırımı altında bulunan İran Bankası Mellat ile işlem yapılmasına izin veren yeni kararlar, Türk limanlarının Avrupa'ya ihraç edilecek İran mallarına açılması ve İran'ın Türk toprakları üzerinden çoğunlukla demiryolunu kullanarak Suriye'ye silah göndermeye devam etmesi." Barkan, söz konusu rahatsızlığı Haziran 2009'da Türkiye'ye de ilettiklerini söylüyordu. *Guardian*'ın yayınladığı bir başka belge ise MOSSAD'a dayanarak Türkiye'nin İran Devrim Muhafızları'nın silah kaçakçılığı deneyimi ile yarışamadığını iddia ediyordu.

Gerçekten de Türkiye, bu tarihten sonra zaman zaman Diyarbakır'a indirilen İran uçakları ile karşılaştı. Uçaklar, uluslararası gözlemciler denetiminde aramalara tabi tutuldu. Bu aramalar Wikileaks belgelerinden anlaşıldığı kadarıyla ABD'nin uyarısıyla gerçekleşiyordu. Bir diğer dikkat çekici nokta ABD Dışişleri Bakanlığı'nı temsilen bir heyetin 2010 yılının Ağustos ayında Türk Dışişleri, Hazine, MASAK, BDDK, TBB, TÜPRAŞ ve TPAO gibi kurumlarla yaptığı görüşmelerdi. Heyet, İran'a yaptırım kararının tavizsiz uygulanması beklentisini Türk makamlarına iletti. Özellikle Türk bankalarına İran'dan finansal akışlar konusunda ABD'nin beklentileri artırıldı. Ayrıca ABD'liler Türkiye'de faaliyette olan İranlı Bank Mellat'ın kapatılması talebini de hükümete iletti. Basına yansıyanlara göre Bank Mellat üzerinden para transferi bu görüşmelerden sonra durdu. Mellat'ın yerini Çalık Grubu'na ait Aktifbank aldı. İran'da Çalık Grubu'nun faaliyetleri de düşünüldüğünde Aktifbank'ın ön plana çıkışının tesadüf olmadığı düşünülebilir. Grubun hükümetle ilişkileri de bu geçişi anlamayı kolaylaştırıyor. ABD Hazine Müsteşarlığı vekili David Cohen, ilk uyarıdan dokuz ay sonra bir Türk bankasının kara listeye alındığını söylüyordu. Bu bankanın Aktifbank olduğu basına yansıdı. Yine İran-Türkiye-Suriye üçgeninde PKK'nın vurduğu bir trenden çıkan İran silahlarını da hatırlatalım. Zira söz konusu eylem Türkiye'ye bir kez daha İran silahlarını hatırlatırken, PKK'nın bu denklemde oturduğu yeri de bir kez daha sorgulattı. Kısacası Türkiye, İran'a yaptırımları gönülsüzce uyguladığı oranda ABD ve dolaylı olarak İsrail tarafından uyarıldı. Bu uyarıların sonuçları kamuoyunun gündemine zaman zaman indirilen uçaklar, vurulan tenler ve dövüşen finansal kurumlar ile geldi.

Hamas-AKP İlişkisi

Yine *Guardian*'ın yayınladığı bir başka Tel Aviv kaynaklı belge, Hamas-AKP ilişkisinin İsrail tarafından nasıl yorumlandığını ortaya koyuyor. İsrailli Albay Şimon Arad'ın görüşleri ABD Elçisi tarafından şöyle özetlendi: "MOSSAD'a göre AKP, Hamas ile kendisinin Türkiye'deki laik yapıyla mücadelesindeki ilk günleri arasında tarihsel benzerlikler olduğunu düşünüyor. AKP, Hamas'a tıpkı kendisi gibi daha ılımlı ve ana akım bir hale gelme konusunda yardım edebileceğini düşünüyor." Bu ilginç tespite göre AKP, Hamas'a kendisinin radikal Milli Görüş çizgisinden muhafazakâr demokratik çizgiye dönüşmelerini örnek olarak gösteriyor. Bu anlamda daha ılımlı ancak daha kurumsal bir Hamas kimliğinin oluşumuna katkı sağlıyor.

The Guardian'ın yayınladığı 12 Kasım 2009 tarihli belge ise Türkiye'nin AB'den uzaklaştıkça İsrail ile gerilimli siyasete yaklaştığını iddia ediyor. Belgede bu tez şöyle açıklanıyor: "İsrailliler, Türk dış politikasının yöntemi konusunda son derece endişeli ve Başbakan Erdoğan ile Dışişleri Bakanı Davutoğlu'nun, AB'nin Türkiye'yi reddetmesi yüzünden İsrail'i cezalandırdığını düşünüyor. İsraillilere göre, AB'nin reddi nedeniyle Türkiye, Suriye ve İran'la alternatif bir stratejik ortaklığa itiliyor." Bu açıdan bakıldığında İsrail'in Türkiye'nin doğu politikasına dair endişe taşıdığı söylenebilir. Ancak ABD'nin bakışı hatırlanırsa bu politikanın ABD için bir fırsat olarak görüldüğünü de not edebiliriz.

Wikileaks belgeleri, AKP-İsrail ilişkilerinin olumsuz seyrine tanıklık ediyor. Ancak İran'a ilişkin ABD politikalarına AKP'nin katkıları hatırlanırsa meseleye başka türlü bakmak da mümkün. ABD'ye göre Türkiye, Batı için İsrail'e paralel değil, İsrail'i tamamlayan bir dış politikayla daha işlevsel olabilir. "İsrail'e rağmen ABD için" cümlesiyle özetlenebilecek

politikanın "neo-Osmanlı" diye adlandırıldığını biliyoruz. Ahmet Davutoğlu'nun pek çok kişi için başarısızlığa mahkûm dış politikasında Türkiye, Ortadoğu masasına ABD adına oturuyor. İşte Wikileaks belgelerinde İsrail ile gerilimli ancak İran da dahil olmak üzere bölgede Batı için parçalar koparan İslami görünümlü dış politika tüm çelişkileri ile net olarak görülüyor.

İran'dan Rahatsızlık

Mısır'da yayın yapan *El Masri El Yavm* gazetesinin yayınladığı bir başka belge, Türkiye ile doğrudan ilgili olmasa da bu başlığı bölge dengelerini anlamak açısından tamamlıyor. 2009 yılının Mart ayında Tel Aviv'den Washington'a çekilen telgraf, ABD Dışişleri Bakanı Yakındoğu İşleri Yardımcısı Jeffrey Feltman ile İsrail Dışişleri Bakanlığı Ortadoğu Dairesi Genel Müdür Yardımcısı Yakov Heads arasındaki görüşmenin notlarını içeriyor. Görüşmeden İsrail'in bölgeye ilişkin güncel değerlendirmeleri ve ilişkileri ele alınıyor. Belgeden Suudi Arabistan, Katar, BAE, Bahreyn ve Mübarek yönetimindeki Mısır'ın bölgelerindeki İran ağırlığının artmasından kaygı duyduğu, bunu engellemek için İsrail ile gizli bir diplomasi yürüttüğü anlaşılıyor. Kuşkusuz Türkiye'nin genel dış politikası aynı kaynaklardan beslenmese de İran'a dair politikasıyla İsrail ile ilişkilerinin paranın iki yüzü gibi göründüğünü söylememiz yanlış olmaz. Türkiye, AKP yönetiminde Ortadoğu'da bu Sünni eksen üzerinde hareket etmeyi seçti. Bu politika ise İsrail ile çatışarak da olsa Ortadoğu'da Sünni İslam'ın liderliği anlamına geliyordu. Bu liderlik, bölgeye liberal ve ılımlı bir İslami enerji yayıyordu.

İsrail-AKP ilişkilerinde dikkat çekici bir diğer nokta, AKP'nin 2007'den itibaren İsrail'e karşı artan dozdaki ifadelerine İsrail'in sükûnetle yanıt vermesiydi. Bu eşitsiz ilişkinin kaynağı ne olabilirdi? Belgeleri taramaya bu soruyla devam edelim...

Metres İlişkisi

2 Şubat 2007 tarihinde ABD'nin Ankara Büyükelçiliği Siyasi Müsteşarı Janice Weiner'in kaleme aldığı belgede, Türk-İsrail ilişkilerinin son yılları şöyle tarif ediliyor: "Bunu hayatın ileri bir evresinde yaşanan bir aşk ilişkisine benzetebiliriz. Birbirlerini yıllardır tanıyan iki kişi birdenbire, arkadaşlarını ve hasımlarını hayrete düşüren bir şekilde, neredeyse tutkulu bir ilişki yaşamaya başlıyorlar. Ancak, bir süre sonra, tutku soğuyor ve taraflardan biri başka ilişkilere girmeye başlıyor."

Bu kriptoda Türk-İsrail ilişkilerinin uzun bir tarihi analizine girişilmiş. İsrail'in ilk Başbakanı Ben Gurion'un o analizdeki sözleri her şeyi özetler gibi: "Türkler bize, herkesin önünde nikâh kıydıkları eşleri gibi davranmak yerine, hep bir metrese davranır gibi davrandılar."

Kripto, AKP'nin Türk-İsrail ilişkilerini yavaş yavaş değiştirdiği tespitiyle devam ediyor. Bu değişim AKP'nin Ortadoğu'ya yüzünü çevirmesine bağlanmış: "AKP, Türkiye'nin dış politikasının yönünü yavaş yavaş hem Arap devletleri hem de İran dahil olmak üzere Ortadoğu'daki komşuları üzerinde daha fazla odaklanacak şekilde değiştirmeye başladı."

Belgede AKP'nin İsrail'e dönük yüzlerinden Vahit Kirişçi ile yapılan görüşmenin notları da var. Kirişçi, AKP'li vekillerin Meclis'e İsrail'e karşı önyargıyla geldiğini söylüyor. Lübnan-İsrail Savaşı'ndan sonra vekillerin çoğunluğunun Türk-İsrail dostluk grubundan ayrıldığını, kendisinin ayrılmamasının ise partide rahatsızlık yarattığını söyleyen Kirişçi, "Dış politikada gerçekçi olmalıyız ve önemli birer bölgesel aktör olarak ilişkilerimizi sürdürmeliyiz," ifadelerini kullanıyor. Kirişçi, AKP'nin İsrail dahil Batı blogu ile İslam dünyası arasında köprü olduğu tezini tekrar ediyor. Kirişçi, yaşanan olumsuzluklara rağmen Türkiye ile İsrail'in her zorluğun altından kalkabilecek kadar

derin ilişkilere sahip olduğunu söylüyor.

Dışişleri Bakanlığı Ortadoğu Dairesi Başkanı Sedat Önal da Kirişçi'ye katılıyor. İsrail ile ilişkileri "Türkiye'nin Ortadoğu politikasının iki temel direğinden biri" olarak tanımlayan Önal, Ankara'daki hiçbir hükümetin Türkiye ile İsrail arasındaki bağları tek başına kesemeyeceğini söyleyerek hayli iddialı bir ifade kullanıyor.

Belgede görüşme yapılan İsrail Büyükelçiliği Başmüsteşarı ise Türkiye'den zaman zaman yükselen yüksek dozlu İsrail karşıtı açıklamaları nasıl değerlendirdiklerini ABD'li diplomata şöyle anlatıyor: "Bize, İsrail'in ilişkinin bu yönünü kabullendiğini ve bunun ne anlama geldiğini gördüğünü söyledi: Türk siyasetçileri içerideki izleyicilere oynuyorlar. Onlar bağırıp çağırıyor ve biz de onları affetmeyi tercih edip yaptıklarını görmezden geliyoruz. Önemli olan, bu ilişkiyi elimizden geldiğince iyi bir şekilde sürdürebilmek." ABD'li diplomat da yorum bölümünde bu tespiti doğrulayarak "İsrail çoğu zaman Türklerin taşkınlığı karşısında, yutkunmak ve cesur bir çehreyle karşılık vermek zorunda kalıyor. Ve yanlış bir adımın bütün bir ilişkiyi geriye götürme olasılığı konusundaki hata marjı çok dar olabiliyor," ifadelerine yer vermiş. Gerçekten de bu yaklaşım, yaşanan son kriz dahil İsrailli politikacıların Erdoğan'ı ısrarla görmezden gelmesini doyurucu bir şekilde açıklıyor.

Derimiz Kalınlaştı

Aynı tutumu başka belgelerde de görmek mümkün. 18 Ekim 2007 tarihinde yine Weiner'in kaleme aldığı kriptoda İsrail'in bakışı daha da derinlikli olarak anlatılmış: "İsrailli yetkililer bize, stratejik ortaklığın hatırı için, İsrail hükümetinin Türkiye'nin yaptığı ve siyasi nabza göre şerbet vermek olarak değerlendirilebilecek şeyleri görmezden gelmeyi öğrendiğini

söylediler." Devamında ise bu alttan alma hali şöyle aktarılmış: "İsrail, İsrail hükümetinin Filistin ve Lübnan'daki eylemleri benimsemeyen seçmenlerden puan kazanmayı uman Türk siyasetçileri için kolay bir hedef haline geldi. Ankara'daki İsrail Büyükelçiliği yetkilileri bize, İsraillilerin derisinin kalınlaştığını ve daha önemli olan stratejik ortaklığın yararı için küçük düşürücü siyasi söylemlere kulak vermemeyi öğrendiklerini söylüyorlar."

Aynı belgede AKP'nin İsrail ile çıkardığı krizleri Türk Dışişleri'nin toparladığı anlatıldıktan sonra şu soğukkanlı tespit yer alıyor: "Türk hükümeti, İsrail'in desteği olmadan bölgesel bir oyuncu haline gelemeyeceğini biliyor. İsrailli yetkililer Türkiye'nin bölgesel lider olma arzusunu anlıyorlar ve arada sırada Türkiye'nin kolaylaştırıcı rolü oynamasını isteyerek bu arzunun gereğini yapmaya gönüllü davranıyorlar. İsrail hükümeti, bunu yaparak, kötü davranmanın bedelini de yükseltmiş oldu. AKP, ikinci hükümet dönemine başlarken, İsrail Büyükelçiliği'nde irtibatlı olduğumuz kişiler, Türk politikacılarının zaman zaman düşüncesizce davranmasına aldırış etmemeyi sürdüreceklerini söylüyorlar, çünkü kendini İsrail'e karşı borçlu hisseden bir Türkiye'nin, İsrail'in gücendirdiği bir Türkiye'den daha avantajlı olduğunu anlıyorlar. Bu pragmatizm ikili ilişkilerde olgunlaşmayı temsil ediyor." İsrailli diplomatlar açıkça Türkiye'nin Ortadoğu'daki rolünün bir miktar İsrail karşıtlığı içerdiğini anladıklarını söylüyorlar. Bu karşıtlık, İsrail diplomasisi adına avantaj haline dahi geliyor.

Sebep Kendi Tabanı

31 Ocak 2008 tarihinde yine Weiner'in yazdığı belgede bu mazeretin Türk diplomatları tarafından da benimsendiğini görüyoruz. İsrail'in Türkiye Büyükelçiliği Sözcüsü Amit Zarouk,

ABD'li diplomata Erdoğan'ın Gazze ablukası için kullandığı ifadelerden duyulan rahatsızlığı bildirmek üzere İsrail Dışişleri Bakanlığı'nın Türkiye'nin İsrail Büyükelçisi Namık Tan'ı çağırdığını anlatıyor. Görüşmede Tan, Erdoğan'ın kendi seçmen tabanına hitap ettiğini, hükümetin resmi politikasının Erdoğan'ın konuşmalarından tamamen farklı olduğunu ifade ediyor. Kısacası Tan, "Erdoğan'ın sözlerini dikkate almayın, onlar iç politikaya yönelik," demek istiyor. Nitekim görüşmede Namık Tan, İsrail politikası konusunda Başbakanlık ile Dışişleri arasındaki farkı İsrailli diplomatlara aktarıyor.

Bu kanıksama hali, 16 Ocak 2008 tarihinde ABD Ankara Büyükelçiliği Siyasi Müsteşarı Daniel O'Grady'nin kaleme aldığı belgeye de yansıyor. Grady, Erdoğan'ın AKP hükümetinin Ortadoğu'daki arabuluculuk rolü ve ABD Kongresi'nde Ermeni Soykırım Tasarısı'nın engellenmesi için İsrail'e ihtiyacının farkında olduğunu söylüyor. Müsteşar, Erdoğan'ın İsrail karşıtlığının yükselmesini mart ayında gerçekleşecek yerel seçim atmosferine bağlıyor. Telgraf şöyle bitiyor: "Hele bir kriz durulsun ve mart seçimleri geçsin, Türk hükümeti zararı tamir için harekete geçer."

Sabrın Sınırı Yok

İsrail'e yapılan "idare edin" telkinleri, 27 Ekim 2009 tarihinde ABD Ankara Büyükelçisi James Jeffrey'in kaleme aldığı belgede daha açık olarak yer alıyor. İsrail'in Türkiye Büyükelçisi Gaby Levi ile görüşen Jeffrey, Levi'nin Türk-İsrail ilişkilerindeki gerilemenin kaynağı olarak Başbakan Erdoğan'ı gösteren tespitine kriptoda yer vermiş. Levi, Erdoğan için "O bir köktendinci. Bizden dini nedenlerle nefret ediyor," ifadelerini kullanıyor.

Kuşkusuz Gaby Levi'nin söylediği şu sözler Türk dış politikasının ikircikli halini çarpıcı biçimde yansıtıyor: "Levi,

Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun kendisine Türkiye'yi ziyaret eden Çek Dışişleri Bakanı aracılığıyla 'durumlar daha iyi olacak' diye mesaj gönderdiğini söyledi. Levi ayrıca, Dışişleri Müsteşarı Feridun Sinirlioğlu, Türkiye Büyük Millet Meclisi Dışişleri Komisyonu Başkanı Murat Mercan gibi üst düzey devlet görevlilerinden de Erdoğan'ın İsrail'e dönük sert eleştirilerine sessizce sabretmeyi tavsiye eden mesajlar aldığını belirtti. Mercan, Erdoğan'ın defalarca Gazze'deki insani duruma dair öfkeli konuşmalar yapmasının yalnızca 'iç politika için' olduğunu ifade etmiş."

19 Kasım 2009 tarihli belgede Siyasi Müsteşar Grady, İsrail'in sabrının sınırını şöyle tarif ediyor: "Erdoğan'ın sövgülerine neredeyse sonsuza dek katlanmaya hazır görünüyorlar." Nihayetinde Erdoğan, bu sınırsızlığı kendisi adına en ileriye götürerek bugüne kadar geldi. Sabır taşı bir gün çatlar mı bilinmez.

TEPEMİZDEN UÇAN UÇAKLAR

Wikileaks belgeleri, Türk hava sahasının ABD ve İsrail tarafından gayri resmi olarak nasıl kullanıldığını da gösterdi. Belgelere göre, Türk hava sahasını ABD, İncirlik Üssü'nden esir kampı Guantanamo'ya terör zanlılarını taşımak, İsrail ise, Suriye'yi vurmak için kullanmıştı.

Guantanamo Seferleri

Daha önce Türk basınında ABD'nin Afganistanlı ve Iraklı esirleri İncirlik Üssü üzerinden Guantanamo'ya naklettiği haberleri yayınlanmıştı. Ancak dönemin Dışişleri Bakanı Abdullah Gül, 20 Nisan 2005 günü, Afganistan ve Irak operasyonlarına lojistik destek gerekçesiyle İncirlik Üssü'nün ABD tarafından kullanım izninin bir yıl daha uzatılması öncesinde kamuoyunda gündeme gelen iddialara cevap vermişti. Abdullah Gül açıklamasında "Bir uçağın her iniş ve kalkışında, ne taşıdığı en ince detaylarına kadar tarafımızdan kaydedilir. Yani 'kapsamlı bir izin' (blanket permission) söz konusu değildir," demişti. Kısacası Gül'e göre ABD uçakları asla esir taşımıyordu. Uçuşlar lojistik destek amacıyla gerçekleşiyordu. 14 Haziran 2006 tarihinde Amerikan Hava Kuvvetleri Komutanı General Norton A. Schwartz'ın Ankara ziyaretinde iddialar yine gündeme gelince, dönemin Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Namık Tan söz konusu uçuşları yalanlamıştı.

Gazeteci Ruşen Çakır ise durumun tam tersi olduğunu 30-31 Ekim 2007 tarihinde ortaya koydu. Çakır, Amerikan gizli

belgelerini kaynak göstererek, İncirlik Üssü'nün Afganistanlı ve Iraklı esir sevkıyatında ana merkezlerden biri olduğunu haberleştirdi. 628 esirin İncirlik üssünden Guantanamo'ya sevk edildiğini yazdı.

Peki, İncirlik Üssü ABD'nin esirlerini taşıdığı merkezlerden biri miydi? Yoksa iddiaları yalanlayan hükümetin söylediği gibi, İncirlik Üssü yalnızca lojistik destek amaçlı mı kullanılıyordu?

Die Welt tarafından yayınlanan 8 Haziran 2006 tarihli belge olayın içyüzünü ortaya çıkardı. ABD'nin Ankara Büyükelçisi Ross Wilson imzasını taşıyan belge, ABD'nin İncirlik Üssü'nü kullanarak taşıdığı terör zanlılarını ele alıyordu. Belge, 14 Haziran'da Türkiye'yi ziyaret edecek Komutan Schwartz'a hitaben yazılmıştı.

Wilson belgede, 2002 yılından itibaren Türkiye'nin İncirlik'ten "Fundemantel Justice" operasyonu çerçevesinde tutuklu nakillerine izin verdiğini anlatıyordu. Büyükelçi, 2006 yılının Şubat ayında iznin kaldırıldığını, 2002-2006 Aralık ayında İncirlik'ten CIA'nın toplam 24 uçuş yaptığını ifade ediyordu. Wilson, Schwartz'a 14 Haziran'da yapacağı ziyarette, iznin uzatılmasını talep etmesini önerdi. Belge, ABD Büyükelçisi'nin açıklamalarıyla, 2002-2006 döneminde CIA'nın İncirlik'i bir esir istasyonu olarak kullandığını net olarak ortaya koydu.

Söz konusu 24 uçuşun sayısı azmış gibi görünebilir. Ancak ABD'nin zanlıları Guantanamo'ya taşımak için 4 yıllık süreçte toplam 43 uçuş gerçekleştirdiği hatırlanırsa İncirlik'in terör zanlılarını taşıma konusunda ne kadar stratejik öneme sahip olduğu anlaşılabilir. Bu 24 uçuşta toplam 628 esir İncirlik üssünden Guantanamo'ya taşındı. C130 tipi kargo uçakları ve kimi zamanda özel jetlerle Guantanamo'ya taşınan esirlerin insanlıkdışı koşullarda nakledildiğine ilişkin görüntüler daha önce

basına sızmıştı. CIA uçakları İncirlik dışındaki üslerinden ise 101 esiri Guantanamo'ya taşıdı. Kısacası, esirlerin %86'sı İncirlik durağından Guantanamo'ya götürüldü. Peki, Türkiye'nin aktif aracılık yaptığı Guantanamo Üssü'nde neler oluyordu? Wikileaks belgelerine bakarak neler olduğuna bakalım?

Guantanamo'da Yaşayanlar

25 Nisan 2011 günü *New York Times, The Guardian,* Amerikan Ulusal Kamu Radyosu, *Washington Post, Daily Telegraph, Le Monde, El Pais, Der Spiegel* bir yarış halinde Guantanamo belgelerini yayınladı. Guantanamo'da yaşananları anlatan ve 2002-2009 yılları arasını içeren 759 belge, böylece herkes tarafından görülebilir hale geldi. Belgeler çok merak edilen Guantanamo cehennemini ortaya koyuyordu.

Belgeler, 2002-2007 Aralık ayında Guantanamo'ya götürülen 779 esirin 704'ü hakkında bilgiler içeriyordu. Esirlerin karakterlerinden ceplerinden çıkan fişlere kadar her şey raporlanmıştı. 779 esirden yalnızca 220 tanesi "yüksek riskli" sınıfına sokulmuştu. 230'u ise "düşük riskli" sınıftaydı. Kişiler hakkında yazılan raporlar incelendiğinde bu sınıflandırmaların doğruluğu da tartışmalıydı. CIA, El-Kaide ve Taliban ile ilgisiz pek çok ismi Guantanamo'da misafir etmişti. Üstelik bu ilgisiz kimselerin bazıları CIA tarafından "düşman savaşçı" olarak nitelendirilmişti. ABD Yüksek Mahkemesi'nin, esirlerin ABD mahkemelerinde yargılanmayı talep edebileceğine ilişkin kararından sonra, Guantanamo, Bush yönetimi tarafından tazminat korkusu ile boşaltıldı, kampta yalnızca 172 esir kaldı. Ancak serbest bırakılanların üçte biri kampta "yüksek riskli" olarak sınıflandırılanlardı. Bu durum bile esirleri konusunda CIA'nın kafasının karışık olduğunu gösteriyordu.

Belgelerdeki bilgiler, ABD'lilerin esirler konusunda kesin bil-

gilere sahip olmadan onları Guantanamo'ya taşıdıkları yönündeydi. 759 belgede "yalancı" kelimesi 85, "bilinmiyor" kelimesi 188, "muhtemelen" kelimesi 387 kere geçiyordu. 14 yaşındaki çocuklardan 90 yaşında bunamış ihtiyarlara kadar şüphe uyandıracak pek çok isim Guantanamo'nun misafirleri arasındaydı.

88 yaşındaki Muhammed Sadık, 70 yaşındaki Hacı Faiz Muhammed bunamış ihtiyarlar olmalarına rağmen Guantanamo'ya getirilmiş, burada yapılan sorguda gerçek ortaya çıkınca geri gönderilmişti. 2003 yılında yerel Taliban liderlerini tanıyor olma ihtimali ile Guantanamo'ya götürülen 14 yaşındaki Nakibullah'ın bir kaçırılma vakasının kurbanı olduğu 1 yıl sonra anlaşıldı. El Cezire kameramanı Sami El Hacı, El-Kaide kuryesi olduğu şüphesi ile kampa götürülmüştü. 2002'de tutuklanan Hacı 6 yıl tutuklu kaldı ve avukatının iddiasına göre kendisine kuryelik iddiası üzerine hiç soru sorulmadı. 2003'te üsse getirilen Afgan çiftçi Abdül Bagi'nin 3 yılın sonunda "cihat" kelimesinin anlamını dahi bilmediği ortaya çıktı. Afganistan dışında hiçbir yer görmemiş Bagi'ye, tutukluluğunun on üçüncü ayında hâlâ Londra günleri soruluyordu. Bagi 2006'da Afganistan'a geri gönderildi. 1051 numaralı tutuklu Şerbet'in El-Kaide ile ilgisizliği 2006'da anlaşıldı ve evine gönderildi. Şerbet, basit bir çobandı. Guantanamo'da bırakılan daha ilginç tipler de var. Bunlardan Abdullah Mesut, CIA tarafından serbest bırakıldıktan sonra terör eylemlerine katıldı. 2007'de bir intihar saldırısında öldü. Kampta kalan Ebu Sufyan Bin Kumu ise daha sonra Libya'ya gitti ve Kaddafi'ye karşı isyan eden güçleri eğitti.

İşte pek çok skandalın yaşandığı, işkence ve kötü muamelenin genel kural haline geldiği Guantanamo'ya kalkan uçakların çoğunluğu İncirlik'ten yola çıkıyordu. Wikileaks belgelerine göre İncirlik'ten Guantanamo esirlerini taşıyan son uçak Şubat 2006'da havalanmıştı.

İsrail Uçakları

6 Eylül 2007 tarihinde Urfa'da bir köye bir uçağın yakıt tankı düşmüş ve olay kamuoyunda tartışılmıştı. O günlerde yakıt tankının İsrail uçaklarına ait olduğu konusunda hemen herkes hemfikirdi. Wikileaks belgeleri, Türk hava sahasını ihlal eden İsrail uçaklarının hikâyesinin ortaya çıkmasına neden oldu.

Condaleezza Rice'nin ABD'nin dış temsilciliklerine gönderdiği kriptoda, İsrail'in söz konusu tarihte Suriye'de inşa edilen nükleer reaktöre operasyon yaptığı anlatılıyordu. Rice'nin operasyona ilişkin kriptosunda operasyon şöyle anlatıldı: "İsrail saldırısının Suriye'nin doğusundaki çöllük alanda El Kibar denilen bölgede gizlice inşa edilen nükleer reaktörü yok etmeyi amaçladığını sizlere bildirmek isterim." Rice kriptosunda, saldırının başarılı olduğunu ve reaktörün geri döndürülemez şekilde yok edildiğini bu şekilde duyuruyordu. İsrail F-16'ları Suriye'ye düzenledikleri operasyon sırasında Türk hava sahasını kullanmışlar, Suriye'yi Türkiye üzerinden vurmuşlardı. Üstelik bu durum Türk Hükümeti tarafından sükûnetle karşılanmıştı. Bu durum akıllara hemen, hükümet Mavi Marmara'da gösterdiği tepkiyi 2007 yılında gerçekleşen bu operasyona karşı neden göstermedi sorusunu getiriyordu.

Önce şunu söyleyelim: Rice'nin ifadelerinden İsrail'in vurulan nükleer santral hakkında ABD'ye doyurucu bilgi verdiği anlaşılıyordu. Rice kriptoda reaktöre ilişkin şunları anlatmıştı: "Sağlam kanıtlara dayanarak Kuzey Kore'nin Suriye'nin bu reaktörü inşa etmesine yardım ettiğine inanıyoruz ve bu konu ile ilgili olarak artık sizlerle daha fazla bilgiyi paylaşmanın zamanının geldiğine karar verdik." Kriptonun devamında, reaktörün Kuzey Kore'nin desteği ile inşa edildiğine dair şu bilgiler veriliyordu: "Bizim istihbarat uzmanlarımız İsraillilerin saldırdığı reaktörün Kuzey Kore tarafından Yongdyan'da inşa edilen

reaktörle aynı olduğu konusunda hemfikirler." Reaktörün nükleer savaş için inşa edildiğine kanıt olarak ise Rice şu delilleri sunuyordu: "Reaktörün barışçıl amaçlarla inşa edilmediğine inanmamız için iyi nedenlerimiz var. Her şeyden önce bunun yerleşim yerlerinden izole olması nedeniyle bir elektrik santralı olarak inşa edilmediğini tahmin ediyoruz. Nükleer araştırma yapma amaçlarına da uymuyor."

Anlaşıldığı kadarıyla ABD'nin "Şer Ekseni" adını verdiği ittifak içinde bir işbirliği ile Suriye topraklarında kurulan bir reaktörü İsrail erkenden vurmuş, bu konuda ABD'nin ve sessiz kalan Türkiye'nin desteğini almıştı.

İşte bu saldırıdan sonra ilginç bir gelişme oldu. Suriye yönetimi sürpriz bir karar alarak, 27 Kasım 2007'de ABD'nin Annapolis kentinde düzenlenen Ortadoğu Barış Konferansı'na katıldı. Saldırıdan 2,5 ay sonra Suriye, kendini İran'dan uzaklaştıran adımı atıyordu. Bu adım ABD'nin Suriye'ye bir askeri operasyon olasılığını düşürüyordu. Suriye, Annapolis zirvesiyle yeni bir Ortadoğu'da var olabileceğini gösterdi. Türkiye ve Suriye'nin hızlı yakınlaşması, bu kararın ardından gerçekleşti. Suriye ve Türkiye vizelerin kalkmasına kadar giden bir yakınlaşma yaşadı. Elbette Suriye'nin etki alanında bulunan Lübnan'da da Türkiye benzer bir süreci işletti. İsrail saldırısından sonra yaşanan gelişmeler, Suriye'nin Türkiye aracılığıyla İran ekseninden koparak ABD ile daha ılımlı ilişkiler kurduğunu gösteriyordu.

Bu süreçte bir belgeye daha dikkat çekilebilir. İngiltere'de Arapça yayın yapan *El Kudüs* gazetesinin yayınladığı Wikileaks belgesi, ABD'nin Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad'ın güvenlik danışmanı Tuğgeneral Muhammed Süleyman'ın 2008 yılının Ağustos ayındaki ölümünde İsrail'in parmağı olduğuna inandığını gösteriyor. Suriye'nin stratejik silah alımlarında

etkili olan Süleyman'ın öldürülmesi, eğer İsrail tarafından gerçekleştirildiyse, bu durum İsrail ile ABD arasında bir politika farklılığına işaret ediyor olabilir. Zira ABD yönetimi Suriye'yi ikna ederek Batı kampına dahil etmeyi ve bu yolla Lübnan'da dahil olmak üzere Ortadoğu'da İran etkisini sınırlamayı düşünürken, İsrail'in aşırı sağcı yönetimi geleneksel politikasını devam ettirmiş gibi görünüyor. Bu durum, İsrail ile ABD arasındaki politika farklılığının Obama öncesine dayandığını düşündürüyor. AKP'nin Davos krizi ile su yüzüne çıkan İsrail ile gerilim siyasetinin, ABD'nin İsrail ile yaşadığı politika farklılığının üzerine oturduğunu gösteriyor. ABD'nin Ortadoğu'daki değişim politikasına aktif destek veren AKP yönetimi, İsrail'in aşırı sağcı yönetimi ile ABD arasında hızla açılan mesafeyi kendisi adına bir imkân olarak değerlendirdi ve İsrail'e karşı öfke siyasetinin dozunu artırdı.

ABD yönetimi 6 yıl aradan sonra, 2011 yılının Ocak ayında Şam'a Robert Ford'u büyükelçi olarak atadı. ABD ile Suriye arasında bu normalleşme süreci bir askeri operasyon seçeneğini rafa kaldırırken, ABD yönetimi Suriye'de rejim değişikliğini muhalefeti destekleyerek sağlama yolunu seçti. 18 Nisan 2011'de *Washington Post*'un yayınladığı Wikileaks belgesi, ABD'nin Suriye muhalefetini fonladığını gösterdi. ABD, Londra'da Müslüman Kardeşler'den ayrılan ılımlı, liberal, İslamcı, Adalet ve Kalkınma hareketine yakın Barada Tv'nin de aralarında bulunduğu Suriye muhalefetine para aktardı. Bu değişim süreci Türk hükümeti tarafından da desteklendi.

SURİYE'NİN EKSENİNİ TÜRKİYE KAYDIRDI

Türk dış politikasındaki Batı-Doğu dengesini, Wikileaks belgelerine dayanarak daha önce ayrıntısıyla yorumlamıştık. Belgeler, AKP dönemi Ortadoğu politikasının dilemmasını ortaya koyuyordu. İran'ın ABD ile yaşadığı nükleer krizde, Suriye'nin İsrail ve ABD ile yaşadığı gerilimde, hatta Filistin-İsrail çatışmasında hep Ortadoğulu dinamiklerle birlikte davrandığı görüntüsü veren dış politika, kendisini Amerikalılara başka türlü ifade ediyordu. Davutoğlu, bölgedeki krizlere ABD adına müdahale ettiklerini, ABD'nin bölgesel çıkarlarıyla uyumlu bir politikayı başka bir üslupla sürdürdüklerini Batılı diplomatlara anlatıyordu. Davutoğlu, ABD'nin kriz yaşadığı ülkelere bir "soft power" olarak yakınlaşıyor; söz konusu ülkeyi Batı'nın beklediği reformlara ikna etmeye çalışıyordu.

Bu pozisyonun ABD'yi her zaman tatmin ettiğini söyleyemeyiz. Bunun iki nedeni var. Wikileaks'in yayınladığı Suriye belgeleri gösteriyor ki, Türk dış politikası kendisini her ne kadar bölgede Batı'nın çıkarlarının takipçisi olarak tanımlasa da, ABD'li diplomatlar, AKP'nin İslami güdülerinin bu politikada etkisinin olduğunu düşünüyor. Suriye ve İran'ı Batı'ya dahil etmeye çalışan Türkiye'nin başka bir yol seçeceğinden hep şüpheleniyorlar. İkinci nedense, Türkiye'nin silahsız dönüşüme zorlama politikasının Suriye ve İran tarafından kötüye kullanıldığı kanısındalar. Türkiye'yi oyalayarak, onunla ilişkilerini kendi pozisyonlarını meşrulaştırmak için kullanarak fayda sağladıklarını düşünüyorlar. Ama ABD'li diplomatlar, Türkiye'nin başa-

rısız olacağını hem önceden öngörüyorlar, hem de Türkiye'nin pozisyonunu anlamaya çalışıyorlar. Davutoğlu'nun, "ABD ile Türkiye'nin dış politika tercihleri ve öncelikleri tamamen örtüşmektedir," sözleriyle neo-Osmanlıcılığı birleştiren politikasını kimi zaman sabırla, kimi zaman kızgınlıkla, işlevselliği ölçüsünde de olumlu bularak izliyorlar. Bu kısa girişten sonra Suriye belgelerine geçebiliriz.

Belgelerin ortaya çıktığı tarihlerde Suriye'deki rejim kitlesel gösterilerle sarsılıyordu. Beşar Esad yönetimini devirmeyi hedefleyen gösteriler, tıpkı Libya'da olduğu gibi, Batı'da destek gördü. İhvan'ın da dahil olduğu muhalifler toplantılarını Antalya'da yaptılar. Gösterilere önce sessiz kalan AKP iktidarı, ABD'nin eylemcilere destek vermesinin ardından Beşar Esad'a reform çağrısı yaptı. Tarafını göstericilerden yana koydu. Suriye'de İhvan hareketinin öldürdüğü 120'yi aşkın askere karşı kullanılan silahların Türkiye'den gittiği iddiası 8 Haziran 2011 günü Türk medyasında yer aldı. Suriye'de İhvan'a yakın Adalet ve Kalkınma Hareketi'nin ABD tarafından fonlandığına ilişkin Wikileaks belgeleri de ortaya çıktı. Sonuçta ortaya çıkan tablo şuydu: Arap ayaklanmalarının bölgede yarattığı değişimin bir ayağı da artık Suriye'de idi. Bu ayakta göstericiler Mısır, Tunus ve Yemen'den farklı olarak, Libya'daki gibi, açık ABD desteği alıyordu.

İşte bu dönemde yayınlanan Suriye belgelerine bakabiliriz. Şunu hemen herkes kabul edecektir ki, Abdullah Öcalan'ın Suriye'den çıkarıldığı ve iki ülkenin neredeyse savaşın eşiğine geldiği 1998 yılından sonra AKP döneminde Suriye ile ilişkiler yeniden yerli yerine oturdu. 2003-2004 yıllarında Erdoğan ile Esad'ın karşılıklı ziyaretleri ile iki ülke ilişkileri bahar havasına girdi. ABD'nin Ankara Başmüsteşarı Robert Deutsch'un 18 Ocak 2005 tarihinde yazdığı belgede, bu dönem gelişen iki ülke

ilişkilerinin bir değerlendirmesi yer alıyor. Deutsch, Türkiye'nin kendisine biçtiği ve girişte sözünü ettiğimiz misyonunu şu sözlerle anlatıyor: "Başbakan Erdoğan, Dışişleri Bakanı Gül ve Dış Politika Başdanışmanı Davutoğlu, Suriye ile iyileştirilmiş ilişkileri önemli bir dış politika başarısı olarak pazarlıyorlar. Türk hükümetinin liderleri, ABD ve İsrail ile Suriye arasında bir iletişim kanalı ve Suriye'de iktisadi reformları destekleyebilecek bir dost olarak Türkiye'ye rol biçiyorlar." Deutsch, Türk hükümetinden öğrendikleri önemli bir bilgiyi ise şöyle aktarıyor: "Aynı zamanda Türk hükümetindeki muhataplarımız Esad'ın rejim üzerindeki denetiminin, iktisadi reform dışında herhangi bir şey sürdüremeyecek kadar zayıf olduğunu da söylüyorlar." Türkiye'nin Esad'ın kâğıttan kaplan olduğu bilgisini ABD'ye verdiği anlaşılıyor. Bu durumun, Türkiye'nin reformlarla Suriye'yi dönüştürmek politikasını güçlendirdiği açık. Deutsch, Erdoğan'ın 22-23 Aralık 2004 tarihli Suriye ziyareti sırasında açıklanan Serbest Ticaret Anlaşması'nı yanlış bulduklarını ve hükümete bunu onaylamaması yönünde telkinde bulunacaklarını da belgede not ediyor.

Yine aynı belgede Dışişleri Bakanlığı Ortadoğu Dairesi Başkanı Mehmet Kemal Bozay'ın Deutsch'a, Esad'ın Baasçı rejim bekçilerine karşı çıkarak reform yapmayı planladığını söylediği dile getiriliyor. Bozay, ABD'nin karşı çıktığı ticaret anlaşmasının önce ticari reformları, ardından siyasi reformları hızlandıracağını söyleyerek savunurken; Deutsch aynı fikirde olmadıklarını Bozay'a iletmiş. ABD'li diplomat, Türk Dışişleri'nden tıpkı Öcalan'ın Suriye'den çıkarılma sürecinde olduğu gibi, Suriye yönetimine karşı net ve somut sonuç alacak, yaptırım gücü yüksek adımlar beklediklerini ve bu beklentilerini Bozay'a ilettiklerini belgede anlatıyor. Deutsch, kriptonun yorum bölümünde, AKP hükümetinin neo-Osmanlı hüsnükuruntusu ile Suriye'yle

kurduğu iyi ilişkilerin, Türkiye'nin İsrail ile ilişkilerini düzeltme çabasıyla eninde sonunda çatışacağını söylüyor. ABD'li diplomat, gazeteci Aslı Aydmtaşbaş'a dayanarak, Erdoğan'ın Suriye'deki vücut dilinin Avrupa'dakinin aksine evindeymiş rahatlığında olduğunu da bildiriyor.

Esad Reform Yapacak

15 Nisan 2005 tarihli yine Deutsch'un yazdığı bir belgede, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in 13-14 Nisan'daki Suriye ziyareti ele alınıyor. Ziyaretin, Lübnan Başbakanı Refik Hariri suikastından iki ay sonra gerçekleşmesi ise ayrı önem taşıyor. Zira suikast sebebiyle Suriye uluslararası kamuoyunda tüm şüpheleri üzerine çekmişti.

Söz konusu belgede, Dışişleri Bakanlığı Ortadoğu Genel Müdürü Oğuz Çelikkol'a dayanarak Washington'a bilgi veriliyor. Çelikkol, Esad'ın Sezer'e reform sürecini derinleştireceğini ifade ettiğini söylüyor. Deutsch, yine Çelikkol'a dayanarak, Sezer'in de reform yapması için Esad'ı cesaretlendirdiğini anlatıyor. Belgeden anlaşıldığı üzere Türkiye, Suriye'yi yumuşak güç kullanarak ikna edebilmek için, bu ziyaretlere olduğundan fazla anlam yüklüyor. Çelikkol, Sezer'in ziyaretinin Suriye'de reformcuların elini güçlendirdiğini söyleyerek Müsteşar'ı ikna etmeye çalışıyor ancak Deutsch'un buna ikna olmadığını, aksine ABD'lilerin bu üst düzey ziyaretler sayesinde Suriye'nin pozisyonunu giderek meşrulaştırdığı kanısında olduklarını görüyoruz. 14 Temmuz 2005 tarihinde ABD Ankara Büyükelçiliği Maslahatgüzarı Nancy McEldowney, Türk Dışişleri'ne Suriye yönetiminin bu ziyaret trafiğini kendi meşruiyet alanını genişletmek için kullanacağı konusunda uyarıda bulunduklarını Washington'a bildiriyor.

McEldowney'e Türk Dışişleri'nin verdiği yanıt, yine daha

önceki tespitlerimizi doğruluyor: "Türkiye, Suriye konusunda ABD'nin 'stratejik' hedeflerini paylaşıyor, ama 'taktikler' de ayrılıyor." Türk Dışişleri, Davutoğlu'nun formüle ettiği ve hiç başarılı olamayan uluslararası arabuluculuk rolünü oynamaya devam ediyor. McEldowney, AKP hükümetinin Esad'ın Suriye'de beklenen reformları yapacağına inandığını ama kendisinin aynı fikirde olmadığını da aynı belgede belirtiyor. Nitekim, McEldowney, 22 Temmuz 2005 tarihinde yazdığı kriptoda, aynı gün Türkiye'yi ziyaret eden Suriye Dışişleri Bakan Vekili Velid El Muallim'in Dışişleri Bakanı Abdullah Gül ile görüşmesinin "zor ve sonuçsuz" geçtiğini Türk diplomatlara dayanarak aktarıyor. ABD'li diplomat haklı çıktığını Türk Dışişleri'nden aldığı bilgiye dayanarak Washington'a şöyle geçiyor: "Görüşmeden sonra Gül, Suriyelilerin Türkleri 'kullanma' biçimi konusunda öfkesini bildirmiş ve Esad'ın ziyaretini geri çevirmek için dolaylı bir yol arıyormuş."

Amerikalıları Dinleyin

Amerikalıların Suriye'ye o dönem en büyük suçlaması Irak'ın istikrarsızlaştırılmasıyla ilgili. ABD, Irak'a girerek kanlı eylemler yapan militanların, Suriye üzerinden geldiğini iddia ediyordu. Dışişleri Sözcüsü Namık Tan'ın anlattığına göre, Dışişleri Bakanı Abdullah Gül, Muallim'i sınırları kontrol etmesi konusunda uyarmış. Bunu yapmaması durumunda ciddi sonuçlarla yüzleşmek zorunda kalacağını söyleyerek örtülü bir dille tehdit dahi etmiş. Namık Tan, Gül'ün Muallim'e "Amerikalıların size söylediklerini dinleyin," dediğini de belgede aktarıyor. Muallim de bu ifadelere sınır güvenliği konusunda ellerinden geleni yaptıklarını söyleyerek tepki göstermiş. Toplantı sonrasında Türk Dışişleri'nin havası ise belgede şöyle anlatılıyor: "Tan, Gül'ün toplantıdan sonra 'üzgün' göründüğünü an-

lattı. Tan'a kızgın olduğunu söylemiş, Suriyelilerin Türkiye'yi 'kullandığını' birkaç defa ifade etmiş. Tan, Maslahatgüzar'a Gül'ün ziyaretin iptal edilmesini istediğini ama kendisini köşeye sıkışmış hissettiğini ve bunu doğrudan söyleyemediğini bildirdi. Tan, Türklerin Suriyelilerin kabul etmeyeceklerine inandıkları düzenlemeler önermeyi (gezinin iptal edilmesi umuduyla) deneyeceklerini tahmin ediyor." Bu ifadeler, Türk dış politikasına yön veren ilkelerin daha o gün kırılmaya başladığını gösteriyor. Türk Dışişleri Suriye'nin ikna yoluyla düzen değiştireceğine hem inanıyor, hem de bu inanç doğrultusunda kendisine dev aynasında bir rol biçiyor.

McEldowney, Abdullah Gül'ün dış politikayı Erdoğan ile rekabetinde nasıl kullandığını şöyle anlatıyor: "Gül ile Başbakan Erdoğan'ın kısmen gizlense de ciddi bir rekabet içinde olduğunu not edelim. Gül yabancılarla arasındaki kanalları istikrarlı biçimde Erdoğan'a (gıyabında) itirazda bulunmak ve kendisini daha makul göstermek için kullanırken bir yandan da Türkiye'nin Suriye'yle yakınlaşmasının katalizörü olan dış politika danışmanı Ahmet Davutoğlu'na güçlü biçimde güveniyor."

18 Kasım 2005 tarihli belgede ise McEldowney, Gül'ün kendilerine yaptığı, Suriye ile üçlü diyalog önerisine ret cevabı verdiklerini anlatıyor. Arabuluculuk rolü yine Türkiye'nin üzerine oturmuyor. Belgede McEldowney'in verdiği cevap şöyle not ediliyor: "Maslahatgüzar, konuşma zamanı geçti, dedi; artık Suriye'nin somut adımlar atması lazım."

5 Şubat 2007 tarihinde ABD Ankara Büyükelçiliği Siyasi Müsteşarı Janice Weiner'in kaleme aldığı, Büyükelçi Ross Wilson onaylı belge, dört gün önce Türkiye'yi ziyaret eden Muallim'in görüşmelerini ele alıyor. Dışişleri Bakanlığı Ortadoğu Dairesi Başkanı Sedat Önal'ın verdiği bilgilere dayanarak, Suriye'nin

kendisini İran'dan ayrıştırmaya çalıştığı bilgisi telgrafta not edilmiş. Önal, Muallim'in Suriye'nin yalıtılmışlığın sonucu olarak İran ile ilişki kurduğunu söylediğini ve Türkiye ile ilişkilere çok daha fazla önem verdiklerini belirttiğini Amerikalı diplomatlara aktarıyor. Belgeden Suriye'nin İran'dan uzaklaşmaya çalıştığı net olarak anlaşılıyor. Zaten söz konusu tarihten sonra, Türkiye'nin Suriye'ye yakın markaj yaptığını görüyoruz. Belgelerden, ABD'nin bu tarihlerde Türkiye'ye Suriye markajıyla İran'ı yalnızlaştırma konusunda destek verdiği somut olarak izlenebiliyor. Peki, Suriye'yi İran'dan hızla kopuşa ikna eden neydi? Kuşkusuz hızla sağa kayan, Suriye'ye saldırı sinyalleri veren İsrail hükümeti. Filistin'de Hamas'a karşı sistemli operasyon yapan İsrail Ordusu, 6 Eylül 2007 günü ise Suriye'nin doğusundaki El Kibar bölgesinde inşa edilen nükleer reaktörü F-16'larla Türkiye hava sahasını da kullanarak vurmuştu. İsrail'in sert politikası Suriye'nin yollarını çok daha çabuk Türkiye ile birleştirdi. Suriye'nin İran'dan koparak, sürpriz bir şekilde, ABD'nin Annapolis kentindeki Ortadoğu Konferansı'na katıldığı tarih, 27 Kasım 2007'ydi. Suriye, böylece İran'ı kızdıracak ve ABD'nin kuracağı yeni bir Ortadoğu düzeninde kapının dışında kalmamayı garanti etmeye çalışacak adımı atmıştı.

Türkiye, Aracı

1 Ekim 2009 tarihinde ABD'nin Riyad Büyükelçiliği Başmüsteşarı Susan L. Ziadeh'in aldığı belgedeki ifadeler, Beşar Esad'ın 23 Eylül 2009 tarihinde Suudi Kralı Abdullah'la görüşmesinde Türkiye'nin de aracı olduğunu kanıtlıyor.

28 Ekim 2009 tarihli ABD Şam Büyükelçiliği Maslahatgüzarı Charles Hunter'm kaleme aldığı belgedeyse, 16-17 Eylül'de Esad'ın Türkiye ziyareti ele alınıyor. Erdoğan ve Esad'ın bu ziyarette stratejik işbirliği komisyonu kurulması, vizesiz seyahat

uygulaması ve Suriyeli PKK'lılara af çıkarılması konusunda uzlaştığı telgrafta yer alıyor. Türkiye'nin Suriye ile irtibatının ABD'de yarattığı memnuniyet belgeye şöyle yansıyor: "Uzun vadede, Esad'ın Başbakan Erdoğan'a artan güveni, Suriye'yi Tahran'ın yörüngesinden çıkarmak için bizim en büyük şansımız." Belgeden, Erdoğan ile Esad arasında Türkiye'deki Kürt açılımına paralel olarak Suriye'de de bir Kürt açılımı yapılmasının görüşüldüğü anlaşılıyor. PKK'nın içindeki Suriyeli varlığı düşünülürse, bu adım anlaşılır görünüyor. Hunter'ın telgrafında hem Esad'ın İran'a olası bir saldırıdan Suriye'yi korumaya dayalı politikası olumlanıyor, hem de Suriye'nin Türkiye ile ilişkilerini kendine taktik avantaj sağlamak için kullanması eleştiriliyor. Belgenin sonucunda ise ABD'li diplomat, "Türk hükümetinin kuvvetli etkisi olmaksızın Suriye'nin böyle bir karar noktasına erişmesi neredeyse imkânsız olacaktı," sözleriyle Türkiye'nin sürece katkısını övüyor. Türkiye, özellikle 2007 yılı sonrasında Suriye ile daha yakın ilişki kurarak, bir ölçüde, Suriye'yi ABD'nin askeri operasyonu riskinden uzaklaştırdı. Bu aynı zamanda İran ile mesafenin açılması demekti. Belki de tüm bunlar bugün Suriye'de yaşananların önünü açmıştı.

SAHİ AVRUPA BİRLİĞİ'NE NE OLDU?

Cihan Haber Ajansı'nın 27 Ocak 2011 tarihinde geçtiği habere göre; Devlet Bakanı ve Başmüzakereci Egemen Bağış, Brüksel'de yaptığı konuşmada Avrupa Birliği'ne ilk başvurunun 1959 yılında yapıldığını hatırlatmış ve "Türkiye'nin bir 52 yıl daha beklemeye tahammülü yoktur," demişti.

Bağış sözlerine şöyle devam etmişti: "AB'nin bize sihirli asasıyla dokunmasını bekleyen dağılmış bir aday ülke değiliz, AB'ye güçlü katkı yapacak Avrupa'nın sağlam adamıyız."

Milliyet gazetesinin haberine göreyse Egemen Bağış, "Son 50 yıldır Türkiye'yi masadan kaldırma girişimleri hep oldu. Türkiye'yi vazgeçirmek için çok çaba harcandı. Fişi çeken biz olmayız. Bu zevki Avrupalılara bırakırız," demişti.

Bağış'm bu sözlerini unutmayarak, dersimize yani Wikileaks'e dönelim.

ABD Ankara Büyükelçiliği'nden 30 Aralık 2004 tarihinde Washington'a gönderilen kriptodan başlayalım. Eric Edelman imzalı gizli sınıflandırmalı bu kripto, 16-17 Aralık 2004 tarihlerinde Brüksel'de gerçekleşen Avrupa Birliği Konseyi Zirvesi'ni temel alarak, AKP'nin Avrupa Birliği ile imtihanını analiz ediyordu. Kriptonun özetinde şu cümle dikkat çekiyordu:

> "(...) AK Parti şayet açık bir toplumun temel prensiplerini başarılı bir şekilde kucaklamak, AB ile uyum sürecini devam ettirmek ve ABD'nin menfaatlerine paralel bir dış politika izlemek istiyorsa bu yolda Erdoğan ve partisinin önünde aşması gereken büyük sorunlar bulunmaktadır. (...)"

Edelman kriptonun girişinde Brüksel Zirvesi'ne atıfta bulunarak, bakın Erdoğan'ın danışmanları için hangi terimi kullanıyordu:

"(...) Erdoğan, yarı-profesyonel bir futbolcu çalımıyla ve yalaka danışman grubuyla beraber 16-17 Aralık tarihlerinde AB koridorlarını aşındırırken, Avrupa'da yılın lideri olmaya aday biri gibi görünüyordu. (...)"

Başbakan Erdoğan'ın danışmanlarıyla ilgili ABD'li diplomatların benzer görüşlerine birçok kriptoda rastladığımızı hatırlatıp Edelman'ın yazdıklarına devam edelim.

"(...) Erdoğan ve AK Parti üç noktada siyasal zorluklarla karşı karşıya durumdadır: Birincisi Kıbrıs, AB ve Irak bağlamında dış politika; ikincisi kaliteli ve sürdürülebilir bir yönetim ve liderlik; üçüncüsü de dünyaya daha geniş bir düzlemde entegre olmuş, açık, refah düzeyi yüksek bir toplumun inşasında karşılaşılacak dinin konumu, farklı kimliklerin varlığı ve geçmişi ile hukukun üstünlüğü gibi temel meselelerin çözülmesi. (...)"

Beşir Atalay'ın İmzasıyla Verilen Söz

Kriptonun devamında, ABD Büyükelçisi'nin iddia ettiği sorunlar bölüm bölüm inceleniyordu. Ve ilk bölüm, "Avrupa Birliği" başlığını taşıyordu. Bölümün ayrıntılarına girmeden önce, Brüksel Zirvesi'nde neler olmuştu kısaca hatırlamakta fayda var.

2004 yılındaki Brüksel Zirvesi'ne damga vuran konu Kıbrıs'tı. Türkiye'den, AB ile ilişkilerinin temelini oluşturan 1963 tarihli Ankara Antlaşması'nı genişleten bir ek protokole imza

atılması istenmişti. Buna göre, 1 Mayıs 2004'te AB üyesi olan Güney Kıbrıs'ın da içinde olduğu 10 ülke, bu ek protokole dahil edilecekti. İşte bu talep, Brüksel Zirvesi'nde krize yol açmış, bunun Kıbrıs Rum Kesimi'nin tanınması anlamına geleceği tartışılmıştı. Hızlı ve büyük bir diplomasi trafiğinden sonra çözüm bulundu. Buna göre Türkiye, müzakerelerin başlayacağı 3 Ekim 2005 tarihine kadar, Ankara Antlaşması'na yeni 10 üyenin uyarlanacağına dair söz vermişti. Ve bu söz yazılı hale getirildi. Ancak ne Başbakan Erdoğan ne de dönemin Dışişleri Bakanı Abdullah Gül, bu taahhüt mektubuna imza attı. Erdoğan bu riskli görev için, Devlet Bakanı Beşir Atalay'ın imza atmasını istedi. Bu olay, Zirve'nin Sonuç Bildirgesi'nde şu satırlarla yer alacaktı:

> "AB Konseyi, Birliğe on yeni üye devletin katılmış olduğunu göz önünde bulundurarak, Türkiye'nin, Ankara Antlaşması'nın uyarlanmasına yönelik protokolü imzalama kararını memnuniyetle karşıladı.
>
> AB Konseyi bu bağlamda, "'Türk Hükümeti, müzakerelerin fiilen başlamasından önce ve Avrupa Birliği'nin mevcut üyeliğine dair uyarlamalar üzerinde anlaşmaya varılarak sonuçlandırıldıktan sonra, Ankara Antlaşması'nın uyarlanmasına ilişkin Protokolü imzalamaya hazırdır' şeklinde Türkiye tarafından yapılan beyandan da memnuniyet duydu."

Türkiye'de bir yandan müzakerelerin başlama tarihinin belirlenmesi "zafer" diye nitelendirilirken, diğer yandan Atalay'ın imzasıyla verilen güvence tartışmaya yol açtı. Muhalefet, bunun Kıbrıs Rum Kesimi'ni tanıma sözü olacağını vurgularken, hükümet bunu kabul etmedi. Ama hiçbir zaman da, Beşir Atalay'm imzaladığı belge hükümet kanadından yalanlanmadı. (Üstelik Atalay'ın bu belgeye imza attığı bir başka

Wikileaks belgesinde daha ortaya çıkacaktı. Brüksel'de yaşananlar, dönemin Hollanda Dışişleri Bakanlığı'nın Avrupa entegrasyon direktörü ve başmüzakerecisi olan Pieter de Gooijer'in tanıklığıyla, ABD Lahey Büyükelçiliği çıkışlı 23 Aralık 2004 tarihli kriptoda anlatılıyordu.)

Türkiye'de bu tartışmalar sürerken, dünyanın meseleye bakış açısı hem daha net, hem de çarpıcıydı:

Yunanistan Başbakanı Kostas Karamanlis:

"Avrupa Birliği tarihinde ilk kez bir ülke kendini kelime kelime bağlamıştır. İster yazılı ister sözlü olsun, Türkiye artık bu durumdan kesinlikle geri adım atamaz. 3 Ekim 2005 tarihine kadar Türkiye Ankara Antlaşması'nı imzalamaya dair vaadini tutmadığı takdirde müzakereler başlayamaz. Atılan bu imza ile Türkiye, içinde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin de (Rum kesimi) bulunduğu 25 Avrupa Birliği ülkesini tanımış olacaktır."

İtalya Başbakanı Silvio Berlusconi:

"Erdoğan bana Kıbrıs'ı tanıyacağını, bunun için biraz zamana gereksinimi olduğunu söyledi."

Avrupa Birliği Dönem Başkanı olan Hollanda'nın Başbakanı Jan Peter Balkenende:

"Türkiye ile müzakerelerin amacı tam üyeliktir, ama bu sonuç garanti değildir. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Ankara Antlaşması'nın Uyum Protokolü'nü Avrupa Birliği'ne yeni üye olan ülkeleri kapsayacak şekilde genişletmeyi kabul etti. Müzakereler öncesinde bu protokolün altına imza atması gerekiyor."

Ve takvim yaprakları 30 Temmuz 2005'i gösterdi. Türkiye sözünü tuttu ve Ankara Antlaşması'nı, yeni AB üyesi olan 10 ülkeyi (Güney Kıbrıs, Estonya, Letonya, Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya, Portekiz, Slovakya, Slovenya) kapsayacak şekilde genişleten "Ek Protokol"ü imzaladı.

Ve...

Türkiye bu imzanın hemen ardından bir deklarasyon yayınladı. Deklarasyonda, bu imzanın Kıbrıs Rum Kesimi'ni tanıma anlamına gelmeyeceği vurgulandı.

Gazeteci Gürbüz Evren, *AB Bekleme Odası'nda Türkiye'ye Dayatmalar* adlı kitabında Türkiye'nin yayınladığı bu deklarasyonla ilgili çarpıcı bir yorum yapacaktı:

> "Siz nikâh masasına evlenmek için oturuyorsunuz, davetliler, konuklar, şahitler ve nikâh memuru önünde 'nikâh için imzayı atarım ama bu benim masadaki kadınla evlendiğim anlamına gelemez, onu eş olarak tanımıyorum' demek gibi bir şey..."

Kıbrıs Rum Yönetimi lideri Tasos Papadopulos, 1 Ağustos 2005'te yaptığı açıklamada deklarasyonu değerlendirirken, şu sözü söyleyecekti:

> "Türkiye'nin Kıbrıs Cumhuriyeti'ni tanımadığına ilişkin açıklamasının hiçbir hukuki geçerliliği yoktur."

Sadullah Ergin'den Çarpıcı İtiraf

Brüksel'de yaşananların perde arkası özetle böyleydi. Şimdi, Wikileaks'e, Edelman imzalı 30 Aralık 2004 tarihli kriptoya geri dönelim.

Bu kriptoda, CHP için "bir grup eliti temsil etmektedir" ifadesinin kullanıldığını, Deniz Baykal'ın Brüksel Zirvesi'yle ilgili eleştirileri için de "mızmızlanma" dendiğini vurgulayalım.

"Avrupa Birliği" bölümünde, Brüksel Zirvesi'yle ilgili bazı kulis bilgilerinin gazeteci Nuray Başaran tarafından büyükelçiliğe aktarıldığı yazıyor. Buna göre, Erdoğan ve Gül arasında Brüksel'de ciddi bir gerilim yaşanmıştı. Kriptodaki ilgili satırlar şöyleydi:

> "(...) *Akşam* Gazetesi Ankara Şefi Nuray Başaran'a göre, Brüksel'de Erdoğan ile Gül arasında ciddi bir gerilim yaşanmış. Başaran ayrıca, 17 Aralık görüşmelerinin tıkanmaya doğru gittiği sırada Erdoğan'ın danışmanlarına Putin'in danışmanlarından masadan kalkmayı öneren bir telefon geldiğini bize aktarmaktadır. Başaran'a göre, benzer teklif bazı danışmanları tarafından da Erdoğan'a iletilmiştir. (...)"

Kriptonun en çarpıcı yerlerinden biri, Türkiye'nin AB üyeliği konusunda hem AKP'de hem de kamuoyunda yaşanan fikir çatışmalarına dikkat çeken satırlardan sonra geliyordu. Bakın, bugünün Adalet Bakanı Sadullah Ergin, Türkiye'nin AB üyeliğiyle ilgili hangi itirafta bulunacaktı:

> "(...) Bazıları Türkiye'nin AB üyeliğini ve Türk değerlerinin yaygınlaşmasını medeniyetler çatışmasını engelleyecek bir olgu olarak görürken, bir kısmı da AB ile bütünleşmenin Türkiye'de İslam'ın ve geleneksel değerlerin yok olması anlamına geleceğine inanmaktadır. AKP'nin daha dindar kanadı ise AB'yi bir Hıristiyan Kulübü olarak kabul etmektedir. Partinin önde gelen isimlerinden Sadullah Ergin'in bir süre önce bize itiraf ettiği gibi, "'Eğer AB evet derse kısa bir ümit doğar.

> Ancak AKP için esas zorlu süreç o zaman başlar. Eğer AB hayır derse o zaman başta bir zorluk yaşanır ancak uzun vadede her şey bizim için çok daha kolay olur.' (...)"

Evet, yanlış okumadınız.

Sadullah Ergin ABD Büyükelçiliği'ne, "keşke Avrupa Birliği Türkiye'yi üye yapmasa" anlamına gelen bir itirafta bulunuyordu.

Ne demeli şimdi?

Oysa aynı Sadullah Ergin, 12 Eylül referandumu öncesi gittiği Brüksel'de Avrupa Birliği'nden yargı reformlarının önemine yönelik destek almıştı. Avrupa Komisyonu'nun genişlemeden sorumlu üyesi Stephan Füle ile görüşmüş ve 12 Eylül referandumunda oylanacak anayasa paketinin AB süreci ile uyumlu olduğu mesajını vermişti. Ergin, referanduma 9 gün kala yaptığı bir basın toplantısında ise AKP'nin kendi yargısını oluşturduğuna dair bir soruya ise şöyle yanıt vermişti:

> "Bu iddia doğru değil. Mevcut Anayasa Mahkemesi ve HSYK'yı düzenleyen maddeler Avrupa'da eşi benzeri olmayan düzenlemelerdir, sadece Türkiye'ye özgü düzenlemelerdir. Anayasa değişiklik paketinde öngörülen düzenleme Avrupa Birliği ülkelerindeki modellerin ortalaması olan bir düzenlemedir."

Şimdi...

"AKP takiyye yapıyor" diyenler haksız mı? Türkiye'nin üye olmasına aslında olumlu bakılmayan Avrupa Birliği, referandumla birlikte hayata geçirilen yeni yargı sistemine kılıf olarak mı kullanıldı?

Sorular çoğaltılabilir ama en önemlisi, "hangi AKP?" sorusu tüm çıplaklığıyla ortada duruyor.

Ne demişti Egemen Bağış, hatırlayalım:

"Fişi çeken biz olmayız. Bu zevki Avrupalılara bırakırız."

Anlaşılan o ki; fiş çoktan çekilmiş ve fişi çekenler arasında bizzat "biz de" varız.

Buna rağmen, 12 Haziran 2011 seçimleri sonrasında yeni AKP hükümeti "Avrupa Birliği Bakanlığı" adlı bir bakanlık kurdu. Başmüzakereci Egemen Bağış Avrupa Birliği Bakanı oldu.

Bu konuda en çarpıcı haber, 2011 Haziranı'nın son günlerinde geldi. Türkiye ile aynı tarihte AB müzakerelerine başlayan Hırvatistan'ın 2013'te tam üye olacağı açıklandı.

AB Sürecinde Cemaat Kadrolaşması

Kriptonun devamında, AB uyum sürecinde AKP'nin bakanlıklara alacağı personelle ilgili ABD Büyükelçiliği'nin endişeleri de var. "Cemaat kadrolaşması" tartışmalarının yaşandığı günümüzden 7 yıl önce dahi manzarada değişen bir şey yok:

"(...) Öte yandan, hükümet AB'ye uyum sürecinde ilgili bakanlıklara İngilizce ve diğer AB dillerini bilen elemanlar almaktadır. Eğer hükümet, AKP'nin kamuya memur alımında hâkim olan 'bizden birisi', yani Sünni cemaatlerden ve partiye yakın çevreden gelenleri tercih etme yoluna giderse, 'ehil kişilerin göreve atanması' hususunda sorun yaşanması muhtemeldir. Eğer bu konuda ehliyet sahibi kimseler göreve atanırsa yeni atananlar ile daha önce AKP tarafından atanan kişiler arasında bir gerilim yaşanabilir. (...)"

Söz konusu kriptonun en sonunda, Büyükelçi Eric Edelman Türkiye'nin AB üyeliğiyle ilgili son analizlerini yapıyor ve bu süreçle ilgili bakın kime atıfta bulunuyor:

> "(...) Anadolulu büyük Alevi ozan Âşık Veysel'in de dediği gibi, bu 'uzun ince bir yol'. (...)"

Kısacası uzun ince bir yoldayız...

SARKOZY TÜRKİYE'Yİ İSTEMİYOR

Fransa Cumhurbaşkanı Sarkozy'nin Türkiye'ye bakışına ilişkin ayrıntılar da Wikileaks belgeleri arasında yer aldı. Yayınlanan belgeler ortaya koyuyor ki, Sarkozy kesinlikle Türkiye'yi AB üyesi olarak görmek istemiyor. Türkiye'nin üyeliğine ilkesel olarak karşı çıkan Sarkozy ile ABD'li diplomatlar sürekli temas kuruyorlar. Türkiye'ye kapıların kapatılmasını istemiyorlar. ABD'li diplomatlara göre, Türkiye nihayetinde AB üyesi olmasa da, üyelik süreci devam etmeli. Bunun nedeni ise, Türkiye'deki reform sürecinin ülkenin AB üyeliğinden daha önemli olması. ABD, AB reform sürecinin kopmamasını iki temel nedenle istiyor. İlki, bu süreçte Türkiye'nin iç politikasında ABD için yararlı pek çok reformun önünü tıkayan ordu ve bürokrasinin ağırlığının azalacak olması. İkinci neden ise, Türkiye'nin AB yerine Doğulu ittifaklar arama riski. Bu iki nedenle Türkiye AB üyesi olamasa da, sürecin içinde kalması gerekiyor. ABD, bu konuda Sarkozy'yi ikna etmeye çalışıyor. Wikileaks belgeleri de temelde bu durumu ortaya koyuyor.

İsrail ve ABD Yanlısı

ABD'nin Paris Büyükelçisi Craig Stapleton'un, 10 Mayıs 2007 tarihinde yazdığı belgede, çiçeği burnunda Başkan için, "İçtenlikle Amerikan ve İsrail yanlısı olan Sarkozy, Türkiye'nin AB üyeliğine kesinlikle karşı" deniliyor. Belgede, Sarkozy'nin aklında Ortadoğu, Kuzey Afrika ile Fransa'nın bağlarını artıracak ve Türkiye ile İsrail'i de içine alacak bir Akdeniz Birliği

projesi olduğu anlatılıyor. Bu iki bilgi yan yana gelince, İsrail'den uzaklaşan Erdoğan'ın Sarkozy ile de karşı karşıya gelmesi daha anlaşılır hale geliyor. ABD'li diplomat telgrafında, "Dış politika deneyimi zayıf olan Sarkozy Türkiye'yle müzakerelere devam edilmesi gerektiği konusunda ikna edilmeli," yorumunda bulunuyor. Stapleton, Sarkozy'ye yakın Luc Ferry'nin ABD'li diplomatlardan, Sarkozy'nin Türkiye'nin AB üyeliğine muhalefet etmekten vazgeçirilmesini istediğini söylerken şöyle bir değerlendirmede bulunuyor: "Luc Ferry, Sarkozy'nin Türkiye'nin AB üyeliğine olan muhalefetini değiştirmeye çalışmamız için bize ısrarcı oldu. Sarkozy'nin kendisini siyaseten Türkiye'nin üyeliğine muhalefet etmekle özdeşleştirdiği düşünülünce, bu konudaki inancının değişmesi imkânsız görünse de, onu seçim sonrasında söylemini yumuşatmaya, katılım müzakerelerinin devam etmesine imkân tanımaya ve en azından bu aşamada kapıyı dramatik biçimde tamamen kapatmamaya ikna etmeye çalışmalıyız." Diplomat, Sarkozy'nin nihai fikri değişmese de Türkiye'nin müzakereye devam ettirilmesi için ikna edilmesini öneriyor.

ABD'nin Paris Büyükelçiliği Siyasi Müsteşarı Josieh Rosenblatt'ın yazdığı, 15 Mayıs 2007 tarihli belgede de çok önemli tespitler var. Belgede Sarkozy ile Blair'in görüşmesine dair notlar yer alıyor. Bu notları Amerikalılara İngiliz meslektaşları veriyorlar. Notlarda Sarkozy'nin Akdeniz Birliği önerisi hakkında Britanyalıların "Fransa'nın Türkiye sorunuyla başa çıkmak için bulduğu bir yol" yorumunda bulundukları yazılı. Aynı telgrafta Blair'in, Türkiye ile sonucu ne olursa olsun müzakerelere devam edilmesi görüşünde olduğu, çünkü müzakereleri başlı başına değerli saydığı yazıyor. Kısacası Türkiye'nin masada oturması yemek yemesinden daha önemli. Britanyalı diplomatlara dayanılarak verilen bilgilerde, Sarkozy'nin

Blair'e açıkça Türkiye'nin AB üyeliğine karşı olduğunu söylediği aktarılıyor. Britanyalı diplomatın ağzından da önemli bir yorum yapılıyor: "Hitchev, Birleşik Krallık olarak, Sarkozy'nin 26 Haziran'da Türkiye ile yeni müzakere başlıkları açılması konusunda sorun çıkarmasının siyasi bir çıkar sağlamayacağı ve eğer bunu yaparsa da etkisinin Brüksel'e yansımayıp sadece Paris'le sınırlı kalacağını umduklarını söyledi." Bu satırlar Britanya'nın Sarkozy'den, Türkiye'nin AB üyeliğini Avrupa genelinde değil, Fransa'nın içinde politika malzemesi haline getirmesini beklediğini gösteriyor. Yine aynı telgrafta Akdeniz Birliği'nin, AB üyesi olamayacak Türkiye için Sarkozy'nin geliştirdiği bir alternatif olduğu vurgulanıyor. Ancak Doğu Avrupa'yı eline alan Almanya'yı, Fransa'nın Akdeniz Birliği ile dengelemeye çalıştığı fikri, hem Amerikalılar, hem Britanyalılar tarafında kabul görüyor.

Kapıyı Kapatmayın

ABD'nin Paris Maslahatgüzarı Thomas J. White'ın yazdığı 18 Mayıs 2007 tarihli belgede, ABD'li diplomatların ikna çabalarına Sarkozy'nin yanıtı var. Sarkozy, bedeli ne olursa olsun 70 milyon Müslümanın Avrupa'ya sokulmasına ve bu yolla tarihi Avrupa kimliğinin sulanmasına karşı olduğunu ifade ediyor. Sarkozy, seçim kampanyasının en önemli temasına başvurarak, Türkiye'nin AB üyeliğinin yeni bir göçmen tartışmasını alevlendireceğini ABD'li diplomatlara söylüyor. White, Sarkozy'nin "Türkiye, Küçük Asya'dadır, Avrupa'da değil" teziyle kendilerini karşıladığını belgede aktarıyor. Aynı belgede, ABD Başkam Bush'un Türkiye'nin AB üyeliğine ilişkin görüşü şöyle aktarılıyor: "Başkan Bush, Türkiye'nin AB'ye katılımının sadece AB tarafından karara bağlanacak bir konu olduğunu kaydetmekle birlikte, yine de Sarkozy'yi erken ya da dramatik bir şekilde

kapıyı kapatmamaya ikna etmeye çalışmalı; zira bu aşamada bir karar vermemek, Türkiye'nin kendi iç reformlarının kesintiye uğramadan devamı açısından vazgeçilmez önem taşıyan katılım müzakerelerinin sürmesine imkân verecektir." ABD Başkanı, Türkiye nihayetinde AB'ye giremese de, iç reformlarının devam etmesi için kapının açık tutulması gerektiğini vurguluyor. Nitekim ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı John Negroponte ile Fransa'nın eski Washington Büyükelçisi Jean David Levitte'in yaptığı görüşmenin anlatıldığı 22 Mayıs 2007 tarihli belgede şu cümleler dikkat çekiyor: "Dışişleri Bakan Yardımcısı Negroponte, bu konuda (Türkiye'nin AB üyeliği) farklı fikirlere açık davranmaları ve en azından kapıyı tamamen kapatmamaları için Fransızlara ısrar etti." Daha önce söylediğimiz gibi, ABD'li diplomatlar kapının kapatılmaması konusunda ısrarcılar.

3 Temmuz 2007 tarihli belgede, ABD Temsilciler Meclisi - Türkiye Dostluk Grubu yöneticisi Robert Wexler'in Türkiye'nin AB üyeliği için Paris'te yaptığı lobi çalışmasının notları var. Belgedeki notlarda, Fransızların AB kimliği vurgusu ile Türkiye'nin AB üyeliğine itiraz ettikleri bilgisi yer alıyor. Türkiye'nin AB üyeliğinin Avrupalılık kavramını tartışmalı hale getireceği, Fransa Dışişleri Bakan Yardımcısı Jean Louis Falconi'nin ağzından dile getiriliyor. Görüşmede, AB'nin kapısından dönmesi halinde Türkiye'nin doğuya yönelmesi olasılığı da bir tartışma konusu olarak gündeme geliyor.

AB'nin Seçeneği AKP

Belgeler arasında en önemlisi ise, 20 Temmuz 2007 tarihinde, başka deyişle, Türkiye'deki seçimlerden sadece 2 gün önce ABD Helsinki Büyükelçiliği Siyasi Müsteşarı Gregory Thome'un kaleme aldığı telgraf. Telgrafta AB'nin genişlemeden Sorumlu Komiseri Olli Rehn'in görüşleri yer alıyor. Rehn, net olarak AB'nin

Türkiye'deki seçeneğinin AKP olduğunu şöyle ifade ediyor: "Rehn, 22 Temmuz genel seçimlerinin Türkiye'nin AB'ye zahmetli katılım sürecinde 'öngörülemeyen' bir etki yapabileceğini söyledi. AKP, reformların devam etmesini sağlamak için en iyi seçenekti ve tek parti hükümetleri, koalisyon hükümetleriyle kıyaslandığında hem reformlar hem de iç politika beklentilerini yönetmek açısından en iyi sicile sahipler." Rehn, AKP'nin AB için önemini bu satırlarla açığa vuruyordu.

Aynı belgede AB'nin dürüst bir süreç işlettiğini düşünenleri hayal kırıklığına uğratacak önemli ifadeler var. Olli Rehn, hem Sarkozy'yi hem Türkiye'yi nasıl idare edeceklerini ABD'li diplomatlara şöyle anlatıyor: "AB'nin Sarkozy'nin Fransız toplumuna 'imtiyazlı ortaklık meselesini AB'nin gündemine soktum' demesine imkân verecek kararlar alması eninde sonunda gerekecek. Aynı zamanda, Türklerin yönlerini değiştirmeden ilerlemeye devam etmeleri halinde, AB konusundaki uzun vadeli hedeflerini hâlâ kontrol edebileceklerini söylemelerine imkân verecek ifadeler de bu kararların metninde olmalıydı. 'Bu pek şık değil,' dedi Rehn, 'ama AB böyle işliyor.'"

Nihayetinde belgeler, AB'nin ve ABD'nin önceliği olan ekonomik ve siyasi reformların sürmesi için kapının hep açık tutulacağını gösteriyor. Sonunda üyelik olmasa da, Türkiye hep kapı aralığından içeriyi görecek. Ama içeri girmesi biraz zor görünüyor.

AKP'NİN KIBRIS POLİTİKASI

Türkiye, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'ndan AKP iktidarına kadar Kıbrıs'ta bağımsız iki devleti tarif eden taksim politikalarını savundu. Ada'nın kuzeyinde bir Türk devleti ve güneyinde Rum devleti olmak üzere Kıbrıs üzerinde çifte egemenlik politikası dünyada kabul görmedi. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Türkiye dışında dünya devletleri tarafından tanınmadı. Türkiye, Ada'nın kuzeyinde işgalci bir güç olarak tarif edildi. Türkiye adına bir sorun olmasa da uluslararası camiada ifade edilen Kıbrıs sorunu, esas olarak Ada'nın Türkiye tarafından bölünmesi olarak tanımlanıyordu.

Türkiye'nin Ada'da savunduğu statükonun sembol ismi Rauf Denktaş'tı. KKTC Cumhurbaşkanı Denktaş, Ada'da Türkiye'nin tezlerini savunan kurucu devlet başkanıydı. AKP iktidarı, 2002 yılından itibaren Kıbrıs politikasında değişikliğe gitti. Bu açıdan iki sürecin beraber yaşandığı söylenebilir. Biri AKP'nin AB ve ABD'nin de desteği ile Türkiye'de gerçekleştirdiği kurumsal değişimdi. Türkiye'de Denktaş'la beraber adadaki bölünmeyi savunan kurumlar süreç içinde dönüştürüldü. AKP iktidarı Kıbrıs'ta bu dönüşümü Denktaş'ın tasfiye edilerek Mehmet Ali Talat'ın iktidar olmasını sağlayarak gerçekleştirdi. İkinci süreç ise Kıbrıs Rum Kesimi'nin yaşadığı AB'ye üyelik süreciydi. AB, Birleşik bir Kıbrıs politikasını savunuyor, Kıbrıs'ı tek bir devlet olarak AB'ye üye yapmayı planlıyor, bu nedenle KKTC'nin fiilen Türkiye'nin uzantısı bir devlet olarak tasfiyesini, bunun yerine birleşik Kıbrıs içinde gerçekleşen bir federasyona dahil

olmasını istiyordu. Rum kesiminin AB'ye üyelik süreci yaklaştıkça Kıbrıs sorununun çözümü olarak ifade edilen bu politika Türkiye'nin AB üyeliğinin de gerekli şartı haline geldi.

AKP iktidarının ilk yıllarından itibaren Kıbrıs sorununun çözümünde AB'ye paralel politikalar savunuldu. Başbakan Erdoğan, 3 Kasım 2002 seçimlerinin hemen ertesi gününde, yani 4 Kasım'da, Kıbrıs için Belçika modelini benimsediğini söyledi. 16 Kasım 2002'de KKTC'ye bir ziyaret gerçekleştiren Erdoğan, Annan Planı hakkında ilk kez konuştu ve plana destek verdi. Türkiye'nin yeni iktidarının tavrındaki değişim KKTC lideri Denktaş'ın da durumunu zorunlu olarak değiştirdi. Denktaş, 27 Kasım 2002'de Annan Planı'nı müzakere edilebilir bulduğunu söyledi. Yeni Dışişleri Bakanı Yaşar Yakış da AB ile müzakere tarihi alabilmek için Kıbrıs'ta taviz verebileceğini ifade etti. Ancak süreç içinde yürüyen müzakerelerde Rauf Denktaş, Rum tarafının pek çok talebine direniş gösterdi. AB'nin Türkiye ve KKTC'ye ilişkin beklentisi, 28 Şubat 2003'e kadar müzakerelerin tamamlanmasıydı. AKP bu süreçte taviz verme konusunda elini sıkı tuttuğunu düşündüğü Denktaş'a baskı yaptı. AKP lideri Erdoğan, 1 Ocak 2003'te yaptığı açıklamada açıkça Denktaş'ı eleştiriyordu. Denktaş ise Türkiye'nin baskısı devam ederse görevini bırakabileceği yönünde açıklamada bulunuyordu. Kıbrıs'ta da Denktaş'ı protesto eden ve Annan Planı'nı destekleyen kalabalık mitingler Denktaş'ı sıkıştırıyordu. 19-20 Ocak'ta *Milliyet*'ten Fikret Bila'ya konuşan Denktaş, müzakereleri anlaşmayla sonuçlandırması için baskı altında olduğunu anlatıyordu. Gerçekten de AKP lideri Erdoğan, yıllar sonra başka bir anıyla hatırlayacağı Davos'ta yaptığı konuşmada Denktaş'ı çözüme engel olmakla suçluyordu. Denktaş, adeta çözümün önündeki tek engel olarak hem AKP yönetimi hem hükümete yakın medya tarafından eleştirilirken, o günlerde Denktaş'a

destek veren Demirel de Tayyip Erdoğan'ın sözlerinden nasibini alıyordu: "Bu ülkede en üst noktalara kadar, karar noktalarına kadar geldiniz. Soruyorum: Türkiye Cumhuriyeti'nin milli takımını, KKTC'ye götürüp maç yaptırabildiniz mi? KKTC takımını Türkiye'ye getirip maç yaptırabildiniz mi?"

Her iki tarafında baskılara rağmen uzlaşamadığı müzakerelerde 27 Şubat 2003 tarihinde Annan'ın revize edilmiş 3. planını referanduma götürme önerisi gündeme geldi. Taraflara 10 Mart'a kadar, 30 Mart tarihinde yapılacak bir referandum önerisini değerlendirmeleri önerisinde bulunuldu. KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş 6 Mart'ta Türkiye'ye gelerek AKP lideri Erdoğan ile 1 saat 15 dakika süren bir görüşmede bulundu. Görüşmede Erdoğan "Çözüm olursa kesinlikle AB'ye üye olacağız diye bir garanti yok, ama kesin olan şu ki Kıbrıs çözülmediği sürece Türkiye AB'ye üye olamaz," dedi. Ancak yapılan devlet zirvesinde Tayyip Erdoğan da fikir değiştirdi. Zira asker ve Çankaya, anlaşmanın bu haliyle onaylanmasına karşıydı. Zira 13 Mart'ta AB'nin genişlemeden sorumlu komiseri Günter Verheugen, "Ben bugüne kadar, Kıbrıs meselesini bu kadar açık konuşabildiğim bir Türk hükümeti görmedim. Benim izlenimim, Türk Ordusu'nun, hükümete Kuzey Kıbrıs yönetimine baskı yapması için yeşil ışık yakmaya hazır olmadığı şeklinde," diyordu. Kısacası Verheugen, hükümetin gücünün çözüm için yeterli olmadığını söylüyordu. AKP'nin ısrarı orduya takılmıştı. Nitekim 10 Mart'ta Annan'ın taraflar arasında düzenlediği Lahey Zirvesi'nden sonuç çıkmadı.

16 Mart 2003 günü Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Kıbrıs Cumhuriyeti'ni temsilen AB'ye katılım anlaşmasını imzaladı. Artık Güney Kıbrıs, AB üyesiydi. Törende Türkiye de Yiğit Alpogan ile temsil edildi. 21 Nisan'da KKTC, Yeşil Hat'taki sınır kapılarını açarken Rum tarafı da 10 Mayıs'tan itibaren

kapılarını açtığını duyurdu. 14 Mayıs'ta ise Güney Kıbrıs'ta okullarda seçmeli Türkçe dersi okutulacağı açıklandı. 17 Mayıs'ta ise Türkiye, Güney Kıbrıs vatandaşlarına kapılarını açtı. 29 Eylül'de ABD'nin Ankara Büyükelçisi Eric Edelman da tartışmaya katıldı. Edelman, "Denktaş, gelişmeye engel olmamalı, Kıbrıs'ın 1 Mayıs 2004 tarihinde AB'ye üyeliğinden önce çözüm bulunmalıdır. Annan Planı'm destekliyoruz. Zaman kısalıyor," dedi. Denktaş üzerindeki baskılar için dönüm noktası olarak belirlenen tarih artık Kıbrıs'ın AB üyeliğinin uygulamaya başlanacağı 1 Mayıs 2004'tü. Nitekim 5 Mayıs 2003'te AB komisyonunun onayladığı Türkiye'ye ilişkin yıllık ilerleme raporunda ilk kez açıkça Kıbrıs sorunu çözülmeden Türkiye'nin AB'ye üye olamayacağı resmen ifade edildi. Yine tarih olarak 1 Mayıs 2004 gösterildi. 14 Aralık 2003 tarihinde Kuzey Kıbrıs'ta gerçekleşen seçimlerde Mehmet Ali Talat, Başbakan oldu. Bu durum Kuzey Kıbrıs halkının Denktaş ile aynı görüşe sahip olmadığını gösteriyordu. Talat, AKP hükümeti ile oldukça uyumlu çalışan bir hükümet olacaktı. Nitekim "Islak İmza" davası kapsamında tutuklanan gazeteci Deniz Yıldırım, Tayyip Erdoğan'ın M. Ali Talat ile Denktaş'ın nasıl tasfiye edileceğine ilişkin bir gizli görüşmesini yayınlamıştı. Tüm bu süreçte Annan Planı referanduma götürüldü. Kıbrıs Türk kesimi ezici çoğunlukla plana evet derken, Rum tarafı hayır dedi. Rum tarafı tek başına AB'ye girerken Kıbrıs sorunu tekrar buzdolabına kaldırıldı.

Yaftalanmak İstemiyor

AKP'nin Kıbrıs sürecinde Batı ile attığı adımlar ve bu uğurda ordu-bürokrasi ile verdiği mücadele Wikileaks belgelerine de yansıdı. Erdoğan'a bu konuda verilen ABD desteği, 20 Ocak 2004 tarihli belgede şöyle ifade ediliyordu: "Erdoğan, Kıbrıs'ta 1 Mayıs'a kadar bir çözüme varılmasına, (her ne kadar İsla-

mi terör kavramını reddetse de) her türlü terörle mücadelede Irak'ta işbirliğine gitmeye, Ermenistan sınırının açılmasında Amerikan yönetiminden açık sözlü destek ifadeleri duymaya hazırlanıyor." ABD'nin Erdoğan'a Kıbrıs konusunda desteği belgede net olarak görünüyordu.

Ancak aynı belgede Erdoğan için kullanılan öyle ifadeler vardı ki... Dönemin Büyükelçisi Edelman'a göre Erdoğan toplumda ABD'ye dönük olumsuz duyguları Amerikancı olarak yaftalanmadan aşmak istiyordu. Edelman'a göre Erdoğan'ın Kıbrıs politikası dahil dış politika hamleleri ABD menfaatleriyle uyumluydu. Edelman belgede durumu şöyle ifade ediyordu: "Erdoğan, ABD'nin desteğinin Türk ekonomisi ve AB ile ilişkiler için son derece önemli olduğuna inanıyor. Türklerde ABD'ye dönük olumsuz duyguların aşılmasını sağlamayı, bunu yaparken de Amerikancı olarak yaftalanmamayı istiyor. İkili ilişkilerin en zor zamanlarından biri olan Mart 2003'ten bu yana birkaç olumlu adım atmış olmakla birlikte Türk hava sahasının Irak Savaşı için açılmasından bu yana bizimle çok içli dışlı bir görüntü vermemeye gayret ediyordu. Erdoğan Irak'taki lokasyon güçleriyle ilişki halinde olunması gerektiğine inanıyor. İncirlik Üssü'nün değişimi konusunda kullanılması için ABD ile anlaşmış durumdadır. Türkiye'yi çözümsüzlük politikasından çıkarmaya girişen Erdoğan bugün belki de daha fazlası için hazırlanmaktadır. Kendisi aynı zamanda Patrikhane'nin yeniden açılması hususunda önceki başbakana oranla çok daha ılımlı görünmektedir." Gerçekten de Erdoğan, verilen sözlerin tamamını tutmuş görünüyor. Zira Kıbrıs'ta referandumu gerçekleştirmek kesinlikle Erdoğan'ın başarısıydı. Nitekim 30 Aralık 2004 tarihli belgede de süreç Erdoğan'ın başarısı olarak şöyle tarif ediliyor: "Erdoğan yarı profesyonel bir futbolcu çalımıyla ve yalaka danışman grubuyla beraber 16-17

Aralık tarihlerinde AB koridorlarını aşındırırken, Avrupa'da yılın lideri olmaya aday biri gibi görünüyordu. Erdoğan, önümüzdeki on yıl içinde hesaba katılması gereken bir bölgesel lider olarak Türkiye'nin Kıbrıs politikasını kıran, temel haklar alanında Meclis'ten önemli reformların çıkarılmasını sağlayan bir isim olarak karşımızdadır." Aynı belgede Erdoğan'ın bu konuda mücadele ettiği kesimler şöyle tarif ediliyordu: "Milliyetçi sağ ve ulusalcı sol Erdoğan'ı AB'den müzakere tarihi alabilmek için başta Kıbrıs olmak üzere Türkiye'nin geleneksel çıkarlarına aykırı davranmakla suçlanmıştır. Milliyetçi muhalefetin söylemlerine paralel ima ve demeçler AKP'ye kuşkuyla yaklaşan devletin önemli kurumlarının temsilcileri tarafından da Türk basınına yansıtılmıştır."

Kıbrıs meselesinin Türkiye'de AKP ile milliyetçi muhalefet ve ordu-bürokrasi ekseninin çatışması şeklinde geçtiği, Wikileaks belgelerinde açıkça görülüyor. Anlaşılan AKP yönetimi de meselenin böyle yansımasından oldukça memnun. Bu bakışın AKP'ye iç politikada verdiği mücadelede önemli bir dış destek sağlayacağı tartışılmaz. Milliyetçi-ulusalcı diye tarif edilen muhalefetin bastırılması, bürokrasi ve TSK'da yapılan operasyonlar gibi konularda Batı'nın desteğini sağlamak için söz konusu kesimlerin özellikle dış politika alanındaki dirençlerine göndermeler yapıldı. Bu ruh hali 25 Mart 2005 tarihli belgede Kıbrıs meselesini de içine alacak şekilde ABD Büyükelçisi tarafından şöyle ifade edildi: "Şimdilik AB'nin ve IMF'nin talep ettiği reformlar yeniden güç kazanan milliyetçilerin muhalefetiyle karşı karşıya kalacak ve hükümet zor konulardaki kararları ertelemeye çalışacak, böylece değişime ayak direyen duruş hâkim olacaktır. Karşılıklı işbirliği daha zor olacak, makul olmayan ABD taleplerinin Türk egemenliğini çiğnediği belirtilerek mesele daha hassas noktaya taşınacaktır."

Wikileaks belgeleri, AKP için Kıbrıs'ın Gazze'den daha önemsiz olduğunu net olarak ortaya koyuyor. Kıbrıs meselesi, daha çok dışarının içerideki dönüşüme desteğinin sağlanması için bir dayanak noktası olarak görülüyor. Bunun için Kıbrıs'ta Denktaş'a karşı egemenliği AB-ABD'ye terk eden politikaların önü açılıyor. AKP, Kıbrıs'ı kaybederken ihtiyacı olan desteği kazanmayı hedefliyor.

Yine Değişti

Ancak bu politikada 12 Haziran seçimlerinin ardından beklenmedik bir değişim yaşandı. Önce Güney Kıbrıs ve AB'nin dönem başkanlığı süresince Türkiye-AB ilişkilerinin dondurulacağı Davutoğlu ve Erdoğan'ın ağzından dile getirildi. Ardından Erdoğan eleştirinin dozajını artırarak AB'yi Kıbrıs konusunda "samimiyetsiz" olmakla suçladı. Erdoğan, Türk Kesimi'nin Annan Planı'nı kabul etmesine rağmen mağdur edildiğini dile getirdi. Erdoğan'ın çıkışları yıllardır Kıbrıs konusunda en keskin çıkışları yapan Mümtaz Soysal tarafından desteklendi. Erdoğan'ın GATA'da ziyaret ettiği Rauf Denktaş "Görüyorum ki Kıbrıs davası emin ellerde," dedi.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, 12 Haziran seçimleriyle birlikte yeni hükümeti kurduktan sonra ilk yurtdışı ziyaretini 19 Temmuz 2011 tarihinde KKTC'ye yaptı. Başbakan'ın KKTC çıkarmasında yanında Başbakan Yardımcısı Beşir Atalay ve bakanlar Ahmet Davutoğlu, Egemen Bağış ile İsmet Yılmaz da vardı.

KKTC'de yaptığı açıklamaları çok tartışılan Erdoğan özetle şunları dedi:

- Hiç kimse KKTC Türküne kölelik uygulaması yapamaz. Ne ambargo ne izolasyon uygulanabilir.

- Kıbrıs diye bir devlet yok, Rum kesimi ve KKTC var.
- Siyasi eşitlik temelinde bir federasyon olmalı.
- Kıbrıs sorunu çözülmeden, Rum tarafının 2012'de AB dönem başkanlığını üstlenmesi halinde, AB dönem başkanı da olsa Rum tarafıyla aynı masaya oturmamızı hiç kimse bizden beklemesin.

Erdoğan'ın özetlediğimiz bu açıklamaları, Türkiye'de de çok yankı buldu. Başbakan'ın "Denktaş çizgisine geldiğine" dair yorumlar yapıldı.

Tam da bu noktada şunları sormak gerekiyor:

Türkiye'nin AB'ye verdiği sözü tutarak 30 Temmuz 2005 tarihinde Güney Kıbrıs'ı da kapsayacak şekilde imzaladığı, Ankara Antlaşması'm genişleten Ek Protokol ne anlama geliyordu? Kısacası; Kıbrıs Cumhuriyeti 2005 yılında tanınmamış mıydı? Bu sorular hâlâ yanıt bekliyor.